

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06632

DRAMEN

Jacob Gordin

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דער מסורף

דראמא אין 4 אקטען

פון

יעקב גארדין.

ליטערארישער פערלאג

Yiddish Literary Publishing Company

256 East Broadway, New York.

1914

Copyright, 1910.

By The International Library Publishing Co.

פּערזאנען:

- מלכיאל גארבער, א רייכער קאזשעוויניק, 50 יאהר אלט.
פרומע, זיין פרוי, דיזעלבע יאהרען.
חצקאל, זייער עלטערער זון, 25 יאהר אלט.
בן ציון, זייער יונגערער זון, 20 יאהר אלט.
ישראל יעקב, פרומע'ס ברודער, א זייגער-מאכער און א גאָלדשמייער,
60 יאהר אלט.
שרה חוה, זיין פרוי, א לעבעדיגע און פרויליכע אלטעמשקע, 60
יאהר אלט.
מילקה, א דיענסט-מיידעל ביי מלכיאל'ן, 20 יאהר אלט.
אבראם ראזענבערג, אויך א קאזשעוויניק, טראגט פענסנע, 50 יאהר
אלט.
מישא, זיין זון, א'ן אינזשענער, 30 יאהר אלט.
ליזא, זיין טאכטער, 20 יאהר אלט.
ירוחם דער מלמד.
רייצעל, א דיענסט-מיידעל ביי ראזענבערג'ן, א שטומע ראָלע.
יודען, תלמידים פון תלמוד תורה.
עס קומט פאר אין דעם קליין שמעדרטעל סאָראָקע אין די
יאהרען 1870—1880.

ערשטער אקט.

א גרויסער צימער בני מלכיאל'ן. אלטמאדישע מעבעל. אויפ'ן
מיש גרויסע מעשענע לויכטער. עס ברענט א לאמפ. פרומע שמעלט
אויפ'ן מיש שאַלס און גלעזער. מלכיאַל זאגט: אליהו הנביא, אליהו
התשבי, אליהו הגלעדי — צו צעהן מאַל יעדעס וואָרט און רויכערט
א ליולקע. הצקאל זיצט בעזונדער און צעהלט געלד זעהר אויפמערק-
זאם. ער ווישט אָפּט דעם שווייס פון זיין פנים.

פ ר ו מ ע. (עפענט די טיר). מילקה, דו וועסט היינט דערלאַנג
גען דעם סאמאָוואַר, צו ניין? (מילקה קומט מיט'ן סאמאָוואַר). דער
בעל הבית, זאל לעבען, חלש'ט א גלאָז טהיי, און דו קלייבסט זיך
דאָרט.

מ י ס ק ה. (שמעלט דעם סאמאָוואַר אויפ'ן מיש). וואוהין זאל
איך זיך קלייבען? איך קען אין סאמאָוואַר ניט אריינקריכען—אז עס
זידט ניט, זידט ניט! און אז עס וועט זידען, וועט זידען!
פ ר ו מ ע. (שטיל). וואו איז בן-ציון? געה רוף איהם טהיי
טרינקען איידער מלכיאַל וועט ביז ווערען.

מ י ס ק ה. בן-ציון זיצט ביי זיך אין דער פינסטער און
טראכט פון עולם התהו... הע, איך זאל אריינקריכען אין סאמאָוואַר
נאר! א נייע קאָמיסיע... אז עס וויל ניט זידען, זידט ניט! (אַב).
פ ר ו מ ע. מלכיאַל, וועסט טרינקען מיט לימינע? (גיסט
איהם אָן טהיי).

מ ל כ י א 5. זאל זיין מיט לימינע, מיט שנימינע! הצקאל,
צעהל גוט, האָב ניט קיין מעות, א טעות קאָסט מיך געלד. וואו
איז דאס אונזער מטורף?

פ ר ו מ ע. אוי, מלכיאַל, אז דו זאלסט אויף איהם ניט הר-
מטורף 5.

קען און ניט טיוקען און ניט רופען איהם מטורף, וואלט ער אפשר
געווען אן אנדער מענש. (אין מיר). בן־ציון, דער טאטע רופט.

מ י ל ק ה. (אין מיר). בן־ציון, דער טאטע דארף אייך האָר
בען. וואס זוכט איהר דארט אין דער פינסטער, א פינטעל אויף
דער נאָז? (געהט אריין). ער געהט.

(בן־ציון קומט מיט א בוך אין האנד, געקליידעט אין א שוואר־
צען נישט־נייעם „פרינץ אלבערט“. טראַגט א ווייכע שליאַפע, וועלכע
ער געהט אראָב, ווען ער געהט אריין).

בן־ציון. טאטע, דו האָסט מיך גערופען?

מ ל כ י א ל. דער אריינגאנג איז שוין פון א מטורף. וואס
האָסטו אראָבגענומען דעם קאפעליוש? איך בין א פרייץ? אדער
דו ביסט אזא גרויסער אריסטאקראט? עס איז שבת צו נאכט
היינט, און אז מען געהט אריין דארף מען זאָגען: א גוטע וואָך!
בן־ציון. טאטע, זאָגען איז ניט וויכטיג, דער עיקר
איז מיינען. (טהוט אַן זיין הוט).

מ ל כ י א ל. די גאנצע וועלט זאגט: א גוטע וואָך! און
דו דארפסט ניט. (זינגט: אליהו הנביא).

בן־ציון. די גאנצע וועלט האָט אמאָל געזאגט, אז די
ערד איז פלאטשיג, אדער ע...

מ ל כ י א ל. די ערד איז פלאטשיק, דערפאר דארף מען ניט
זאנען: א גוטע וואָך! (לאכט).

מ י ל ק ה. (אפארט). נו, יא, אויפ'ן הימעל איז א יריד,
דערפאר געהען די קאטשקעס באַרוועס. (אַב).

מ ל כ י א ל. די גאנצע וועלט איז גארניט, נאר ער...
פ ר ו מ ע. מלביאל, דיין טהיי ווערט קאלט. חצקאל, דיר

אַנגיסען?

ח צ ק א ל. אוי, מאמע, שטער מיר ניט די געדאנקען.
(צעהלט פלויסיג). 715, 716, 717.

מ ל כ י א ל. וואס טראכסטו דאָרט אין דער פינסטער?
פאר וואס טראכט חצקאל ניט?

ח צ ק א ל. איך בין א מענש, וואס איך האָב פיינט געני־

צען... איך ווער אין דער פינסטער באלד אנשלאפען. (צעהלט) 728,

... 729

פ ר ו מ ע. ווייל דו האָרעוועסט זיך אָן, שלאָפסט זיך דיר געשמאק און דו האָסט ניט קיין געדאנקען. ניש'קשה, ער וועט אמאָל אי"ה ווערען א מענש וועט ער אויך ניט האָבען קיין גע-דאנקען. בן-ציון, וועסט טרינקען טהיי? (בן-ציון זעצט זיך צום טיש מיט'ן בוך און טרינקט טהיי.)

מ ל כ י א ל. טרינק אב טהיי, פילאָזאָף מיינער, וועסט מיר באלד דארפען שרייבען נויטיגע בריעף. (ער זופט טהיי מיט אפער טיט). איך פערשטעה, א מענש, טראכט פון א געשעפט, ווי אזוי געלד מאכען, אבער טראכטען אזוי גלאט, דאס דארף מען זיין משונען. (זופט). זעה אקארשט, חצקאל, ניט געווען קיין טעות?

ח צ ק א ל. טאטע, עס איז ריכטיג בס"ה איז צוועלף הונד דערט מיט 75 רוב'. (בעהאלט דאס געלד אין א גארטעל, מיט וועלכען ער פערגארטעלט זיך. קעהרט זיך אב. א פארט). ער האָט א טעות גע-האט אין 32 רוב'. דאס איבעריגע אהער. (בעהאלט אין בוזים-קעשע-נע). איך בין א מענש, וואס איך פערשטעה (לויט). איך וועל געהן זעהן, אויב הריצקא האָט געגעבען די פערד של'סיס-עודות. ווי די לבנה וועט נאר אויפגעהן — פאהרען מיר. (בריינגט א גרוי-סען סאקרוואַיאזש). דאָ איז מיין סאקרוואַיאזש. מיין ביקסעל איז דא? יא! (נעהמט ארויס א רעוואלווער און בעטראכט). אנגע-לאָדען.

פ ר ו מ ע. (דערשראקען). אוי, גולן, גיב אכטונג!

ח צ ק א ל. איך בין א מענש ניט קיין שרעקענדיגער, פין דעסטווענען איידער איך בין געוואוינט געווארען, האָב איך אויך מורא געהאט. איצט, ווי מיר פאָהרען נאר ארויס פון שטאדט אויפ'ן פעלד, שים איך אויס אין דער לופטען: דער גוי חזיר זאל מורא האָבען צו טראכטען פונ'ם יודענ'ס פאָר גראָשען. נאכ-דעם גראָב איך זיך אריין מיט'ן קאָפ אינ'ם היי אריין, דעק זיך איבער מיט דער בורקע איבער'ן קאָפ, איך זאל ניט זעהן די לבנה, און כראָפּע.

בן-ציון. (געהט צום פענסטער). די לבנה שיינט און דו
בראָפעסט? אוי, אין א שעהנע זומער-נאכט פאהרען! די פעל-
דער זיינען בענאסען מיט זילבערנע שטראהלען. די נאכט איז
שטיל. דער וואָגען לויפט, די פערד טופען, און ווייט ציהט זיך
א ווייסער וועג... (עפענט זיין בוך און לעזט).

חצקאל. (מיט פּעראכטונג). ווייס איך, נו'ם איך געהן צו
די פערד. (אָב).

מלכיאל. דאס וואקסט א מענש, א בעל-הבית, א סוחר!
דו, וואס האָסטו אריינגעשטעקט די נאָז אין דיין „צפנת הפענת“,
אז איך רעד צו דיר?

בן-ציון. מען דארף זאגען ניט „צפנת הפענת“, נאר
פּערקעהרט „צפנת הפענת“.

מלכיאל. הפענת, פעטער נח!.. איך פרעג, וואס איז
דאס דארט פאר א ספר הזכרון?

בן-ציון. דאס, וואס איך לערען, האָט מיר דער פּע-
טער ישראל יעקב געגעבען, עס איז דער „מורה נבוכים“ פון
רמב"ם.

מלכיאל. ווי, מאריניכע? כע, כע, כע! וואוהין בע-
לאנגט עס, צו מהרשאה צו צו'ם תנ"ך, צו דער גמרא?

בן-ציון. ער בעווייזט, אויב עס איז דא א גאָט...
מלכיאל. ער דארף עס בעווייזען? א חכם! הייסט,
אהן איהם ווייס מען ניט? נעהם אקאָרשט טינט און פּעדער און
זעץ זיך, וועסט מיר שרייבען בריעף. דיין כתב איז בעסער פון
הצקאל'ס, און קענסט מעהר רוסיש. (הצקאל קומט).

חצקאל. איצט, מאמע, גיב מיר א גלאָז טהיי מיט א
צוויי דריי קיכלאך.

בן-ציון. (זעצט זיך צום זעלבען טישעל, וואו הצקאל איז
געזעסען). צו וועמען איז דאס די נויטיגע קאָרעספּאָנדענץ?

מלכיאל. קאָרעספּאָנדענץ, סקאראפאנדענץ! יא,
הצקאל, זאלסט אויפ'ן יריד, למעה"ש, אבזוכען משה פאלעץ. איך
וועל דיר באַרד געבען זיין וועקסעל. ער צאָהלט ניט — ניט קיין

קרן און ניט קיין פראצענט. (געהט). די הויט דארף מען פון זיי שינדען!

בן-ציון. (שטיל). אוי, די פראצענטען, די פראצענטען!
מלכיאל. פראצענטען געפעהלען דיר ניט! וואס דען
געפעהלט דיר, דו פרא אדם! קאָרעספּאָנדענץ, סקאראפאנדענץ!
(אב צו זיך אין צימער. בן-ציון בלייבט זיצען פערטראכט).

פרומע. בן-ציון, פאר וואס נעהמסטו ניט א קיכעל,
האָסט דאָך גאר ניט געגעסען פון ווארעמעס אָן. איך ווייס ניט,
נאָך וואס לעבסטו, אז דו עסט ניט?

בן-ציון. מאמע, איך לעב ניט דערויף, איך זאל עסען;
איך עס, כדי איך זאל לעבען.

חצקאל. און איך עס פשוט דערפאר, ווייל איך האָב
ליעב עסען. מאמע, מילקה וועט ניט פערנעסען מיר מיטגעבען
עפעס אכיל'ן? אויפ'ן וועג, ווי איך כאפ זיך אויף, כאור בוקר
— עס איך. איך שטעה אויף מיט'ן פארטיגען אפעטיט און איך עס.
פרומע. און ווען דאוונסטו, הצקאל? שטעהסט דאך
ניט אויף א געדאווענטער?

חצקאל. (לאכט). אז דער טאטע איז ניטא, געב איך זיך
שוין א'ן עצה. מיך דארף מען ניט פרעגען קיין שאלות תשובות.
איך פערשטעה, אז א געשעפט־מענש מעג א מאָל פערקנויטשען
א דאוונען.

בן-ציון. מאכסט געשעפטען מיט'ן רבש"ע? אז דו
דארפסט איהם ניט, פערקנויטשסטו איהם; אז דו דארפסט דעם
רבש"ע יא, קנויטשסטו איהם אָב... האנדעלסט מיט'ן דאוונען און
מיט נאָט...

חצקאל. שריי ניט, משוגענער, דער טאטע וועט דער-
הערען. די מענשען, וואס זיינען ניט ביי קאָמערציע האָבען ניט
קיין שכל... ליינען א סך און פערשטעהען דאך גאר ניט.
פרומע. בן-ציון, אז דו ביסט יא אזא צדיק און נעהמסט
זיך אן פאר'ן רבש"ע, פאר וואס דאוונסטו ניט? וויפיעל מאָל
האָט דיר דער טאטע געשלאגען, גע'הרג'ט פאר'ן דאוונען?

בן-ציון. איך? ווייל קיינעם ניט נארען. מיינסטו,
מען דארף דאוונען, — דאוונען עהרליך. ניין, — מאך ניט קיין
קאָמעדיע פון אמונה־זאכען.

מ ל כ י א ל. (שרייט פון זיין צימער). פרומע, קום נאָר
אהער! האָסט ניט געזעהן, ביי מיר זיינען געלעגען דאָקומענטען
אנגעשטאפט אין איין אלטען תפילין־זעקעל?

פ ר ו מ ע. איך דארף וויסען, וואס ביי איהם איז אנגע-
שטאָפט אין זיין אלטען תפילין־זעקעל, נא! (אב).

ח צ ק א ל. כדאי צו פיהרען א מלחמה איבער'ן דאוונען...
איך זאג דיר, א נויטיגע זאך. וואס דארף איך איבערמאכען די
וועלט? איך בין אליין אויך פון היינטיגע, ביי מיר איז דער ראור
נען א בלאָטע... נאר אז אלע דאוונען, מאך זיך, אז דו דאוונסט
אויך.

בן-ציון. ניט דער דאוונען איז ביי דיר א בלאָטע, ניין!
חצקאל, די בלאָטע איז ביי דיר א דאוונען... הם! ער איז אויך
פון די היינטיגע! (קעהרט זיך אב און פערדעקט זיין געזיכט).

ח צ ק א ל. (בייז). עה, א'ן אמת'ער מטורף! (טרינקט און
עסט. מילקה קומט מיט פראוויזיע).

מ י ל ק ה. חצקאל, אט האָט איהר אויפ'ן וועג דריי גאָר
מעלעקס, א האַלבע קאטשקע און צעהן הארט געבאקענע אויער.
(שטיל). חצקאל, איהר וועט לאנג זיין אויפ'ן יריד?

ח צ ק א ל. מויד, איך וועל דארט אזוי לאנג זיין, ביז איך
וועל קומען. (אומארעמט זי).

מ י ל ק ה. אוי, וואס טהוט איהר? ער וועט דערזעהן. ער
האָט עס פיינט...

ח צ ק א ל. ווייס איך, פרעג איהם בחרם. ער איז איצט
אין עולם התהו.

בן-ציון. פע! חצקאל, דאס איז זעהר מיאום. זי איז
א פרעמד מיידעל און דו קריכסט צו'ן איהר, ווי א חזיר. איך האָב
זיך שוין לאנג געקליבען דיר דאס זאָגען.

ח צ ק א ל. א פרעמדע? מילקה דיענט ביי אונז, — איז
זי אונזערע. איאָ, מילקה?

מ י ל ק ה. וואס דען, וואס בין אייך עפעס א פרעמדע אין
מיטען דרינען?

ח צ ק א ל. און איך קריך ניט צו איהר ווי א חזיר, דאס
איז א ליגען. איך קריך ווי א מענש, ווי א בשר ודם דארף קרי-
בען. איאָ, מילקה? (לאכט איראניש).

מ י ל ק ה. וואס דען, איהר, בן-ציון, זאלט זיין א מענש,
וואלט איהר אויך געקראכען.

ב ן - צ י ו ן. האסט זי דען לייעב?

ח צ ק א ל. הערט א חכם! פאר וואס זאל איך זי פיינט
האָבען?

מ י ל ק ה. א נאר וועט ער זיין! וואס מיינט איהר, ער איז
ערשט ארויס פון די פעלישקעס?

ב ן - צ י ו ן. וואס-זשע, דו ווילסט מיט איהר חתונה האָבען?

ח צ ק א ל. א שעהנער שידוך, ווי איך בין א איד. מילקה,
האָסט עפעס א סך נדן?

מ י ל ק ה. איך האָב טפּרירטאָ האלבען מיליאן מיט ק"ן
קערבלעך. (ביידע לאכען).

מ ל ב י א ל. (פון זיין צימער). חצקאל, לאפאק, קום
אקארשט אהער.

ח צ ק א ל. (ווינקט אויף בן-ציון'ען). מילקה, ווי געפעלט

ער דיר? ער פערשטעהט א קאמערציע! (אב, לאכענדיג, אין פא-
טער'ס צימער אריין).

מ י ל ק ה. הע! ר'ב מלביאל איז דער גרעסטער גביר אין
סאראקע, און איך בין א דיענסטמיידעל, פעסי פייגע'ס דער קור-
רעלאפניצע'ס א טאָכטער, פאלט אייך איין א שידוך מיט חצקאל'ן.

זיינען זיי ניט גערעכט, וואס זיי רופען אייך בעל מטורה?

ב ן - צ י ו ן. דאס זאג איך דאָך: אז ער דענקט ניט

חתונה האָבען, נאך וואס קריכט ער צו דיר?

מ י ל ק ה. אז מיך ארט ניט, וואס ארט אייך? איהר
וואלט דען מיט מיר חתונה געהאט?
ב ז - צ י ו ז. איך זאל דיך ליעבען, וואלט איך חתונה גע-
האט.

מ י ל ק ה. פאר וואס האָט איהר מיך ניט ליעב? איך בין
דען ניט א מויד ווי עס געהער צו זיין? נאר דערפאר, וואס איך
בין איין ארעם דיענסטמיידעל...
ב ז - צ י ו ז. איך האָב דיך ניט ליעב, ווייל דו געפעלסט
מיר ניט. האָב קיין פאראיבעל ניט, איך מיין דיך ניט בעלידיגען.
דו געפעלסט מיר ניט, ווייל... ווייל איך... עס קען זיין דערפאר,
ווייל מיר געפעלט שוין א'ן אנדערע. אז מען האָט שוין איינע אין
די געדאנקען און מען טראכט פון אנדערע, איז מען אקוראט ווי
א דבר אחר.

מ י ל ק ה. הערסט, דער צדיק האָט שוין אויך איינע! א
מפלה וואלט איך זיך געריכט.

ב ז - צ י ו ז. (פערשעהמט). געה, נאר, איך האָב זי נאר אין
מיינע געדאנקען... איך זאג איהר ניט... איך וועל זיך קיין מאָל
ניט ערלויבען, ווי מיין ברודער ערנידריגט דיך.

מ י ל ק ה. ערנידריגט? הערסט, ביי איהם הייסט עס ער-
נידריגען! ביי איהם קומט דאס אויס פונקט פערקעהרט.

ב ז - צ י ו ז. ער קוקט אויף דיר מיט א מאוס'ען געדאנק.
דאס דארף מען זיך קיין מאָל ניט ערלויבען... קיין מאָל ניט.

מ י ל ק ה. קיין מאָל ניט? היינט נאך וואס דארף מען
דאָס גאָר אינגאנצען?

ב ז - צ י ו ז. דאס, וואס איז הייליג און ריין, טאָר מען ניט
גרינגשעצען.

מ י ל ק ה. אז מען איז א געזונטער בחור און מען האָט...
ע... (פרומע, מלכואל און חקאל קומען). בעל-הבית'טע, איך האָב
אייך געוואלט זאגען, דער סאמאָוואר, נעבאך, איז ווי ביי א קראנ-
קען דער קאפ.

מ ל כ י א ל. דו הערסט, און איך האָב אזא דארשט נאכ'ן

ה נטיגנען לאַקשען-קונגעל מיט דיין געפילטע העלזעל. דאס איז געווען א העלזעל-שמעלזעל!
מ י ל ק ה. איך וועל איהם אפשר צובלאזען מיט א באַלעווע.
(אַב מיט'ן סאמאָוואַר).

מ ל כ י א ל. נו, חקרן מיינער, שרייב, אבער אזוי, מיט א שעהנער מליצה. דעם ערשטען ברעף שרייב אין מיקאָלאיעוו צום קופעץ קאַניוכין. שרייב איהם, מיר האָבען איצט אין אונזער גאר-בארניע פרישען לעדער, פיינעם וויראַסטיק פאר סאלדאטסקע שטי-וועל, שווארצע יופטע, גוטען קאָזיאָל, אויסגעצייכענטע פאָדאַש-וועס.

ב ן צ י ו ן. דערצו דארף מען האָבען די מליצה... (שרייבט).
מ ל כ י א ל. חצקאל, איך האָב געהערט, זלמן קאזיאריאק האָט 220 פעל פון אַקסען, וועלכע זיינען געפאלען פון פעסט. זאלסטו זעהן, למעה"ש, קויפען די פעל און וואָלוועל!

ח צ ק א ל. טאטע, איך וועל איהם צוקוועטשען צום וואנד און קויפען וואָלוועל די פעל. איך בין א מענש, וואס איך פער-שטעה שוין.

ב ן צ י ו ן. מען טאר ניט קויפען קיין פעל פון געפאלענע אַקסען. (שרייבט רעדענדיג).
מ ל כ י א ל. אזוי, מען טאָר ניט? וואו שטעהט עס אין פסוק?

ב ן צ י ו ן. א חוץ אלע זאכען, שמעל זיך פאר, דו פער-שלעפסט מיט די פעל אהער אין סאָראָקע די פעסט, און איבער דיר פּנר'ט ביי'ן ארעמאן זיין איינציגע בהמה'לע...
ח צ ק א ל. ער קען ניט ליידען קיין עולות. א סטריאפטשע ביי גאָט.

מ ל כ י א ל. א בהמה נעמט זיך אָן פאר בהמות. (געלעכ-טער). געראַטענער בן מיינער. ביסט טאקי א בהמה, אבער דארפסט פאַר'ן פעסט ניט מורא האָבען. ביסט ווי יענע יודענע א צרה, פון וועלכער איהר מאן האָט געזאגט: איך קען פון מיין צרה ניט פטור ווערען... איז א באַלערע אויף מענשען, טשעפיט זי ניט דער

מלאך המות, ווייל זי איז א בחמה, איז א כאלערע אויף בהמות, רעכענט דער מלאך המות, מיר אויף צו להכעיס, מיין צרה פאר א מענש... (ער און הצקאל לאכען).

פ ר ו מ ע. וואס די מאנסבילען טראכטען אויס פון די וויבער, נעבאך. (שטיל) מלכיאל, שריי ניט אויף איהם!

ב ז צ י ו נ. נו, צו וועמען איז דער צווייטער בריעה?
מ ל כ י א ל. דעם צווייטען דארף מען שרייבען מיט שכל.
שרייב אין אדעסער קאמערטשעסקי באנק: אזוי ווי מיר האָבען נעהערט, אז אבראם ראזענבערג (גיט א קוק אין פענסטער). זעה, וואס פאר א „מילינאציע“ עס איז דארט ביי איהם... (דראהט). האר אויס, עס וועט דיר א רוח אין דיין טרפה'נע קישקע אריין. שרייב, יא, אז אבראם ראזענבערג וויל איצט לייחען 5 טויזענד רוב' אויף זיין גארבארניע, מעלדען מיר, אז ער, ראזענבערג, איז א גרויסער מאָשעניק, האלט ביי'ם אנוועצען און מאכען א פליטה.

ב ז צ י ו נ. דו ווילסט אונטערשרייבען דיין נאמען אויף דעם בריעה? (מלכיאל און הצקאל לאכען שטארק).

מ ל כ י א ל. מיין נאמען? כא, כא, כא! הערסט א שכל?
ער איז משוגע אויף טויט.

ח צ ק א ל. אין קאָמערציע שמיסט מען פאר אזעלכע זא-
כען...

מ ל כ י א ל. מען שמיסט ניט אין קאָמערציע, מען שמיסט, ברודער, וואו די יודען האָבען גערוהט... שרייב, שרייב מיט קאָפּ און שווייג, וועט מען ניט וויסען, אז דו ביזט אזא פרא אדם,
ב ז צ י ו נ. דעם בריעה וויל איך ניט שרייבען. (לעגט אוועק זיין פעדער). אויב עס איז א'ן אמת, — שרייב אונטער דיין נאמען, אויב א ליגען, — שרייב איך ניט!

מ ל כ י א ל. וואס, ער וועט ניט שרייבען גאר!
ב ז צ י ו נ. אזא אנאָנימען בריעה וועל איך ניט שרייבען...
מ ל כ י א ל. ווי אזוי רופט ער דאָס?

ח צ ק א ל. אנאָנימע... דאס הייסט מסתמא אזא בריעה,
וואס איז געגען זיין יושר.

מ ל כ י א ל. וואס איז? נעהמסט זיך אָן פאר ראזענ'ער
בערג'ן? ער איז דיר מעהר קרוב, ווי א'ן אייגענער טאטע?
ב נ צ י ו ז. (רוהיג). טאטע, ער מעג זיין א קרוב אדער
א שונא — אזא בריעה שרייב איך ניט.
מ ל כ י א ל. ער שרייבט ניט! זעהסטו, דאס האָסטו
דוקא א טעות, וועסט שוין יא שרייבען!
פ ר ו מ ע. בן-ציון, וואס ארט דיך? דער טאטע, זאל לער-
בען, פערשטעהט דאך... דו טהוסט דאך נאר, וואס מען הייסט דיר.
ב נ צ י ו ז. עס איז איבריג צו רעדען. איך רעכען, אזא
בריעף צו שרייבען איז א'ן עולה. איך וועל אזא בריעה ניט שריי-
בען.
מ ל כ י א ל. (בייז). דו ווילסט מיך לערנען, וועלכע בריעה
צו שרייבען?
ב נ צ י ו ז. דיך לערנען? ניין! איך וויל נאָר דו זאלסט
מיך ניט לערנען.
מ ל כ י א ל. טו זעין זיך און שרייב! איך וויל דיך יא
לערנען!
ב נ צ י ו ז. איך ניט!.. הצקאל וועט דיר אפשר בעסער
אנשרייבען דעם בריעה. (וויל אויפשטעהן).
מ ל כ י א ל. (לאזט ניט). וואוהין געהסטו? דו, שרייב,
וואס מען הייסט דיר שרייבען!
ב נ צ י ו ז. טאטע, מענסט זיין זיכער, איך וועל דעם
בריעף ניט שרייבען.
מ ל כ י א ל. דאס וועלען מיר זעהן! שרייב! הא, וואו
איז אקארשט מיין שמעקען? (זוכט זיין שמעקען).
פ ר ו מ ע. (דערשראקען). בן-ציון, פאָלג איהם! מלכיאל
ער זאגט, אויב דו וועסט איהם ניט שלאגען, וועט ער שרייבען.
ער וועט שרייבען, וואס דען?
ב נ צ י ו ז. איך זאג, אז דו וועסט מיר אפילו דער'הרג'נען,
וועל איך ניט שרייבען!
מ ל כ י א ל. אזוי זאגסטו, און איך זאג, וועסט יא שריי-

בען! (קלאפט מיט'ן שטעקען איבער'ן מיש). וועסט יא שרייבען!
(קלאפט). ניין, זאנסטו? וועסט ביי מיר שרייבען! וועסט שריי-
בען! זאלסט אפילו אייננעהמען א מיתה משונה, וועסטו שריי-
בען, שרייב! שרייב! שרייב! (בויגט איהם צו צום מיש און
שלאגט איהם).

פ ר ו מ ע. גולן, שלאג איהם ניט! וועה איז מיר, שלאג
איהם ניט! זאל חצקאל שרייבען!..

מ ל כ י א ל. חצקאל? ניין, ער וועט שרייבען!
ב ז צ י ו ז. טאטע, איך בעט דיר, בעזין זיך. די קלעפ
וועלען ניט העלפען!..

מ ל כ י א ל. שרייב! שרייב! אז מען הייסט דיר שריי-
בען — שרייב. (בויגט צו זיין קאפ צום מיש און שלאגט. מילקה
לויפט אריין).

מ י ל ק ה. הערט אויף מלחמה האלטען. מענשען געהען
אחער. (מען הערט שטימען). ער האָט שוין, נעבאך, געקריגען אויף
א פולע מזל'דיגע וואך צו ברכה און הצלחה אמן סלה. (אב).

מ ל כ י א ל. נעהם דו, חצקאל, און שרייב אָן דעם בריעף.
(חצקאל זעצט זיך און שרייבט). ווער געהט עם דארטען? (ווייל
זיך מאכען רוהיג, פעררויכערט זיין טרובקע. די הענד ציטערען ביי
איהם).

פ ר ו מ ע. אה, דאס זיינען אונזערע... גאָט אליין האָט
זיי געבראכט. (ישראל יעקב און חוה קומען).

א ל ע. א גוטע וואָך! א גוטע וואָך!
מ ל כ י א ל. זעלטענע געסט. א גוטע וואָך! זיצט, מיר
יועלען טרינקען טהיי. וואו איז מיין ליולקע? (רייכערט און זינגט).
אליהו התישבי, אליהו התישבי.

ח ו ה. מלכיאל, דו זינגסט זמירות, מיר דאכט זיך, מיט'ן
נוכח פון קינות.

פ ר ו מ ע. איחר זייט אזוי געקומען אין דער צייט... זיצט,
זיצט.

ח צ ק א 5. (שרויבט, ווישט דעם שווייס פון פנים). שרייבען
איז ביי מיר א נאנצע האָרעוואניע... (מילקה מיט'ן סאמאָוואר).

מ י ל ק ה. צובלאָזען! וואס מאכט אונזער מומע חוה?
חו ה. אז איך וועל דיר זאגען, וואס איך מאך, וועסטו מיר
דארפען דערצעהלען וואס דו מאכסט. א מעהר טשעפע מיך ניט
און איך וועל דיר ניט טשעפען. (די ווייבער לאכען).

י ש ר א 5 י ע ק ב. נו, בן-ציון, וואס מאכסטו עפעס?
וואו האלסטו מיט'ן „מורה נבוכים“? קענסט קייען, ברעכסט זיך
ניט די ציון, הא? איך האָב דיר געבראכט דיין „עמק הארזים“.
שעהנע מליצה ווי גאָלד.

חו ה. איבער דיין מעשה-ביכעל האָט ער ניט געשלאפען
ביי טאג נאכ'ן טשאָלענט. ער האָט זיך צוגעכאפט, ווי א סאלדאט
צו תיקון שבועות.

י ש ר א 5 י ע ק ב. געדענקסט דאָ? השמש השליכה
קרניה האחרונות זהב מופז — די זון האָט געווארפען איהרע
לעצטע שטראהלען פון גינג-גאָלד...

מ 5 כ י א 5. גינג-גאָלד, שמינג-גאָלד! גאלדשמיעד מיין
נער, וואס קענסטו אויסשמיעדען פון שטראהלען פון גינג-גאָלד?
י ש ר א 5 י ע ק ב. געוויס, קיין פאָדעשוועס קען מען
פון שטראהלען ניט אויסשמיעדען. בן-ציון, וואס ביסטו מיר עפעס
צופלאַכטען?

חו ה. ער האָט מסתמא געהאט א ויכוח מיט'ן טאטען איר
בער'ן „מורה נבוכים“.

בן-ציון. מומע, איהר האָט געטראפען: עס איז גע-
ווען א ויכוח. דער טאטע האָט מיך ערשט גע'הרג'ט געשלאגען.
מ 5 כ י א 5. גע'הרג'ט, געשלאגען! דו הער איהם נאר,
וואס ער וועט דיר דערצעהלען, דער משוגענער, זעץ זיך בעסער
טהיי טרינקען. (זינגט). אליהו הגלעדי. פרומע, גיב טהיי.

בן-ציון. טאטע, אויב דו פיהלסט, אז דו האָסט געהאן
א גערעכטע זאך, נאך וואס זאלסטו זיך וועלען אבלייקענען?
מ 5 כ י א 5. אבלייקענען, אבשמייקענען! א'ן אנדערער

וואלט כאטש געשוויגען, ער דערצעהלט נאָך. עס איז אז אָך און אז וועה, אז מען דארף אזא גרויסען ביק שלאָגען.

ב ז צ י ו ז. מען דארף?! אלע, וואס שלאָגען דעם צווייטען, פערענטפערען זיך דערמיט, וואס מען דארף... ווער זאגט עס, אז מען דארף שלאָגען? ווער גיט א מענשען אזא רעכט איבער'ן אנדערען? איך בין שוין ניט קיין קינד, איך בין העכער 20 יאהר, איך בין א מענש... איך לערען דעם „מורה נבוכים“ און דענק דער פון, וואס עס זאגען רמב"ם און אריסטאָטעל איבער די אטריבוטען פון גאָטהייט... און דו שלאָגסט מיך מיט א שטעקען. און פאר וואס?.. (פרערען שטיקען איהם).

מ ל כ י א ל. אטריבוטען, ווערטמען! מאכסט מיך פשוט גליקליך דערמיט... וויפיעל פערדיענסטו דערביי?
י ש ר א ל י ע ק ב. שלאָגסט, הא? ווילסט מאכען פון איהם א הארטע פאראשווע, גראָבער יונג!

ח ו ה. אז ניט שלאָגען, וואס פאר א אנדער נחת קען מען האבען פון קינדער?

פ ר ו מ ע. אז א טאטע שלאָגט, מיינט ער דאָך, מסתמא, דעם קינד'ס טובה.

ח ו ה. הערסטו? דער טאטע טהוט איהם א טובה און ער איז נאך ברוגז. (געלעכטער).

מ י ל ק ה. אי, איז דאס א גנב, די אלטע, פונקט ווי א מאנסבי... (אב).

ח צ ק א ל. פו! געענדיגט דעם פאָדריאד... (הערט אויף שרייבען).

מ ל כ י א ל. (קוקט אויפ'ן בריעה). איך קען ניט לייענען, אבער איך ווייס, איך וויל ניט לייענען, דער מטורף וואלט מסתמא בעסער אויפגעשריבען. א קאָפּ האָט ער.

פ ר ו מ ע. זעהסט, בן-ציון, דו מיינסט, דער טאטע איז דיר א שונא.

מ ל כ י א ל. אבער וואס העלפט עס, אז ער וויל ניט זיין קיין מענש?

י ש ר א ל י ע ק ב. דו ווילסט זאגען, ער וויל ניט זיין קיין פערד... ביסט אנגעשטאפט מיט געלד ווי א קישקע מיט מעשים טובים. קראנק ביסטו איהם לאזען לערנען... א קלייניגקייט זיין קאָפּ... אז דו ביסט אבער א מבין נאר אויף פאדראשוועס.
מ ל כ י א ל. איך פערשטעה, א יוד איז מחויב זיין קינד לערנען דאוונען, אבער ווייטער דאָרטען די ביכלאך מיט די מהרשאות, — שמאטע! מען דארף זעהן פערדיענען און טהאן אין געשעפט.

י ש ר א ל י ע ק ב. יא, דו מיינסט מען דארף נאר בער זארגען די וועלט מיט לעדערנע שטיוועל פאר די פיס. נו, און פאר'ן קאָפּ דארף מען ניט זארגען? געשעפט! וואס מיינסטו, א דאקטאר טאר אדער א'ן אדוואקאט האָט ניט קיין געשעפט?
מ ל כ י א ל. יא, א דאקטאר האָט א געשעפט, ווען איך, דער געשעפט־מענש, האָב א קרענק. דער אדוואקאט האָט א גע־שעפט, ווען איך וויל גנב'נען. טאָמער אבער וויל איך ניט קרענקען אדער איך וויל ניט גנב'נען?

ח ו ה. אָה, געה, מלכיאַל, איך וועל דיר גלויבען, אז דו ווילסט ניט קרענקען, אבער, אז דו ווילסט ניט, חלילה, גנב'נען, וועל איך דיר קיינמאָל ניט גלויבען. (א שטארקער געלעכטער).

ב ז - ציון. צום האנדעל דארף מען ניט זיין געלערענט? אט פיהרסטו דיין גארבארניע, ווי אין די אלטע צייטען...

ח ו ה. יא, ווי אין מלך שאבעצק'ס צייטען...
ב ז - ציון. און ראזענבערג האָט א זוהן א'ן אינזשענער, האָט ער טאקי אלץ איבערגעבויט מיט מאשינען און פערשיעדענע זאכען... ער ווייס ווי אזוי דאמפּ, ווי אזוי עלעקטרישע אפאראט־טען...

ח צ ק א ל. נו, און האָט זיך מיט די אפאראטען אזוי פער־דעהט דעם קאָפּ, אז ניט טפרו, ניט נו. דו פרעג מיך, איך בין א מענש, וואס איך פערשטעה.

מ ל כ י א ל. ער איז ניט גערעכט? ראזענבערג איז א'ן אריסטאָקראט. אין שטוב אין ביי איהם שטאָ טאם טהוט זיך. די

טאָכטער ברינקעט אויף דער פיאנא און... מילא, די טאכטער בין
איך איהם מוחל...

ח צ ק א ל. טאטע, איך מוין פערקעהרט... די מאשינען בין
איך איהם מוחל, אבער די טאָכטער...

מ ל כ י א ל. כע, כע! די טאכטער געפעלט דיר דוקא,
שייגעץ!... יא, מען זאגט, זי איז א מיידעל, ווי א פארפעל-ציר-
מעס... און דער זוהן איז אין גאנצען א געבילדעטער יאכנעמשיק.
אז עס קומט אבער צום בענשען מוזמן, וואו זיינען די מרנן
ורבותי? (מולקה לויפט אריין).

מ י ל ק ה. זאל איך אזוי געזונד זיין, ראזענבערג געהט
אהער!

א ל ע. (ערשטוינט). ראזענבערג?

פ ר ו מ ע. (לויפט אום). רוים אויף, זעה, וואס דא טהוט

זיך...

מ י ל ק ה. זאל איך צונעהמען די לייכטער? אלטמאדישע
יודישע לייכטער, א מיאום/ע זאך פאר אזעלכע געבילדעטע מענשען.
ח ו ה. וואס זאגט איהר פאָרט, איך האָב פערגעסען אנטאָן
מיין קרינדאלין מיט'ן טשעפטשיק!

מ ל כ י א ל. זעה נאר, וואס עס טוט זיך פאר א טאראאם!
אז ער געהט, געהט ער... (זינגט). אליהו התשבי, אליהו התשבי.
(ראזענבערג און מישא קומען).

ב י י ד ע. גומען אבענד! גומען אבענד... (נעהמען אראב
זייערע הוטען).

ר א ז ע נ ב ע ר נ. דאס איז מיין אינזשענער טעכנאָלאָג. עס
האָט גענוג געקאסט... מישא, דאס איז רב' מלכיאל'ס שוואַגער,
רב' ישראל יעקב. מעגסט אמאָל אריינגעהן צו איהם אביסעל פילא-
זאפירען וועגען פילאָזאָפיע און געאָגראַפיע. א גרויסער פילאָזאָף!
י ש ר א ל י ע ק ב. ווייס איך, אויך מיר א פילאזאף. נאר
ניט, יעדער מענטש איז א ביסעלע א פילאָזאָף; ליידער, ניט יעד-
דער פילאָזאָף איז כאַטש א ביסעלע א מענטש...

ד א ז ע נ ב ע ר ג. נו, און וואס מאכט הצקאל? רב' מלכיאל, אט דעם זוהן בין איך אייך מקנא.
מ י ש א. איך האָב פיעל געהערט וועגען אייערע גרויסע קאָמערטשעסקע פעהיגקייטען...

ח צ ק א ל. מיר דארף מען קיין פינגער אין מויל ניט לע- גען. איך האָב, וואס מען דארף צום געשעפט: א גוטען אויער מיט א'ן אפענעם אויג.

ח ו ה. מיט א לאנגע האנד. (זיי לאַכען ביודע).

י ש ר א ל י ע ק ב. מיט א קורצען שכל.

רא ז ע נ ב ע ר ג. נו, און בן-ציון, נאך אלץ ניט באלאנד- סירט? צייט צו ווערען א מענש און זיין דעם פאטער א הילפע. ער איז פון א'ן אנדער קאטעגאָריע...

מ י ש א. וואס זעהט מען אייך ניט, בן-ציון? איהר קומט נאָר, ווען איהר דארפט א בוך...

מ ל כ י א ל. אוי, די ביכער, ניט געדאכט זאלען זיי ווע- רען! נאר דער מוח ווערט פון זיי צוטומעלט.

מ י ש א. די ביכער זייגען ניט שולדיג. יעדער דארף וויסען זיין פלאץ און מאָן זיינס. עס איז דא מענשען, וואס זיי דארפען ביכער... אבער דאָ אין סאָראָקי א יונגער מאן ביי א סוחר אין הויז... וואס טויגען איהם די ביכער מיט די פאנטאזיען? א סוחר א איריאליסט איז אזוי אוננאטירליך, גראדע ווי א מענש, וואס נעהט מלחמה האלטען און האָט מורא געהמען א ביקס אין האנד... קאָמערציע איז מלחמה!

בן-ציון. (שמיל). א געבילדעטער מענש זאל אמאָל זאָגען אזוי, אמאָל אזוי, ווי עס פאסט, הייסט עס? איהר זופט זיך אויך אינטער צום טאמען? דאס איז א חידוש.

מ י ל ק ה. (א פארט). דער אינזשענער האָט אויף מיר צוויי מאָהל א קוק געטהאן, זעהט זיך אָן זעהר א געבילדעטער מענש.

מ ל כ י א ל. איך פערשמעה, איהר זייט דאך מסתמא גער קומען ניט צונאסט... אפשר וואלטען די ווייבער זיך מטריח געווען פון דאנען?

ח ו ה. א ברירה האָבען מיר ? קום, פרומע, אז די מאַנסביי
לען בעשעפטיגען זיך מיט נאָרישקייטען מעגען די ווייבער זיין
דערביי. אז זיי טוען עפעס וויכטיגעס, הייסט מען די ווייבער נעהר
מען דעם וועג... דערפאר זייגען מיר בעקאנט נאר מיט זייערע
נאָרישקייטען.

מ י ל ק ה. וואס מיינט איהר דאס, מומע חוה ? אזי איז
דאס א'ן אלטער גנב !

ח ו ה. וואס איך מוין ? אזי טשעפע מיך ניט און איך
וועל דיך ניט טשעפען און טשעפע זיך אב פון מיר. (אלע דריי
פרויען אב).

מ י ש א. רב' מלכיאל, איך וועל אייך ערקלעהרען גאנץ
אפען, וואס מיר זייגען געקומען. איהר זייט א קלוגער מענש און
איהר וועט באַלד אלץ בעגרייפען פון פראקטישען שטאנדפונקט...
היינטיגע צייטען קען מען ניט ארבייטען מעהר מיט אלטע מיט-
לען. איך וויל ניט קריטיקירען. אייער קאָזשעוועני זאוואָד איז זעהר
שלעכט געבויט, די פראדוקטען קומען ארויס שלעכט, און די אר-
בייטער געפינען זיך ביי זעהר שלעכטע אומשטענדען... איך בין ניט
קיין פילאנטראפ, נאָר אז די ארבייטער האָבען בעסער סאניטארע
און היגיענישע קאנדיציאָנען, ארבייטען זיי מעהר אויס...

בן - צ י ון. די ארבייטער זייגען אזעלכע מענשען, ווי מיר.
וואס שעמט איהר אייך זאגען דעם אמת ?

מ י ש א. מיט אייער גארבארניע פערניפטעט איהר דאס
וואסער פון טייך. איהר צאָהלט דערפאר האבאר דעם איספראויר-
ניס, און איהר שארעט זיך אליין... קאפיטאל איז גוט פּעראייניגען
מיט וויסענשאפט...

מ ל כ י א ל. עס איז שוין 25 יאהר, אז איך שאדע זיך
אליין, און דאנקען גאָט, הלואי ווייטער... אויסגעקומען אָהן ווי-
סענשאפט... וויסענשאפט, שמיסענשאפט !

י ש ר א ל י ע ק ב. מען איז א מאָל געפאהרען אויף אַקד
סען און מען האָט געזאָגט: הלואי ווייטער. איז דאָס אַ ראיה,

אז מען דארף ניט קיין אייזענבאהנען? אז מען איז אויסגעקומען מיט אַקסען, דארף מען ניט קיין וויסענשאפט!
מ ל כ י א ל. איך וואָלט געוואלט וויסען, וואוהין ציעלט איהר? איהר ווילט דאך עפעס.

ד א ז ע נ ב ע ר ג. איהר זייט גערעכט. מיר זיינען געקומען מיט א סטראטעגישען פלאן. רב' מלכיאַל, מיר ארבייטען ביידע אין איין ליניע, אין איין געשעפט, ביי איין קאטעגאָריע. מיר זיינען שכנים, א שטוב ביי א שטוב. אמאָל האָט איהר ביי אונז, ביי מיין פאָטער, עליו השלום...

מ ל כ י א ל. יא, איך שעם זיך ניט. אמאָל געווען א פשוט'ער גארבראניק בא אייער טאמען און היינט, דאנקען גאָט, קען איך מיינע געוועזענע ב"ב צעהן מאָל קויפען און פערקויפען.

ד א ז ע נ ב ע ר ג. מיר פערגיגען אייך און מיר שעמען זיך ניט מיט אייך. פערקעהרט, מיר זיינען געקומען פארלעגען אייך א קאָנסאָליראציע.

מ ל כ י א ל. ווי? א קאָנסאָליר? .. וואס איז דאס פאר א מין חיה? עפעס א געשעפט? אויב מען קען פערדיענען — נרנו!

ד א ז ע נ ב ע ר ג. ד. ה. וואס דארפען מיר קאָנקורירען? פערקעהרט, נו'מיר מאכען יד אחר. איהר האָט געלד, מיר האָבען וויסענשאפט. מיר קענען ארבייטען ביידע אין איין קאטעגאָריע... אינזערע קינדער וואקסען אונטער, וואס דארפען מיר זיין שונאים? ווער ווייס, וואס עס קען זיך מאכען. איך האָב א זעהן אינזשער נער טעכנאָלאָג, איך האָב א טאכטער, ווי זאָגט מען, פון דער אמת'ער קאטעגאָריע...

מ ל כ י א ל. אה, ווי? פון וואנען איז זי? ניט פון דער שטארט סאָראָקי?

י ש ר א ל י ע ק ב. מען זאגט, אייער טאכטער האָט זעהר א גוטען קאָפּ. דאס איז די גרעסטע מעלה. איך האָב געהערט, זי האָט געהאט א חתן א דאקטאר. אז מאן און ווייב זיינען געבילדעט. איז טאקי א ברכה פון גאָט.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. וואס דארפען מיר א דאָקטאָר! היינר
טיגע ציימען א סוחר מיט געלד איז מעהר סתורה... איך האָב
איהם ענטזאנט.

בן-ציון. און מיר האָט איהר דערצעהלט, ער האָט זיך
אליין ענטזאנט, ווייל מען האָט ניט געגעבען די צעהן טויזענד,
וואס מען האָט צוגעזאנט.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. ווער? איך! איך וועל איהם געהן
דערצעהלען אזעלכע דיפאמאציעס...

בן-ציון. איבער געלד! אי, איך האָב געמיינט, אז
געבילדעטע מענשען מוזען זיין איידעללייט.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. אלע לויבען אייער עלטערען זוהן, און
מיין מאַכטער, פערשטעהט איהר, איז פון אזא קאמענאָריע...
מ י ש א. פאפא, מיר זיינען געקומען רעדען וועגען גע-
שעפט ניט וועגען שידוכים...

ר א ז ע נ ב ע ר ג. און וואס זאָגט עפעס הצקאל דערויף?
ער האָט דאך יא א'ן אויג פון א סוחר? הא? קאמענאָרי-
טשעסקי!

ח צ ק א ל. וואס איך זאָג? העהע! (לאכט נאריש). איך
בין א מענש, וואָס איך פערשטעה...

מ ל כ י א ל. ער קוועלט שוין דער לאפאק... (בן-ציון
עפענט דעם פענסטער. די לבנה שיינט. עס הערט זיך, ווי אין ראזענ-
בערג'ס הויז שפילט מען בעטהאָווענ'ס מאנדשוין סאנאטא). זעהט
איהר, אז איהר רעדט, ווי א סוחר, לאזט זיך הערען.

בן-ציון. (שרייט פלוצלונג אויס פונ'ם פענסטער). זי! זי
אויך?!

א ל ע. ווער איז דארט? וואס איז?
בן-ציון. איך מיינ... איך מיינ די לבנה, די לבנה איז
אויפגעגאנגען.

מ ל כ י א ל. (שטיל). מטורף! (לויט) קומט בעסער אריין
צו מיר רעדען. (נעהמט די לאַמפ פון מיש. ראזענבערג, מישא און
מלכיאָל אָב. פ ו י ז ע. בן-ציון קוקט אין פענסטער).

בן-ציון. זעה, פעטער, די לבנה שווימט ארויס פון הינד-
טער די בערג און פערניסט די וועלט מיט ווייסע ליכט און שטילע
חלומות.

ח צ ק א ל. (לעגט זיין קאפ אויפ'ן פענסטער). אויב אזוי,
דארף מען געהן צו די פערד (אב).

י ש ר א ל י ע ק ב. וואס איז דיר, בן-ציון? דו דארפסט
דיין קאפ ניט אראבלאזען. די קרוין פון א מענשען איז זיין קאפ...
און ווער עס לאזט דיעזע קרוין אראב, ערנידעריגט ער דעם קעניג
פון אלע בעשעפעניסען — דעם מענש. די פערד הירושען טאקי און
בריקען זיך, אבער זיי קיען שטרוי, און דו, ברודער, קייסט דעם
רמב"ם'ס „מורה נבוכים“. דו הער בעסער, איך האָב פאר דיר א
בריעף פון דער רעדאקציע. זעהסט, א געדרוקטער קאָנווערט. (גיט
איהם א בריעף). ווי איך פערשטעה, שרייבט מען דיר, אז אבוואהל
דיין רוסיש א ביסעל, במחילה, מיט גרייזען, אבער די פאקטען
זיינען זעהר אינטערעסאנט, און מען בעט דיר נאך שרייבען; עס
וועט זיין געדרוקט.

בן-ציון. (מיט פרייד). טאקי? אבגעדרוקט? דאס,
וואס איך האָב געשריבען, וועט זיין אבגעדרוקט! ווי פון א
אמת'ן ריכטיגען שרייבער!

י ש ר א ל י ע ק ב. פון א'ן אמת'ן שרייבער, געוויס...
וועסט נאך ווערען אזא מחבר, אז אפילו דא וועט מען דיר שאד-
צען ניט ביליגער, ווי יוכטע מיט פאָדעשוועס...

בן-ציון. (שטיל). אוי, וואָס ארט עס מיך איצט? דו
האָסט געהערט?..

י ש ר א ל י ע ק ב. וואס מיינסטו? איך האָב א סך זא-
כען געהערט.

בן-ציון. איך מיין, דו הערסט, ווי מען שפיעלט? דאָס
שפיעלט זיי... זייער ליזא שפיעלט. זי שפיעלט און די לבנה שיינט.
אבער פון איהר שפיעלען געהט יעצט א פינסטערניס, און פון דער
לבנה ניסען זיך טרויעריגע טענער... (כאפט ישראל יעקב'ס ביידע

הענד און וויספערט ליידענשאפטליך) פעטער, עם איז ניט שעהן פון מיר... איך האָב געוואלט פון דיר אבלייקענען. איך האָב זי ליעב!.. זיי ווילען זי אָבגעבען הצקאל'ן און איך האָב זי ליעב! אזוי ליעב, ווי אין אהבת ציון האָט אמנון ליעב געהאט תמר'ן. דו הערסט? איך האָב זי ליעב!.. (וויספערט) דו הערסט? (די לבנה שיינט אריין, ווייט הערט זיך בעטהאָווענ'ס סאנאטא. דער פארהאנג פאלט לאנגזאם).

ס א ר ה א נ ג.

צווייטער אקט.

(עטליכע וואָכען שפעטער).

א רויכער זאָל ביי ראזענבערג'ן. שעהנע מעכעל, בלומען, לאַמפען ברענען. א דיענסטמוידעל רוימט. ראזענבערג בעטראכט אלץ.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. בעדעק די טישען מיט די טייערסטע טישטיכער און ברענג פון מיין קאבינעט די גרויסע קאנדעלאברע. זאל מלכיאָל חזיר זעהן, ווי לייטישע מענשען לעבען. אזא ניט ציי-ווילזירטער מענש און האָט געלד! וואו איז מישא? די גאנצע זייערע משפחה וועט באלד אהער קומען, און איך ווייס נאך ניט, ווי איך האלט מיט ליזא'ן... מישא האָט ביי איהר א גרעסערע דעה פונ'ם טאטען. וויפיעל שכל און מארף איך האָב געדארפט אויסצופיהרען אזא סטראטעגישען פלאן! דו לעגסט זיך אין דער לענג און אין דער ברייט וועגען קינדער, און וואָס?... איין קאטע-גאַריע! אַי, וואו איז דאס מיין אינזשענער-טעכנאלאג? (אב. די דיענסט רוימט. מילקה עפענט שטיל די מיטעל-טיר).

מ י ל ק ה. שש! רייצעל, קיינער ניטאָ? איך האָב זיך ניט געקענט איינהאלטען, איך האָב געמוזט אריינלויפען זעהן, וואס דא טהוט זיך. (אריין). אוי, ווי שעהן די שטוב איז, אקוראט ווי ביי א מאנארכע. רייצעל, פרעמדע געסט וועלען אויך זיין, צו נאר אויגענע? דו וויסט ניט, זיי וועלען זיך נאך היינט אנקור קען, צו עס וועט זיין א קבלת קנין? מע זאגט, ביי ריסטאקראטען איז אהן א קבלת קנין, אהן תנאים, אהן אלע זאכען... מסתמא אויף וועטשערע געבראטענע קאטשקעס מיט יודף פון ווערמישעל... וואָס ביי פראסטע מענשען איז לאַקשען, איז ביי זיי ווערמישעל. הער, רייצעל, ווען זיי למשל דארפען זאגען: זיי ניט קיין לאַקש, זאגען זיי: זיי ניט קיין ווערמישעל? (ביידע לאַכען).

אוי, זאלסט זעהן, ווי ביי אונז קראַכמאלעט מען זיך! אזא שידוך איז פאר זיי זעהר א גרויסער כבוד... ווי מיינסטו, הצקאל געפעלט איהר? ער איז א טייוועל! דער צווייטער, זיי רופען איהם מטורף, איז א תם, ער ווייס ניט אפילו, אז (זאגט איהר עפעס איז אויער. ביידע לאכען). כא, כא!.. שא! איך הער, מען געהט. (לויפט צום טיר, אנקעגען קומט מישא).

מ י ש א. רייצעל, רוף ליזא'ן. (רייצעל אב). וואס טוסטו דא, האָסט אונז געבראכט א דעפעשע?

מ י ש ק ה. איך האָב אייך גארניט געבראכט. (ער גיט זי א קניע). אוי! זעהט נאר, מען ווייסט נאך ניט, צו עס וועט זיין שידוך, און איהר ווערט שוין מיט מיר א מחותן. אוי, זייט איהר א מזיק! (אב).

ל י ז א. (מען הערט איהר שטימע). מישא, דו רופסט מיך? וואו ביסטו?

מ י ש א. דא בין איך, אין זאל. קום אהער (ליזא קומט). זעץ דיך, ליזאטשקע...

ל י ז א. עם פאנגט זיך ווידער אָן דער עקזאמען, הא? מ י ש א. זיי וועלען באלד קומען... מען דארף דאך וויסען, וואס וועט זיין...

ל י ז א. איך ווייס נאך אליין ניט!.. עה! וואס עם וועט זיין, — וועט זיין. געוויס, בעסער וואלט געווען, מען זאל נאר ניט דארפען חתונה האָבען, נאר אז מען מוז, העלפט ניט קיין תירוץ. מען מוז געבוירען ווערען, מען מוז שטארבען, מען מוז חתונה האָבען (ויפצט).

מ י ש א. דו ביסט צו קלוג צו זיין סענטימענטאל... איי גענטליך, וואס איז דען לייעבע?

ל י ז א. לייעבע? אייניגע זאגען, אז עם איז פאעזיע פון געטער, אנדערע זאגען, עם איז כלאַראַפּאַרם, וואס מען גיט, איי דער מען רייסט א צאהן. פון לייעבע רעדט מען שוין ניט, עם זאל כאטש זיין א ביסעל סימפאטיע...

מ י ש א. ער געפעהלט דיר ניט זעהר שטארק?

ל י ז א. זעהר שטארק ? זאג דו, וועמען קען אזא מאָפּס
זעהר שטארק געפעלען ?

מ י ש א. ליזא, מען דארף זיך ניט נארען. חתונה האָבען
הייסט מאכען א גוטען, זיכערען און פראקטישען געשעפט פאר
אייביג. דעם געוועזענעם חתן, דעם דאָקטאָר, האָסטו געדארפט
צוצאָהלען... דו האָסט איהם געליעבט און ער האָט דיך אינגאָד-
רירט. און דאָ איז פונקט פערקעהרט... דער וועט דיך פערגעמערען,
און דיר וועט זיין גוט. ווארום גליקליך איז נאָר די פרוי, וואָס איז
קליגער און שטארקער אין כאראקטער פון איהל מאן... היינט פער-
געס ניט, דאָרט שטעקט א קאפיטאל פון איבער 200 טויזענד. דאָס
געלד וועט אַנקומען איהם, וואָרום דער צווייטער זוהן איז א פּסיד-
כאַפּאַט און א פּאַנטאַזיאָר. ביזט פּערזאָרנט אויף אויביג... און
אויסער דעם וועסטו העלפען דעם פּאַפּאַ ליקווידירען זיינע געשעפּ-
טען, און מיר וועסטו העלפען מאכען די ערשטע שריט פון מיין
קאַריערע. דו געס דאָס אלעס צוזאַמען און בערעכען. (גערויש. דא-
זענבערג לויפט אריין מיט א צייטונג אין האנד).

ר א ז ע נ ב ע ר ג. מישא! ליזא! געוואלד! א קאַרעס-
פּאַנדענציע! א קאַרעספּאַנדענציע אכגעדרוקט פון אונזער שטאדט
סאַראָקע אין דער „אדעסער צייטונג“. א פּאַסקוויל! קאַטעגאָר-
ריטשעסקי!

מ י ש א און ל י ז א ? וואס שרייבט מען ? (נעמען
די צייטונג, לעזען בידע).

ר א ז ע נ ב ע ר ג. וועגען איהם, וועגען זיין גארבארניע!..
אי, וואס עס וועט זיך אכטון אין שטעדטעל! ער שרייבט, אז
מלכיאל עקספּלאַטירט זיינע ברידער די יודען; דאס ער פער-
קריפעלט די ארבייטער אין זיין שמוציגע געביידע און דאס ער
פּערגיפּטעט און ער פּערפּעסעט דעם גאַנצען טייך, און גיט גאַנץ
דייטליך אַנצוהערען, אז נאר פאר כאבאר לאזט מען איהם טון
אזעלכע קרימינאלע זאַכען... עס איז ניט נאר מלכיאל, עס איז
א פּאַטש דעם איספּראַוויניק אויך... א דיפּאַמאַציע! א סקאַנדאַל!
ל י ז א. (האָט געענדיגט לעזען). איך מיין, דאָס האָט גער-

שריבען א מענש, וואָס האָט בלוט אין די אדערען... עס איז פול מיט פייער...

מ י ש א. רעדסט ווי א קינד. וועלכער אינגאראנט, וועלכער גראבער יונג, וועלכער זשוליק, שרייבט איצט ניט אין די צייטונגען? ר א ז ע נ ב ע ר ג. געוויס, זיי זיינען אלע פון דער קאטעגאריע. אה! עס האָט געשריבען א לומפ און א שארלאטאן!..! (מען קלינגט). שא! ווער איז דאס? (קוקט דורכ'ן פענסטער). חצקאל? דאס איז געוויס עפעס א דעמאנסטראציע, מסתמא, וועגען דער צייטונג. (געהט איהם בעגעגענען).

ל י ז א. קומט ער איצט אפיציעל, און איך דארף פאר איהם אפיציעל ערשיינען? אדער ער קומט ניט אפיציעל, און איך דארף ניט אפיציעל זיך אבטראָגען?

מ י ש א. וואס פאר צערעמאָניעס? ער איז א'ן איינפאכער גוטער קערל...

ר א ז ע נ ב ע ר ג. וואס פאר צערעמאָניעס? מישא איז גערעכט... מישא פערשטעהט מעהר פון אונז. ער האָט מעהר געדלערענט פון אונז ביידע... דו הער, וואס מישא זאגט דיר, ער האָט געלערענט די העכערע מאטעמאטיק און געאָגראפיע. אָה, וועמען האָב איך די עהרע צו זעהן? (חצקאל קומט אויסגעפוצט, נייגט זיך).

ל י ז א. איך האָף, ניט איך, די צייטונג האָט אייך געדבראכט אזוי פריה אהער.

מ י ש א. א נידערטרעכטיגע, געמיינע שמירעריי... ח צ ק א ל. וואס איז? איך לייען זעהר זעלטען. איך בין א מענש, וואס איך צייל מעהר. נאר דער, וואס האָט ניט וואס צו ציילען, דער לייענט. (נעמט די צייטונג און לעזט). וואָס איז עפעס! מ י ש א. (שטיל). ער איז גאר ניט אזוי אנטפאטיש, אויף מיין ווארט... און ווען דו וועסט איהם נעמען אין דיינע הענר, וועסטו מאכען פון איהם א מענש.

ל י ז א. אז עס וואלט געווען אזוי גרינג פון יעדען מאכען א מענש, וואלטען אלע מענשען געווען מענשען...

ח צ ק א 5. פע 1 ווי ערלויבט דאס די רעגירונג אוועלכע זאכען צו דרוקען! דאס וועט דעם אלטען משוגע מאכען; ער וועט קריכען אויף די ווענט. איהר ווייסט, עס איז א שלעכטע געד שיכטע. איהם קען אנשפארען דער משוגעת, מען זאל אבלעגען, און איך האָב ליעב: געפעלט דיר א געשעפט — אבגעמאכט אויפ'ן פלעק... מען דארף זעהן, דער אלטער זאל ניט וויסען ביז מאָרגען.. אויב איהר ווילט, ברענג איך זיי אלע באלד צוטאָסקענען אהער... אליין לעזט ער ניט, און מיר אלע וועלען שוויגען ביז מאָרגען. און מאָרגען... מאָרגען מעג ער שפּרינגען ביז דער סטע-ליע. מיין קאָפּ, האָ? ?

מ י ש א. זעהסט, וואס פאר פראקטישע, לאנישע און געדעפטסטעסיגע איינפעלע...

ח צ ק א 5. איך פערשטעה, וואס איך רעד... איך בין ניט דער מענש, וואס וועט גלאט אזוי...

ר א ז ע נ ב ע ר ג. עס איז א'ן אויסגעצייכענטער סטרא-טעגישער פלאן. איהר געהט שוין און ברענגט זיי אלע אהער. מיר וועלען דא טרינקען טהיי.

ח צ ק א 5. יא, מען דארף פערטוצען דעם אלטען. יא, איך געה שוין... איך בין אבער געקומען, איך האָב געוואלט וואס זאגען. מ י ש א. איהר ווילט אפשר בלייבען מיט מיין שוועסטער אליין? ?

ר א ז ע נ ב ע ר ג. נו, וואס, יונגע לייט, א קאנסולטאציע. (ביידע ווילען געהן).

ל י ז א. ניין! ניין! מישא... ניין, פאפא, בלייבט... וואס פאר סעקרעטען האָבען מיר דערווילע מיט הערר הצקאל גארבאר-ניקאווי, וואס מיר זאלען דארפען בלייבען אליין? (א פארט). אי, אז איך דערמאָן מיך, אז איך וועל אפשר מוזען אמאָל בלייבען מיט דעם מענשען אליין!

ח צ ק א 5. עס איז ניט קיין סוד, איהר פערשטעהט... דער טאטע זאגט, אָהן נדן וויל ער ניט... און אז ער עקשנ'ט זיך איין מען מען איהם אפילו א קליין שלאָגען אין קאָפּ. אבער וואו בין

איך מיט מיין קאָפּ? בין איך אייך געקומען זאָגען, אז עס וועט זיך אנהויבען האנדלען, וואס ארט אייך, זאָגט צו 5 טויזענד רובעל נדן.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. וואָס הייסט, וואס ארט מיך? ערשטענס, דארף מען דאך האָבען, און צווייטענס, איך זאל נאָך צו צאָהלען? ח צ ק א 5. אין קאמערציע, ווייסען מיר, אז צוזאגען איז ניט שווער... און טאָמער האמפערט ער זיך איין, ער וויל מזומן, איז ניט געפעהרליך. איך וועל זיך געבען נדן פון מיין קעשענע... איך האָב... איך בין ניט קיין שלים-מזל'ניק.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. דו הערסט? ער אליין האָט אויך געלד. איך האָב געוואוסט, ער איז א מענש פון דער קאטעגאריע.

ח צ ק א 5. איך בין א שטילער שותף צום טאטענ'ס גע-שעפט, האָב איך שטילערהייט גענומען פון טאטענ'ס געשעפט. וואס דען, איך וועל זיך פערלאזען אויף נסים. איך בין ניט דער דאָזיגער! אמאָליגע צייטען האָט מען זיך געשעמט. איך בין פון היינטיגע מענשען. און איך זאג, אז מען נעמט א זאך, צום בייך שפיעל, נאפרימיער, א כלה, וואס געפעלט, מעג מען בעצאהלען...

5 י ז א. די זאך, וואס געפעלט, בין איך? ניט וואהר?

ח צ ק א 5. הע, הע! וואס דען? איך האָב זיך שוין בער-ריהמט פאר אלע פריקאשטיקעס און רוסישע סוחרים, אז איך נעהם ראזענבערג'ס טאָכטער. און בין דערפאר געקומען זאגען, טאָמער ברעקעלט זיך דער טאטע — גיט איהר מיר נדן, ווארום עס איז טאקי א בזיון, איך בין א מענש, וואס איך בין ווערט נדן. איך לויף צום אלטען... אדיו, אדיו. (אב).

ר א ז ע נ ב ע ר ג. נו, ליזא, זעהסטו שוין וואס פאר א דורכגעטריבענער יונג...

5 י ז א. יא! אבער איך מיין, עס וואלט געווען בעסער,

ער זאל זיין א'ן ארויסגעטריבענער יונג...

מ י ש א. א פראקטישער מענש איז א רעאליסט, דערפאר קומט ביי איהם די וואהרהייט ארויס אביסעל צו גראָב... ער פער-מאסקירט זיך ניט, ווי די פאנטאזיאָרען און אידעאליסטען... פאפא,

טאָמער קומט היינט צו רעד וועגען דעם קאנסאָלידירען פון אונזער
רע געשעפטען, וואלטען מיר געדארפט האָבען א קלאָרען פלאַן...
קום אקארשט אריין אין קאנסאָר אויף א מינוט.
ר א ז ע נ ב ע ר ג. יא, די קאנסאָלידאציע (לעגט צו א פינג-
גער צום שטערן). די קאנסאָלידאציע! עס איז א גרויסער סטרא-
טעגישער פלאַן. (ביידע אב).

5 י ז א. מען זאגט, אז מען קוקט זיך צו און מען געוואוינט
זיך צו צו א טייוועל, ווערט זאגאר דער טייוועל סימפאטיש... מיר
וועלען זיך פרובען צוקוקען און צוגעוואוינען... שטארק ברעקלען
זיך, ווי עס זעהט אויס, טאָר איך ניט, קיין נדן האָב איך ניט...
וואס איז א מידעל אהן נדן? גאר נישט... נדן אהן א מידעל,
מיט דעם קענען זיי זיך שוין בעפרידיגען, אבער א מידעל אהן
נדן איז א קליינע מציאה. דעם טאמענ'ס געשעפטען זיינען הפנים
זעהר שלעכט. פון מיר האָט זיך שוין א געלערענטער דאָקטאָר אב-
געזאגט. נו, די וויסענשאפט וויל ניט, מוז מען זיך ווענדען צו קאד-
מערציע... מישא'ן געפעלט ער. מישא איז א קלוגער, פראקטישער
מענש. אה! ווען ער זאל קענען התונה האָבען מיט מישא'ן! איך
וואלט אזוי געטאנצט אויף זייער התונה. (טרויריג). וועניגסטענס.
וועל איך העלפען מישא'ן צו ווערען א דירעקטאר פון א גרויסער
פאבריק.

מ י ק ה. אוי, די בארישניא איז דאָ. האָבען זיי ניט קיין
פאראיבעל. מיר ווילט זיך וויסען, וואס דא טוט זיך, און מיינע
פיים לויפען אליין אהער. מאמועל, מען קען זאגען, די גאנצע וועלט
וועט אייך מקנא זיין.

5 י ז א. די גאנצע וועלט? און ווי מיינסטו, מען דארף
מיר טאקי מקנא זיין?

מ י ק ה. הוואי אהן אייער שאָדען אויף אלע יודישע
מידלעך געזאגט געווארען. א קלייניגקייט וויפיעל געלד! און
וועמען וועט עס אנקומען, אז ניט חצקאל'ען גנב? דער אנדערער
איז דאך ביי זיי א לץ, א לא יוצלח, א מטורף. און חצקאל האלט
אלץ אין זיין זשמעניע... אמת, זיי לעבען איצט, ווי די תורים,

אבער אז איהר וועט קומען אין שטוב, וועט איהר איבערקעהרען די גאנצע שיסעל מיט דער קאשע. ביי'ם אלטען איז ניטא קיין בעסערער מאכל פון א קאלטען מערען-צימעס מיט פעטע פלייש. איהר פרעגט איהם בחרם, וואס ווייס ער פון פריקאסע מיט סאָוס מאקאראָנעס? ניט געבילדעט, גאר ניט געבילדעט.

5 י ז א. ווייס ניט פון פריקאסע מיט סאָוס מאקאראָנעס? יא, הפנים דער אלטער איז ניט זעהר שטארק געבילדעט... נו, און הצקאל?

מ י ל ק ה. אה, ער איז פון די היינטיגע. א מוזיק! וואס דען, א הייליגער? אָט אייער ברודער האָט מיך צום ערשטען מאָל בעגעגענט און האָט מיך שוין פערטשעפעט... וואס דען, א מאנס-ביל דארף זיין א מאנסביל... דער צווייטער, דער בן-ציון, איז דאך ניט קיין זכר און ניט קיין נקבה, גלאט א לעמעשקע... האָט קיין פאראיבעל ניט, איך דארף זעהן רייצלען. (אב אין אינוועניגסטע טיר).

5 י ז א. דער צווייטער איז א הייליגער, דאס איז וואהר. אבער וואס פאר א ווערט האָבען הייליגע אין אונזערע פראקטישע צייטען?.. מיר זיינען אלע, ווי „מ י נ ע ר“ זאגט, פון די היינטיגע מענשען. אָי, וואס פאר א שווערער שטיין עס ליגעט ביי מיר אויפ'ן הארצען. (זעצט זיך צו דער פינאנא, שפיעלט עפעס טרויעריגעס. בן-ציון קומט אריין און בלויבט ביי'ם מיר ביז זי ענדיגט. זי בלויבט זיצען פערטראכט. בן-ציון הוסט שטיל, נאכדעם שטארקער, ביז זי דערהערט).

בן-ציון. ענטשולדיגט, איך בין אריינגעגאנגען, האָט איהר געשפיעלט, האָב איך ניט געוואוסט, וואס צו טון, צו אוועק-געהן, צו זאגען אייך... (ער זשענירט זיך זעהר שטארק).

5 י ז א. אה, אונזער פאָעט! פאר וואס זעהט מען אייך ניט די לעצטע צייט? (דרוקט זיין האנד). זיצט.

בן-ציון. איך וואלט איצט אויך ניט געקומען, איך זאל ניט דארפען רעדען מיט אייך... יא, איך מוז מיט אייך רעדען,

אבער, איך וועל זאגען דעם אמת, איך האָב מורא, איהר זייט צו קלוג — דאָס איז שלעכט...

5 י ז א. דאס הייסט, ביי אייך קומט אויס, קלוג זיין איז א חסרון, עס איז שלעכט גאר ?

ב ז צ י ו ז. איך זאג צו קלוג. איך מיינ, צו קלוג איז ניט גוט. איך וויל זאגען, עס איז ניט גוט, ווען דער קאָפּ איז דער גאנצער ב"ב, און דאס הארץ האָט ניט קיין דעה ביי א מענשען.

5 י ז א. איך מיינ, עס איז נאך ערגער, ווען דאס הארץ איז דער גאנצער ב"ב און דער קאָפּ האָט ניט קיין דעה... פאר וואס זיצט איהר ניט ? זיצט און דערצעהלט, וואס ווילט איהר אונז זאגן... (ער זעצט זיך, דרעהט מיט'ן פינגער). נאר ניט זאגען קיין מוסר... (פויזע).

ב ז צ י ו ז. ווי איך פערשטעה, קען זיין איהר וועט ווערען מיין ברודער'ס בלח.

5 י ז א. אזוי ווייזט עס אויס, מיין ליעבער, גוטער פאטער און יונגער פריינד.

ב ז צ י ו ז. איהר רעדט צו מיר אזוי ווי איך בין א קינד און איהר זייט א'ן אלטער מענש.

5 י ז א. א מאן אין 20 יאהר איז נאך א יונגלינג, א פרוי אין צוואנציג יאהר איז שוין א פאלשטענדיג ענטוויקעלטער מענש... מיר ענטוויקלען זיך גיכער און מיר פערוועלעקען פריהער...

ב ז צ י ו ז. קענט איהר גוט מיין ברודער ?

5 י ז א. אז מענער און פרויען זאָלען זיך גוט קענען פאר דער חתונה, וואָלט קיין מאָל קיין חתונה ניט געווען. (לאכט געד צוואונגען).

ב ז צ י ו ז. אז מען לאכט ווען עס ווילט זיך ניט לאכען, איז גלייך ווי מען זאָגט א ליגען. איך פרעג אייך, קענט איהר דעם מענש, וועלכען איהר ווילט אבגעבען אייער לעבען ?

5 י ז א. אזא מענש, ווי איהר, איז שווער צו קענען. איהר זייט א בוך מיט פערפלאנטעמען אינהאלט. אויב יעדען בלעטעל קען קומען עפּים אונערווארטעמעס. מען איז קיין מאָל ניט זיכער

מיט דעם, וואָס קומט ווייטער... אייער ברודער אָבער איז א קאָנ-
טאָבוך: אויף יעדען בלעטעל איז געדרוקט איינס און דאסזעלבע:
דעבעט, קרעדיט, אונטען דער באלאנס... מעו זאגט דער באלאנס
איז גוט, איך האָב נאָך ניט אריינגעקוקט.

בן-ציון. ה. ה. איהר נעמט ניט צקאל'ן, איהר נעמט
דעם באלאנס? איך גלויב ניט...

ליזא. איך מיין, ער איז אן איינפאכער מענש מיט א
רוהיגען, איינגעשטעלטען כאראקטער, מיט זיכערע מיטלען צו'ם
לעבען... וואס זאל מען טון? מיר זיינען ניט קיין מלאכים, מען
מוז דענקען דערפון. נו'מיר פערקערט, צ. ב. נעמען אייך: אייער
כאראקטער איז נאָך ניט פאַרמירט, איהר זייט א'ן אידעאליסט אָהן
בעשטימטע אידעאלען, א פּרעדיגער אָהן א באלעמער, אדער פשוט
— א מלמד אָהן א קנעלונג. איהר זייט א קלייניגקער יודישער
האמלעטעל...

בן-ציון. (שרוייג). נאָך וואָס לאכט איהר פון מיר?
מיר טוט וועה...

ליזא. איך וויל אייך ניט וועה טון, איך וויל נאָר זאָגען,
אז יעדער מענש מוז עפּים טון, יא, טון, און ניט נאָר רעדען...

בן-ציון. הייסט עס, איהר מיינט אויך, אז טהון הייסט
נאָר קויפען פעל און מאכען לעדער?

ליזא. פאר וואָס? עס זיינען דאָ פּערשיעדענע טעטיג-
קייטען. צ. ב. היינט איז געדרוקט אין דער אָדעסער צייטונג א'ן
ארטיקעל פון סאַראָקע, איהר האָט עס געלעזען? אזא שרייבען
איז א נאָבעלע, ניצליכע טעטיגקייט... איהר ווייסט ניט, ווער האָט
עס געשריבען?

בן-ציון. דאָס ליגענט מיר יעצט וועניג אין זינען. איך
פיהל, איך רעד היינט אפשר צום לעצטען מאָהל מיט אייך. איך זאָל
זיך ניט שעמען, וואָלט איך איצט אָנגעהויבען וויינען און שרייען.
און איהר רעדט צו מיר נאָר מיט'ן קאָפּ... קאלט און גלייכגילטיג...
איך ווייס, אייער הארץ איז פּערשלאָסען...

ליזא. וואו א פרוי רעדט מיט'ן הארצען, זאגט זי מייס-

טענטיילס נארישקייטען, פאר וועלכע זי בעצאהלט דערנאכדעם
זעהר טייער...

בן-ציון. חכמה קומט פון קאפ. די וואהרהייט קומט פון
הארצען. און, ווען מענשען זאלען וויסען און זאלען זאגען די וואהר-
הייט!...

ליזא. אלזא, איהר ווילט די וואהרהייט? בן-ציון, מען
קען א פרוי ניט נארען. איך פיהל, איך ווייס, אז איך געפעל אייך,
אז, עס קען זיין, איהר האָט מיך ליעב מיט דער ריינער, איידעלער
ליעבע פון א פאָעט און א אירעאליסט. און, די וואהרהייט געזאָגט,
איהר געפעלט מיר טויזענד מאל מעהר פון אייער ברודער...

בן-ציון. אָה, ליזא! דאָס, וואס איהר האָט איצט גע-
זאָגט... איך וואלט עס אייך קיין מאל ניט געקענט זאָגען... נאָר
נאָך וואס דארף מען רעד, אז מען פיהלט? (קערט זיך אָב און
ווישט אָב א טרער).

ליזא. איך האָב שוין געליעבט א מאן צוויי יאהר, אָבער
אז מען האָט ניט בעצאָהלט קיין 10 טויזענד, האָט ער מיר ניט
געוואָלט ערלויבען, איך זאל איהם נאָך ליעב האָבען...

בן-ציון. דאָס איז א געמיינהייט! איך האָב ניט גע-
וואוסט, אז געלערענטע מענשען טוען געמיינהייטען צוליעב געלד...

ליזא. מען ווערט עלטער און מען ווערט קליינער אָדער
פערדאָרבענער, און מען הויבט אָן רעכנען... יא, אמת, איך האָב
שוין גערעכענט, וואָס וועל איך טון, צ. ב., אויב בן-ציון וועט אמאָל
קריגען אזוי פיעל בעשלאסענהייט, אז ער וועט ניט מורא האָבען
קומען און זאָגען: ליזא, איך האָב דיך ליעב, ווילסטו זיין מיין
פרוי? ווייסט איהר, וואָס איך וואָלט געענטפערט? — ניין!
ווארום דאס וואָלט געווען א'ן אונזיניגער קרבן, ווארום מיין פאָ-
טער, מיין ברודער, מיינע אלע פריינד וואָלטען געווען געגען מיר.
געגען מיר וואָלטען אויך געווען אייערע אייגענע עלטערען. די
גאנצע וועלט וואָלט געווען געגען מיר, וואָרום די גאנצע וועלט
לאבט פון אייך און פעראכטעט אייך; ווארום מיין חתונה וואָלט
געווען א פראָטעסט געגען יעדען און געגען אלעמען; ווארום איך

וואָלט געווען געצוואונגען פיעל אפּפּערען און וועניג ערווארטען ;
ווארום איך וואלט געדארפט זעהר אָפט אייך שטיצען און פון אייך
זעהר זעלטען שטיצע קריגען ; וואָרום איך וואלט געדארפט
שטענדיג אייך מעהר בערויערען, ווי אכטען... און וועה איז צו דעם
מאן, וואָס דארף פון זיין פרוי בערויערט ווערען ! (בז-ציון פער-
דעקט זיין געזיכט). צו ליעבען א מאן איז וועניג, מען דארף איהם
קענען אכטען...

בן-ציון. הייסט עס, איהם וועט איהר קענען אכטען ?
לייז א. ניין ! אבער איהם קען מען זיך פערטרויען...
(פויזע).

בן-ציון. (שטעהט אויף נידערגעשלאגען). אלזא, איך זעה,
איך מעג שוין געהן. (וויל געהן).

לייז א. ניין, ניין ! איך האָב נאָך ניט געענדיגט, איך
האָב נאָך ניט אלץ געזאגט. יא, איך ווייס, געפיהלען קענען אמאָל
פערבלענדען דעם שכל, פערניכטען אלע רעכנונגען און חשבונות...
ווען איהר זאָלט אנצינדען אין מיר א פייער פון ליידענשאפט ;
ווען איהר זאָלט מיר צוציהען צו זיך מיט די קייטען פון ליעבע ;
ווען איהר זאָלט מיר פערברענען מיט אייערע קושען, — נו, דאן...
כאפט עס דער רוח ! מיר דאכט זיך, איך האָב אייך ליעב, בן-
ציון, אָבער מיט דער ליעבע פון א'ן עלטערען פריינד, מיט דער
ליעבע פון א מומער. עס איז וואהר, איך האָב פיעל מאָל ערוואר-
טעט פון אייך מיט שרעק און מיט פרייד... זאָגאר אפשר יעצט,
ווען איהר זאָלט מיר א שלעפט טון צו זיך ; ווען איהר זאָלט
מיר אזוי אומארמען, איך זאל דערשטיקט ווערען ; ווען איהר
זאָלט מיר א וואָרף טון צו אייערע פיס און זאגען : איך בין דער
מיט וועמען דו מוסט געהן לעבען און ליידען ! אה !

בן-ציון. איך ? ניין ! ניין ! איך האָב מורא...
הפנים איך בין ניט אזא מענש, ווי אלע מענשען. איך דענק פון
אנדערע מעהר ווי פון זיך, און די אנדערע האָבען מיך פיינט דער-
פאר. מיינע אויערען הערען יעדען פערבאָרגענעם, פערשטיקטען
זיפן, מיינע אויגען קוקען אריין טיעף ביז דער נשמה פון די אלע

מענשען. מאנכעס מאָל זעה איך אזעלכע פערבאָרגענע זאכען אין יענעס'ס זעעלע, אז איך שרעק זיך אליין איבער... ליזא, מיין הארץ הערט ניט אויף וועה צו טון אויף איין אייגענבליק... מיך ארט פאר יעדען, און קיינעם ארט ניט פאר מיך. יעדער דענקט נאָר פאר זיך. אלע רעכנען, איך רעכען ניט... ווען איהר זאָלט?.. ווער ווייכ? ווען איך זאָל האָבען א ביסעלע גליק, ווען איך זאָל ניט זיין אזוי עלענד אויף דער גרויסער ווייטער וועלט... אה, ווען איך זאל האָבן בען א פריינד, וועלכער זאָל מיר געבען זיין האַנד! איך בין אליין... איך בין איינער אליין... (פארדעקט זיין געזיכט און וויינט שטיל).

ל י ז א. (גיט א טיעפען זיפן, געהט צו דער פיאנא. נעמט עט ליכע אקארדען פון ליסט'ס ראפסאָדיע און בלויבט זיצען פערטראכט).
מען הערט ראזענבערג'ס שטימע: „יא, יא, קומט אריין.“ ער עפענט די טיר, ישראל יעקב און חוה, קאמיש אויסגעפוצט, און ראזענבערג אריין.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. וואס פאר צערעמאָניעס? מיר האלטען זיך ניט גרויס. דאָס איז מיין טאכטער. שפיעלט פיאנא און „פארלע וואו פראנסע“. אָה, בן-ציון איז אויך דאָ? נו, ווי איז אייער אפאראטום, נאָך אליז ניט אין ארדנונג? (ציוגט אויפ'ן קאָפּ). צייט ווערען א שטיקעל מענש, צייט. זיצט.

י ש ר א ל י ע ק ב. דאס איז אייער טאָכטער? די גרעסע טע נאכע פון גאָט, אדער, ווי אנדערע מיינען, פון דער נאטור איז שכל... ווער רעדט נאָך, אז א יודענע האָט שכל, דאָס איז גאָר א זעלמענהייט.

ח ו ה. יא, דער גאנצער שכל איז ביי די מאנסבילען, דער פאר פיהרען מיר זיי ביי די נעזער. (ליזא לאכט). א גוטען אבענד...
י ש ר א ל י ע ק ב. חוה, נו/מיר זיך ניט קריגען ביי פרעמר דע מענשען אין שטוב.

ח ו ה. אהא, דו האָסט מורא? נו, זאל זיין שלום.
י ש ר א ל י ע ק ב. מיט אייך, מיט דער ווייבערשער נא-

ציע אנהויבען זיך. ניט אומזיסט האָבען גרויסע מענשען געהייסען
פון אייך ווייכען. און וואָס מאַכסטו, בן-ציון ?
בן-ציון. וואָס זאל איך מאַכען ? דערוויילע געה איך
אהיים. (וויל געהן).

ראַזענבערג. מיר וועלען אייך ניט לאַזען. איהר דארפט
ביי זיך ניט אראָבפאלען.
ישׂראל יעקב. מען ווארפט אראב און מען הייסט ניט
אראבפאלען.

ראַזענבערג. יא, דער מענש קען זיך פערבעסערען,
אז ער וויל. (א פארט). ער ווייס געוויס פון דער קארעספאנדענציע
און וועט געהן אהיים פלאַלען. (לויט) זיצט, אלע אייערע וועלען
באלד קומען. (אלע מענער רעדען שטיל).

בן-ציון. איך ווייס, איהר דארפט מיך ניט און איהר
ווילט מיך ניט דאָ, און איהר בעט דאָך איך זאָל בלייבען. פארוואָס
איז דאָס אזוי ?
לויזא. (צו תוה'ן). עס פרעהט מיך זעהר, וואָס איהר זייט
געקומען.

הוה. און ווי געפּעלט אייך דער פּאַסאַן פון מיין פּלאַטיע ?
פונקט ווי די פּאַריזער מאָדע. איהר וועט דאָך מסתמא ניט פּאַר-
איבעל האָבען, וואָס איך בין געקומען אָהן הענטשקעס... דאָס איז
מיין מאַן שולדיג, וויל ניט זיין קיין „ליסטאַקראַט“.
לויזא. (לאַכט). איהר מאַכט חוּזק פון די „ליסטאַקראַטען“.
הא ?

ישׂראל יעקב. איהר דארפט זיך היטען פאר איהר,
זי איז א געפעהרליכער מענש.

הוה. נאט אייך שלום עליכם. (גיש לויזא'ן די האַנד). ניש-
קשה, איהר דארפט אייך ניט היטען... איך האָב געמיינט, מיר ווער
לען דאָ טרעפען אַן אָנגעבלאָזענע אינדיטשקע, און איהר זייט אזא
מענש כמעט ווי אלע מענשען. (אלע לאַכען. מען קלינגט).

ראַזענבערג. (לויפט צום טיר). ווער איז דאָס ? אָה,
געסט ! טייערע, געווינשטע געסט. (חצקאל און פּרומע קומען. זי

איז רייך און אלטמאָדיש געקליידעט). אליין נאָר ? און וואו איז אונזער פריינד, רב' מלכיאל ? (מישא קושט).

מ י ש א. אה, געסט ! און וואו איז דער פאפא ?

ח צ ק א 5. מיר האָבען זיך שוין געקליבען געהן אהער, איז מען איהם געקומען רופען צו'ם איספראוויניק. (שמיל). מיר האָבען ניט געווארט אויף איהם, ווארום אז ער וועט פון איספראוויניק אפילו קומען א משוגע'נער, וועט ער מוזען אהער געהן, אז מיר זיי נען דאָ... איהר פערשטעהט, ווי איך האָב דאס אבגעמאכט מיט מיין קאָפּ.

מ י ש א. (נעהמט דעם פאטער אָן א זייט). יעצט זעהסטו, אז די פאפיר, וואס דו האסט געשריבען צו'ם איספראוויניק ווען גען זיינע פערפעסטעטע פעל, איז געווען אן איבריגע זאך...
ר א ז ע נ ב ע ר ג. יא, מחותנים צו ניט מחותנים, — ווייס מען נאָך ניט, און בעוואָרענען זיך האָט מען געדארפט (רעדען שמיל).

פ ר ו מ ע. (צו ליזא'ן). אז דער אלטער איז ניטא, מעג איך זאגען: אזא שידוך איז פאר אונז זעהר א גרויסער כבוד. און הצקאל גנב איז אויפ'ן זיעבטען הימעל. דער רוח, שונאי ישראל, נעמט איהם ניט, ער פערשטעהט. בן-ציון, דו ביסט שוין דאָ ? פאר וואס האָסטו זיך ניט אָנגעטאָן ?

ח צ ק א 5. מאמועל ראזענבערג, איך האָב די עהרע צו רעקאמאנדירען מיין מאמע, מאדאם פרומע גארבארניקאָוו.

ח ו ה. מען וואקסט אויס אין איין שטאָרט, מען קען זיך 20 יאָהר, און דאָך כל זמן מען רעקאמענדירט ניט, דארף מען זיך מאכען, אז מען קען זיך ניט. ישראל יעקב, על פי דין בין איך מיט דיר נאָך ניט בעקאנט. 40 יאהר נאָך אונזער תחונה, און מיר זיי נען נאָך ניט זארעקאמענדירט. אן עולה !

5 י ז א. אוי, איך האָב אזא קלוגע באכוסיע נאָך ניט געזעהן... אויף מיין וואָרט, איך האָב מורא, איך וועל זיך פערליען בען אין אייך. (אומארמט זי און קושט).

י ש ר א 5 י ע ק ב. חוה, האָסטו ניט וואס צו לאכען. דאָס

רעקאָמענדירען איז דוקא זעהר א קלוגער מנהג. א יוד, למשל, ווערט באלד א גאנצער ר' שמעלקע מיט דיר. עסטו קאשע — שפייט ער דיר אין דיין קאשע, האָסטו א טאבאק־פושקע — שמעקט ער ביי דיר, טראָנסטו בריִלען — מעסט ער אָן דייע ברילען, זינגסטו — ווערט ער ביי דיר א משורר. רעקאָמענדירען איז דערויף: איך מעג דיר טאקי קענען, נאָר טאָמער וויל איך ניט זיין בעקאנט מיט דיר, קריך ניט אין זיי מיט מיר ניט קיין מחותן...

ח ו ה. איז דאָך טאקי א קשיא, פאר וואס ביסטו מיט מיר אזא מחותן? (געלעכטער).

בן-ציון. פעטער, האָסט א טעות. דאָס רעקאָמענדירען איז א נארישע קאָמעדיע מיט א ליגען. אז מען רעקאָמענדירט א גנב, א בעטריגער, א מענש, וועלכען מען וואסט און פעראכט, האָט מען דעם מוט צו זאָגען: ביי אזא מענש, ווי דו, נעהם איך ניט די האנד, און וויל מיט דיר ניט זיין בעקאנט? ניין! מען קוועטשט איהם די האנד אזוי פריינדליך, מען מאכט א זיס פנים און מען זאגט: עם פרייט מיך זעהר! עם פרייט מיך זעהר! א פאלשע פערשמעלטע וועלט, מיט פאלשע אונזיניגע מנהגים.

מיש. ער פילאזאפירט שוין וויעדער? מערקווירדיג, מענשען אָהן א סיסטעמאטישע אקאדעמישע בילדונג האָבען אַמך מיינסטען א נייגונג צו שפיעלען די ראָלע פון טעפּזיניגע פילאָר זאָפען!..

ראזענבערג. (שמעלט פאַר מישא'ן). דאס איז מיין אינדזשענער טעכנאָלאָג. א געבילדעטער מענש, הא? עם קאָסט גער נוג געלד אזא בילדונג.

בן-ציון. געוויס מעהר, ווי מיין בילדונג און די בילדונג פון מיין ברודער.

חצקא. איך בין געבילדעט, וויפיעל איך דארף. און דיר האָט מען דען וועניג געלערענט?

בן-ציון. וויפיעל מיין בילדונג קאָסט — ווייס איך, און וואָס דיין בילדונג איז ווערט, וועלען אנדערע אָבשאצן...

ח צ ק א ל. מאמע, דו האַסט נאָך ניט געהערט, ווי מאַמעל
ראָזענבערג שפּיעלט פּאַרטאָפּיאַן?

בן-ציון. אַ ליעבהאָבער פון מוזיק!..

ר א ז ע נ ב ע ר ג. ליזא וועט אונז וואס שפּיעלען. איך
דאַרף אייך ערקלערען, עס איז דאָ קלאַסישע און ראַמאַנטישע מוזיק.
זיקע. איהר קענט דעם קאָמפּאָזיטאָר הערר בעטכאַווען?

ח צ ק א ל. ווי זאגט איהר, מוסיק בעטכאַווען? איך האָב
איהם קיין מאָל ניט געזעהן.

בן-ציון. האָט קיינמאָל ניט געקויפט קיין פעל ביי
בעטכאַווען?

ל י ז א. (געהט צו דער פּיאַנא. שטיל). די אייפערזוכט רעדט
פון איהם. דאָס מאַכט איהם אינטערעסאַנט...

מ י ש א. עס איז אן אומגליק מיט די האַלב־געבילדעטע
מענשען. כאַפּען זיך אָן מיט אַזעלכע נעמען, ווי בעטכאַווען,
ספּענסער, באַקל, און פּלאַקערען א וועלט...

ד א ז ע נ ב ע ר ג. דער עיקר איז סיסטעמאַטישע, אַקאַ-
דעמישע... עיוויליזאַציאָן...

י ש ר א ל י ע ק ב. (שטיל). בן-ציון, פּאָלג מיך און געה
אהיים בעטער. איך פּערשטעה, ווי דיר איז, נעבאָד, אויפ'ן האַרצען,
אַבער וואָס איז די פּעול־ה? דו מאַכסט זיך נאָר אליין צו'ם נאַר.
יסורים, וועלכע מען טראָגט איבער אין דער שטיל, מאַכען דעם
מענשען גרויס. יסורים אַבער, וועלכע מען טראָגט ארויס אויפ'ן
גאס, מאַכען דעם מענשען קליין און ביליג... אז מען פּאַלט אַראָב
פון פּערד, און זעך פּערד אַנטלויפט, דאַרף מען ניט בלייבען ליגען
אויפ'ן אָרט, מען וועט לאַכען. ווי עס זאָל דיר ניט וועה טהאָן,
כאַפּ זיך אויף און אַנטלויף.

בן-ציון. ניין, פּעטער, איך קען ניט. מיר ווילט זיך
עפּעס צורייכען אַדער צוברעכען, אַדער מען זאל מיך שלאָגען...

ח ו ה. (צו ליזא'ן ביי דער פּיאַנא). ביזט אַ קלעזמערקע אויך?
זעה נאָר, אונזער מחותנ'סטע מילקה. (מילקה לויפט אַרײַן). שקאַ-
ציל קומט.

מ י ל ק ה. בעל הבית'טע, חצקאל! דער אלטער איז גע-
קומען אהיים מיט'ן ריכטיגען שגעון. ער האָט איבערגעקעהרט א
ביינקעל, אראָבגעשלעפט דעם טישטוך מיט די לאָקשען פון טיש,
און איז אין גאנצען שוואַרץ, ווי זאגט מען, ווי די נאכט, ווען די
יודען האָבען געטאפט אין מצרים...

ח ו ה. דו הערסט, וואס פאר א לַמֶּדֶן זי איז? זי ווייסט,
וואס די יודען האָבען געטון אין מצרים.

פ ר ו מ ע. באַלבע ניט, מילקה, און געה אהיים!.. וועסט
מיר דערזעהלען שפעטער.

מ י ל ק ה. שפעטער? דער בה"ב האָט געזאגט, איהר
זאָלט באַלד אלע געהן אהיים, ווארום, אז ער וועט קומען, וועט ער
שוין אבשפיעלען אייך א חתונה אהן קלעזמער. (אלע ערשטוינט).

ח צ ק א ל. מילקה, געה זאָג דעם טאטען, אז עס איז ניט
שעה... אז מיר זיינען היינטיגע מענשען און... (מלכיאל עפענט די
טיר).

מ ל כ י א ל. מחתנים, אהיים! די מינוט אלע אהיים!
ר א ז ע נ ב ע ר ג. רב' מלכיאל, אבער אין גאָטעס ווילען...
מ ל כ י א ל. (קרימט איהם איבער). גאָטעס ווילען! גאָטעס
ברילען! איהר ווילט ארייננארען דעם בער אין זאק אריין? א
מכה! חצקאל, אהיים! זעהסט די גאזעטע? (נעהמט א גאזעטע
פון זיין קעשענע). דער איספראוויניק האָט מיר ערשט געטיקעט די
גאזעטע אין מאָרדע און האָט געשריען: פרעם, מלכיאל! נא!
מ י ש א. דאס איז ווירקליך צו בעדויערען, אבער וואס
זיינען מיר שולדיג?

מ ל כ י א ל. הערסט א הוצפה? ווער דען קען דאָ אין סאָ-
ראָקע שרייבען, אז ניט דער אינזשענער טעכנאָלאָג? האָסטו מיר
ניט געזאגט דוזעלבע זאך פאר צוויי וואָכען שבת צו נאכט וועגען
דעם טייך סאַניטאריע — שווינאטאריע?.. אהיים!
י ש ר א ל י ע ק ב. שא! ביזט טאקי מלכיאל'עק תּקִיף,
אבער מענסט דאָך זיין א מאָל א מענש... און...

ר א ז ע נ ב ע ר ג. ווי פאלט אייך איין, מיר וועלען שריי-
בען, איצט, ווען מיר געהען מיט אייך מאכען...

מ ל כ י א ל. איהר וועט מאכען מיט דער נשמה, איך מאך
מיט אייך גארניט!.. איהר האָט געוואָלט מיך אריינכאפּען אין
די הענד און אב'הרג'נען מיין געשעפט? א פייג אונטער דער
נאָז! מילא, איהר האָט געשריבען דעם איספראווניק, אז איך
קויף פערפעסטעמע פעל, כאפט אייך דער רוח, איז נאך א כאבאר...
אבער אין די גאזעטען פאר דער גאנצער וועלט מחרף ומגדף זיין
דעם נאמען יוד!..

ר א ז ע נ ב ע ר ג. איך בין טאקי אן אויפגעקלערטער, אבער
יוד איז יוד. מיין נאציע איז מיר טייער! איך זאל געפינען דעם
לומפ, וואס האָט געשריבען, וואָלט איך איהם אליין געשלעפט, ווי
א הונד צו'ם איספראווניק.

ח צ ק א ל. מאמע, אויב איצט ניט, איז קיין מאָל ניט... די
גאנצע וועלט ווייסט... אלע פריקאשטיקעס וועלען לאכען פון מיר.
(בו-ציון קוקט אויף איהם).

פ ר ו מ ע. מלכיאל-לעבען, אפשר וואָלסטו אויסגעהערט,
וואס מענשען זאגען.

מ ל כ י א ל. די מענשען אלע מעגען דאָ פערשטומט ווער-
רען! וויפיעל מאָל דארף איך זאגען, מען זאל געהן אהיים?
(אלע געהען). אינזשענער — שמינזינער, דער גרעסטער אנטיסע-
מיט, דער גרעסטער רשע וואָלט דאָס ניט געטון. האר אויס! האר
אויס!

ב ז צ י ו ז. טאמע, ניט ער האָט געשריבען אין די גאזע-
טען, און צוליעב דעם אליין דארפסטו ניט צושטערען קיין שדוף.
איך ווייס, ווער עס האָט דעם ארטיקעל געשריבען.
א ל ע. ווער?

ב ז צ י ו ז. דעם ארטיקעל האָב איך געשריבען. אָט האָר
סטו אפילו דעם בריעה פון רעדאקציע. (מישא נעמט דעם בריעה
און לעזט).

מ י ש א. נו, געוויס ער... קען קיין צוויי ווערטער ריכטיג
ניט אויסלעגען — א שרייבער!
ה צ ק א ל. (לעזט דעם בריעף). טאקי ער! אוי, פער-
שרפ'עט זאל ער ווערען, דער מטורף! א מענש, הא?
ר א ז ע נ ב ע ר ג. אזא דיפאמאציע! פוי! שאנדע!
שאנדע! (זעהר ביז אויף בן-ציון'ען).
פ ר ו מ ע. מענשען, קינדער, וואס איז דאָס, וואס בערדימעט
עס? אויף ווייס גארנישט.
ה ו ה. שווייג שוין בעסער. אוי, וואס וועהניגער מען ווייסט,
איז געזינטער.
מ ל כ י א ל. (בעטראכט דעם בריעף). ער האָט נאר געשרי-
בען? ער? אויף וועל דאס ניט אויסהאלטען. געוואלד! ווי
האלט מען דאָס אויס? ווי האַלט מען אויס!
מ י ל ק ה. (שטיל). אָט האָסטו זיך די שטילינקע! אויף
אן אייגענעם טאטען דערלאנגט א פאפיער! (קוקט ביז אויף
בן-ציון'ען).
מ ל כ י א ל. דו, מטורף, ביסט נאר א שרייבער אויף, הא?
פ ר ו מ ע. ווייס איך, מלכיאל, וואס גלויבסטו איהם? א
בעריהמער. ער ווייס דען, וואס ער רעדט?..
מ ל כ י א ל. הם!.. איצט קען איך גלויבען, אז צום איס-
פראוויק האָט אויך ער געשריבען. געדענקסט, הצקאל, זיינע רייד
וועגען דער בהמה'לע?
ר א ז ע נ ב ע ר ג. א מענש, וואס שרייבט איינס, שרייבט
אויף דאס צווייטעס... נאטירליך.
בן-ציון ון. דעם ארטיקעל האָב איך געשריבען, — זאג
איך. דער, וואס האָט געשריבען צו'ם איספראוויק, קען ניט זאגען
קיין אמת... שווייגט ער...
מ ל כ י א ל. (מאכט זיך רוחיג. קוקט זיך אום). פוי, וואס
דאָ טוט זיך! מחותן, אז אין שטוב שמעהט א סך, ליעגט אין
קעשענע וועהניג... און דאס איז די מאמועלכען? סחורה ווי נאָלד...
צקאל לאפאק האָט שוין שטענדיג אזא טרפה'נעם גליק, ער האנט

דעלט מציאות... נו, דו מטורף, געה אהיים! מיט דיר וועל איך זיך אברעכנען אין דער היים. דער'הרג'נען דארף מען דיך! דער פאר דער'הרג'נען איז נאך וועניג! (ווערט פלוצלונג ביז). לא יוצלח, פרא אדם, נאך וואס האסטו דאס געשריבען? בן-ציון. איך האב געוואלט, די וועלט זאל וויסען דעם אמת.

מלכיאל א. ל. וואס איז, מען צאהל דיר עפעס דערפאר?
בן-ציון. ניין, מען צאָהלט מיר גארניט.
מלכיאל א. ל. גלאט אזוי אומזיסט? אהן א גראשען אומר גליקליך מאכען דעם טאטען, פערטשעפען נאטשאַלסטוואָ, בער שמוצען דעם נאָמען יוד, מחרף ומגדף זיין דעם גאנצען כלל ישראל... גלאט אזוי, הא?
ישראל יעקב. וואס טשעפעסטו צו דעם כלל ישראל?

איך בין אזא יוד, ווי דו מיט איהם (צייגט אויף ראזענבערג'ן) און איך זאג, ווער עס האָט ליעב דעם כלל ישראל, דארף זיך ניט שעד מען און דארף זאגען צו זיינע ברודער, וועלכע זיינען ניט עהרליך, זיי זאלען זיין פיינע מענשען... מען זאגט: מלכיאל איז א גנב, שרייט מלכיאל: געוואלד, כלל ישראל! מען זאגט: מלכיאל איז א בלוט-זייגער! שרייט מלכיאל: כלל ישראל! גראבער יונג! וואו קומסטו צו כלל ישראל?

חוה. שא! האלט איין דעם לאשעק! כלל ישראל איז טאקי כלל ישראל, אבער קריגען זיך דארף מען דאך ניט. ישראל יעקב. ער האָט עס מיר געלעזען בעפאר ער האָט עס געשיקט אין דער צייטונג, און איך האָב איהם געהייסען... ער איז א קינד, און אויב עס איז א חטא, איז דאס מיין חטא! אויב עס איז א טעות, איז דאס מיין טעות!

מלכיאל א. ל. איך ווייס, דו האָסט איהם געלערענט זיין א פילזאזאף, נו, נעם איהם, וועט ער דיך איצט לערנען, ווי צו זיין א מטורף! לא יוצלח, מיין שוועל זאלסטו ניט אריבערטעמען! מעגסט אין גאס פגור'ן פון הונגער! מעגסט אויף מיינע אויגען איינגעהמען א מיתה משונה! מעגסט... זאלסט... זאלסט...

פ ר ו מ ע. מלכיאל, פערשעלט איהם ניט, ער איז אזוי אויף
אן אונגליקליכער

מ ל כ י א ל. איך וויל איהם ניט זעהן. איך וויל ניט הערען
פון איהם, איך וויל פון איהם ניט וויסען! ארויס!..

ב ז צ י ו ז. (שטיל און טרויריג). דער פעטער זאגט, עס
קען זיין עס איז א טעות, וואס איך האָב געשריבען... אויב דאס
איז א טעות, האָב איך מורא, איז אלץ א טעות. אונזער לעבען א
טעות, די גאנצע וועלט א טעות, זאָגאר דער אמת אליין א טעות...
פעטער, איך וויל דיך עפעס בעטען. אויב דו וועסט מיך נעמען, וועל
איך געהן צו דיר. איך האָב ניט געקענט לערנען עפעס אנדערס,
וועל איך איצט לערנען א מלאכה. מלאכה איז ניט שווינדעל, ניט
האנדעל, ניט בעטריגעריי... איך האָב גאר ניט איצט וואס אנצוא-
ווערען... איך געה...

ה ו ה. קום, בן-ציון, אזא יאהר זאל איך האָבען, וואס פאר
א גאלדשמעדל פון דיר וועט אויסוואקסען. וועסט אפשר ניט האָ-
בען אזוי פיעל קללות מיט שטעקענס, ווי אין אן אייגענע היים.

ל י ז א. (שטיל). אבער צרות — פונקט ווי ביי א לייבליכען
טאטען. אוי, עס קען זיין, איך אליין פערשטעה ניט, וואס איך
פערליער אצינד. פארוואָס האָט מיר אזוי אנגעהויבען וועהטאָן
דאָס הארץ?

ב ז צ י ו ז. איך געה... איך האָב געמיינט, אז א טאטע...
מ ל כ י א ל. איך געפעל דיר ניט? וועסטו מיך בעשריי-
בען אין דיינע חזר'שע גאזעטען! אנטיסעמיט! המן הרשע!
צורר היהודים! מטורף!

ב ז צ י ו ז. יא, טאטע, עס איז צייט, איך זאל זאגען דעם
אמת אפען — דו געפעלסט מיר ניט! איהר אלע דאָ געפעלט
מיר ניט! זעהר שטארק! דו האָסט געוואלט, איך זאָל ניט
וואגען אויפהויבען מיין געדאנק העכער פון דער פאדמיאָסקע, וואס
מען מאכט פון דיינע פאָדעשוועס. איך וויל זיין א מענש! ווע-
מען האָט איהר דא ליעב? דאס געלד, צו דעם אמת? וועמען
דיענט איהר דאָ, נאָט אדער דעם עגל הזהב? וואָס איז ביי אייך

א סחורה, גערעכטיגקייט אדער געשעפט ? איך וואָלט געוואָלט
וויסען, ווער איז דאָ ביי אייך א מענש, דער וואס פיהלט און
דענקט, צו דער וואס שווינדעלט און לעבט ווי א דבר אחר ? וואס
איז ביי אייך דאָ טהייערער, מענשליכע געפיהלען, צו חשבונות,
רעכנונגען און קאָנטע ביכער ? יא, איהר קענט איבערלייענען,
וואס איז געשריעבען אויף אַן אַססיגנאציע, אויף א וועקסעל, איהר
קענט אבער ניט איבערלייענען, וואס עס איז געשריבען אין האר-
צען און אין דער זעלע פון א מענשען ! יא, איהר קענט לייענען
אין די נאָמען און אויסקלאַפען מיט די פינגער א מעלאָדיע, איהר
קענט אָבער ניט פערשמעהן די מעלאָדיע, וואָס דעם מענשענ'ס
הארץ זינגט. דער טאטע איז גערעכט. ער וויל ניט הערען, ניט
זעהן, ניט וויסען פון מיר... גערעכט ! מיר האָבען גענוג געזעהן
איינע פון די אנדערע, גענוג איינע פון די אנדערע געהערט און
געוואוסט... עס איז צייט מיר זאלען שוין איינע די אנדערע ניט
זעהן, איינע פון די אנדערע ניט הערען און ניט וויסען ! (געהט.
נאָך איהם ישראל יעקב מיט חוה'ן).

דריטער אקט.

(צוויי מיט א האלב יאהר שפעטער).

נאכט. א קליינער קערעסינאָווער לאַמפּ ברענט אין ישראל-יעקב'ס ארבייטס-צומער. זעהר ארעם, אבער ריין און געמיטליך. אויף די ווענט פיעלע אלטע זיוגערס; צוויי מישלעך מיט געצויג. עטליכע טיגלען. ביידע מישלעך שטעהען ביי צוויי פענסטער. ביי איין מישעל ארבייט ישראל יעקב מיט א פערגרעסערונגס-רעהר אויף זיין אויג. דאס צוויי-טע מישעל איז צוגעדעקט מיט א פארטוך. לעבען צווייטען מישעל אויף דר'ערד ליעגען פיעל ביכער. ביו'ס אויווען אויף א קליינעם ביינקעלע זיצט חוה און ארבייט א זאַק.

ישראל יעקב. חוה! הא! חוה! (ארבייט). חוה,
דו הערסט ניט, אז איך שריי צו דיר?
חוה. יא, אז דו שרייסט צו מיר, הער איך.
ישראל יעקב. פארוואָס-זשע הערסטו ניט, אז איך
שריי?

חוה. מסתמא שרייסטו ניט, אז איך זאל הערען.
ישראל יעקב. אלטע, מאך זיך ניט נאריש. איך האָב
דיך געוואלט פרעגען אן ערנסטע זאך.
חוה. אז דו וואָלסט געוואָלט פרעגען, וואָלסטו דאָך גע-
פרעגט. מסתמא ווילסטו ניט.
ישראל יעקב. אהן קאטאָוועס, חוה, איך האָב דיך
געוואלט פרעגען וועגען בן-ציון'ס מאשינע. ווי מיינסטו, עס איז
ניט א משוגעת, חלילה?
חוה. וואס פרענסטו מיך? דו דארפסט דאך זיין א גרע-
סערער מבין אויף משוגעת'ן.

י ש ר א ל י ע ק ב. איך פרעג דיך, ווייל דו מיט דיין קלארען גנב'ישען קאָפּ קענסט יעדע זאך צוגלידערען אויף פּיצ-לאַך. איך אבער בין צופיעל פּערגלויבט אין איהם און איך טרוי זיך אליין ניט. א גרויסע זאך, האָ?

ח ו ה. אז איך בין ניט קיין גרויסער מאשיניסט, דאָס ווייסט טו דאָך. נאָר איך מוין, אז די מאשינע וועט אפילו ניט געהן איי-ביג, איז דאס אויך זעהר א גרויסע התפעלות. געוואלד, וואָס א קאָפּ פון א מענשען קען אויסטראכטען! איך האָב געהערט, מען פּאָהרט איבער'ן שטאדט אָהן פּערד און מען ארבייט זאָקען אָהן הענד... מען וועט שוין באלד אויסטראכטען א מאשינע, וואס וועט קענען דאוונען אָהן א יודען.

י ש ר א ל י ע ק ב. נאר עס איז שוין דאָ אזא מאשינע אין אמעריקא, אז דו זיצט דאָ און ווילסט, כדומה למשל, עסען, גיסטו נאָר א קוועטש א קנעפעל פון עלעקטריע, זיצט שוין דארט א סאָלדאט און עסט פאר דיר. (זיי לאכען ביידע).

ח ו ה. עס איז ניט נאר אין אמעריקא, אומערום איז דאָ סאלדאטען, וואס עסען פאר אנדערע. און מען דארף נאר אפילו דעם קנעפעל פון עלעקטריע ניט קוועטשען...

י ש ר א ל י ע ק ב. יודענע, האָסט אן אלטען ממזר'ישען קאָפּ אויף זיך. און בן-ציון איז א נאון... דו האָסט בעמערקט, די לעצטע צייט גיבען אונז די יודען אלץ וועניגער און וועניגער אר-בייט... עס איז איבער בן-ציון'ען... זיי זיינען איהם אלע שונאים, און פרעג זיי בחרם פאר וואס? אלטע, זאָלסט ניט זאגען בן-ציון'ען, אז איבער איהם פארלירען מיר ארבייט.

ח ו ה. ער האָט עס שוין אליין בעמערקט... יע! ניטא קיין יודען, שיקט נאָט צו עטליכע גוים... הלואי זאָל גאָט העלפען יעדען יודען, ער זאל ניט דארפען אנקומען צו קיין יודען...

י ש ר א ל י ע ק ב. חוה, ביסט א וואוילע יודענע. אוי, זיירושע מוחל, געב מיך א קראץ אין פלייצע לעבען דער לאָפעט-קע, נידריגער אביסעל, נידריגער... אָט! אָט! אָט!
ח ו ה. (קראצט איהם). אלטער גנב עס בייסט דיך דען? נאר

ניט, בן-ציון איז ניטא, ווילסטו מיט מיר א שטיף טון. ישראל יעקב, דו וויסט, איך האָב יסורים, וואס בן-ציון זאמט זיך. (א גע-רויש). איך הער א פרעמדער געהט. (חצקאל קומט; שעה געקלוי-דעט). זעה נאר א גאסט, ווי איך בין א יודענע, מען דארף איינ-ווארפען דעם אויווען.

י ש ר א ל י ע ק ב. חצקאל גאר! דאס האָט מען גע-דארפט אויסטרובען בחצוצרות וקול שופר.

ח צ ק א ל. גומען אבענד! איא, אן אונערוארטעטער גאסט? (טוט אויס דעם פאלטאָ).

י ש ר א ל י ע ק ב. איך געדענק גאר ניט, ווען דו ביסט געווען דאָ... געדענקסט, חוה, אז ער איז געווען א יונגעל, פלעגט ער אמאָל אריינקומען? מען פלעגט איהם נאך דארפען דער-מאהנען וועגען דער נאָז.

ח ו ה. און מען האָט געדארפט גוט אכטונג געבען, ער זאָל ניט גנב'נען די רעדלעך פון די צונומענע זייגערס... ער האָט גע-האט א גרינגע האנד.

י ש ר א ל י ע ק ב. ער האָט געהאט פון קינדווייז אן א האנד פון א סוחר.

ח צ ק א ל. נו, ווען האָב איך צייט געהאט געהן צו גאסט? מיט מיין ארבייט, מיט מיינע געשעפטען, וואס איך האָב אויף מיין קאָפּ? ווער רעדט, נאך דער חתונה, בין איך אין גאנצען אריין אין דער קאָמערציע...

י ש ר א ל י ע ק ב. ווי די צייט פליהט! עס איז שוין, מסתמא, צוויי יאהר, ווי דו ביסט א בעל הבית'על.

ח ו ה. יא, מחשבות'ן, וואס מאכט דיין ליזא? וואס מאכט דאָס קינד?

ח צ ק א ל. זואָס פעהלסט איהר? געזונד, ווי א פערד, קיין עין הרע. זי האָט צוגענומען צוועלף פונט. און דאס קינד לייענט מיר זעהר אין זינען. איך האָב צייט... און ווי אזוי קען מען געהן צו אייך? איהר זייט דאָך פון זיין צד... ברונג! פעטער, איך

האָב אייך געבראכט צו פערריכטען מיין גאָלדענעם זייגער (ניט זיין זייגער. א פארט, ווינקט). איך מיט מיין קאָפּ!..
ח ו ה. זעהסט, איך האָב דיר געזאגט, גאָט וועט צושיקען א

גוי...

י ש ר א ל י ע ק ב. וואָס גלויבסטו איהם? (קוקט אויפ'ן זייגער). מסתמא, איז עפעס א קאָמערציע... דעם זייגער וואָלט ער געקענט שיקען ער האָט גענוג משרתים ויוצר משרתים
ח צ ק א ל. נו, און וואו איז ער, אייער אסיסטענט זייגער-מאכער? ער האָט שוין ווידער אנגעפאטשקעט אין די נאזעטען... מיר ליענט ניט אין זינען צו ליענען זיין שמירעריי... מען זאָגט, ער בעשרייכט די תלמוד תורה. די גאנצע שטאָרט קאָכט מיט איהם. וואו איז ער?

י ש ר א ל י ע ק ב. בן-ציון איז געגאנגען קויפען קוועק-זילבער פאר זיין מאשינע. דו זאלסט זעהן, וואס ער האָט ערפונד דען! ביי איהם אין קאָפּ ליענט מאַרדך, ניט דעם טאטענ'ס פאָדעשווע.

ח ו ה. איך האָב יסורים, וואס ער זאמט זיך אזוי... ווען ער געהט ארויס, מוז זיך מיט איהם וואס טרעפען. אדער מען טשע-פעט זיך צו'ן איהם, אדער ער מישט זיך אריין אין א פרעמדע געשיכטע. פאראכטאנען זונטאג האָט ער דערזעהן, ווי א שכור'ער גוי האָט אנגעהויבען שלאָגען זיין ווייב. נו, בן-ציון האָט זיך מסתמא, אנגענומען פאר דער גוי'ע, האָבען זיי זיך ביידע אנגענו-מען פאר איהם. וואס הייסט, שרייט די גוי'ע, א פרעמדער זאל זיך אריינמישען, ווען אן אייגענער מאן שלאָגט? און זיי האָבען איהם ביידע געבראכען די ביינער.

ח צ ק א ל. נו, יא, דערזעלבער מטורף ווי געווען. וואס איז דאָס פאר א מאשינע? טאקי עפּים ווערט?
י ש ר א ל י ע ק ב. ווי איך פערשטעה מיט מיין שכל, וועט דיעזע ערפינדונג מאכען א רעש אין דער וועלט... און עס איז א סברה, אז דא ליענען מיליאנען-מיליאסען...
ח צ ק א ל. (פערזארגט). אזוי? פעטער, הפנים, ווי איך

זעה, ווייסט איהר ניט, אז אונזער אלטער איז שטארק קראנק. עס קען זיין, ער וועט זיך אָבטרָגנען.

י ש ר א ל י ע ק ב } מלכיאל איז קראנק? וואס איז איהם?
ח ו ה

ח צ ק א ל. ער זאגט ניט, וואס איהם איז, און וויל ניט קיין דאָקטאר בשום אופן — זיינע משוגעת'ן!.. איך פערשטעה יעדע זאך. מיך דארף מען ניט לערנען. מיין אויג קוקט און איך ווייס, דעם אלטענ'ס קרענק איז ניט קיין שפיעלכעל, ער דארף האָבען א ראק אין מאָגען, ווארום וואס ער עסט גיט ער אָב צוריק. קען ניט עסען... נו, וואס איז פאר א לעבען אהן עסען? הערט, איך וועל אייך זאגען דעם אמת, איך בין געקומען אביסעל וועגען געשעפט, י ש ר א ל י ע ק ב. קוועטש זיך אויס מיט'ן אמת: ווילסט איך זאל דיר לייען תרפ"ק אלפים קערבלעך? הא?
ח ו ה. אפשר וויל ער דיר פערקויפען א פאָר נייע כאָליע-וועם?

ח צ ק א ל. איך מיין ניט קיין קאמפּאָוועסלעך. איך וויל רע-דען מיט בן-ציון'ען. שטעלט אייך פאָר, דער טאטע, זאל לעבען, שטארבט אוועק און לאָזט איהם איבער בירושה א פייג... אלס קאָמערטשעסקי מענש... איהר פערשטעהט?
י ש ר א ל י ע ק ב. דערוויילע הויב איך ניט אָן צו פער-שטעהן.

ח ו ה. וואס פערשטעהסטו ניט? א פייג פערשטעהסטו?
א קאָמערטשעסקי מענש פערשטעהסטו? וואָס נאָך איז דאָ צו פערשטעהן?

ח צ ק א ל. איך מיין פשוט וועגען דער ירושה. ער איז א פילאָזאָף, קען ער גאר ניט פערשטעהן. איהר אָבער זייט דאָך א שטיקעל מענש, איהר קענט מיר העלפען.
י ש ר א ל י ע ק ב. אויב איך בין יע א שטיקעל מענש, ראט איך דיר: אויב דו האָסט א קאָמערציע צו בן-ציון'ען, רעד מיט איהם און פון איהם וועסטו קריגען די ריכטיגע תשובה.
ח צ ק א ל. מומע חוה, אפשר וואלט איהר מיר געהאלפען?

ח ו ה. מיין קינד, איך בין נאָך צו יונג. ערשט 62 יאהר געווארען. האר אויס, איך וועל אונטערוואקסען, וועל איך אנהויב בען צו שטודירען, ווי אזוי צו זיין א מעקלערקע...
ח צ ק א 5. איך פערשטעה ניט, וואס איהר זייט פאר מענר שען. (א גערויש). זעהר זעלמען ניט זיך איין א מענש מיט א גור טען קאפ.

ח ו ה. שא, אָט געהט בן-ציון, וועט ער דיר געבען צו פער- שטעהן. בן-ציון, קום נאָר אהער גיכער. זעה, וואס פאר א גאסט מיר האָבען. (בן-ציון קומט. זיין געזיכט איז בלאס, ער טראָגט א קליין בערדעלע. זיין אלטער זשאקעט איז אויסגעשמירט אין שטויב, א קער שענע אבגעריסען. פון אן אויער רינט בלוט). זעה נאר, וועה מיר, וואָס איז מיט דיר?

בן-ציון. נאָר ניט, קינדער, שרעקט אייך ניט. מען האָט מיך וויערער געשלאגען. די מלמדים פון תלמוד תורה און גלאס אזוי א פאָר פרומע יודען האָבען מיר געגעבען ארגומענטען געגען מיין ארטיקעל. (נעמט ארויס א צייטונג). זעהסט, פעטער, אב- געדרוקט ווארט אין ווארט. (בעמערקט הצקאל'ן). אה, קלעפ איז וועניג, מיר האָבען א גאסט אויך. אז עם הויבט אָן געהן — געהט שוין.

ח ו ה. זעה נאָר, ביי דיר בלוטיגט אן אויער. די הענד זאל זיי אבנעמען! עם טוט דיר וועה?

בן-ציון. ווייס איך, יודישע קלעפ! צודראפעט אן אוי- ער, צוקראצט די נאָז און אָבגעריסען די קעשענע. דער גוף טוט ניט וועה פון זייערע קלעפ, אבער די נשמה, דאָס הארץ זיינען צווא- וועהטאגט און צוואוואונדעט. פעטער, דו ווייסט, מיט מעהר רציחה פון אלע האָט מיך געשלאגען דער געלער יוד. געדענקסט, איך האָב איהם צוויי מאָל אומזיסט פראָשעניעם געשריעבען צו'ם פראָקוראָר, צוויי נעכט אבגעזעסען. און ער האָט ניט געהאט קיין געלד אויף א הערבאָווע מארקע, האָב איך איהם מיינע לעצטע 40 קאָפ. אפ- געגעבען.

י ש ר א 5 י ע ק ב. מילא, ער האָט דיך געשלאגען, האָסט

איהם כאמש א טובה נעטהָן. פאר וואס האָבען דיך די אנדערע געשלאָגען! מען וועט שוין באלד ניט קענען ארויסגעהן אין גאס איבער זיי.

ח צ ק א ל. יא, איך פערשטעה אביסעל מעהר פון אן אנדערען און איך זאָג, ער האָט געדארפט אוועקפאהרען פון דאנען, וואָרום אויב מען וועט איהם ניט דער'הרג'נען, וועט מען איהם ארויסשיקען פון שטאדט. קהל וויל דערלאנגען א פראשעניע צו'ם גובערנאטאר. מען קען דאָך ניט אויסהאלטען. מיך קאָסט די תלמוד תורה געלד, און איך קען זאָגען א דעה און מיש זיך ניט. קומט ווייס איך ווער און מישט זיך אריין... א יודישע תלמוד תורה איז ניט קיין גוי'אישע שקאַלע... עס איז שמוציג? נו, וואס ארט דיך... מען שמייסט די קינדער? דערויף זיינען זיי דאך קבצנים. זיי זאלען ניט זיין קבצנישע קינדער, וואלטען זיי ניט געגאנגען אין תלמוד תורה לערנען...

בן-ציון. נו, יא! די אלטע לאַגניקע. מען נעמט קהל'שע געלד און מען צו'גנב'עט, נו, וועמען ארט דאָס? מען נעמט אָרער מע קינדער און מען פערדולט זיי די מוחות און מען פערקריפעלט זיי, — א דאגה, דערויף זיינען זיי קבצנישע קינדער... ניין! איך וויל מען זאל די ארעמע יודישע קינדער לערנען, ווי מען דארף לערנען, ווארום איך... איך ווייס, ווי אונגליקליך איז דער מענש, וואָס האָט ניט געלערענט ווי מען דארף!.. פעטער, מעהר פון אלץ פערדריסט מיך, זיי האָבען מיר צובראכען דעם פלעשעל מיט'ן קוועקזילבער, — וואו וועלען מיר יעצט אזוי גיך קריגען געלד?

ח צ ק א ל. איא, עס איז שלעכט אהן געלד? הער, דו ווייסט דאָך, איך רעד אפען, איך ווייס ניט קיין חכמות און אויב בערשפויצלעך. יעדער ווייס, איך בין ניט קיין נאר, און מיט א מענש, וואס פערשטעהט, קען איך אבמאכען דעם גרעסטען געדשעפט אין צוויי מינוט... מיט איך אבער איז אן אומגילק, מען קען זיך מיט אזעלכע ברואים ניט צונויפרעדען...

בן-ציון. ווילסט עפעס זאָגען — זאָג, וואס מעקעסטו?

ח צ ק א ל. איך וויל זאגען, דער טאטע איז ניט מעהר, ווי א לעבעדיגער מענש, און יעדער לעבעדיגער מענש שטארבט.

ב ז צ י ו ז. יעדע לעבעדיגע זאך שטארבט. הא! איך זעה, דו הויבסט אויך אָן א פילזאאף צו ווערען.

ח צ ק א ל. דער טאטע איז אויף דיר מלא רציחה, ער קען דיין נאָמען ניט הערען. און מענסט זיין זיכער, ער וועט דיר אין זיין צואה איבערלאזען א פייג אונטערגעשלאגען מיט פוטער. ער וויל דיך ניט קענען.

ב ז צ י ו ז. נו, איז דאָך גוט, וואס־זשע ווילסטו?

ח צ ק א ל. איך ווייס, דו ביסט אן עהרליכער מענש, און אז מען וויל דיר ניט געבען קיין ירושה, וועסטו ניט וועלען נעמען.

ח ו ה. אז מען וויל ניט געבען, וואָס קען העלפען דאס ווע־ לען נעמען?

ח צ ק א ל. דו פערשטעהסט... איך בין זיכער, דער אלטער וויל דיר ניט געבען, אבער איך בין ניט זיכער, צו דער אלטער האָט א צואה. דו פערשטעהסט? זאָגען איהם איז שלעכט... און אויס־ געפינען איז שווער. נו, שמועל זיך פאָר, ער נעמט, דער אלטער, און שטארבט אָב אָהן א צואה? דאן האָסטו א רעכט צו מאָגען האַלב. איך ווייס, ביסט א צו איידעלער, א צו עהרליכער מענש, זאָלסט מאָגען, ווען דו ווייסט, אז דער טאטע האָט דיר גאָר ניט איבערגעלאָזט, און דיר קומט ניט. אָבער געזעצליך וועסטו האָבען רעכט.

ב ז צ י ו ז. דער טאטע לעבט נאָך און דו טיילסט זיך שוין מיט דער ירושה!.. האָסט קיין צייט ניט?

ח צ ק א ל. מיר זיינען לעבעדיגע מענשען, און עס איז בע־ סער, אז מען בעווארענט זיך. איך האָב געהערט, אין שווייצאריע, וואו איז דאָס עפּיס? אין דייטשלאנד צו וואו? יא, אז אין שווייצאריע קען מען לערנען מעכאניקע... דו קענסט סאי ווי סאי ניט בלייבען אין סאָראָקע... איך וועל דיר געבען געלד... איך בין דאָך א ברודער און וויל דיך ניט בערויבען אומזיסט...

י ש ר א ל י ע ק ב. א גוטער מענש: וויל בערויבען
אבער ניט אומזיסט.

ח צ ק א ל. שרייבט מיר אונטער א פאפיער... דאָס הייסט,
אז דו וועסט ניט האָבען קיין פרעטענזיעס.

ב ז צ י ו ז. ווי דו זאגסט, בין איך אן איידעלער, אן
עהרליכער מענש, פאר וואס ווילסטו זיך ניט פערלאזען אויף מיין
יושר?

ח צ ק א ל. יושר?! געזעצען, זאקאָנעס לאכען פון יושר...
איך בין פון היינטיגע מענשען און איך ווייס, אז אן אונטערנע-
שריבענע פאפיער איז שטארקער פון יושר. עס ווייזט שוואַך
אויף ווייס.

ב ז צ י ו ז. אן אונטערנעשריבענע פאפיער איז שטארקער
פון יושר? הו! הער, קיין געלד דארף איך ניט. ווי קום איך
מיט מיין שכל צו וועלען געלד? איא? שוויצאריע געפינט זיך
ניט אין דייטשלאנד. שוויצאריע געפינט זיך אין שוויצאריע,
און פאהרען אהין לערנען מעכאניקע וויל איך ניט... נאָר א פא-
פיער, אויב דו ווילסט, וועל איך דיר אונטערשרייבען... דו האָסט
דאָך, מסתמא, א פארטיג פאפיער מיט זיך? נו, וואס דען!
(חצקאל נעהמט איילענדיג א פאפיער פון קעשענע). פאר וואס ציטער-
רען אזוי ביי דיר די הענד? וואו איז אקערשט מיין טינט און
פערער?

י ש ר א ל י ע ק ב. וואָס הייסט? ביסט זיך ניט מיטש,
פרעגסט ניט, נעמסט און שרייבסט?

ח ה. דו ווילסט שריפטליך בעווייזען חצקאל'ען, אז יעדער
מאראוויכער קען טון מיט אונז, וואס ער וויל?

ח צ ק א ל. ניש'קשה!.. איך פערשטעה א מענשען און איך
זאָג, א סך מענשען האָבען זיך געמעגט לערנען ביי איהם, ווי צו
זיין עהרליך און פיין.

ב ז צ י ו ז. איא? דו האָסט ליעב, ווען דער אנדערער
איז עהרליך און פיין? אָט שרייב איך דיר, וואָס דו דארפסט.
(שרייבט).

ח צ ק א ל. (א פארש). אז איך טראכט אויס מיט מיין קאָפּ!..
ח ו ה. וואס שווייגסטו, אלטער נאר? ער שרייבט דאָך
שוין אונטער!

י ש ר א ל י ע ק ב. און וואס שווייגסטו? הייסט, אז דו
וועסט שרייען, וועט דאס דיר עפּים העלפּען? ער קוקט גאר ניט,
וואס אין פאפיער שטעהט.

ח צ ק א ל. ניש'קשה, אויף אזא מענש, ווי איך, קען מען זיך
פערלאזען... (נעמט דאס פאפיער פון בן-ציון'ען). הא? וואס איז
דאָס? וואס האָסטו אויפגעשריבען? חכמות גאָר! דאס הייסט
געשעפט?! פע! מענסט זיך שעמען!

י ש ר א ל י ע ק ב. (קוקט אריין אין פאפיער און לעזט).
„חצקאל, ביסט א גרויסער פערד!“ חוה, ווי געפעלט דיר אזא
חתימה? (ביידע קוקען זיך אָן און לאכען. חצקאל טוט אָן זיין פאל-
טאָ, זעהר ביז).

ח ו ה. חצקאל, האָסט זיך אויסגעבעטען א כתיבה און
חתימה טובה.

בן-ציון. (ביז). דו האָסט עם געוואלט האָבען שווארץ
אויף ווייס? האָסטו דאָס... דו, פערד, האָסט געמיינט, וועסט
קומען, זאגען מיר, אז איך בין אן עהרליכער, אן אידעלער מענש,
און וועסט שוין קריגען, וואס דו דארפסט. עם איז דען א שווערע
זאך צו נעמען אויף זיכער אזא יאָלד! איהר מיינט דאָך, איהר
זייט די חכמים, און מיט אונז, נאר אָנים, קענט איהר טון, וואס
איהר פערלאנגט... עזעל! נאָך ווייסטו ניט, אז איך זעה דייך
דורך און דורך? נאָך פערשטעהסטו ניט, אז איהר קענט אונז
נארען נאר ווייל מיר לאָזען זיך נארען!.. איהר זייט די חכמים,
ווייל איהר קענט מאכען געלד! עם איז א גרויסע חכמה, הא?
גנב'נען, אבנארען, שווינדלען, פערקויפען פוילע סחורה פאר גוטע,
קויפען ביליג און פארקויפען טייער, לייגען, זיין א מאַשעניק, ריי-
סען פראָצענט פון איין ארעמאן, בענוצען זיך מיט די הילפלאזיג
קייט פון אנדערע, — די אלע זאכען, וועלכע איהר רופט מיט'ן
נאָמען קאמערציע, — דערויף דארף מען קיין שכל ניט. יעדער

נאר, יעדער גראבער יונג, יעדער לץ קען דאָס טון, און איך זאל וועלען, וואלט איך אפשר אויך געקענט זיין א חכם ביי פאָדעש-וועס מיט פעל פונקט ווי דו! זיין א געלדמאכער, א גנב איז זעהר לייכט. עס איז זעהר שווער אָבער צו זיין אן עהרליכער אויפריכטי-גער מענש!

ח צ ק א ל. (בעזינט זיך). האָסט א ביסעל צופיעל גערעדט, נאָר גאָר ניט... אין געשעפט דארף מען זיך ניט היצען. ניט איך בין דער מענש, וואס וועט איבער א חכמה אָדער א שפיי אין פנים געהן איבערפיהרען א געשעפט. איך האָף, וועסט זיך איבערלעגען און בערעכנען...

ב ן ציון. ביסט גערעכט, איך האָב צו דיר צופיעל גערעדט און אומזיסט. אָבער העכער 2 יאהר האָב איך דיר א וואָרט ניט געזאגט, האָב איך דיר היינט געגעבען א גרויסע פאָרציע. (עפענט די טיר). געה אהיים, חצקאל, און לאָז געריסען דעם טאטען!

ח צ ק א ל. פעטער, ערקלערט איהר איהם, ער זאל ניט זיין קיין יונגעל. וואס איז די פעולה, אז מען מאכט זיך נאָריש? צייט, צייט נעמען זיך פאר'ן שכל... מען וועט דארפען מיין אינזשענער זאל זעהן זיין מאשינע. טאָמער ליענט געלד אין דעם, קענען מיר דאָך דאָס מאכען. (לויט). האָט א גוטע נאכט. (אב).

ח ה. זעה, פערטשעפע זיך ניט אין הויז פאר דער מולטער. י ש ר א ל י ע ק ב. בן-ציון, דו ווייסט, דער אלטער איז קראנק.

ב ן צ י ו ן. טאקי? איך האָף, ער איז ניט געפעהרליך. ער האָט א שטארקע נאטור. הערסט? דער אלטער פיהלט ניט גוט, בעגראבט ער איהם שוין און טיילט זיך מיט דער ירושה. פע! א מיאוס'ע, פאלשע, געמיינע וועלט.

ח ה. די גאנצע וועלט איז ניט פאלש. דו ביסט ניט איין מארשאלעק אין שושן הבירה. עס איז דאָ מענשען א סך פיינערע פון דיר.

ב ן צ י ו ן. וואו זיינען זיי, די פיינע? איך האָב ניט געזעהן קיין מענשען, וואָס זאָל יעדע מינוט ניט זיין קיין לינגער

און קיין גנב. איז ער א פרומער, בע'גנב'עט ער נאָט; איז ער א גוטער בע'גנב'עט ער זיינע מיטמענשען; איז ער א געלערענטער, ערנידריגט ער זיין וויסענשאפט. ווער פון זיי איז ניט קיין פייגל לינג? ווער האָט מוט גענוג צו זאָגען דעם אמת? וואָס איז ווערט זייער ליעבע. עלטערען האָבען ליעב זייערע קינדער, ווען די קינדער האָבען ניט קיין אייגענעם ווילען און טוען אַלץ, וואָס קען זיי, די עלטערען, ברענגען כבוד און פערגעניגען; אז ניט — צו'ם שוואַרץ יאהר די קינדער! און די קינדער ליעבען דעם טאטען, קוקען אריין אין דער צואה און צעהלען די ירושה. אז עס איז אבער ניטא וואָס צו צעהלען, איז ניטא קיין קינדער ליעבע. און וואס איז זייער אלעמענס גליק, זייער שמרעבונגען? הבל! הבל הבלים! (טוט אָן זיין פארטוך און זעצט זיך ארבייטען ביי זיין מאַשינע).

י ש ר א ל י ע ק ב. (ארבייט). האָסט געגעבען א שפיי אויף דער וועלט און מיינסט, אז דיין שפיי איז אזוי גרויס, אז די גאנצע וועלט איז דערטרונקען געווארען. שומה, עס איז גאר ניטא מענשען, וואס זיינען גליקליך, וואס האָבען באמת ליעב? אט בין איך מיט מיין אלטע, מיר זיינען טאקי קליינע מענשעלעך און קבצנים, מיר האָבען אבער אכגעלעצט 40 יאהר צוזאמען, מיר זיי נען געווען גליקלעך, און מיר האָבען זיך שטענדיג געליעבט... ניין אפשר, חוה?

ח ו ה. אוי, הלואי וואלט מען נאר געקענט ווידער אנהויבן בען פון אנהויב.

י ש ר א ל י ע ק ב. און איך בין זיכער, מיר זאלען האָר בען קינדער, וואלטען מיר זיי אמת געליעבט, און זיי וואָלטען אונז געליעבט. (ער ארבייט).

בן ציון. אָט האָסטו די גערעכטיגקייט! אזעלכע ווי איהר האָבען ניט קיין קינדער און מלכיאל גארבער דארף זיין א טאטע.

ח ו ה. נאָך וואָס האָסטו געלאזט, דיין טאטע זאל דיר א טאטע זיין?

בן-ציון. אָט דאָס איז דאָך דאָס אונגליק! די בלינדע מאכט, וועלכע קאָמאנדעוועט איבער אונז, פרעגט אונז ניט. ווער האָט געדארפט, איך זאל געבוירען ווערען? צוליעב וועלכען צוועק האָט מען מיך געבראכט אהער קיין סאָראָקע?

י ש ר א ל י ע ק ב. מען האָט דיך געבראכט אהער, זאלסט זיין א מענש, זאלסט זיין נוצליך...

בן-ציון. נוצליך? איך האָב געזעהן היינט א גע'פגד'-טען פערד, אויסגעטשירעט די ציין, די גרויסע גלעזערנע אויגען, ווי פערשטיינערט. דער פערד איז געווען נוצליך. ער האָט גע-שלעפט משא, געקראגען שמיץ... און וואס איז פון איהם געווארען? דאָס זעלבע, וואס וועט ווערען פונ'ם מענשען. דער מענש שלעפט אויך משא זיין גאנץ לעבען, קריגט שמיץ, און זיין סוף איז דער-זעלבער... פונ'ם פערד'ס הויט, וועניגסטענס, מאכט דער טאטע וויראָסטאָק פאר סאלדראטסקע שטיוועל, פון אונזער הויט וועט מען אפילו קיין פאָדאָשוועס ניט מאכען... דעם פערד'ס פלייש וועלען אויפסען הונגעריגע הינד, וועלכע קענען לכל הפחות בילען און בייסען, אונז וועלען עסען עקעלהאפטע, מיאוס'ע, קריכענדע, שטי-מע ווערים... פע! ס איז ניט כדאי צו לעבען..

י ש ר א ל י ע ק ב. ברודער, ביי דיר איז זויער אין מויל, איז אלץ, וואס דו נעמסט צו דיין צונג, זויער. איז דעריבער, מיינסטו טאקי, דער איינגעמאכץ ניט זיס?.. דו טראָנסט בלאָע ברילען אויף דינע אויגען, איז דיר אלץ בלאָע און דונקעל. איז אין דעם די וועלט שולדיג? איז שולדיג די ליכטיגע זון?

בן-ציון. פעטער, געדענקסט, איך האָב דיר אמאָל גע-לעזען „האמלעט“. ער זאגט, אז דורך די שטראלען פון דער זון ווע-רען אין דעם קויט פון די בהמות בעשאפען ווערים... אונזער גאנץ צע וועלט איז א שטיק קויט, און פון די שטראהלען פון דער זון ווע-רען נאָר געמעהרט און געשאפען ווערים, ווערים און ווערים!

י ש ר א ל י ע ק ב. אזוי? נאָר ווערים? און וואו זיינען לעמפערטען, בערען עלפאנטען? און וואו זיינען די קאנארע-יע קעלעך מיט די סאָלאָוועיטשיקלעך? און וואו איז משה רבנו, דער

רמב"ם, ישעיהו הנביא, הלל הצדיק, סאקראטעס און אריסטאָטע-
לעס? זיינען זיי אויף ווערנים? האָבען זיי וועניג אויפגעטאן?
לעב, פּרעג ניט קיין קשיות און זעה בעסער אויף עפּים אויפּטון.
שומה, ווער ווייסט? אפשר וועט דיין ערפינדונג גליקליך מאַכען
די וועלט. דאמפּף איז א גרויסע זאך; עלעקטריע איז גרויס,
אבער א קליניגקייט אייביגע בעוועגונג?

ח ו ה. לעג ניט קיין טערקעשען פעפער אין באַרשץ, וועט
ניט זיין ביטער. נארעלע, דו ווייסט נאָך ניט, וועלכע גליקליכע
צייטען עם קענען קומען.

בן-ציון. (זיינע אויגען קוקען ווייט). יא, עם קען זיין,
אמאָל וועט קומען די צייט, פון וועלכער דער גרויסער ישעיהו
הנביא האָט געטרוימט, ווען גערעכטיגקייט, ליעבע, אמת און
שלום וועלען הערשען אויף דער וועלט. עם קען זיין, עם וועט
אמאָל קומען די צייט, ווען די מענשען וועלען האָבען אזעלכע
מאשינען, אז זיי וועלען דארפּען ארבייטען נאָר צוויי שטונדען א
טאָג... עם וועט ניט זיין קיין קנאה, קיין שנאה, קיין גזל, קיין
רציחה, קיין נויט, קיין ארמוט. מענשען וועלען זיצען אין פּריינד-
ליכע געזעלשאפטען, האָבען א ויכוח וועגען גרויסע פּילאזאפישע
פּראגען און זיי וועלען זעטיגען דעם גייסטיגען דורשט מיט שענהע
פּאָעזיע און ערהאבענע מוזיק. (טרערען שטיקען איהם). פעטער, מיר
וועלען דאָס ניט דערלעבען... מיר ניט! (בייגט זיך צו'ס מיטעל
און ווישט אָב א טרעהר מיט'ן ארבעל).

ישראל יעקב. (בעגויסטערט). אָט דאָס איז דאָך די
גרויסקייט פונ'ם יודען. מיר לעבען מיט דער צוקונפט. די אומות
העולם האָבען געטראכט נאָר פן דאָס, וואָס איז איצט און פון
דעם, וואס עם איז ארום זיי. די יודען האָבען זיי אויסגעלערענט צו
דענקען פון דעם, וואס עם איז ווייט, און פון די גליקליכע צייטען,
וואס וועלען קומען שפעטער. משה רבנו האָט געזעהן די ארץ זבת
חלב ודבש פון א בארג, ווייט אויף יענעם זייט ירדן... ישעיהו
הנביא און אנדערע נביאים האָבען געקוקט נאָך ווייטער... און נאָך
ווייטער, קען זיין, האָבען געקוקט די יודען, פון וועלכע דו האָסט

מיר דערצעהלט, (קוקט זיך אום, שמיל) קארל מארקס און לאסאל...
דו אליין ביסט ניט צופריעדען מיט דער געגענווארט און לעבסט
מיט אידעאלען מעהר פון אלץ דערפאר, ווייל דו ביזט א יוד... ניט
אומזיסט רופט מען דיך בן-ציון. ביסט אן אמת'ער זוהן ציון'ס...
נארעלע, די גבירים פאָהרען צעהן יאהר און בלייבען דאָך אויף
איין אָרט, מיר ביידע אבער קענען אין איין הרף עין זיין 300
מייל פון סאָראָקע. (פלוצלונג א שרעקליכער גערויש, מען הערט, עפעס
פאלט מיט א גרויסען געפילדער).

ח ו ה. שא! אימיצער האָט ניט געקוקט ווייט און האָט
זיך פערטשעפעט אין הויז פאר דער מולטער. אָט האָסטו די 300
מייל פון סאָראָקע. (עפענט די טיר. ראָזענבערג ליעגט אויף א אוי-
בערגעקערטע גרויסע מולטער).

ר א ז ע נ ב ע ר ג. ווארום איז ביי אייך אזוי פינסטער אין
פאָדערצימער? אום גאָטעס ווילען...

בן-ציון. (העלפט איהם אויפשטעהן). אוי, וועה איז מיר.
איהר האָט אייך א שטארקען זעין געטון? (רייניגט פון איהם דעם
שטויב).

ר א ז ע נ ב ע ר ג. א זעין? קאמעגאָריטשעסקי ניין! אייך
האָב זיך נאָר דערשראָקען. גוט'ן אבענד.

א ל ע. גוט'ן אבענד.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. פו! עס איז נאך גוט, וואָס קיינער
האָט ניט געזעהן, — מען וואָלט געלאכט פון מיר. הערר ראזענ-
בערג איז אריינגעפאלען אין א מולטער. אייך בין געקומען צו אייך
מיט א סטראטעגישען פלאן... (זעצט זיך און רויכערט).

ח ו ה. איז דער פלאן ניט געבליבען אין מולטער? (הויבט
אויף די מולטער און מאכט צו די טיר).

ר א ז ע נ ב ע ר ג. עס איז אומעטיג ביי נאכט, און א קער-
טעל מאכען היינט איז ניטאָ מיט וועמען, בין אייך געקומען צו
אייך אביסעל פילאָזאָפירען... איהר האָט טאקי ניט קיין סיסטע-
מאטישע ביִלדונג, אָבער אמאָל איז אינטערעסאנט אויך מיט אזא

קאמענגאריע מענשען האָבען אַ קאָנפּעדעראַציע. (בן־ציון גיט אַ מאַן מיט דער האַנד און זעצט זיך אַרבייטען).

י ש ר א ל י ע ק ב. (אַ פּאַרט). ער איז אַרײַנגעפּאַלען אַהער, ווי אַ סאַלדאַט אין סוכה אַרײַן...

ר א ז ע נ ב ע ר ג. (טיעפּזיניג). יא! מען זאָגט דער האָט צרות, יענער האָט צרות. עס מוז אַזוי זײַן, גאָט אַלײַן האָט אַזוי בעשאַפען די וועלט: אײַנער זאַל זײַן אַ נגיד, דער אַנדערער זאַל זײַן אַ קבצן... גאָט האָט זײ אַזוי בעשאַפען.

ב ן צ י ו ן. פּעטער, דאַרפסטו זאָרנען? אבי דו ווייסט, אז אפילו דיך האָט אויך גאָט אַלײַן בעשאַפען...

ר א ז ע נ ב ע ר ג. נו, יא, אַזוי איז דאָס מיט די מענש־ליכקײַט. עס קען ניט אַלעמען זײַן גוט און עס דאַרף ניט. ווי זאָגט מען אין פּראַנצויזיש: פּיאַ דעזידעריאַ, פּאַרלע וואו פּראַנסע.

ב ן צ י ו ן. האָט קײַן פּאַראַיבעל ניט. פּיאַ דעזידעריאַ איז ניט פּראַנצויזיש, עס איז לעטיין. אז איהר קומט אַהער, מאַכט איהר אײַך פאַר אַ געלעערענטען. נאָך וואָס דאַרפט איהר דאָס? עס איז דאָך אַ לײַגען...

י ש ר א ל י ע ק ב. איהר האָט איהם געוואַלט נאַרען? ער לערענט דאָך פּראַנצויזיש און לעטיין. איהר רעדט בעסער פּראַסט יודיש, ווארום איהר וועט אײַך נאָך אַ מאָל אַרײַנכאַפּען.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. און איהר, בן־ציון, איהר האָט שוין ווי־דער געשריבען אין דער פּרעסע אַרײַן? איהר פּערטשעפּעט זיך מיט קהל, און איצט קלײַבען זײ חתימות, מען זאַל אײַך אַרויסשרי קען פון שטאַרט. אוי, די הײַנטיגע יונגע לײַט, זײ זײַנען אַלע אַזוי... נעמט מײַן אינזשענער טעכנאָלאָג, אַ געבילדעטער מענש, האָט ער אַ מיך גענוג געלד געקאָסט...

י ש ר א ל י ע ק ב. (הערט אויף אַרבייטען. אונצופּריעדען). חוה, אפּשר וואָלטען מיר זיך איצט דורכגעגאַנגען מבקר חולה זײַן מלכּיבאַלץ? .. (שטעהט אויף. שטיל). אַ סטראַטעגישער פּלאַן.

ח ו ה. פאַר וואָס ניט? בקור חולים איז אַ וואוילע מצוה, מען קריגט זי בײַ יודען חצי חנם. נא! וועסט אַנטון דײַן פּאַל־

מערסטאן? שא, איך הער, אימיצער טאפט די קלאמקע. (געהט עפענען).

י ש ר א ל י ע ק ב. זעה נאָר, אימיצער וועט ביי דיר וויי-
דער אריינפאלען אין מולטער אריין.

ח ו ה. אוי, א גאסט! שקאָציל קומט (פרומע קומט מיט מיל-
קא'ן). ברודר הבא! (צוקושען זיד).

בן-ציון. די מאמע ביינאכט? דאָס איז ניט אומזיסט...
פ ר ו מ ע. גוטען אבענד. דער מחותן איז אויך דאָ? גוטען
אבענד. בן-ציון, איך בין געקומען אויף איין וויילינקע. איך האָב
ביי נאכט ניט געוואָלט געהן אליין, האָב איך מילקה'ן מיטגענומען.
מיר האָבען זיך אכגע'גנב'עט... בן-ציון, דער טאטע איז זעהר
קראַנק...

ח ו ה. גנב'סט, הא? (שטעלט א שטול). אז דו וועסט זיך
צוועצען וועט דאך די גנבה ניט ווערען גרעסער.

בן-ציון. די מאמע קען קומען צו מיר נאָר בגנבה. ניי,
יא, דער וואס קען ניט פאדערען, וואָס איהם קומט, מוז ביי זיך
אליין ווערען א גנב. וואָס איז עפּים דעם טאטען?

מ י ל ק ה. אוי, בן-ציון, אייך פאסט דאס בערדעל... איהר
ווייזט אויס, ווי דער גוי'שער יוזעל... זעה נאָר, ער ארבייט ווי א
פּראָסטער בעל מלאכה. פוי, אז מיר פלאמט דער פנים פון בושע...
פ ר ו מ ע. איך האָב מורא פאר זיין חולאת. ער געהט אום,
ער מישט זיך אין געשעפט, אבער מיט יעדען טאָג געהט ער אויס...
ווי ער פלעגט אמאָל עסען! איצט מילך און מילך... ער געהט
אויס פון הונגער.

מ י ל ק ה. עסט שוין ניט קיין קאלטע פעטע פלייש פון מעד-
רען-צימעס, עסט ניט קיין קאָדע שמאלץ און קיין האלשקעס...

ר א ז ע נ ב ע ר ג. היינטיגע צייטען איז מען דערגאנגען
מיט דער וויסענשאפט, אז אלץ קומט פון באקטעריע.

מ י ל ק ה. פון וואנען? עס מוז זיין ערגעץ ווייט אין דער
ליטא.

פ ר ו מ ע. בן־ציון, ווייסט, וואָס איך בין געקומען ? אפשר
וואַלסטו, מיין קינד, געגאנגען זעהן דעם טאטען ?
ב ן־ צ י ו ן. איך האָב דעם טאטען ניט ליעב. נאָך וואָס
זאָל איך געהן זיין א ליגנער ?
מ י ל ק ה. בן־ציון, זינד איהר זייט אוועק, האָט דער אלטער
ניט מיט וועמען מלחמה צו האַלטען. ער ווארפט זיך מאַנכעס מאָל
אויף מיר, זאגט איך איהם : ני טוט טעבע, ר' אליקים !..
פ ר ו מ ע. יא ! און וואָס טוסטו, בן־ציון, אויב טאָמער...
חלילה, זאל גאָט היטען...
ב ן־ צ י ו ן. מיר וועט זעהר וועה טון דאָס הארץ און פרע־
דריסען... אבער איך מיין, דו שרעקסט זיך אומזיסט... ער איז א
געזונטער מענטש און איז נאָך ניט אלט.
ר א ז ע נ ב ע ר ג. ווי איך רעכען, האָט ער פערקילט דאָס
בלוט. דערפון נעמט זיך געווראלגיא.
ח ו ה. בן־ציון, צוליעב א קראנקען טאטען לוינט זיך שוין
אמאָל פערברויגען דעם יושר.
פ ר ו מ ע. איהר זייט אויך פיינע מענשען ! איך האָב איין
ברודער אויף דער וועלט... א שוועגערין !
י ש ר א ל י ע ק ב. מיר האָבען זיך געקליבען געהן צו
אייד. בן־ציון, פאלג מיך, קום מיר וועלען זיך אלע דורכגעהן. זיי
א מאָל א פשוט'ער בשר ודם...
ב ן־ צ י ו ן. מאמע, זאָג דעם אמת, דער טאטע האָט דיר
געזאָגט, ער וויל מיך זעהן ?
פ ר ו מ ע. ניין ! איך וויל דיך ניט נארען, ער דערמאנט
ניט דיין נאָמען. אבער איך ווייס, אז דו וועסט קומען און וועסט
איהם בעטען...
ב ן־ צ י ו ן. איך זאָל איהם בעטען !.. פאר וואס זאל איך
איהם בעטען ?
פ ר ו מ ע. ער איז דאך א טאטע.
ב ן־ צ י ו ן. ער זאל מיר זיין א טאטע, וואַלט איך איהם
געווען א קינד.

פ ר ו מ ע. וואס זשע? ער וועט, חלילה, שטארבען אין
איהר וועט ניט מאכען קיין שלום?
ב ן צ י ו ן. מאמע, שלום האָט א ווערט ביי'ם לעבען, ביי'ם
שטארבען איז שלום א קאָמעדיע.

מ י ל ק ה. זייער גאנצע משפחה איז אן איינגעשפארטע.
חצקאל אויך אזוי, אז ער שפארט זיך אמאָל איין... איהר נארישע
מענשען, וואס וועט ביי אייך ארויספאלען, אז איהר וועט קומען
און איהר וועט זאגען: גוט מארגען, גוט יאהר, וואס מאכסטו, טא-
טע? זיי געזונד, פאהר געזונטערהייד...

ר א ז ע נ ב ע ר ג. אייער מאמע איז ניט קיין געבילדעטע
דאמע, אָבער דאָך א מאמע איז זי... איין קאטעגאָריע.
פ ר ו מ ע. וואָס ארט איהם? ווען די מאמע זאָל שטאר-
בען אפילו...

ב ן צ י ו ן. דו, מאמע, ביסט אן אמת'ע מאמע... און...
אייך זאל דיך פערלירען, חלילה. אוי, וואס רעדסטו דאָס? (גלעש
זי איבער'ן קאפ געריהרט). אמת, אייך האָב אפט צו דיר טענות. נאָך
וואָס האָסטו מיך געבארען, ערצויגען, נעכט ניט געשלאפען און
אבנעהיט מיין לעבען? נאָך וואָס דארף לעבען אזא אומגליקלי-
כער!.. נאָך וואָס ביסטו שולדיג?

פ ר ו מ ע. (דריקט איהם צו זיך). זוהן מיינער, מיין אונ-
גליקליכעס קינד, האָסטו געבאָך קיין גליק ניט... (וויינט). האָסטו
ניט קיין מזל, אבער אייך בין ניט שולדיג, אייך בין ניט שולדיג.
ח ה. זעהסט? אייך וויל דיר שווערען, די מאמע איז ביי
איהם אלץ און די אנדערע זיינען גארנישט (געריהרט). פרעמדעס
איז דאָך ניט אייגענעם...

ב ן צ י ו ן. מומע חוה; דיך פערדריסט? נארעלע! א
מאמע איז א מאמע, און דו ביסט א גוטער ברודער, א לייעבער
פריינד, א טייערער חבר.

מ י ל ק ה. דער סוף וועט זיין, אז מיר וועט אויך אנהויבען
פערדריסען.

פ ר ו מ ע. בן ציון, די שנור האָט אויך געזאגט, דו מוסט

איצט קומען, ניט נאר צוליעב איהם, טאקי צוליעב זיך אויך, ווארום טאמער, חלילה, ניט איצט, בלייבסטו אהן ירושה. ביסט זיין זוהן, ווי אן אנדערער.

בן ציון. דערפון גענוג צו רעדען. איך וועל ניט געהן! צוליעב ירושה געהן איז א געמיינהייט. געהן און זאגען, עס איז צוליעב מיטלייד, איז א ליגען... איך וועל ניט געהן! (זעצט זיך ארביימען). וואס'ער ירושה? וואָס דארף איך ירושה?

ישראל יעקב. אן עבירה דיין טרחה, פרומע, ער זועט שוין ניט געהן. מיר וועלען באלד קומען, ווארום אונז וועט ער ניט הושד זיין, אז מיר מיינען עפּים דערביי. איהם אבער וועט ער ניט גלויבען. נאָך וואָס זאָל ער זיך טאקי ערנידעריגען?

פרומע. קום, מילקה. אוי, אין וועמען האָט ער זיך אייניגעגעבען... גאר ניט, ווי אנדערע מענשען. איך מוז געהן. ליזא האָט געזאגט, אויב איך וועל ניט פּוועל'ן ביי איהם, וועט זי געהן. א גוטע נאכט.

מילקה. מיט וואס מיר זיינען געקומען, מיט דעם געהען מיר אוועק. א גוטע נאכט. (ביידע אב).

ראזענבערג. דאס זיינען די היינטיגע קינדער... דאָ האָט איהר די בעסטע אטעסטאציע... וואָס מיינט איהר, מיין אינזשענער-טעכנאָלאָג איז בעסער? פרעגט מיך, וואָס איז מיר ארויס פון דער גאנצער קאָנסאָלידאציע, פון דעם גרויסען סטראטעגישען פּלאַן? איך האָב געקריגען עטליכע רוב' און מיין זוהן איז א דיר רעקטאר ביי זיי אין געשעפט! מיין טאכטער ביי זיי, מיין גאר-בארניע ביי זיי און מיין זוהן ביי זיי. און איך אליין בין אין דרוי-סען. ער האָט פּערקויפט דעם טאמען און פּערקויפט זיך פאר געלד. (מישא שמעקט אריין דעם קאפּ אין מיר).

מישא. איז מיין פאפא דאָ? (אריין). גוטען אבענד. ראזענבערג. זוכסט מיך, מישא? ביסט טאקי א וואוילער יונג... איהר זעהט א בחור, א גווארדיאן, האָ? דאָס איז מיין אינזשענער-טעכנאָלאָג. הלואי פּערמאנט איהר דאָס, וואס ער האָט מיך געקאָסט.

בן-ציון. איהר האָט דאָך ערשט געזאגט, דער אינושעד
נערטעכנאָלאָג האָט פּערקויפט דעם טאטען און האָט זיך פּער-
קויפט פאר געלד.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. ווער, איך? אזא געמיינהייט...
מ י ש א. פּאפּא, קום, איך דארף דיך... זעהסט, איך האָב
אבער דיך געפונען, הא? נו, הערר פּילאָזאָף, ווי געהט עס? יא,
וואָס האָב איך געהערט? מען זאָגט, איהר האָט געמאכט איין
גרויסע ערפינדונג... איהר, קאָלומבוס פון סאָראָקע, וואָס פאר א
נייע אמעריקא האָט איהר ענטדעקט? אינטערעסאנט צו וויסען.
(מישא שווייגט). איך פרעג, אויב מען קען זעהן אייער ערפינדונג...
איהר ווייסט דאך, איך בין א ספּעציאליסט.

י ש ר א ל י ע ק ב. ווייז איהם, נאר, זאָל ער זעהן... עס
איז א מאשינע, וואס וועט אייביג געהן... עס וועט זיך קיין מאָל
ניט אבשטעלען... נאָך מיין שכל, איז עס וויכטיגער פון עלעקטריע.
עס איז אייביגע בעוועגונג.

ח ו ה. וויפיעל מאנאטען, נעבאך, האָט ער זיך געמוטשעט,
וויפיעל נעכט ניט געשלאפען.

מ י ש א. וואס? אייביג געהן? נו, דארף איך דאָס שוין
ניט זעהן. ער איז דא! כאַכאַכאַ! איך האָב געמיינט, פיער
לייכט ווירקליך וואס, און ער האָט געפונען די „פּערפּעטואום מאַ-
בילע“! ווען איהר וואלט געקריגען א סיסטעמאטישע בילדונג,
וואלט איהר דאך געוואוסט, וואס איז אייביגע בעוועגונג. טויזענט
דער אזעלכע ניט דערבאקענע ערפינדער, ווי איהר, זיינען פון זינען
אראב און האָבען מיט זייער אייביגע בעוועגונג געענדיגט אין
דולענהויז.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. אזוי? דאס איז „פּערמעטואום לאַבי-
לע“? הייסט עס, איז דאך טאקי, ביי איהם דער אפּאראטום ניט
אויפ'ן ריכטיגען פּלאַץ. סיסטעמאטישע אקאדעמישע בילדונג, ברור
דער, איז א גרויסע זאך, עס קאָסט א סך געלד. מישא, דו דארפסט
מיך?

מ י ש א. יא, פּאפּא, קום. מיר וועלען געהן צום מחותן...

(שמיל). איך האָב אַ וויכטיגען פּלאַן. (לויט). דאָס איז ביי אייך
„פּערפּעטואָם מאַבילע“... איהר פּערשטעחט? פאַר וואָס זאָגט
איהר מיר גארניט?

ב-ן-צ-י-ו-ן. איך האָב אייך ניט ליעב... און איך וויל ניט
רעדען מיט אַ מענשען, וואָס געפּעלט מיר ניט. איך האָב פּיינט צו
זיין פּערשטעלט.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. קום... מיט וועמען וועסטו זיך דא שטע-
לען האָבען דיספּוטאציעס? דער אלטער איז קראַנק, האָ? א
גוטע נאכט.

י ש ר א ל י ע ק ב. מיר געהען אויך... מיר קענען געהן
צוזאמען...

מ י ש א. צוזאמען? ניין! מיר דארפען נאך ארוינגעהן
אין אן אנדער פּלאַץ...

ב-ן-צ-י-ו-ן. פּעטער, האָסט ניט פּערשטאנען, אז איהם
וועט ניט אנשטעהן געהן מיט אייך צוזאמען?

מ י ש א. (בעטראכט איהם איראניש). אלזא, פּערפּעטואָם
מאַבילע, האָ? בע! בע! אדיע, הערר פּילאָזאָף! (ביידע אב).
י ש ר א ל י ע ק ב. בן-ציון, דו הער איהם אין דער פּיאטע.

ער האָט טאַק אַ סיסטעמאַטישע, אקאַדעמישע בילדונג, אבער מען
דאַרף דאך האָבען שכל אויך דערצו, און מען דאַרף זיין אַ מענש
אויך. דאָס קריגען זיי דאָרט ניט, אין דער אקאַדעמיע. קום, הוה.

ח ו ה. דו פּאַלג מיך, בן-ציון, און לעג זיך בעסער פאַר פּריה
שלאָפּען. רוצה, דו שלאָפסט ווינציג, דערפאַר קען זיך דיין קאָפּ
ניט אויסרוהען. (אַ פּאַרט). די מוחות וועלען זיך, חלילה, ביי איהם
טאַק ווען עס איז צומישען. א גוטע נאכט. (ביידע אב).

ב-ן-צ-י-ו-ן. (וועלכער האָט זיך געמאַכט רוהיג, איז זעהר
אויפגערעגט). ווי האָט ער דאָס אנגערופּען? פּערפּעטואָם מאַביל-
לע... „מאַבילע“, ווייס איך, הייסט בעוועגונג. פּערפּעטואָם? וואו
איז מיין לעטיינישער ווערטער-בוך? (כאַפּט אַ בוך און זוכט, מישט

ראַש די בלעטער). פּערפּעטואָם... פּערפּעטואָם... דא איז דאָס:
אונאויפּהערליך, שטענדיג. פּערפּעטואָם מאַבילע הייסט אונאויפּ-

הערליכע שטענדיגע בעוועגונג וואס זשע האָט ער געלאַכט ? איך האָב אין דער ערפינדונג אריינגעלעגט מיין גאנצעם לעבען, מיין נע אלע געדאנקען, דעם גאנצען מאַרד פון מיין קאָפּ, אלע מיניע האָפנונגען, און דאס זאל זיין ניט מעהר, ווי א טעות, אן איינגע-רעדטע זאך, א חלום, א פאנטאזיע ? (ישראל יעקב געהט צו צו'ס פענסטער און קלאפט. בן-ציון עפענט דאס פענסטער).

י ש ר א ל י ע ק ב. איך האָב געזעהן פון דערווייטען ירוחם זלמן'ען, דעם אבער מלמד פון תלמוד תורה מיט נאך אי מיצען... פערשפאר בעסער די מיר...

בן-ציון. ווייס איך ! ירוחם זלמן דער מלמד ליגט מיר שטארק אין זין...

י ש ר א ל י ע ק ב. אבער דו ליגסט איהם שטארק אין זין... געה פערשפאר די טיר. (אב).

בן-ציון. (כלויבט זיצען ביים אָפענעם פענסטער. ער קוקט ארויס. ווייט הערט זיך געזאנג פון א שעהנעם מאַלאַראָסישען כאָר. ער הערט זיך צו). פון יענער זייט טייך אין דאָרף זינגט מען נאָך אַמאָל, און אין שטאדט הערט מען נאָר געוויין און פלוך. (הערט זיך צו). א שעהנע ליכטיגע נאכט... גרויסע וואונדערבארע וועלמען שיינען אין די בלויע הימלען און דערצעהלען אונז וואונדערבארע סודות... ווער האָט זיי בעשאפען ? נאך וואס האָט מען זיי בע-שאפען ? דאָס ווייסען מיר ניט... אבער ווי אזוי דאס אלעס איז בעשאפען געווארען, דאס דארפען מיר געפינען. עס איז די סודות הבריאָה, מעשה המרכבה, און דער מענש, זאנען זיי, טאר ניט טראכטען דערפון. הם, נארען ! וועלכער גאָט קען אבשטעלען דעם געדאנק פון א מענשען ? וועלכע קראפט קען דעם מענ-שענ'ס געדאנק פעהרהאלטען ? דאָרט אין די הימלען איז אייביגע בעוועגונג, אייביגע בעוועגונג דארף זיין אויך דאָ. (צייגט אויף זיין מאשינע). די אלע מאשינען, וועלכע דער מענש האָט געשאפען ביז איצט, איז דערוויילע נאר א נאָכאמונג דעם מענשענ'ס גלידער פון ארבייט, דעם מענשענ'ס העבל'ן פון קראפט און בעוועגונג. מען דארף געהן ווייטער, מען דארף נאכמאכען דער מעכאניק פון

דער גאנצער וועלט־סיסטעם. אייביגע בעוועגונג דאָרט, אייביגע בעוועגונג דאָ! (זעסט זיך צו דער מאשינע. מיט ליעבע). אלע רעד דער אליין געמאכט, די גאנצע מאָדעל אויסגעשניצט מיט מיינע אייגענע פינגער. יעדעס פיצעלע טויזענד מאָל בעטראכט און אויס־גערעכענט. אלץ אזוי איינפאך קלאַר און דייטליך. וואס קען זיין ניט ריכטיג. (מען קלאַפּט אין טיר). קומט אריין! (פערטיעפט). געוויס, איך וועל דארפען פיעלע זאכען פערבעסערען. (מען קלאַפּט). געהט אריין, נו! די טיר איז ניט פערשפארט. (פערטיעפט). ווען איך זאל האָבען איצט דעם קוועק־זילבער. שלעכטע מענשען! (מען קלאַפּט. ביז, געהט צו דער טיר). געהט אריין! ווער איז דארט פאר א שווארץ יאהר? (די טיר עפענט זיך, ליזט קומט, נאך איהר מילקה. בן־ציון בלייבט ערשטוינט).

מ י ל ק ה. א שעהנעם ברודר הבא האָט איהר אונז אבגעגעבן בען... איא, איהר האָט זיך אויף מיר ניט געריכט נאך א מאָל? זעהט איהר דאך, אז עס איז שוין בעשערט... (פויזע).

ל י ז א. עס איז שוין העכער צוויי יאהר, ווען איך האָב מיט אייך גערעדט, אבער געזעהן האָב איך אייך עמליכע מאָל פון דער ווייטען. (קוקט זיך אום). דאָ איז דאָס? ווי שטיל און רוהיג דאָ איז. דאָ זיצט איהר און ארבייט, פילאָזאָפירט מיט'ן אנקעל, די קלוגע טאנטע זאָגט וויצען. (זיפצט). איך וואָלט דא אויך געוואלט זיצען... מאנכעס מאָל.

בן־ציון. וואו א מענש וויל זיצען, דאָרט זיצט ער.

מ י ל ק ה. דערוויילע האָט איהר אונז נאך ניט געבעטען זיצען. אָט אזוי נעמט מען דאס אויף געסט, און נאָך וואָס'ערע געסט?!

ל י ז א. איהר זייט אליין, וואו זיינען אייערע?

מ י ל ק ה. איך וועל שווערען, דאס זיינען זיי געשטאנען לעבען משה בלינטשיק'ס קלייטעל און האָבען עפּים גע'מענה'ט מיט ירוחם זלמן דעם מלמד און מיט יודען.

ל י ז א. די לעצטע ווערמער, וואס איך האָב געהערט פון

איידך, זיינען געווען, אז איך, אז מיר אלע געפעלען אייך ניט... און דאך בין איך געקומען צו'ן אייך.

בן-ציון. איך האָב קיין טאָל ניט געזאגט א זאך, וואס איך האָב ניט געפיהלט.

מיסה. איהר זאגט ניט קיין קדושה און איהר דוכענט ניט, איהר מענט זיצען. (גיט ליזא'ן א ביינקעל. זי זעצט זיך, שחוט אויס איהר מאנטעל).

בן-ציון. אבער א געפיהל איז אזא זאך, וואס קען איך בערגעהן און פערענדערען זיך.

ליזא. אייער מוטער האָט יסורים דערפון, וואס איהר האָט אייך ענטזאגט קומען זעהן אייער קראנקען פאָטער. איך ווייס ניט פאר וואס, נאר מיר האָט זיך אויסגעוויזען, אויב איך וועל אייך בעטען, וועט איהר קומען. איך בין געקומען צוליעב דער מאדע... הע! איך ווייס, איהר האָט פיינט ליגען, און איך וועל אייך זאגען די וואהרהייט, איך בין געקומען צולעב זיך אויף... איך האָב אזוי געוואָלט אייך זעהן און מיט אייך רעדען... און מיך האָט געפרייט די געלעגענהייט אויסצונוצען.

מיסה. (שטיל). איך מיינ, איך בין דא איצט א געלעגעהייט. (לויט). מאדאם. צוויי הייזער פון דאנען וואוינט די צעלי ניקערען, הינדע די קורנאָסע. איך דארף העקלעך.

ליזא. (שטעהט אויף). ניין! מיר געהען באלד אהיים. מיסה. אויף איין וויילע. א שפרונג — בין איך דארטען, א שפרונג — בין איך דאָ. (ראש אָב. פויזע. בלייבען ביידע שטיל. עס הערט זיך וויעדער דער כאָר).

ליזא. (קומט צו זיך. צייגט אויף די ביכער). און דאס איז אייער ביבליאָטהעק?

בן-ציון. יא, איך האָב דאָ עטליכע דייטשע, עטליכע פראנצויזישע און פיעלע רוסישע ביכער... אלגעברא, גראמאטיק קען... איך האָב פינף רוסישע גראמאטיקען אויסגעלערענט אויס ווייניג און שרייב איצט אזוי רוסיש, אז מען דרוקט וואָרט אין וואָרט, ווי איך שרייב. איך האָב אין דייטש איין טהייל פון היי-

נע'ם, "ריוועבילדער". האָב איך דאָס אפשר דרייסיג מאָל איבער-געלעזען... ליידער, די לעצטע עטליכע בלעטלעך אויסגעריסען. אבי דערע האָבען ביכער און לייענען ניט, איך וואלט געלייענט, איז ניטא וואס. נו, זאל זיך דעם קבצן ניט געלוסטען. הערט, אז איהר זייט שוין דאָ, וועל איך אייך עפּים ווייזען... איך האָב ערפונדען א מאשינע... איהר זעהט? (רופט זי צו צו'ם טישעל).

ל י ז א. וואס איז דאס פאר א מאשינע?

בן-ציון. עס זאל זיין אייביגע בעוועגונג. אייער ברודער לאכט דערפון. ער זאגט, ווי כאלד עס איז פערפעטואום מאכילע, איז דאס שוין בלא ראיה א משוגעת. אייער ברודער פיהלט ניט, ווי אן אנדערען טוט וועה...

ל י ז א. פערפעטואום מאכילע? איך פערשטעה, וויפיעל צייט, ארבייט און ענערגיע איהר האָט פערלארען. אבער... איך האָב מורא... אויף וויפיעל איך ווייס, אייביגע בעוועגונג איז איי בער דעם מענשענ'ס קראפט.

בן-ציון. יא, אזוי מיינט מען איצט! האָט מען ניט געזאגט דאסזעלבע וועגען א סך זאכען, וועלכע ווייזען יעצט אויס יעדען גאנץ איינפאך און קלאָר? (טרויריג). איך האָב מיין הארץ, מיין זעלע אריינגעלעגט אין דער ערפינדונג... זי איז מיין איינציגע פערטרויטע, מיין איינציגע פרייד אויף דיעזער קאלטער, פינר סטערער וועלט... עס איז שוין העכער צוויי יאהר, אז איך האָב ניט קיין אנדער גליק, קיין אנדער פרייד, קיין אנדער האפנונג, קיין אנדער געדאנק...

ל י ז א. איך ווייס זעהר וועניג פיזיקע און מעכאניקע, און איך האָב קיין רעכט צו צונעמען איצט ביי אייך אייער לעצטע פרייד אינ'ם לעבען... איהר ווייסט ניט, ווי גליקליך איך בין, וואס איך האָב אייך געזעהן. און איצט... איך מוז געהן. (טוט אן איהר מאנטעל). בן-ציון, זאגט איהר מיר צו, אז איהר וועט קומען זעהן אייער פאטער?

בן-ציון. יא, איך זאָג צו... (פויזע). איך ווייס ניט, אויב

דאס איז עהרליך, נאָר מיר ווילט זיך אייך פרעגען: זייט איהר גליקליך, ליזא?

ליזא. גליקליך זיין הייסט: ניט וויסען, אז מען איז ניט גליקליך... ליידער איך בין נאך ביז אזא אונוויסענהייט ניט געקומען. אבער איך האָף, איך וועל גיך ווערען אזוי פערדולט, אזוי אינדיפערענט, אזוי גלייכגילטיג צו אלעמען, אז איך וועל זיין צו-פרידען, ווי אלע ווייבער.

בן-ציון. הם! איך געדענק, איהר האָט אמאָל געזאגט, איך בין א יודישער קליינינקער האמלעט... איך האָב אייך דאָ מאַלס פּרעגטען צו זאגען, אז איהר זייט א יודישע אפעליע. אבער וואָס פאר א אונטערשיעד! די גוי'עשע אפעליע ווארפט זיך אריין אין טייך און דערטרינקט זיך, די יודישע האָט בעסער חתונה פאר הצקאל'ן.

ליזא. יענע אפעליע איז געווען קליינער. דערטרונקען זיך מיט איין מאַל און א סוף... און דערטרונקען זיך אין א ריינעם קלאָרען וואסער... אז מען דארף זיך אבער יעדען טאג, יעדען אוי-גענבליק טרינקען אין א שמוציגען זומפ, אין א בלאַטע, אין א ני-סטיגער און פיזישער קלאַאקע... און... און... (קען ניט רעדען) וואו איז מילקה? איך דארף געהן... זאגט איהר מיר צו צו קומען... בן-ציון?

בן-ציון. יא, איך זאָג אייך צו. איך וועל קומען. ליזא. דאנקע. (נעמט זיין האנד און לאזט ניט אָב). מיט א קורצע צייט צוריק, שטעהענדיג אויף א פראקטישען באדען, האָב איך מיט מיין שכל געמאכט „גרויסע“ רעכנונגען, און איך האָב אויף אייך געקוקט פון אויבען אראָפּ... איצט שטעה איך פאר אייך אזא נידריגע, אזא קליינינקע, און איהר זייט אזוי גרויס, אזוי הויך מיט אייערע ריינע, עהרליכע אירעזען. איהר זייט גליקליכער פון מיר.

בן-ציון. איהר האָט א טעות: מען קען ניט זיין הויך, ווען אלץ מאכט דיך נידריג; מען קען ניט זיין עהרליך, ווען אלץ איז פערדארבען; מען קען ניט זיין ריין, ווען דאס לעבען איז אזוי מטורף 3.

שמוציג. ווי אזוי קען מען זיין גליקליך, אז מען האָט ניט קיין
ברייד אין לעבען?

ל י ז א. בן־ציון, וואס איך לייך, ארט מיך ניט... איך בעקום
דאס, וואס איך האָב פּערדיענט. אבער ווען איך דערמאן זיך,
וואס'ער גוט, איידעל האַרץ איך האָב פּערוואונדעט... בן־ציון, עס
קען זיין, עס איז די גרעסטע זינד, דאָס גרעסטע פּערברעכען, אבער
איך האָב די גאנצע צייט געטרוימט נאר פון איין זאך — זאגען
איך די וואהרהייט... איין מאָל נאר דערצהלען איך די גאנצע
וואהרהייט, און פאר אייביג ווידער בליבען פּרעמד און שטום.
איין מאָל נאר זאגען איך: איך בין בעשטראפט... איין מינוט
איז ניט אוועק, איך זאָל ניט פּיהלען קיין חרטה. אָבער איך האָב
איך דאמאלס אויך ליעב געהאט... איך האָב איך נאָך שטארקער
ליעב געקראגען, ווען איך האָב איך פּערלאָרען... איך ליעב איך
איצט... בן־ציון, און איך וועל דיך ליעבען ביז מיין טויט. (בייגט
זיך צו צו זיין האנד און קושט לאנג).

בן־ציון. (פאלט צו צו'ן איהר מיט זיין קאָפּ און צוואוויינט
זיך היסטעריש).

י ר ו ח ס ז ל מן. (ערשיינט ביי'ם פּענסטער מיט נאך אוי-
ניגע יודען און כאַפּט ארויס בן־ציון'ס מאַדעלען). ווי איהר זעהט
מיך, ירוחם זלמן, אזוי איז הייליג, אז די מאַשינע זיינע איז גע-
מאכט מיט רוה הטומאה... צוברעכען דאס איז אַ גרויסע מצוה.
(קיינער בעמערקט איהם ניט. פּוּזע. מילקה לויפט ארוין און בלייבט
שטעהן ביי דער טיר מיט אַ כּישרער מינע).

בן־ציון. (כאַפּט זיך ביי'ם קאָפּ טרויריג און שטיל). אוי,
ליזא, איך האָב מורא, איך וועל משוגע ווערען... וועה איז מיר,
ביי וועמען זאל איך איצט פּרעגען, ביי גאָט דאָרטען? ביי די
הימלען? ביי'ם שיקזאל? ביי דער גערעכטיגקייט? ביי וועמען
זאל איך פּרעגען: ווארום אזוי שפּעט? וואָרום קומט דאס גליק,
ווען מען קען ניט מעהר גליקליך זיין? צו וואס איז די פּרייד,
ווען מען קען זיך מיט איהר ניט פּרייען? (פּלוצלונג ווי פּער-
וירט). איך פּרעג דיך, ווארום? ווארום ביסטו ניט געגאנגען, ווען

דו האָסט געמעגט געהן, און ווארום ביסטו געקומען, ווען דו האָסט
ניט געטאָרט קומען? איך פרעג דיך, ווארום? ווילסטו איצט
מיד פּערניפטיגען מיט זינדיגע געדאַנקען, אדער דו ווילסט מיד
משוגע מאַכען?! (ער ווארפט זי אום).

ל י ז א. (דערשראקען). בן-ציון! בן-ציון! בערוהיגט אייך...
בן-ציון. (רייסט אויף איהר די מאנטילקע). אונגליקליכע,
איך פרעג דיך, ווארום אזוי שפעט?! ווארום איצט, ווען מען
טאָר ניט? ווארום איצט, ווען מען דאַרף ניט? ווארום אזוי
שפעט? ווארום אזוי שפעט? (פאלט צו'ס טיש און וויינט פּער-
צווייפעלט). צו שפעט! צו שפעט!... (מען הערט, ווי ירוחם ברעכט
אויף שטיקלאך זיין מאשינע ביי'ס פּענסטער אין דרויסען).

פיערטער אקט.

דאסועלבע צימער, ווי אין ערשטען אַקט ביי מלכיא'ל'ן אין הויז, נאר אנדערע מעבעל. א פיאנא, א סאָפּע, בלומען. ל י ז א זיצט ביי דער פיאנא און שפּיעלט שטיל די מאנדשיין סאנאטא. הצקאל זיצט ביי א טישעל און צעהלט פעקלעך מיט געלד. לאַמפּען ברענען.

ח צ ק א ל. (צעהלט). 810, 815, 820... עי, דו! אפשר וואלסטו אויפגעהערט ברינקען דארטען!.. פערבאראבאנעוועט מיר דעם קאָפּ און איך קען נאָך א טעות האָבען... א טעות קאָסט געלד. 825, 830... (ווישט דעם שווייס פון געזיכט).

ל י ז א. (מאכט צו די פיאנא און וויינט שטיל).
ח צ ק א ל. דו וויינסט? וואס איז, האָסט ווידער ציין וועהטאג?

ל י ז א. יא, אזא ציין-וועהטאג, וואס צורייסט די זעעלע און ברעכט דאס הארץ.

ח צ ק א ל. הארץ, שמארץ! די וויבער זיינען איידעל געפאטשקעטע... פאר וואס טוען מיר די ציין ניט וועה? ווארום איך בין א מענש... 835, 840, 845, 850...

ל י ז א. יא, ביזט א מענש — 835... (נעמט א צייטונג און לעזט).

ח צ ק א ל. (צעהלט שטיל). פוי, עס איז הייס... דאס האָב איך געצעהלט — טויזענד. (לעגט א פעקעל גאר בעזונדער). אראָב-נעמען פון זיך דעם כאָמוט. (נעמט אראב פון זיך דעם קאָלנער, טוט אויס דעם ראָק, דעם זשילעט, די אויבערשטע העמד).

ל י ז א. (מיט פּעראכטונג). מיינסט, עס איז אזוי אנגענעהם צו זעהן דיך אהן קליידער.

ח צ ק א 5. עם איז ניט אנגענעהם? קוק ניט. (בייז).
מילקה, דערלאנג מיר מיין כאלאט! מיר ליגט זעהר אין זינען,
וואס דיר געפעלט אָדער געפעלט ניט. עי, מילקה! (מילקה קומט
מיט'ן כאלאט).

מ י ל ק ה. וואס שרייט איהר, ווי אויף א טאטען? נאט
אייד אייער באלאכאָן. איהר דאווענט מיט'ן אלטען בה"כ'ס נוסח?
איהר וועט קיין מאָל ניט זיין אָזא בעל תפילה, ווי ער.

ח צ ק א 5. תפילה-שמילע. (זעצט זיך אויף דער סאָפע). שלעפ
מיר אראפ די שטיוועל!

מ י ל ק ה. (ציהט די שטיוועל). איהר האָט געמעגט א ביי-
סעל עפמער וואשען די פיס און בייטען די שקארפעטקעס. עם
וואלט אייד, חלילה, ניט געמאכט קלענער דעם יחוס פון אייער
משפחה.

ח צ ק א 5. אייד זאג דיר, מעהר ליגט מיר גאר ניט אין זין.
(גיט זי א שטורד מיט'ן פוס). דו, מויד!

מ י ל ק ה. ר' יוד, שטורכעט זיך ניט... איהר זייט ניט קיין
בחור מעהר... (בייז אָב).

ח צ ק א 5. (טוט אן טופליעס און זעצט זיך צעהלען. שפייט
אויפ'ן האנד). 10, 20, 30, 40, 50. וואס האָסט זיך היינט אזוי
אויסגעפוצט? אייד האָב דייך בעסער ליעב, ליזא, ווען דו ביסט אין
א בלוזע... כע! כע! ביסט דאן וועניגער מאדאם און מעהר
ווייב... 60, 70, 80.. ליזא, אייד בין א מענש, וואס אייד פערשטעה,
און אייד זאג דיר, עם קען זיין, איידער אייד וועל קומען צוריק פון
יריד, וועט זיך דער אלטער אָבפעקלען... האָב אייד דיר געוואָלט
זאָגען, דו זאלסט שכל האָבען און... (מילקה קומט מיט א צעטלעע).
וואָס איז דאָרט?

מ י ל ק ה. עם איז ניט אייער באבע'ס עסק... א בריוועלע
צו דער מאדאם. (גיט ליזא'ן). עם איז אזוי שעחן, ווען א יודענע
קריגט בריעף, אקוראט אזוי ווי א מאנסכיל...

ח צ ק א 5. וואָס איז דאס דאָרט פאר געשרייבאכצען?

ל י ז א. עמליכע אמאטאָרען געהען שפיעלען א ספעקטאקל...
איך האָב דיר דאכט זיך געזאָגט שוין א מאָל.

ח צ ק א ל. אמאטאָרען? וואס איז דאָס אזעלכעס? דו
מיינסט אקטיאָרען?

ל י ז א. אמאטאָרען זיינען מענשען, וועלכע האָבען ליעב
שפיעלען, אבער וועלכע זיינען ניט קיין פראָפעסיאנעלע אקטיאָר-
רען. איך האָב זיי צוגעזאָגט...

ח צ ק א ל. וואָס הייסט, דו האָסט צוגעזאגט? אפשר
וויל איך ניט? זי האָט צוגעזאָגט! איך דארף פריהער וויסען,
וואָס האָסטו זיי צוגעזאָגט?

ל י ז א. איך האָב צוגעזאָגט שפיעלען.

ח צ ק א ל. שפיעלען? מיט'ן מלאך המות וועלען זיי
שפיעלען.

ל י ז א. פונקט היינט רופען זיי מיך אויף דער ערשטער
רעפּעטיציע.

ח צ ק א ל. רעפּעטיציע, שמערטיציע! איך דארף עס
נוטיג.

מ י ל ק ה. אוי, מאדאם, אז איהר וועט שפיעלען טריאטער,
וועל איך געהן זעהן. וויפיעל וועט קאָסטען א שטאָרט? איך ווייס,
אין טריאטער פערקויפען זיך שטערט אקוראט ווי אין בית-המדרש
צו יומים נוראים. (אב).

ח צ ק א ל. נו זאג אליין, ביסט משוגע צו חסר דעה? וואס
הייסט, דיר ליגט טעאטער אין זינען? וואָס ביסטו אן ארפיאנ-
קע אדער א שלעפּערקע?

ל י ז א. איך מוין, טעאטער מעג א רעכטען מענשען אויך
ליגען אין זינען. וואָס קען מען טון, מיר האָבען פּערשיעדענע מיי-
נונגען.

ח צ ק א ל. נו וועסט שוין אויף דער רעפּעטיציע ניט געהן!..
זי וועט געהן! נו, און דער מאן? וואָס וועל איך טון?
ל י ז א. איך בין היינט זא ווי זא ניט אויפגעלעגט צו געהן

אויף רעפעטיציעס... הער, וואס איך וועל דיר בעטען, נו'מיר ערגעץ אוועקגעהן... איך וויל איצט ניט זיין אין דער היים...
ח צ ק א ל. איך זאג דיר, וועניג האָב איך זיך היינט אנגע-
גאנגען.

ל י ז א. איך זיך שטענדיג אין שטוב...
ח צ ק א ל. דער טאטע זאָגט, ווען נאָט האָט בעשאפען א
קאץ און א יודענע, האָט ער זיי געזאגט: זיצט אין שטוב, קע-
צעלט זיך און קינדעלט. כע, כע, כע! פאר וואס קינדעלסטו ניט,
בהמה דו? האָסט געהאט א מיידעל און גענוג. נו, און יונגלעך?
וויפיעל? 80, 90, 100, 110...

ל י ז א. קום, מיר וועלען זיך אזוי דורכגעהן אביסעל...
ח צ ק א ל. שפאצירען איז נאר גוט פאר ניט סעריאזע
מענשען... מיר וועלען בעסער היינט זיך לייגען פאר פריה שלאָפען,
איך דארף גאנץ פריה ארויספאהרען.

ל י ז א. איך פיהל זיך שלעכט...
ח צ ק א ל. פיהלט זיך שלעכט! וואס איז, ביסט הוננעריג,
צו דיר פעהלט עפּים? 120, 130, 140... (צעהלט שטיל. פּוּזע).
ל י ז א. חצקאל, איך וויל דו זאלסט האָבען א ביסעל געדולד
און מיך אויסהערען. עס איז נויטיג, דו זאלסט וויסען, וואס איך
פיהל, ווארום מיט יעדען טאָג.

ח צ ק א ל. (געניצט לויט). ליוזא, דו ווייסט, וואָס האָבען
מיר היינט אויף וועטשערע? צוריבענע קארטאפליעס מיט גענע-
זענע שמאלץ און מיט א ציבעלעקע, וואָלט איך געגעסען מיט די
אויגען.

ל י ז א. חצקאל, איך וויל דו זאלסט מיך אויסהערען.
ח צ ק א ל. דו הער בעסער, האָב איך היינט אבגעטון א
שפיצעל, ווי א חכם עתיק! איינער פון אונזערע בעלי חובות האָט
געוואלט אויסנארען נאָך סחורה און באנקראַטירען. מיך אבער
העצקעט מען ניט. וואו בין איך מיט מיין קאָפּ? איך האָב ביי
איהם אויסגענארט דעם אלטען חוב, האָב איהם כלומרשט געהייסען
פאקען נייע סחורה און האָב איהם געגעבען א פייג אונטער'ן נאָז...

איך מיט מיין קאָפּ. אז איך... וואס איז? וואָס קוקסטו אויף מיר אזוי זויער?

ל י ז א. אוי, מען זאגט, מען קען א מענשען דערקענען פון דעם, וואס ער רעדט. איך מיין אבער, אז מען קען א מענשען דער-קענען אויף פון דעם, ווי אזוי ער הערט, ווען אן אנדערער רעדט. די גרעסטע בעווייזע, ווי אונגעבילדעט, עגאָאיסטיש און ניט קליג איז א מענש, איז דאָס, וואס אין זיין רעדען הערט מען נאָר: איך, איך און איך! איך בין א חכם, איך בין א גבור, איך בין א בריה — איז עס שוין גענוג, מען זאל וויסען, אז ער איז א נאר, א פייגלינג, א טויגעניכטס, — נון, אבער ווען אן אנדערער רעדט און ער דארף הערען, זעהט מען באלד, ווי ניט ערצויגען, גראָב און אונערטרעגליך ער איז. ער האָט קיין געדולד, קיין טאקט, קיין העפליכקייט, קיין פעהיגקייט, קיין אינטערעס צו הערען און פער-שטעהן, וואס דער אנדערער זאָגט.

ח צ ק א. איך פערשטעה ניט, וואס האָסטו געוואלט מיט דיין לאַנגען פזמון? האָסט אפּשר מיך געוואלט לערנען הלכות דרך ארץ? קענסט טאקי צימבלען אויפ'ן פאָרטעפיאן און שפּריי-כאיען פאָרוסקי, אבער האָסט קיין שכל ניט, און קענסט ניט שע-צען, וויפּיעל שכל און חכמה און ארבייט מיר לעגען אריין איז קאָר מערציע. מיין מאמע איז א פראסטע יודענע און דאָך פארשטעהט זי און שעצט דעם טאמען און מיך א סך בעסער, ווארום זי איז ניט קיין נאר.

ל י ז א. יא! ווען איך זאל פערשטעהן ווי די מאמע, וואָלט איך געווען גליקליך ווי זי. ווען זי אָבער וואלט פערשטעהן ווי איך, האָב איך מורא, וואָלט זי געווען אונגליקליכער פון מיר, דען זי וואלט פערשטאנען ניט נאָר וועמעס פרוי זי איז, נאר אויך וועמעס מוטער זי איז...

ח צ ק א. אה! צו'ס שווארצען יאהר! פאר דעם נדן, וואָס דו האָסט מיר געגעבען, איז דיר וועניג אזא מאן ווי איך? וואס דען האָסטו געוואלט? 640, 650, 660... (צעהלט בייד. מילקת קימט). וואס דרעהסטו זיך אום יעדע מינוט אהין און אהער?

מ י ל ק ה. פאר וואס דען קריג איך 42 רוב' א יאהר ? מאד
דאס, בן-ציון געהט.

ח צ ק א ל. בן-ציון ? האָט ער זיך מיט געווען און געהט
ענדיגען מיט מיר ? אדער מען האָט איהם אנגעלערענט, ער זאל
געהן בעמען מחילה ביי'ם טאטען ? (לויט). בן-ציון געהט אהער,
מערקווירדיג !..

ל י ז א. וואס איז דאָ אזוי מערקווירדיג ? ער געהט זעהן
דעם קראנקען טאטען.

ח צ ק א ל. דעם טאטען ? פון וואנען ווייסטו, אפשר מיך ?
מ י ל ק ה. פון וואנען מיר ווייסען ? א שעהנע קלאַץ
קשיא. כע ! כע ! אי, מאדאס, האָט ער מיך דערשטאקען, איך
האָב געמיינט, ער איז שוין אין גאנצען א פארטיגער... וואס האָט
ער געוואלט פון אייך ?

ל י ז א. די מאמא האָט איהם גערופען, האָט ער ניט גע-
וואלט קומען, זיינען מיר איהם געגאנגען בעמען.

ח צ ק א ל. דו ? נו ! ווען דו זאלסט אבער מיט דיין
בהמה'שען קאָפּ קענען פערשטעהן, צוליעב וואס די מאמע רופט
איהם, וואלט דאך דיך דער שווארץ יאהר אהין ניט געטראגען.

ל י ז א. געוויס, פערשטעה איך, און דער שווארצער יאהר
האָט מיך דאך געטראגען... ביי דער גאנצער וועלט, ביי מיר אפשר
זייט איהר ניט גלייך, דער מוטער אבער זייט איהר ביידע גלייכע
קינדער...
ל י ז א. הייסט עס, מיין אייגענע ווייב איז געגאנגען
העלפען מיך בערויבען און בע'נזל'ענען...
ל י ז א. דיין אייגענע ווייב איז ניט געגאנגען דיך בערויבען.
עס האנדעלט זיך ניט וועגען דיין טייל.

ח צ ק א ל. טייל, טייל ! וואס פאר א טייל האָט ער ?
ווער האָט געארבייט, געהאָרעוועט ווי אן עזל, געדרעהט מיט'ן
קאָפּ ? פאר וואס קומט איהם און וואס פאר א תכלית קען דער
מטורף מאכען פונ'ם געלד ? ער פערשטעהט עפּים א קאמערציע ?
ליזא, דו קענסט דאך איהם ערקלערען. איך ווייס, ער האָט אמאָל

פאר דיר איינגענומען א כפרה. זאג איהם, נאך וואָס זאָל ער צונע-
מען ביי מיר, אז ער דארף עס ניט? געב איהם א גלעט איבער'ן
קאָפּ, א שמויכעלע, א ווינק... איך וועל איך אונמיססען לאָזען,
אליין.

מ י ל ק ה. (אין סיר). קומט אריין, די יונגע ב"ב זיינען דאָ.
די אייגענע שטוב, וואו איהר פלעגט מיט'ן טאטען שפיעלען אין
קאמער-הויז.

ח צ ק א ל. (צעהלט). וויפיעל? 690, 680, 670. (בן-ציון
קומט, זעהר בלאס, ברענגט עפּיס פּערוויקעלט אין פּאפּיער. זעהט אויס
ווי א ביסעל „געריהרט“). א גאסט אין שטערטעל! 720, 710, 700.
בן-ציון. 720, 710, 700! דיזעלבע זאך, ווי א מאָל.
זיצסט און צעהלסט און צעהלסט... וואס וועט זיין, אז דו וועסט
שוין איבערצעהלען? (זעצט זיך).

ח צ ק א ל. אז איך וועל איבערצעהלען? (צעהלט שטיל).
אז איך וועל איבערצעהלען, וועל איך דאס געלד נעמען אהער אין
גארטעל אריין, אָט אזוי, אָ. (לעגט דאס געלד אין א גארטעל), נאכ-
דעם וועל איך נעמען מיין סאק-וואָיאזש און וועל צוגרייטען אליין,
וואָס איך דארף... איז מיין ביקסעל דאָ? (נעמט פון סאק א רעוואל-
ווער). אנגעלאדען. (בעהאלט צוריק). נאכדעם וועל איך עסען וועט-
שערע, נאכדעם וועל איך געהן א קוק טון צו די פּערד, נאכדעם
וועל איך זיך לעגען שלאָפען מיט מיין יודענע.

בן-ציון. אוי! (ער גיט א ברום און נעמט זיך נערוועז
פּערשפּילען אלע קנעפלאך פון זיין ראָק. ליזא קערט זיך אב).

ח צ ק א ל. הא? איך זאג, נאכדעם וועל איך זיך לעגען
שלאָפען מיט מיין יודענע...

מ י ל ק ה. ער חזר'ט איין, זאָל, חלילה, ניט פּערגעסען.
ח צ ק א ל. און גאנץ פריה, כאור הכוקר, ארויספאהרען
אויפ'ן יריד. איך בין א מענש, וואס איך ארבייט... מען דארף
געהן זעהן דעם טאטען. (שטיל). ליזא, האָב שכל. (אָב).
מ י ל ק ה. ווי צער-בעל-חיים'דיג דער זעהט, נעכאך, אויס...

מען דארף געהן זאגען דער ב"ב'טע — זי וואלט דאך פאר איהם קיין זיעבען זעק בארשץ ניט גענומען... (אב).

5 י ז א. בן-ציון, איהר ווייסט ניט, ווי די מאמע וועט זיך פרייען, וואס ענדליך זייט איהר דאך געקומען צוריק אהיים.
בן-ציון. (טרויריג). יא, וויפיעל מען זאל ניט וואנדלען, צוריק אהיים, פון וואנען מען איז געקומען, מוז מען זיך אומקערען. וואס ניכער מען קערט זיך אום, אלץ וועניגער וואנדלעט מען.
5 י ז א. בן-ציון, איהר זייט נאך צו יונג אזוי צו דענקען פונ'ם לעבען.

בן-ציון. וואס איז דאס לעבען? ביי איינעם רייסט מען ארויס דאס גליק פון הארצען, דעם אנדערען ווארפט מען דאס אונטער די פיס. די הערשענדע אונגערעכטיגקייט קרענקט און פלאַגט איינעם, רויבט ביי איהם די רוה, דער צווייטער מאכט זיך א ווייכע קישען פון פרעמדע צרות און שלאפט רוהיג... — עם איז א גרויס אונגליק וואס די נאטור האָט ניט קיין געפיהלען פון גערעכטיגקייט, און דער מענש האָט יא אזא געפיהל... דערפון קומט ארויס דער שרעקליכער צוזאמענשטויס, דער ווידערשפרוך אינ'ם געדאנק פון לעבען, די טראגעדיע פון דאס „דאזיין“. דער מענש האָט געדארפט זיין בלינד, אינדיפערענט, גלייכגילטיג ווי די 4 יסודות פון דער וועלט; ווי דאס וואסער פונ'ם ים, וואס בלייבט רוהיג און קאלט, ווען ארעמע עהרליכע פישער טרינקען זיך, יאמערען און רופען צו הילפע; ווי דאס פייער, וואס פער-צעהרט און פערברענט די וואוינונגען פון ארעמע לייט, ניט אכ-טענדיג אויף זייער קלאַגען און ביטערע טרערען, ווי די ערד, וועל-כע שאפט אונז און נעמט אונז צוריק אין קבר אהן זארג און אהן פרייד. (גלעט זיך דעם שטערען). איך ווייס ניט, וואס בין איך אהער געקומען?

5 י ז א. בן-ציון, ווארום זייט איהר אזוי פערצווייפעלט? דער מענש האָט א ווילען, געדאנקען און געפיהלען אום ער זאל קענען קעמפפען מיט דער אונגערעכטיגקייט און זאל קנען בויען זיין גליק. בן-ציון, איך האָב פיעל געטראכט, זינד איך בין געקו-

מען פון אייך. איך וויל מיך מיט אייך בעראטהען, איידער איך וועל מיך בעשליסען צו קעמפפן פאר מיין פרייהייט. געוויס, ווען איך זאל ניט האָבען דאָס קינד, וואָלט געווען לייכטער, אבער דאָך... בן-ציון. יא, איהר דארפט קעמפפן פאר אייער פרייהייט, פאר אייער גליק. איך אבער... פאר מיר איז צו שפעט. איך וואָלט געדארפט מיין גליק אבנעמען מיט געוואָלד ביי אן אנדערען.. איך קען ניט בויען מיין גליק אויפ'ן אנדערענ'ס אונגליק. און איך בערהויפט, איך בין, הפנים, פון די שלימ'מול'דיגע מענשען, וואס קענען גאר ניט זיין גליקליך... כע! איך בין דאך פון די, וועלכע מען דארף בערויערען; און איהר האָט א מאָל זעהר קלוג געזאגט: וועה איז צו דעם מאן, וואס דארף פון א פרוי בערויערט ווערען (פער-טראכט זיך). זעהט איהר, אייער קינד וואָלט איך יא געוואָלט זעהן. איך האָב אויך געהאט א קינד, עס איז טויט יעצט... זיי האָבען עס ערמארדעט... איצט אויב איך וועל אוועק פון דער וועלט, וועט פון מיר ניט בלייבען קיין זכר. (צייגט די טיילען פון זיין ציבראכענעם מאָדעל). דאס וואס איז צובראכען, קען ניעמאלס נאנץ ווערען...

ל י ז א. (פערברעכט איהרע הענד). זיי האָבען צובראכען אייערע מאָדעלען? אוי, ווי אונזיניג זייער גרויזאמקייט איז!
בן-ציון. (רוהיג). יעדע גרויזאמקייט איז אונזיניג און יעדער אונזין איז גרויזאם.

ל י ז א. אבער דאך, דאס דארף אייך ניט טרייבען צו פער-צווייפלונג... די ערפינדונג האָט ניט געקענט זיין אזוי זויכטיג.
בן-ציון. יא זויכטיג, ניט וויכטיג — פאר מיר איז איצט אלץ איינס. ניט צו'ם ערשטען מאָל זיינען מיינע האָפנונגען צושמעטערט געווארען, ניט צו'ם ערשטען מאָל איז דאָס, וואס מיר איז הייליג, געטראטען געווארען מיט די פיס. (גלעט זיין שמע-רען). וואס האָב איך געוואָלט זאגען? (צייגט אויף דער פיאנא). די טענער פון דער פיאנא פלעגען אמאָל ארויסרופען פאר מיינע אויגען ליכטיגע זילבער-ווייסע לבנה-שטראהלען זאגאר אין פינס-טערע נעכט. ביז א מאָל... אין א שעהנע ליכטיגע נאכט, די טענער

האָבען געקלונגען אונטער אייערע הענד ווי אלע מאָל, די קאלטע
לכנה האָט געשיינט דארט ווי שטענדיג... איך האָב ארויסגעקוקט
דורכ'ן פענסטער און האָב די שטראהלען מעהר ניט געזעהן. פינ-
סטער... דונקעל... די שטראהלען וועלען ניט מעהר שיינען.

ל י ז א. בן-ציון, אלץ ווענדעט זיך נאר אינ'ם מענשענ'ם
שטארקען ווילען.

בן-ציון. (הערש ניט). יענע שטראהלען וועלען ניט מעהר
שיינען. (בלויבט זיצען פערטראכט).

ל י ז א. (וויל וואס זאגען, גיט א מאך מיט'ן האנד, זעצט זיך
צו דער פינאנא און שפיעלט דיעזעלבע סאנאטא, ביז זי קען ניט שפיע-
לען פון געוויין. ער גיט א קוק אויף איהר און הויבט אויך אן וויי-
נען. פרומע קומט).

פ ר ו מ ע. בן-ציון, וואו בינסטו? זוהן מיינער ביסט אזא
גוטער, וואס דו ביסט געקומען. אפשר וועט דאך גאט העלפען און
איהר וועט מאכען שלום. זעה נאָר, זיי וויינען גאָר! קינדער, גאָט
איז מיט איך, וואס איז פאר א געוויין?

בן-ציון. מאמע, איך בעוויין דאס, וואס איז געשטארבען
און וועט קיינמאָל ניט מעהר לעבעדיג ווערען... טויט פאר אימער
און אויביג.

ל י ז א. (פערבאָרגט איהרע טרערען). איך וועל איך ברענגען
דאס קינד. (ראש אב).

פ ר ו מ ע. איך פערשטעה ניט וואָס דו מיינסט. דער טאמע,
חלילה, האָלט נאָך ניט ביי'ם שטארבען. דאָרט זיצען ביי איהם
מענשען: דער פעטער מיט דער מומע, דער מחותן מיט מישא.
הערסט, הצקאל האָט געזאגט דעם טאמען אין א וויץ, אז דו ביסט
געקומען יאקאבי מאָנען ירושה. שא, מיר דאכט זיך, זיי געהען
אהער. (ישראל יעקב מיט תוח'ן, נאך זיי ראזענבערג מיט מישא'ן).

י ש ר א ל י ע ק ב. בן-ציון, ביסט א גוטער מענש... מיט
דיין קומען אהער האָסטו בעוויזען, אז דו ביסט א מענש. דאָס איז
א סף! ווארום דער מענש, וואס וויל זיין מעהר פון א מענש, קען
קיין מענש ניט זיין.

ח ו ה. זעה נאר בעסער, מיר ווייזט זיך אויס פערקעהרט, ער איז נאר אין גאנצען אויס מענש געווארען. בן-ציון, מיט דיר האָט זיך שוין ווידער וואס געטראפען? (בן-ציון פערטראכט).

ר א ז ע נ ב ע ר ג. (שטיל). יא, עס איז א גוטער סטראמע-גישער פלאן, אבער ווי אזוי מאכט מען, אז אויב ער וועט מיך ניט וועלען מאכען פאר דעם אפטרופוס, זאל ער כאטש די צואה שריי-בען אויף ליזא'ס נאמען, הא? מען דארף עס מאכען קאטעגאָ-ריטשעסקי! (רעדען שטיל).

ח ו ה. שלימ'מזל'ניק מיינער, פארוואס זאגסטו ניט, וואס האָט דיר געטראפען?

ב ן צ י ו ן. זעהר פיעל, א סך! מומע, איך האָב מיט איין מאָל בערעכענט א גרויסען חשבון. איך האָב בערעכענט ווי גרויס מיינ גליק וואלט געקענט זיין און ווי שרעקליך גרויס איז מיינ אונגליק, און דערצו נאָך... פעטער, דו זעהסט, וואס עס איז גע-בליבען פון מיינ „גרויסער ערפינדונג“, פון וועלכער מיר ביידע האָבען אזוי פיעל געטרוימט? כע! כע! (איראניש). עלעקטריע איז נאר ניט! דאמפּ איז א נארישקייט! (טרויריג צייגט אויף די צובראכענע מאָדעלען). דאס בלייבט פון דעם מענשענ'ס גרויסע פלאַמען און זיסע האָפּנונגען.

י ש ר א ל י ע ק ב. צובראכען? דאס איז ירוחם זלמן'ס ארבייט. ער האָט מיר ערשט היינט געזאגט, אז אויסער דיין חטא, וואס דו שרייבסט אין די גאזעטען, מאכסטו נאך א מאשינע מיט רוח הטומאה. אקוראט, זאגט ער, ווי די פליגלען, מיט וועלכע דער תלוי איז געפליגען. ער מיינט, עס איז א גרויסע מצוה אזא זינד-גע זאך צוברעכען... זיי זיינען בלינד, ווי ביינאכט די הינער...

ח ו ה. (וועלכע האָט בעטראכט די צובראכענע מאדעלען). וועה איז מיר! וועסט ניט קענען צונויפשטעלען ווידער?

ב ן צ י ו ן. מען דארף ניט און מען קען ניט צונויפשטעלען, וואס עס איז צובראכען.

ח ו ה. נ, נארעלע, וואס דארפסטו זיך אזוי נעמען צום הארצען? צובראכען, צושטאכען מלא עולם...

פ ר ו מ ע. א שלאג האָט מיך געטראפּען. וואס איז דאס פאר א נייער אונגליק?

מ י ש א. אז מען פערלירט אן אוצר, וואס מען זעהט אין חלום, איז א גרויסער אונגליק? אזא אונגליק איז דאס. פער פּעטואום מאבילע...

פ ר ו מ ע. הא, וואס איז דאס, ישראל יעקב?
י ש ר א ל י ע ק ב. ווילסט קריגען אן אקאדעמישע בילד-
דונג אומזיסט? עם קאסט טייער...

מ י ש א. (מיט פּעראכטונג). פּערפּעטואום מאבילע איז א פּאַנטאַמישע שפּיעליכעל פּאַר ניט געבילדעטע פּאַנטאַזיאַרען. ע!
די פּאַנטאַזיאַרען און די פּערשיעדענע אירעאליסטישען זיינען פּונקט אזוי שערליך פּאַר דער געזעלשאַפּט, ווי אַנשטעמיגע קראַנקע און פּערברעכער. זיי פּערפּעסען די מענשען מיט שוואַכהייט. הא!
זעהסט זיין פּערצווייפלונג! זיי האָבען איהם צובראכען זיין פּער-
פּעטואום מאבילע...

ב ן - צ י ו ן. זיי האָבען ניט צובראכען דאס, וואס איהר רופט אן איראַניש פּערפּעטואום מאבילע, — די אייביגע בעוועגונג קען ניט צובראכען ווערען. דאָס איז נאָר ניט, ניין! — זיי האָבען גאַנץ גלייכגילטיג גענומען און האָבען מיט שמוציגע הענד צוברא-
כען דאס, וואס איז מיר געווען טייער, דאס וואס האָט מיר געגע-
בען האָפּנונגען, דאָס, וואס האָט מיר געקאסט אזוי פּיעל מיה, אזוי פּיעל ארבייט. זאל זיין, עם איז א פּאַנטאַזיע! איך האָב אין דעם אריינגעלעגט וואס עם איז מיר איבערגעבליבען פון מיין זעלע און פון מיין הארץ, — זיי האָבען אין גאַנצען מיין הארץ צובראכען, מיין זעלע געטויט.

מ י ש א. נו, דערויף זיינען זיי נארישע ווילדע פּאַנטאַ-
קער. זיי זיינען דאך אייערע מיטמענשען, פּאַר וועלכע איהר זייט בערייט צו אפּפּערען דאס לעבען!

ב ן - צ י ו ן. זיי זיינען ווילדע פּאַנטאַטיקער, און וואס זייט איהר? ווייסט איהר דען פון פּערפּעטואום מאבילע מעהר פון זיי?
איז דען אונזער נשמה, אלע אונזערע שטרעבונגען, אלע אונ-

זערע אידעאלען, אלע בעוועגונגען פון אינוער זעלע, ניט נאר א פערפעטואום מאבילע, אן אייביגע בעוועגונג, וועלכע לעבט און עקזיסטירט, נאר זאָלאַנג מען גלויבט אין דעם? איהר, געבילדע-טער מענש צוטראַעט איהר דען ניט אלע מיינע געדאנקען מיט די שמוציגע פיס, גראַדע ווי די ווילדע פאנאטיקער? זיי ברעכען א טויטע מאשין, וועלכע איז געמאכט, ווי זיי גלויבען, מיט רוח הטומאה, און איהר ברעכט די אייביגע בעוועגונג פון א לעבעדי-גער זעלע, וועלכע איז געשאפען, ווי איהר ווייסט, מיט'ן רוח הקודש... זיי מיינען, אז דער, וואס פליהט אביסעל העכער פון זיי-ערע קעפ, טוט דאס מיט אן אומריינע קראפט. נו, און איהר? זאגט איהר דען ניט דאסזעלבע וועגען מענשען, וועלכע איהר רופט מיט פעראכטונג אידעאליסטען, ווייל זיי האָבען פליגלען און פלי-הען העכער פון אייערע פערשטאפטע קעפ?! איהר האָט גרויסע סטראטעגישע פלאַנען אין אייערע קלייניקע קעפעלעך: די קאָנ-סאלידאציע האָט איהר פעראייניגט מיט דער אסיגנאציע, דעם קאפיטאל מיט וויסענשאפט, לייעבע מיט קאָנטע-בוך... אלץ גוט אויסגעזעענט. נו, און וואו איז געבליבען ביי דעם חשבון דער מענש, די מענשליכע געפיהלען, די זעלע פונ'ם מענשען? אט זייט איהר איצט דאָ, דער מחותן און דער אינזשענער טעכנאָלאָג. (א ביסעל ווי פערנוירט). איך קוק אריין צו'ן איך אינעוועניג אריין, איך זעה איך דורך און דורך יעצט! איך זעה, אז איהר זייט דאָ אלס קברות-לייט. יא, קברות-לייט! איהר זייט געקומען עמיר צען בעגראבען און וועמעס עם איז ירושה בע'ירשנ'ען!...
רא ז ע נ ב ע ר ג. ווער? איך! מישא, ווי געפעלט דיר אזא געמיינהייט?

מישא. ווייס איך! א פרעדיגער פון מאָראַל...
בן-ציון. (כאפט זיך אן ביי'ם קאָפ). פעטער, איך האָב מורא פאר זיך! עם איז הפנים אמת... איך בין א מטורף! איך בין א מטורף! (ליזא קומט מיט א יאהריגעס קינד. נאך איהר מילקה).
ח'וה. זיין קאָפ, וועה איז מיר! אז ער שלאָפט זיך קיין מאָל ניט אויס.

מ י ל ק ה. אי, ער איז עפּים זעהר שטארק לאַעליכס'דיג.
ל י ז א. ער האָט געוואלט זעהן דאס קינד. אפשר וועט דאס
איהם בערוהיגען. בן-ציון, איהר האָט געוואלט זעהן מיין מיידע-
לע. מען רופט זי איטא, נאך מיין מאמא.
פ ר ו מ ע. יא, בן-ציון, האָסט נאך ניט געזעהן הצקאל'ס
קינד.

ב נ - צ י ו ן. איך וויל זעהן ליזא'ס קינד! (נעמט דאס קינד).
איטא? נאך אייער מוטער? ליזא, ווען איהר וועט האָבען אַ
יונגעלע, גיט איהם אַ נאָמען בן-ציון, נאך מיר.

פ ר ו מ ע. גאט איז מיט דיר, וואס רעדסטו דאס? דו
לעבסט און דו וועסט נאך איה"ש פיעלע פון אונז איבערלעבען.

ב נ - צ י ו ן. יא, איך לעב נאך, אבער איך וועל קיינעם פון
איך ניט איבערלעבען. איך וויל ניט לעבען, — איך וועל ניט לע-
בען. (צו'ס קינד). אויב מען וועט דיך ניט פערדארבען, איטא, וועט
פון דיר אויסוואקסען אַ גוטער עהרליכער מענש. (צו ליזא'ן). מען
קען ניט און מען טאר ניט האלטען זיך אין גאנצען אונגליקליך,
ווען מען האָט אזא גרויסע נחמה, אזא טייערען, זיסען טרויסט.
ליזא, איהר האָט אַ קינד, איך האָב גאר נישט... איך האָב גאר
נישט... (בייגט זיך צו צו'ס קינד און וויינט. ליזא וויינט שטארק).

פ ר ו מ ע. (ווישט אב אַ טרער בנגבה). שא, מיר דאכט זיך,
איך הער דער אלטער געהט.

ח ו ה. נאר, אַ גרויסע זאך קינדער? די מאשינע, ווי רופט
ער זי, די פערעפוטעטע אַהאַלאָבלע איז שווער... מען דארף שכל
דערצו..., אבער קינדער... (מלכיאַל קומט מיט צקאל'ן. ער איז זעהר
בלאס און מאגער, אנגעשפארט אויף זיין שמעקען, אבער האלט זיך
שטארק).

מ ל כ י א ל. און טאמער וועט קאָנזוכין ניט זיין אויפ'ן
יריך, טעלעגראפיר איהם תכף ומיד קיין מיקאָלאָיעוו, אז מיר ווע-
לען פראטעסטירען די וועקסלען. הם! איך האָב געמיינט, זיי זענען
מען שפאס, און ער איז טאקי דאָ. (בעטראכט בן-ציון'ען).

מ י ל ק ה. (צו הצקאל'ן). א פולע שטוב מיט מענשען און
איהר שפאצירט אין אייער באלדאכאן. א ציהרונג.
ח צ ק א ל. ציהרונג, שמירונג! לערענט מיך אויך דרך
ארץ! ביסט שוין אויך א שטודירטע געווארען...
מ ל כ י א ל. נו, וואס זשע, ביסט נאך אלץ אזא מטורף,
ווי געווען?

ב נ צ י ו י. יא, מיין איינציג פרייד איז, וואס איך וועל
שוין בלייבען אזא מטורף, ווי געווען. איך וועל שוין ניט האָבען
קיין צייט צו ווערען אן אנדערער.

מ ל כ י א ל. אזוי? אזא גרויסער טשין איז א מטורף!
נו, וואס זשע ביסטו געקומען? מאנען ירושה, הא?
ח צ ק א ל. א צדיק, א צדיק, און ווי עס קומט צו ירושה,
ווערט ער פלוצלונג א בשר ודם.

מ י ל ק ה. אומעטיג... מען קען גאר היינט פון איהם ניט
לאכען!

ר א ז ע נ ב ע ר ג. מהותן, אז עס איז שוין יא ביי אונז א
קאָנווערזאציע וועגען ירושה, וויל איך בעמערקען: א יוד האָט
מורא צו דערמאנען דאס ווארט צואה.

מ י ש א. קריסטען זיינען אין דעם פאך פראקטישער. א
מענש דארף שטענדיג זיין פארטיג מיט אלע זיינע בילאנצען.

מ ל כ י א ל. (סארקאסטיש). בילאנצען, פינאנצען, הא!
ח ו ה. אי, וואס דולען זיי מיר היינט דא די פאה?

ר א ז ע נ ב ע ר ג. גאנץ איינפאך, מען דארף מאכען א
צואה און מען קלייבט אויס פערטרוימע אפוטרופוס'ן, וועלכע זא-
לען אכט געבען אויפ'ן געלד און דעם גאנצען פערמעגען.

ח צ ק א ל. (בייז). איהר האָט א טעות, שווער. אזעלכע
פערטרוימע דארף מען נאר, ווען די קינדער זיינען ניט פאליעהרר-
גע. איך בין א מענש, וואס מען דארף מיר ניט לעגען א פינגער
אין מויל.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. יא, אבער אין דעם פאל, ווען איין זוהן
איז ניט ביי'ם פולען זין?

בן-ציון. וועלכער פון די צוויי בניים מיינט איהר דאס, מיך צו הצקאל'ן? (צו'ם קינד). אה, קינד, ווי גליקליך דו ביסט, וואס דו קענסט ניט פערשמעהן, וואס מען רעדט דא, אבער, לייך דער עם וועט זיין א צייט, ווען דו וועסט הערען און פערשמעהן, און דאס אלץ וועט פערגיפטען דיין עדעלע זעעלע און פערדארבען דיין ריין הארץ... נעמט זי בעסער צו פון דאנען... (קושט זי). נו, אימא, זיי געזונד. קענסט מיך ניט? איך בין דיין אַנקעל, וועל-כען אלע רופען מטורף. קוק מיך אָן, קינד, ווארום ס קען זיין, וועסט מיך שוין מעהר ניט זעהן... דו וועסט מיך אוראי באַר פערנעסען, נאר דיין מאמע וועט אפשר מיך אמאָל דערמאנען און וועט דיר דערצעהלען פון מיר... זעהר שלעכטעס וועט זי דיר ניט דערצעהלען פון מיר. זיי געזונד און גליקליך. (גיט דאס קינד ליזא'ן, וועלכע געהט אב מיט'ן קינד). טאטע, איך בין ניט געקומען מאָנען ירושה. העל איך בין געקומען פרעגען, וויפיעל זאל איך נעמען ביי הצקאל'ן פאר מיין טייל. ער איז געווען ביי מיר, האָט זיך גער-דונגען, און איך האָב איהם שוין אויפגעשריבען אויף פאפיער. ער איז אבער ניט געבליבען צופריעדען, עס איז איהם וועניג.

ח ו ה. (שטיל). איהם איז שטענדיג וועניג — דעם טאמענ'ס

קישקע...

מ ל כ י א ל. אזוי? וויפיעל האָסטו דען געשריבען אין דיין פאפיער?

בן-ציון. וויפיעל? ניט זעהר פיעל. איך האָב איהם געשריבען: הצקאל, ביסט איין עזעל.

י ש ר א ל י ע ק ב. ניט ריכטיג! האָסט געשריבען: הצקאל, זיי ניט קיין פערד.

ח ו ה. נו, זאל זיין פערד. איבער אזא קליינעם חילוק איז ניט כדאי צו קריגען זיך מיט א לייבליכען ברודער.

ח צ ק א ל. אמת, טאטע, איך בין געווען ביי איהם, איך רעד אהן חכמות; איך בין א מענש, וואס פערשמעה. קיינער ווייסט ניט, אויב דו האָסט א צואה. טאמער, חלילה, שטארבסטו... בן-ציון. נו, כדאי, געווען א גאנצען לעבען זאמלען,

קארגען, שפאָרען, קלייבען, בענעמען די וועלט, אבזאגען זיך פון אלץ! צוליב וואס און צוליב וועמען?

ח צ ק א ל. אט, למשל, ביסטו געשטארבען, קען קומען איך ווייס ווער, א מטורף, וואס ווייס ניט, וואס איז געלד און נאך וואס איז געלד, און קען פאדערען העלפט. קען דאס איבערקערען דעם נאנצען געשעפט מיט די לאַקשען אראָפּ. איך מיט מיין קאָפּ פער- שטעה דאָס און בערעכען דאָס.

מ ל כ י א ל. חברה, איהר האָט דא אלע א מיאום'ען טעות. די צואה איז דא. (צושפילעט זיין זשילעט און נעמט א פאפיער פון בוזזיס-קעשענען). קיין לאַקשען אראָפּ און קיין לאַקשען ארויף! קיין נער וועט ניט נעמען דאָס, וואס איך לאָז איהם ניט איבער. קיין נער ניט! בן-ציון, דו ביסט געקומען צו שפעט: אין דער צואה, ברודער, איז שוין אלץ אויפגעשריעבען. (כיוז). אלץ!

בן-ציון. יא, איך קום שטענדיג צו שפעט; דערפאר אבער וועל איך אוועקגעהן צו פריה... הם! און וועגען דער ירושה זאל זיך חצקאל זארגען... וואס איז מיר דער חילוק, יא אויפ- געשריבען, ניט אויפגעשריבען?

מ ל כ י א ל. אנדערע, ווי איך זעה, טיילען זיך מיט דער ירושה ביי מיין לעבען, און דו? די ירושה שמעקט דיר ניט, וואס ביסטו געקומען? אפשר בעגראבען מיך שוין בעצייטענס, הא?

בן-ציון. דורך בעגראבען? א מענשען בעגראבען שטענדיג נאר אייגענע קרובים און גוטע פריינד. פרעמדע בעגרא- בען ניט. איך בין דיר א פרעמדער, ניט קיין קרוב און ניט קיין אייגענער, איך וועל דורך געוויס ניט בעגראבען. זיי דא, זיי וועלען דורך שוין בעגראבען.

ר א ז ע נ ב ע ר ג. זעהסט, מישא, וואס פאר א קאטענאָריע מענשען...

מ י ש א. פאפא, מיש זיך בעסער ניט, איין משפחה'טע!
מ ל כ י א ל. וואָס זשע ביסטו געקומען אהער צו מיר?
האָסט זיך אפשר גענומען פאר'ן שכל און ביסט געקומען דעם טא- מען איבערבעמען?

בן-ציון. איבערבעטען? מען ווייסט ניט, ווער דארף
וועמען איבערבעטען.
פ ר ו מ ע. איבערבעטען א טאטען איז ניט קיין אומ'כבוד,
חלילה.

ח ו ה. ניט אלע מאָל אבער איז דאס א גרויסער כבוד.
מ ל כ י א ל. די צואה איז טאקי אויפגעשריבען, אבער אויב
דו וועסט מיר צוזאגען צו ווערען א שטיקעל מענש און ניט זיין
מעהר קיין מטורף; אויב דו וועסט מיך בעטען, גוט בעטען, אזוי
ווי מען דארף א טאטען בעטען.

ח צ ק א ל. נו, יא, ער איז טאקי דער מענש, וואס וועט
בעטען! וואס איז ביי איהם א טאטע, אדער אן עלטערער מענש?
ער גלויבט דאך ניט אפילו אין גאָט.

י ש ר א ל י ע ק ב. נו, יא, דו האָסט דרך ארץ פאר אן
עלטערען, גיבסט אב כבוד דעם טאטען און גלויבסט אין גאָט, ווייל
דו ביסט א מענש, וואס פערשמעהט, וואס איז געלד... אבער ער!
וואָס פאר א קאָמערציע ווייס ער?

בן-ציון. טאטע, איך קען דיר ניט צוזאגען צו ווערען
אויס מטורף. איך גלויב, מען קען ניט זיין, פיהלען און פערשמעהן
זוי א מענש און ניט א מטורף ווערען. וואס אנבעלאנגט דער
ירושא? איך האָב זיך קיין מאָל ניט אינטערעסירט מיט'ן געלד.
וואס וואלט איך געטון מיט געלד, וואס איז אנגעזאמלט געווארען
ניט מיט יושר? ווער רעדט איצט? איצט וויל איך זאגן ניט
רעדען דערפון... הם! (פערטראכט זיך). אָבער וועגען איבערבעטען
זיך מיט דיר, זעהסטו, וועגען איבערבעטען, קען זיין, אז איך בין
ניט גערעכט. איך וויל, מיר זאלען זיך היינט שיידען אין פרייע
דען. יא, איך וועל דיך איבערבעטען. (א קליינע פיוזע). טאטע,
אויב איך האָב דיר געטון שלעכטעס... (פרומע וויינט שטיל).

מ ל כ י א ל. שוטה, וואס פאר א שלעכטס האָסטו מיר גע-
קענט טון?

בן-ציון. אויב דו מיינסט, אז איך בין שולדיג געגען
דיך, אז איך האָב וואס געטון געגען דיין ווילען, נאר דיך צו ער-

גערען, אויב דו האָסט געליטען יסורים דורך מיר, אדער בזיונות, — בעט איך דורך, זיי מיר מוחל, טאטעניו, און זיי ניט בייז אויף מיר. (נעמט זיין האנד. מלכיאל בויגט איין זיין קאָפּ און טראכט. די ווייבער וויינען).

י ש ר א ל י ע ק ב. אוי, איידעלעך, גאלדענער מענש!
(ווישט אב א טרער).

ח צ ק א ל. אווי? שלום, הא? טאטע, מיין ניט, אז אויב דו וועסט איבערבייטען די צואה, קריגט ער שוין עפּים... מיר וועלען נאָך זעהן, וואס מען וועט זאגען אין געריכט. פאר וואס זאָל דעם שווארץ יאהר אנקומען גרינג, וועהרענד איך האָב גע- האָרעוועט און האָב מיט מיין קאָפּ געדארפט אלץ פערזארגען? מ ל כ י א ל. פערזארגען, גוט מארגען, גוט מארגען! האָסט געהארעוועט, הא? נו, און דאס, וואס דו האָסט אנגע'גנב'עט? דו האָסט דאך א פערמעגען בעזונדער, וואס איך מאך זיך נאר, אז איך ווייס ניט, אז איך ווייס...

ח צ ק א ל. יא, פערמעגען! פערגינסט מיר ניט... האלסט בי'ם שטארבען און ציטערסט, טאמער האָב איך ביי דיר גענומען דריי גראָשען...

ב ז - צ י ו נ. איבער וואס קריגט איהר אייך? פערמעגען, געלד, גראשען! פע, ווי מיאום! וואס פאר א מיאום'ע וועלט, און וואסערע מיאום'ע מענשען. (ירוחם זלמן קומט מיט א פאפיר, מיט איהם עטליכע יודען, איינער א געלער).

ח צ ק א ל. איך האָב א ווייב און קינד. און פאר מיין ווייב און קינד וועל איך געהן ביז'ן האלז אין בלוט!

ב ז - צ י ו נ. (שטיל). פאר זיין ווייב און קינד ביז'ן האלז אין בלוט! וואס וואלט איך אומגליקליכער אומשטאנדע געווען צו טון פאר זיי?

מ י ל ק ה. (שטיל צו הצקאל'ן). אוי, די מאדאם וויינט אזוי, אז עס איז א שרעק. איך האָב מורא, זי זאל ניט קראנק ווערען.

ח צ ק א ל. דול מיר ניט דעם קאָפּ מיט אזעלכע שמאכטעס איצט!

מ י ל ק ה. (צו ירוחם זלמן). אויף וואס קלייבט איהר איצט,
אויף א כלה צו אויף א פרוכת? געטראפען די צייט. (צו מלכיא'ל).
בעל-הבית, יודען!

מ ל כ י א 5. (בייז). יודען, שמידען! וואס איז? וואס
דארפט איהר איצט דא?

י ר ו ח ם ז ל מ ן. ר' מלכיא'ל, אלע חתימות זיינען
שוין דא. איהר האָט געזאגט, איהר וועט זיך אויך אונטערשרייבען,
קהל זאל זעהן, אז איהר ווילט זיך מיט'ן עולם ניט פערקריגען.
אייער מחותן האָט אונטערגעשרייבען, אייער חזקאל אויך. איהר
פערשטעהט, אז אייגענע שרייבען אונטער, וועט געוויס זיין גרינג
דעם לא יוצלח ארויסצו'פטר'ן פון דאנען. (דערזעהט בו-ציוו'עו).
אָט איז ער דאָ, דער תכשיט! מיר דארפען איהם ניט האָבען אין
סאָראָקע, מיר ווילען ניט!

ב ן - צ י ו ן. אלע אייגענע האָבען זיך שוין אונטערגעשרי-
בען... הם! האָט דער אינזשענער טעכנאָלאָג אויך געגעבען זיין
חתימה?

מ י ש א. איך בין אין פרינציפ געגען אוועלכע מיטלען, ווי
ארויסשיקען... אבער ווען די גאנצע געמיינדע, ווען אלע...
ר א ז ע נ ב ע ר נ. איך בין טאקי אן אויפגעקלערטער, אבער
יוד איז יוד, און איך שטעה ניט אב פון כלל...
מ י ש א. יא, מען דארף געהן מיט אלע. מען טאר זיך ניט
אבטיילען...

ב ן - צ י ו ן. מען דארף געהן מיט אלע? ווען אבער אלע
געהען ניט, ווען זיי שטעהען אין א שטאל ווי פערד צוגעבונדען
צו א קאָריטע? דארף מען שטעהן מיט זיי און הירושען? ניין!
איך טייל זיך אב! ר' ירוחם זלמן, איהר זאגט, מען דארף מיך
ניט האָבען אין סאָראָקע? און וואו איז דער גרויסער וועלט דארף
מען מיך יא? כא! כא! כא! מיר איז איצט איינגעפאלען א
ס ט ר א ט ע ג י ש ע ר פ ל א ן — איך וועל זיך אליין ארויסשי-
קען פון דאנען אהן אייערע חתימות און אהן אייערע הסכמות.
(נעמט זיין צובראכענע מאשין). נאט! איהר זעהט, וואס איהר

האָט געמאכט פון מיינע מאדעלען? (ווארפט אלע צו ירוחם'ס פיס).
איהר זעהט? דאָס האָט איהר געטון.

י ר ו ח ם ז ל מ ן. איך האָב דאס געטון ברעת הקהל און
ברעת המקום. אלע האָבען צוגערעדט... אייער חצקאל אליין האָט
איך ערשט היינט געזאגט: צוברעכט עם אויף פיצעלעך.

ב ן - צ י ו ן. אזוי? חצקאל אליין אויך?
ח צ ק א ל. וואס דען? א גרויסען ווערט האָסטו ביי מיר
מיט אלע דיינע משוגעת'ן! אויך א מענש! א קאָפּ! אוי,
נאך וואס לעבט עם אויף דער וועלט?

ב ן - צ י ו ן. איא, עם איז א פראגע? נו, נא! (צו ירוחם'ן).
אלזא, מען האָט אייך געהייסען צוברעכען מיינע מאדעלען, און
איהר האָט עם געטון. איצט וועל איך אייך ווייזען וואס איך
וועל טון. איהר האָט צובראכען די מאָדעל, וואס איך האָב געמאכט,
איך וועל צוברעכען איינעם פון די מאָדעלען, וואס אליין די גרויסע
נאטור האָט בעשאפען! (גיט א שפרונג ווי א משוגענער צו'ס סאק-
וואַיאַזש, כאפט ארויס דעם רעוואלווער און אין איין אויגענבליק שוסט
ער זיך אריין א קויל אין ברוסט אריין און פאלט. עם ווערט א גרוי-
סער געפילדער).

פ ר ו מ ע. מיין קינד, וואס האָסטו געטון? אוי, א שלאג
האָט מיך געטראפען. (ליזא לויפט אריין).

מ ל כ י א ל. א דאקטאר באלד! לויפט נאך א דאקטאר!
מ י ל ק ה. (לויפט). וועה איז מיר, בלוט פון א מענשען
אין א יודישער שטוב... (אב ראש).

ל י ז א. (פערצווייפעלט). בן-ציון, וואס האָסטו דאס געטון?
וואס האָסטו געטון?

י ש ר א ל י ע ק ב א ו ן ח ו ה. אוי, בן-ציון! בן-ציון!
(זיי לעגען איהם אוועק אויף דער קושעטקע. חצקאל איז זעהר דער-
שראָקען).

פ ר ו מ ע. (מילד). זעהט מיין אונגליק! זעהט מיין אונ-
גליק!

מ ל כ י א ל. בן-ציון, אוי, דאָס האָב איך פון דיר ניט ערוואר-

טעם. איך האָב דײַך נאָך געוואַלט אויספרובען. ווילסטו געהן מיט
אן אייגענעם וועג, טראכט איך — געה, לאָמיר זעהן, אפשר וועסטו
טו אונז אלע אריבעריאגען... אבער ווייטער? זעה, קענסט לײע-
נען? (כאפט ארויס די צואה. זיינע הענד ציטערען.) ניט הצקאל'ן
אין גאנצען, חלילה! דיר מיט דער מאמען. אי, וואס האָסטו דאָס
געטון, בן-ציון? ביסט דאך א גוטער... ניט זיך, האָסט דאך מיך
דער'הרג'ט! און... זי... די אלטע מאמע...
ל י ז א. (פאלט פרומען אויפ'ן האלז.) אוי, מאמעניו! מא-
מעניו!

בן - ציון. (מיט א שמויכעל.) איך בין געווען א איברי-
גער אין סאָראָקע, האָב איך זיך אליין ארויסגעשיקט... איך האָב
ניט געוואַלט געהן מיט דער גאנצער טשערעדע, האָב איך זיך
אבענטיילט. הערר אינזשענער, איהר וועט באלד זעהן, אז אָהן
אקארעמישע סיסטעמאטישע בילדונג קען מען אויך שטארבען...
אוי! טאמע, די צואה... הער, די יודען זיינען בייז, וואס איך
האָב בעשריבען די תלמוד תורה... אויב דו ווילסט מיר איצט טון
א טובה, געב זיי צעהן טויזענד אין מיין נאָמען... זאלען זיי זיך
אויפבויען א נייע ת"ת, אן אמת'ע שולע... זאגסט מיר צו, טאמע?
מ ל כ י א ל. יא, בן-ציון, אבער איך וויל ניט דו זאלסט
שטארבען.

בן - ציון. אוי, דאָס מאכט ניט אויס... איין קלייניקע
מאָדעל צובראכען, אבער דאָס פערפעמוואום מאבילע, די גרויסע
אייביגע בעוועגונג, דאָס מעכטיגע לעבען וועט ניט אבגשמעלט
ווערען... איינער געהט אוועק פון דער וועלט, דער אנדערער קומט.
די מוטער-ערד בלייבט. וויין ניט, מאמעניו... איך בין מיעד און
געה רודהען. וואָלט דען בעסער געווען, ווען איך זאל זיך פלאגען
און מאטערען נאָך צוואנציג, דרייסיג יאהר? פעטער און מומע,
איהר בלייבט ווידער אליין. זייט געזונד, מיינע איינציגע טייערע
פריינד! ווען ניט איהר, וואלט איך נאך צו הצקאל'ס חתונה געטון
דיזעלבע זאך... מיר איז דאן געקומען דער געדאנק. נו, נאך, נאך
געמוטשעט זיך צוויי און א האלב יאהר, איך האָב ניט קיין כח

מערה... איך קען ניט. ליזא! איך זעה זי ניט... איז עס, ווייל
מיר ווערט דונקעל אין די אויגען? אדער זי איז דא ניטא?
ל י ז א. דאָ בין איך דאָך לעבען דיר, בן־ציון... (וויינט).

בן־ציון. ליזא, ווען איך זאל לעבען, וואלטען מיך זיך
דיגע געדאנקען ניט געלאזען רוהען. בעסער אזוי... ניט בעשערט
געווען לעבען דיר צו לעבען, ווי... איך... לעבען... דיר...
שטארבען... (שטארבט אויף איהרע הענד).

י ש ר א ל י ע ק ב. אוי, בן־ציון, מיט וועמען וועל איך
איצט בלייבען אין דער פינסטערער וועלט? אזוי ווי א נר תמיד
האָט געברענגט ביי אונז אין שטוב, ווען דו ביסט געווען, און איצט
וועט זיין פינסטער און פוסט. (וויינט).

ח ו ה. מיין קינד, וואס איז אונז דארט געבליבען?
ח צ ק א ל. (שטיל). גאָט, שטראַף מיך ניט, איך האָב דאס
ניט געמיינט... עס איז ניט איבער מיר, ניט איבער מיר! (צו־
מערט פון שרעק).

י ר ו ח ב. אונז בעשערט צו זיין עדות, ווי ער האָט זיך
דער'הרג'עט.

ל י ז א. ער האָט זיך דער'הרג'עט... ניין! איהר, מיר אלע
האָבען איהם ערמארדעט. ער האָט געקענט זיך ענטוויקלען און זיין
גרויס און נוצליך פאר דער גאנצער וועלט, און מיר האָבען איהם
ערמארדעט! ער האָט געהאט א נאָבעלע זעלע, וועלכע האָט
געפיהלט פאר אלע מענשען, און מיר האָבען די צארטע זעלע צו־
טראטען מיט די פיס!.. ער האָט געהאט אן איידעלס הארץ, וואס
איז געווען פול מיט ליעבע פאר דער גאנצער מענשהייט, און מיר
האָבען דאס גוט הארץ צוריסען! אה! וויפיעל נאָבעלע מענשען
טויטען מיר, וויפיעל טאלענטען פערניכטען מיר, וויפיעל גרויסע
פערהיגקייטען ערמארדען מיר מיט אונזער האס מיט אונזער מורא
האָבען פאר'ן אמת, מיט דעם, וואס מיר פערפאלגען יעדען גע־
דאנק, וואס איז זעלבסטשטענדיג און אָריגינעל! זעה איז מיר!
מיר האָבען איהם ערמארדעט! בן־ציון, דיין בלוט האָבען מיר
פערגאָסען... מיר זייגען די מערדער, מיר! (וויינט. א דאקטאר

קומט מיט מילקה'ן. אלע אייגענע ווערען אנשוויגען און ווארמען
אויפ'ן דאקטאר'ס וואַרט. ער אונטערזוכט איהם).

ד ע ר ג ע ל ע ר י ו ד ! פון דעסטוועגען, וויפיעל טובות
ער האָט דיר געטון!

ע ר ש ט ע ר י ו ד , דיר האָט ער ניט געשריבען קיין פרא-
שעניעם?

צ ו ו י י ט ע ר י ו ד . ער איז געזעסען ביי מיר דריי נעכט,
ווען מיין ברודער איז געווען קראנק.

י ר ו ח ם ז ל מ ן . איך קען ניט לייקענען, מיט מיין אינד-
געל האָט ער אומזיסט געלערענט רוסיש. (דאקטאר צייגט, עס איז
ניטא קיין האַפנונג. ווידער א געוויין).

ד א ק ט א ר . טויט!..

מ ל כ י א ל . (פערברעכט די הענד). אומזיסט זיך אזויפיעל
געפלאגט און געמוטשעט, אוי וועה איז מיר!

י ש ר א ל י ע ק ב . (וויינענדיג). אומזיסט? ניין, ניט
אומזיסט. ער האָט וועניג געלעבט אבער ניט אומזיסט... אזוי ווי
א ליכטיגער שטראהל האָט ער בעלויכטען אונזער פינסטער לע-
בען... און דער שטראהל וועט אונז אייביג שיינען, וועט אייביג
ווארעמען אונזערע צוואוועהטאגטע הערצער... אה, בן-ציון, מיין
תלמיד, מיין פריינד, מיין חבר, מיין רבי! (אלע וויינען).

ח ז ה . (אומארעמט פרומען, וועלכע איז ווי פערשטיינערט).
פרומע, אונזער קינד! אונזער קינד, אונזער קינד!

קרייצער סאנאטא

א דראמע אין 4 אקטען.

— פון —

יעקב גארדין

(Copyright by Jacob Gordin, 1907.)

ארויסגעגעבען פון

מ. מויזעל, 422 גרענד סט. ניו־ארק.

1907.

פערזאנען:

- ראפאיל פרידלענדער, א רייכער פאדריאטישק — 50 יאָהר.
חודה, זיין פרוי, 45 יאָהר.
עמי, זיין עלטערע טאָכטער, 20 יאָהר אלט.
ציליע, זיין צווייטע טאָכטער, 18 יאָהר אלט.
סאמאזיל, זיין זון, 22 יאָהר אלט.
אפרים פידלער, א כלי זמר, 50 יאָהר אלט.
ביילע, זיין פרוי, 50 יאָהר אלט.
גרענואר, זייער זוהן, 25 יאָהר אלט.
נאטאשא, אן אלטע רוסישע פרוי ביי פרידלענדער אין הויז —
55 יאָהר אלט.
אלבערמ, עמיס זוהן, 7—8 יאָהר אלט.
דיענסמען, געסט, מוזיקער.
ערשטער אקט אין קרעמענטשוו, רוססלאנד.
דריי אקטען אין אמעריקא.
צווישען ערשטען און צווייטען אקט 7 יאָהר.
-

ערשמער אקט.

(א רויכער זאל ביו פרידלענדערן, א פיאנאָ, בלומען. נאטאשא, געד
קלוידעט רוקיש, רוימט, רעדט מיט זיך אליין. ציליע ביו דער
פּיאנאָ, שפּיעלט פּלויסיג א שווערען עמיד.)
נ א ט א ש א : באַרישניא, האַ באַרישניא! (ציליע הערט אויף
שפּיעלען) וויא לאַנג נאָך וועט איהר אייך ברעכען דיא פינגער
און מאַראַטשען דעם קאַפּ?
צ י ל י ע : ביזט אַ נאַר, אַז מען וויל זיין אַ גוטע פּיאַניסטין דאַרף
מען פּיעל לערנען.
נ א ט א ש א : באַרישניא, פּערגעסט ניט, איהר צימבעלט שוין
נייען יאָהר.
צ י ל י ע : נו, נייען? ! דאָס, ניאַניע, איז אַ גרויסער ליגען.
נ א ט א ש א : אַ הונד, באַרישניא, לייגט אַ מענש רעדט... אייך
איז געוואָרען נייען יאָהר ווען דער גראַבער דיטש האָט אייך
אַנגעהויבען לערנען... איהר געדענקט? מיט דער רויטע נאָז... מען
פּלעגט איהם רופּען פּאַמפּע...
צ י ל י ע : חאַ! חאַ! זיא געדענקט... קאַרל לודוויג פּאַמפּאַ...
נ א ט א ש א : און איצט זייט איהר, דאַנקען גאָט, שוין אַכצעהן
געוואָרען.
צ י ל י ע : ניט וואָהר... דער זיבעצעהנטער געהט מיר ערשט.
נ א ט א ש א : אַכצעהן געוואָרען נאָך פּאַקראָווע... אי! אייך
געדענק גוט. ווען איהר זייט געבוירען געוואָרען איז נאָך עמי
געווען אַט אַזאַ ציפּליאַניקעל... האָט נעבאָד אַלץ געוויינט צו דער
מאַמע. וועה איז מיר, נאָך גאַר אַ פּיצעלע פּויגעלע געווען... געוועהנ־
ליך, אַ קינד וויל צו דער מאַמע, און דיא מאַמע האָט שוין איין
אַנדערס... גאַנצע נעכט פּלעג אייך איהר זינגען און וויעגען... אי!
וויא איין ענגעל פּלעגט זיא לעבען מיר שלאָפען אין איהר בעטעלע...

א שטילענקע, א גומינקע... איד האב אייד אַלע אויסגעהאדעוועט,
באַרישניא, און געדענק גומ, אכצעהז איז אייד געוואָרען. אכצעהז!
צ ו י ע: (בייז) זיא געדענקט! מענסט דען איבערצייילען
אכצעהז? ציילסט דאָך איז גאַנצען ביז עלף. (שפיעלט.)

נ א ט א ש א: מענשען וואַסען וויא בוימען, איז איין וואַלד...
איין בוים וואַססט שעהז און גלייך, דער אַנדערער קרום... דריי
קינדער איז איין הויז און נאָר עטיניו איז צו גאָט און צו ליטעזן...
אַרעמעס קינד, וועלכע שמערץ זיא האָט איצט געבאָד.

צ ו י ע: נאַטאַשא, דער פאַפּא איז אין דער היים?
נ א ט א ש א: יא, ציליע, זיצט אין „קאַמינעט“.

צ ו י ע: און וואו איז עטי?

נ א ט א ש א: עטי איז ביי זיך אין צימער, לינגט אויפ'ן
קושעטקע און וויינט. אַמאָל פלעגט זיא זינגען וויא א קאד
נערעיקעלע, איצט שווייגט זיא וויא דיא שטומע נאכט... אַמאָל
פלעגט זיא זיך אויספוצען וויא א קוקלע, איצט לינגט איהר נאָר
נישט אין זינגען (ווישט א טרעהר) קינד מיינט, טייערס...

צ ו י ע: איד זאָל זיין אויף איהר פלאץ, וואַלט איד ניט גע-
ווינט... איז שוין געשעהז — פערפאלען. זעה וואָס גיכער
פערגלעטען, ארויסדרייען זיך און שטיף ווייטער.

נ א ט א ש א: ניין! עטי איז ניט פון אזא סארט... זיא האָט
מייזן האַראַקטער... איד האב אויך נאָר איין מאָל געליעבט אין
מייזן לעבען... וויא געליעבט! האַטש שטאַרבען, האַטש אין סיביר,
האַטש אין פייער אריין!... וויא דיא לייעכע האָט זיך געענדיגט,
האַט זיך פאר מיר אין לעבען אַללעס געענדיגט... איד האָב שוין
נאָר ניט געדאַרפּט — איד האָב נאָר געזאַרגט פיר אַנדערע... גע-
לעבט ביי פּרעמדע און פיר פּרעמדע.

צ ו י ע: אַה, דוא וועסט זיך נאָך אַמאָל פערליעבען.. הא! הא!
נ א ט א ש א: ניט ווילענדיג, מוזען געהמען גאַטט ווייס ווע-
מען, אַרעמע עטי! זאג מיר, ציליע, וואָס איז ער, א מוזיקאַנט
וואָס?

צ ו י ע: אן ארטיסט... שפיעלט פירדעל, האָט געענדיגט קיע-

ווער מוזיקאלנע שקאלע.. א שעהנער יונג... זאלסט זעהען
אויגען.. יעדעס אויג וויי א סולאס...

נ א ט א ש א : שיינע מענער זיינען שוואך, נארריש און צוכא-
לעוועט... ווער רעדט נאך, אז ער איז א מוזיקאנט... אז ער
שפיעלט האלמזען איהם אלע פאר אן אַבגאט... און נאך דעם ווען ער
שפיעלט שוין ניט מיינט ער נאך אליי, אז מען דארף זיך צו איהם
בוקען... אי | ער שפיעלט א שמונדע, און לעבען דארף מען מיט
איהם א גאנצען טאג... ארעמע עטי, זיא קען זיך ניט העלפען, זיא
מוז נעבאך. (א גלעקיל)

צ י ל י ע : אי, דאָס געהט ער, דאָס געהען זיי שוין (שפיעלט)
איך וואָלט געמאָנצט און זיא, דער נארר, וויינט...

(נאטאשא לופט עפענען, ראפאילס שמרענגע שטימע פון זיין צימער).
ר א פ א י ל : ווער איז דארט ? עי | קומט) ווער האָט געקלונד-
גען ? איז מען געגאנגען עפענען ?

צ י ל י ע : (שטייט אויף, מיט רעספעקט) יא, פאפאשא, דיא
ניאניע איז געלאָפּען עפענען...

ר א פ א י ל : דיא ניאניע איז געלאָפּען! ביזט דאך אביסעל
יונגער, האָסט ניט געשענט לויפען ?

ח ו ה (הינטער דער טיער) : ווער האָט געקלונגען ? (ערשיינט,
אלס וואזשנע דאמע) זיי ? זיי גייען שוין ? (קיינער ענטפערט ניט)
ראפאיל, זיא וויל זיך ניט אנטהוון... ליעגט און וויינט... (נאטאשא
קומט).

נ א ט א ש א : גאָר נישט באַרין, קיינער ניט... עם איז נאָר
אונזער סאמואיל, מעהר גאר נישט. (סאמואיל קומט, דערזעהט
דעם פאָטער און בלויבט אין א פערלעגענהייט).

ר א פ א י ל : אפילו נאטאשא האלט דיך פאר א גאָרנישט...
(מיט פּעראכטונג) עם איז נאָר אונזער סאמואיל... נו, האָסט גע-
מאַכט אַ שפּאַציער ? אונזער סאמואיל |

ח ו ה : אַט אזוי פּערטיוקעט ער איהם פון קינדווייז און... א
מענש |

ר א פ א י ל : מאכסט עפעס געשעפטען, הא ?

ס א מ ו א י ל : אי, מאמא, הער בעסער, איד זאל וועלען,
וואלט איד איצט מיט אמאל געקענט האפען א גרויסע סומע
געלד... איד זיך אזוי אין ליבערס קאנדיטורסקי, לויפט אריין א
אונבעקאנטער מאן און פרעגט מיך גאנץ שטיל: איהר זייט ראפאיל
פרידלענדערס זון? נעמט, זאגט ער, אט דעם בומאזשניק און בע-
האלט ביז איד וועל קומען... דא איז 17 טויזענד אכט הונדערט
פיער און זיבעציג רובעל... וויא איד בין א איד. אט אזא בומאזש-
ניק אָנגעשטאַפּט... איד אבער...

ר א פ א י ל : דו אבער... נו, יא, דו אבער ביזט א באַלוואַן! (אב).
ח ו ה : ציליע, זעהסט, דיא קיראסע איז ווידער ענג אויף מיר
(קוקט אין שפיעגעל).

ס א מ ו א י ל : מאמאשע, אלע אפיצירן פון פאלק זיינען מיט
מיר יעצט דיא בעסטע נוטע ברידער... אליין דער פאלקאוניק
באראן אסטען סאקען פרעגט מיך שטענדיג: נו, וויא געהט עס
ביי איד? וויא איד בין א איד, טויזענד מאל געפרעגט.
צ י ל י ע : דורך עטין זיינען מיר געווארען מחותנים מיט'ן גאנץ
צען פאלק אפיצירען.

נ א ט א ש א : אז סאמואיל זאגט איז וויא דער ווינד בלאזט,
און עטין טשעפעט נימ, זיא האט נעבאך גענוג אהן איד.
ח ו ה : (גאנץ גלויבגילטיג) אף, איד האב פון עטין אזעלכע יסורים,
איד געה אויס.

צ י ל י ע : יא, מען זעהט עס.

ס א מ ו א י ל : אלע האבען רעספעקט צו מיר, נאר דער פאפא
איז ניט פויל אלע טאג פרעגען מיך 77 טויזענד מאל: וואס
איז מיין געשעפט? וויא איד בין א איד, דאס פערדריכט, מען
איז דאך א מענש...

ח ו ה : וואס הארט דיר, נארר? דו וועסט נאך צייט האבען
מיט'ן געשעפט. דערווייל קאפעט ביי דיר ניט איבער'ן קאפ...
נישקשה ביזט איינער ביי אונז און דער טאמע האט גענוג...
(ר א פ א י ל קומט) אבער דער פאפא איז דאך דיר קיין שונא
נימ... ער וויל דו זאלסט זיין א מענש.

ר א פ א י 5 : געהט אלע ארויס פון דאנען און שיקט מיר אריין
עמין אהער ! (אללע אָב, אויסער חוה'ן) מאַדאַם, איהר מענט
זיך אויף כטוריה זיין... זייט זשע מוחל...

ח ו ה : אי, ראפאיל... איצט... בין דאך אַ מאמע... דו וועסט ביין
ווערען... פארגעס ניט, זיא איז דאך אַ דערוואקסענע מאַמ
זעל... ווער קען נאך אזוי מיטפיהלען וויא אַ מאמע ?

ר א פ א י 5 : נו, יא וועסט מיטפיהלען דאַרמען... און וויא צו
האַלטען זיך מיט איהר און וואס צו זאגען, וועל איך זיך ביי
דיר ניט לערנען, זיי אזוי גוט ! (צייגט אויפ'ן טיהר) זיי זשע מוחל !
ח ו ה : אַ ברירה האָב איך גוט צו זיין. (געהט, א פארש) ביי אַ
געבילדמען קריסט, איז אפילו אַן אייגענע פרוי אַ דאמע און
ביי אירען איז מען נאָר אַ זיי זשע מוחל (אב).

ר א פ א י 5 : (שרייט איהר נאָר) וועסט מיר אריינשיקען עמין
באַלד ! (געהט אום, זיפצט) מיט מיין עמין זאַל זא וואס קער
נען פאַסירען ? דאָס האָב איך זיך ניט געקענט פאַרשטעלען... ניין !
דאָס האָב איך זיך ניט געקענט פאַרשטעלען... געוויס, עס ווענדעט
זיך אַן דער מומער, אַן אַנדער מומער וואַלט... ע ! בעסער שווייגען.
(זיפצט. עמי קומט, טרויעריג, ניט אָנגעטאַהן וויא עס געהער צו זיין,
האַלט א בוך אין האַנד).

ע ט י : (שמיל און גאנץ רוחיג) האסט מיך גערופען, פאפא ?
ר א פ א י 5 : יא ! (פויע) זיי וועלען באַלד אהער קומען, מען
מוז היינט ענדיגען.

ע ט י : דו וויסט דאָך, פאפא, איך וועל טהאן, וואס דו וועסט
מיר הייסען.

ר א פ א י 5 : איך וועל דיר הייסען חתונה האַבען וואס גיכער
און באַלד נאָך דער חתונה פאַהרסט דו מיט איהם קיין אַמע-
ריקא !

ע ט י : באַלד ? פאפא, איך קען איהם אזוי וועניג, מיט אַ פרעמ-
דען מענשען... אזוי ווייט.

ר א פ א י 5 : דאס קען שוין אַנדערש ניט זיין, דוא מוזט !
ע ט י : וויא דוא וועסט הייסען, פאפא... (כויגט זיך אַן און ווישט

א טרער, דער פאטער זאל ניט זעהען, נאטאשע לויפט ארוין.)
 נ א ט ש א : (זוכט) וואו האָב איך אהינגעטאָהן? (כאפט ראפאיל'ס
 האנד, קושט עטו זאל ניט בעמערקען און זאָגט גאנץ שטילל) באַרין,
 גוטער מענש, זייט ניט שלעכט צו'ן איהר יעצט. גאָטט פּערגיבט
 אונז אַללע זינד, מיר דארפֿען אויך פּערגעבען.. זיא איז דאָך א
 קינד און פּערגעסט ניט איהר לאַגע... (טרערען שטיקען זיא). וואו
 האָב איך אהינגעטאָן? (ווארפט אויף עטין א בליק פול מיט ליבע,
 אַב.)

ר א פ א י ל : יא I נאָר באַלד אין אמעריקא... אזוי דארף מען.
 דיא וועלט ווייסט נאר, אז דוא האסט צוליעב אן אַפּיציער גע-
 וואַלט זיך שמד'ן, האָבען מיר שוין אזוי פּיעל צרות און ביונות,
 היינט וואָס וועט זיין, ווען דער גאַנצער אמת וועט ארויס I שוין
 איצט זאָגט מיר מלך האַמכע, ער וועט מיר ניט בעצאהלען טויזנד
 רובעל, ווייל מיין טאָכטער האט זיך געוואַלט שמד'ן... פּערשטייסט
 א טענה? וואָס וועלען זיי אַלע זאָגען שפּעטער? איך בין פּערבוני
 דען מיט גרויסע פּאָדריאדען... מיין נאָמען... מיין קרעדיט און...
 ע... פאר דיר אַליין איז אויך בעסער... דאָ וועט מען דיר עוויג ניט
 פּערגעסען, אין אמעריקא אָבער ווייסט מען ניט וואָס איז געווען דאָ.
 מען וועט דיר דאָרט ניט פּרעגען, ווען האסט דו התונה געהאט און
 קיינער וועט ניט צעהלען, וויפּיעל מאַנאט נאָך דער התונה. (לויפט
 צו איהר, א טאָפּ מיט'ן פּוס, אויסער זיך) אָ, דוא סקאטינע I א
 שטילענקע האָ I... א מַפּלּה האָב איך זיך אויף דיר געקענט ריכ-
 טען I דוא I (הויבט אויף דיא האנד.)

ע ט י : טאַטעניו, איך ווייס, דיר איז זעהר שווער... אויב דוא
 ווילסט, דער'הרנ'ע מיד. מיר איז אַלעס איינס...
 ר א פ א י ל : (רוהיג) ער ווייסט, אז ניט פון תּענוג געהט פּריד-
 לענדער א שידוך טהון מיט דעם כליומר'ס משפּחה... ער האָט
 מסתמא געהערט און פּערשמעהט אַלעס... ער וועט ניט קענען זאָ-
 גען : מען האָט איהם גענאררט... דוא דארפסט מיט איהם ניט
 רעדען, עס וועט זיין גענוג וויפּיעל איך וועל איהם געבען אַנצוהע-
 רען... נון פּערשפּרעך איך איהם נאָר 2½ טויזענד, ניט פינף טוי-

זענד, וויא איך האָב פריער גערעכענט צו געבען. וואס קוקסט מיך אָן ?

ע ט י : פאפא, זיי ניט ביזן, איך מיינ, ער וועט אפשר זיין בער
סער צו מיר, אז דוא וועסט ניט אָבשפארען...

ר א פ א י ל : (בייז) אבשפארען! איך ווייס, וויעפיעל נדז
דוא פערדיענסט. 5 טויזענד I איך זאג דיר I...

ע ט י : וויא דו פערשטייסט, פאפא, (זיא דרוקט דעם בוך צו'ן איהר
הארצען.)

ר א פ א י ל : (פריינדליך) נו, וואס שמעהסט דוא? זעמץ דיר
(זיא זענט זיך) וואס איז דאס פאר א בוך ביי דיר?

ע ט י : דאס איז דער עלפטער באנד פון טאלסטאיי'ס ווערק... דא
איז בוך, איך דא... איך וועל דיר זאגען דיא ווארהייט, פאפא...
(ערשראקען.)

ר א פ א י ל : (פריינדליך) זעה נאָר, וועגען א בוך מעגסט דאך
רעדען רוהיגער... וואס איז דאָ?

ע ט י : דאָ? דאָ איז זיין... דאָ איז „קרייצער'ס סאנאטע"... איך האב
ערשט עטליכע קאפיטלאך געלעזען... אי, דאס מאכט אזוי מיאום
דאס לעבען, נאָך מיאוס'ער וויא איך האָב פריהער געמיהלט.

ר א פ א י ל : א בוך מען דאס לעבען ניט מיאום מאכען. דער
מענש מאכט מיאום דאס לעבען. אָט האסט דוא גענומען און
האסט זיך דאס גאנצע לעבען מיאום געמאכט... אהער גיב דעם
בוך! (זיא גיט איהם דאס בוך) עי, ציליע, אהער גיי! (ציליע
קומט, קוקט נייגייעריג), נעהם צו דעם בוך און בעהאלט! זיא
דארף ניט לעזען אזעלכע ביכער! וואס איז דאס „קרייצער סאנא-
טע", א ראָמאן? איך האב געמיינט א סאנאטע שפיעלט מען.

צ י ל י ע : פאפא, דער גרויסער קאמפאָזיטאָר בעטהאווען האט
אָנגעשריעבען א סאנאטע פיר פידעל און פיאנאָ און האט זיא
געווידמעט דעם מוזיקער קרייצער.

ר א פ א י ל : אזוי? פארוואס זשע רופט זיך דיא געשיכטע
קרייצער סאנאטע?

צ י ל י ע : גראף טאלסטאיי דערציילט, וויא א פעהירראטע פרוי

פערליעבט זיך אין אַ מוזיקער ווען זיי שפיעלען ביידע דיא
סאנאמע און איהר מאן שטעכט זיא.

ע ט י : (שטיל) אין דעם בוך לינגט זיין לעצטער בריעה און זיין
בילד... איך וועל דאס ציליען ניט זאגען...

ר א פ א י ל : ער האט זי גאר געשמאכען ? איך וואלט איהם
בעסער געשמאכען.

צ י ל י ע : איך וואלט זיי ביידע צושנימען אויף שטיקער.
איך וואלט געווען זעהר אייפערזיכטיג.

ר א פ א י ל : (שמייכלט) אזוי : שרעקליך... נו, און דוא, עמי ?
ע ט י : איך ? איך ווייס ניט, פאפא, (זיא זיפצט).

צ י ל י ע : איך ווייס, זיא וואלט גאר ניט געטהון. וויא קומט זיא
צו זיין אייפערזיכטיג ? זיא איז דאך א מענש אהן א גאלל.

(א גלעקיל) אי, זיי געהן שוין ! (לויפט צום פענסטער.)

ר א פ א י ל : (צו עמי'ן) געה, טהו זיך אן באַלד !

ע ט י : (געהט לאנגזאם ביז'ן מהיר) פאפא, דוא וועסט שוין זיין
ביין אויף מיר אייביג, ביז איך וועל שטארבען ? (פערברעכט

דיא הענד.)

ר א פ א י ל : געה, טהו זיך אן ! (עמי זיפצט, לאנגזאם אב) ציליע,
איך וועל שיקען נאך דיר, אן איך וועל דיר דארפען (ציליע

אַב, פערגעסט דעם בוך) ווען זיא, דיא... דיא דאזיגע זאָל עם
טהון, וואָלט איך פערשמאנען, אבער עמי ? נו, געה זיי אַ חכם...

(נאטאשא עפענט דיא מהיר.)

נ א ט א ש א : יא, דער הערר פריעדלענדער איז דא... פאָר
זשאַלויטע ! (אפרים און ביילע קומען יום'טוב'דיג געקליידעט ער

טראָגט א פליסענעם קארטו.)

ר א פ א י ל : אוהו ! קומט אריין ! קומט אריין ! נאטאשא,
רוף אריין דיא מאדאם און זאג, מען זאָל דערלאנגען בראנפען

און פערבייסען.

נ א ט א ש א : באַלד (א פארט) צו זיי דארף עם אַנקומען אונר
זער עמי ? אַ שעהנע פאאר גענו (אַב.)

ר א פ א י ל : זיצט... איהר זייט דאס דער פאטער ? איך קען

איך אזוי פון ווייטען (פעררויכערט א פאפיראס אין א לאנגען פאפיראסניק).

א פ ר י ם : ווער קען דאָס ניט אין קרעמענטשונג אָדער אין קרוי-קאָוו אפּרימ'ען דעם כליזמר ? איך האב שטענדיג געהאלטען א קאפעליע...

ב י י ל ע : אי, דיא קאפעליע האט דיך געהאלטען.

א פ ר י ם : אויף דיא רייכסטע חתונות אין קרעמענטשונג, אין קרוקאוו, ווערענעדנעפראָווסק, אין קאביליאַק זאָגאר אין פּאַל-טאַווע — אפּרימ מיט זיין קאפעליע, זאָגאר אין רוסישען טעאַטער צווישען דיא „קאָנטראַקטען“ — מיין קאפעליע (ווישט דיא נאָז מיט'ן האַנד).

ב י י ל ע : זיי דאַרפען עס נויטיג וויסען (שטיל) האָסט דאָך א פּאַטשיילקע (לויט) אונזער זון וועט באַלד קומען, ער וועט צו-פּאָהרען אויף אַ דראַשקע, ער ווייסט שוין וויא מען דאַרף.

א פ ר י ם : ער האָט זיך מסתמא פשוט געשעהמט מיט אונז צו-זאַמען קומען, האָט ער אויסגעטראַכט, ער דאַרף ערגיין צו פּאָהד רען. איצט שעהמט מען זיך מיט אונז... ביי אונז אין דיא אַלטע צייטען איז געווען פּראָסט, און ביי זיי איז היינט מיט סטיקאַטאַ, פיטשיקאַטאַ, פּלאַזשעלעטאַ. אַה, דיא מאַדאַם (טהוט אויס זיין היטעל, הוה קומט).

ח ו ה : אַה, געסט... עס פרייט מיך זעהר... ראפּאלי, דוא וועסט היינט דאַרפען דיא קאַרעטע ? איך האב געוואַלט היינט ארויספּאָהרען. (ער שווייגט).

א פ ר י ם : (נייגט זיך) אפּרימ קאפעלמייסטער. פּאָ פּאַמיליע פּידלער. מיין טאַטענס, מיין זיידענס, מיין עלטער זיידענס פּאַמיליע — פּידלער. אַ פנים ווייל מיר זיינען מוזיקאַנטען ז'פּופּקאַ... ר א פ א י ל : (רויכערט) וויא אזוי ? ז'פּופּקאַ ? דאָס איז גוט. (נאַטשאַ קומט, נאָך איהר א יונגע דיענסט פּראָגט אויף א פּאַדנאַס פּערשידענע גראפּינען, פּערבייסען, גלעזלאַך).

נ א ט א ש א : וואוהין קריכסט דוא ? דאָ שטעל אַנידער... אזוי...

נו, וואס שטייט דא? (דיענסט אב) מאדאם, סאמואיל פרענט,
אויב ער מעג אריינגעהען?

ח ו ה : ווארום דען ניט? ער איז ניט קיין פרעמדער... זאג איהם,
איך הייס, ער זאל אריינגעהען.

ר א פ א י ל : ווער? סאמואיל? וואס דארף ער דא? ! ניין! (גיסט
אן גלעזלד) נו, א כליזמר האט מסתמא ליעב א קנאק.

א פ ר י ס : ליעב? איך האב ניט פיינט.

ב י י ל ע : א שיינע פאהאדע היינט, וויא ל"ג בעומר...

ח ו ה : דער יונגער הערר פידלער, וויא איך זעה, איז נאך ניטא...
וואס וועט דא טהון סאמואיל מיט אלטע לייט? נאטאשא, מע

דארף סאמואיל'ן ניט רופטו...

א פ ר י ס : נו, לחיים, זאל גאטט העלפען (טרינקט) ביי מיר איז
געווען אן אמת'ע ריכטיגע קאפעליע צווייטע פידלען צוויי,
ערשטע אליין געשפיעלט... א טראמבאן, א פלייטע, א קלארנעט,
א קאנטראבאס, א קעסיל פויס...

ב י י ל ע : מע האט דאך דיך געבעטען זאלסט דא ניט פייקלען
אויפ'ן קעסעל פויק (לויט) אד, וואס פאר איין אנגעמאכט
ביי אייך...

ח ו ה : יא, אייך געפעלט? ביי מיר שטייט 19 באנקעס פון דעם
זעלבען סארט... און מאלינע, סמאראדינע.

א פ ר י ס : מיינע האט אלץ מורא אין אזא הויז, איך זאל זיך
ניט אויסרעדען עפיים א כליזמרשע זאד... ניש קשה, מיר
וועלען דאך זיין אי"ה אייגענע מענשען... און וואס איז דאס דיא
רויטע? אייך אזא מין משקה? (ראפאיל גיסט איהם אן, ער טרינקט,
אה! עס גיט א חאפ ביים פופיט...)

ח ו ה : נאטאשא, וואס דארפסט דו דא? (נאטאשא האט דיא גאנצע
צייט געקוקט אויף ראפאיל'ן און דיא געסט... זיא וויל פארטנעהן.)

ר א פ א י ל : ניין, ניאניע, דיך איז דאך עטי אזוי טהויער וויא
יערען פון אונז... האר אויס... דו נעם אויך אביסעלע

(גיסט אן.)

נ א ט א ש א : (פארשעהמט) וואס רעדט איהר? גאטט איז מיט
אויך! (וויל ניט געהמען, ראפאיל צווינגט זיא.)

ח ו ה : טרינק, ניאניע, דוא האסט דאך ליעב אביסעלע... דאס
איז אונזער ניאניע... שוין 25 יאהר ביי אונז אין שטוב...
אללע קינדער ביי איהר אויף דיא הענד אויסגעוואקסען, און עמי'ן
האט זיא ליעב... כמעט אזוי וויא איד... נעם א שטיקעל לעקאד,
נאטאשא.

ב ו י ל ע : עם מאכט זיך א גויה און האט אויך... ע... אזוי וויא
א מענש, להבדיל.

נ א ט א ש א : (נייגט זיך טיעף צו ראפאיל'ן) אייער געזונדהייט
און אויף אונזער עטים גליק! (טרינקט מיט אמאל, ווישט מיט'ן
ארבעל דוא ליפען, נעמט א שטיקעל לעקאד, אב.)

א פ ר י ם : איהר וועט גלויבען? ביי מיר אין קאפעליע האט
געשפיעלט אויפ'ן קלארנעט א גוי, פלערעפענקא, פון אסטאור

נאיע סאלדאטסקי מוזיקאנטען... א שכור... דיא נאז ביי איהם
שטענדיג געמאזעלט... האט גערעדט אידיש בעסער פון'ם קעלמער
מגיד... פלעגט וויסען דעם חילוק פון א כשרה ביז א טרפה כלה...

ב ו י ל ע : (שמיל) אוי! פער'שרה'עט זאלסט דוא ווערען!

א פ ר י ם : הא? און ער פלעגט אמאל אזא ברום טהון אויפ'ן
קלארנעט, אז ביי אנדערע פלעגען אזש דיא ציין הייליג ווערען

(א גלעקיל) דאס איז אונזערער... לחיים (טרינקט שנעל, ראפאיל און
חנה גייען אין קארידאר.)

ב ו י ל ע : אי, א פגירה זאל אויף דיר קומען, וואס טהוסט דוא
דאס?

א פ ר י ם : (גנב'עט לעקאד) פאר דיא קינדער, נארר. (ראפאיל,
חנה און גרעגואר קומען. גרעגואר אויסגעפוצט.)

ג ר ע ג ו א ר : ענטשולדיגט, אביסעל פערשפעטיגט.

ר א פ א י ל : (נעהמט זיין זייגער) איין האלבע שטונדע, ניט
געפעהרליך.

ג ר ע ג ו א ר : אף, וואס פאר א גרויסארטיגער זייגער. פס!
(בעטראכט דעם זייגער.)

ר א פ א י ל : (רוהיג) א הראנאמעטר... טויענד פראנק אויף דער
 פאריזער אויסשטעלונג.. בימע.
 ג ר ע ג ו א ר : אה, אונזערע שוין דא!... איהר זעהט, מוסין
 פרידלענדער, איד שטאם ניט פון זעהר גרויסע אריסטאקראט
 טען... זא וואהר איד לעב, ניט מיין שולד...
 ר א פ א י ל : וואס פאר א'ן אריסטאקראטיע ביי יודען ? ביי
 וועמען דיא נאז מעהר הארבאטע, ביי וועמען ווייניגער האר-
 באטע — יודען און גאר... זיצט... איהר רויכערט ?
 ג ר ע ג ו א ר : דאנקע, רויכער ניט און טרינק ניט.
 ב י ל ע : ער רויכערט ניט און טרינקט ניט? גנב !
 א פ ר י מ : מיין כלל : קענסט דוא געבען א גוטען זופ, ביזט
 דוא א גוטער בעל מלאכה. (צילוע קומט אויפגערעגט).
 צ י ל י ע : ענטשולדיג, פאפא, איד האב דא פערגעסען...
 ג ר ע ג ו א ר : (נייגט זיך) פרייליין ציליע, האבע דיא עהרע.
 (צום פאטער) איד האב געהערט זיא איז ביי אייד איינע טיכ-
 טויע פיאניסטין.
 ר א פ א י ל : וואס דארפסט דוא דא ?
 צ י ל י ע : אה, פאפא, איד האב פערגעסען דא דיא „קרייצער
 סאנאטע“.
 ג ר ע ג ו א ר : אה, איהר שפיעלט „קרייצער'ס סאנאטע“?
 צ י ל י ע : ניי, דאס איז טאלסטאיים ערצעהלונג... דיא סאנאטע
 מוז זיין זעהר שווער צו שפיעלען..
 ג ר ע ג ו א ר : לערענט אויס דיא ערשטע טהייל, וועלען מיר
 ווען עס איז שפיעלען צוזאמען
 ר א פ א י ל : נעהם דעם בוך און געה !
 צ י ל י ע : ענטשולדיגט (א פארט) א שעהנער יונג ווי גאלד (אב).
 א פ ר י מ : נו, יא! הע! הע! איד זאל האבען מיין פידעל, וואלט
 איד אונגעשלאגען דעם טאז. (גרעגואר און ביילע קוקען זיך איבער)
 ע! מע מעג נעהמען נאך א קאפעטשקע? דיא רויטע דא איז אן
 אנטיק... איד לאז זיא אראפ מיט אן אקטאווע אראפ און זיא שלאגט
 מיט א גאנצע אקטאווע ארויף (טרינקט).

ב י י ע : אפרים, קום נאר אהער. (שטיל) פערלעגען זאל דיר
 דיין בליזמרשע הלאמקע מיט א באליאטשקע, רבש"ע!
 ר א פ א י 5 : (פערקנויטשט דעם שטערן) אלזא גאנץ איינפאך
 מכח'ן שידך... איד פערשטעה, אז איהר ווייסט אליון — איד
 וואלט מיט אייך ניט געטהאן קיין שידוך, איד זאל ניט מוזען...
 נו, איהר האט דאך געהערט, מיין טאכטער האט זיך געוואלט
 שמד'ען...
 ח ו ה : אי, ראפאיל, זיי ווייסען דען ניט, ווער מיר זיינען ?
 וואס דארפסט זיך אלליין שפיען אין פנים ?
 א פ ר י מ : מאלע וואס זיא האט געוואלט... יעדער בשך ודם וויל...
 ר א פ א י 5 : (בייז) חוה, זיי אזוי גוט, רוח ארין אין עסרציימער
 דעם... וויא איז אייער נאמען ?
 א פ ר י מ : (שמעהט אויף) מיין נאמען — אפרים פירלער... האט
 קיין פעראיבעל ניט... טאמער...
 ר א פ א י 5 : ר' אפרים'ן און דיא מאדאם. איד וועל זיך דא
 מיט'ן יונגען מאן אליון דורכשמועסען... זייט אזוי גוט...
 ח ו ה : טאקי קומט בעסער אהיו... איד האב ווישניעווקע זיסע
 און ניט זיסע.
 א פ ר י מ : (שטיל צום זעהן). הערשיל, איד האב זיך דען ניט
 געהאלטען וויא א מענש? (ביולע פיהרט איהם ארויס. אלע דריי אב)
 ר א פ א י 5 : איד האב געהערט, איהר ווילט פאהרען קיין אמע-
 ריקא ?
 ג ר ע ג ו א ר : יא! מיינער א בעקאנטער, וועלכער האט ניט מיין
 טאן, ניט מיין טעכניק, ניט מיין מוזיקאלישע בילדונג, שפיעלט
 דארט ערשטע פידעל אין מעטראפאליטאן אפער... אזא ארטיסט
 וויא איד קען דארטען מאכען א קאריערע... איד וויל פאהרען, אויב
 דאס איז ניט געגען אייער פלאן...
 ר א פ א י 5 : אה, ניין! פערקעהרט, אויב עס וועט זיין שידוך,
 נעהם איד באלד נאך דער חתונה אויף מיין חשבון צוויי בילע-
 טען פאר אייך ביידען פון קרעמענטשונג ביז נאראק... צווייטע קלא-
 סע, און געזונדערהייט. אייך געפעלט דיא פארטיע ?

ג ר ע ג ו א ר : זא וואהר איד לעב, וואס איז דאס פאר א פראגע?
 אזא פאמיליע! שעהן, געבילדעט... וואס אארט מיד דארטען
 וואכ? זאל איד נאך געפעלען איהר.
 ר א פ א י ל : וואס עס געפעלט מיר, געפעלט אויך מיין טאכר
 טער! נאך דער חופה גיב איד $\frac{2}{5}$ טויזענד.
 ג ר ע ג ו א ר : איד ווייס... דיא ווארהייט, 25 הונדערטער איז
 נאך ניט שלעכט, זא וואהר איד לעב.
 ר א פ א י ל : איד וויל ניט לייקענען. איהר איז געווען פער-
 שפראכען שוין לאנג 5 טויזענד.
 ג ר ע ג ו א ר : על ווילט איהר ביי מיר אברייסען $\frac{2}{5}$ טויזענד,
 וויל איצט זייט איהר מיט איהר אונצופריעדען ?
 ר א פ א י ל : אזוי מיינט זיא. אייד מעג איד זאגען: איד וויל
 נאך ניט אברייסען... דריי יאהר נאך דער חתונה קריגט איהר
 דיא איבריגע 25 הונדערטער מיט פראצענט. איהר הערט? פריד-
 לענדערס ווארט איז אזוי גוט וויא א קיזערליכער קרעדיטנער ביי
 לעט... יא! מיט פראצענט... געוויס אויב איהר וועט נאך לעבען ווי
 מענשען... און זיא וועט ניט האבען קיינע אורזאכען צו בע-
 קלאגען זיך...
 ג ר ע ג ו א ר : בעקלאגען זיך? .. וואס הייסט, מע נארט מיד...
 איד ווייס דען ניט אלס ?
 ר א פ א י ל : פיעלייכט ווייסט איהר נאך ניט אלס...
 ג ר ע ג ו א ר : עס מעג זיין טויזענד מאהל ערגער וויא עס איז,
 וויל איד ניט וויסען דערפון, זא וואהר איד לעב...
 ר א פ א י ל : איהר זאגט עס און איהר מיינט עס ערנסט ?
 איהר גיט מיר אייער עהרענווארט?
 ג ר ע ג ו א ר : מיין עהרענווארט, אלס מענש און ארטיסט. (גיט
 איהם זיין האנד).
 ר א פ א י ל : (ווארם) הערט, יונגער מאן, איהר קענט מיד ניט...
 איהר ווייסט ניט, וואס פרידלענדער איז אימשטאנדע צו טהון...
 אי, אויב זיא וועט זיין גליקלעך, אויב זיא וועט ביי אייד פערגע-
 סען, וואס זי דארף נעכיד איצט אויסשטעהן... מיין פריינד, זיא איז

א יונג קינד... עלטערע און קליגערע פון איהר מאכען פעהלערען... איהר מענט מיר גלויבען, זיא האט געלימען גענוג... איד האב פיינט צו מאכען א מענשען גערעכט אין דיא אויגען, אָבער, יונגער מאן, קיינער ווייסט ניט, וויא לייעב דאָס קינד איז מיר... (טרעהערען) זיא, מיין עטי... (קערט זיך אָב, פּוּיזע, בעהערשמ זיך) עה, מושארט וואזמיל! אז איד וועל נאָר זיין מיט איד צופריעדען. ניט נאָר 2½ טויזענד, נעהם מיין פערמעגען, מיין גאַנצעס לעבען, מיין אַלעס! זיא וועט לאַנג אליין דארטען ניט זיין. וויא איד וועל נאָר קענען ליקווידירען מיינע געשעפטען, באַלד אַהין צו אייד. (ווידער טרעהערען) וואָס דען, איד וועל קענען לעבען אַהן איהר? נאָר שש... איהר דארפט איהר נאָר נישט ניט זאָגען... איד וועל אייד גליקליך מאַכען, אויב זיא וועט זיין גליקלעך... איד שווער עס אייד. (פלוצלונג הוסט ער שמרענג און שרייט) עי, עטי, אַהער געה!

ג ר ע ג ו א ר : הער פרידלענדער, איד ראַטה אייד יעצט גוט זיין צו איהר...

ד א פ א י ל : יונגער מאן, איהר ווילט מיך פאַלגען? ניט מיר קיין מאָל קיין עצות ניט! (עטי קומט, נאָך בלאַסער, שעהן געקלוי-דעט, גרעגואר ניוגט זיך העפליך), קום אַהער צו מיר (פיהרט זיא אַן א זייט), ביי אונז איז אַלעס אַבגעמאַכט. דארפסט איהם קיינע גער שיכטען ערצעהלען... איד ביז אן אלטער סוחר און האַנדעל מעשה סוחר... יעדער קונה דאַרף אַליין וויסען וואָס ער קויפט... הם! וועסט חתונה האַבען און באַלד קיין אַמעריקאַ, ווייטער פון מיינע אויגען... נו! וואָס איז אַמעריקאַ? וועסט זעהן עס איז שלעכט, באַלד אַ טעלעגראַמע און מען גט זיך אָב... אַ טאַכטער אַ גרושה איז קיין אונגליק ניט, (בייז) אַן אונגליק איז אַ טאַכטער... אַזא... וועלכע פאַסט ניט זיין ביי פרידלענדער'ן איז הויז... נו! נאָר ניט געוויינט... איד לאַז אייד אַליין, דו הערסט? ניט געוויינט! (אָב, פּוּיזע).

ג ר ע ג ו א ר : פּרויליין, איד ווייס, מיר זיינען נאָך יעצט וויא פּרעמדע... עס איז גאַנץ נאַטירליך, איהר קענט מיך נאָך זעהר ווייניג... מען קען זאָגען, איהר קענט מיך נאָך גאָר ניט, וואָרום

אהן מיין פידעלע, זא וואהר איד לעב, ביז איד א האלבער מענש . . .
ווען מיין פידעלע וועט רעדען שפעטער צו אייד, וועט אייער הערץ
ניט קענען בלייבען געשלאסען, איד ווייס עס. דיא וואהרע שפראך
פון איין ארטיסט איז זיין טונסט . . . פרייליין, איהר הערט
גאר ניט וואס איד זאג ?

ע ט י : (שמיל און טרויעריג) אלזא איהר האט איד טאקי בע-
שלאסען מיך צו נעהמען ?

ג ר ע ג ו א ר : יא, פרייליין, איד וויל האבען דיא עהרע און
דאס גליק . . .

ע ט י : עהרע און גליק ? ניין! איד וויל איד ניט נארען. בעפאר
איהר וועט אייד בעשליסען מיך צו נעהמען, וויל איד, איהר
זאלט אלעס וויסען . . . איד האב מיך געוואלט שמר'ן . . .

ג ר ע ג ו א ר : א גרויסע זאד! איד האב מיך אויך געוואלט
שמר'ן, מען זאל מיך נאר צונעהמען אין דער קייזערליכער
אפערא אין פעטערסבורג.

ע ט י : איד האב געליעבט . . .

ג ר ע ג ו א ר : אה! ווער פון אונז האט ניט געהאט קיינע
ראמאנען ? און נאך וויפיעל ראמאנען! איד קען גאר ניט איבער-
ציילען, וויפיעל מאל איד האב געליעבט, זא וואהר איד לעב.

ע ט י : איז איד האב נאר איין מאל אין מיין לעבען געליעבט.
(פויזע), איד האב געליעבט א קריסט, אן אפיציער . . . איד
וויל איד ניט בעטריגען, מיין הארץ און מיין זעעלע האב איד איהם
אכגעגעבען . . . זיינע עלטערן האבען איהם ניט ערלויבט נעהמען
א אירישע טאכטער זאגאר ווען זיא וועט זיך טויפען . . . ער האט
זעהר געאכטעט זיינע עלטערן און אהן זייער זענען האט ער ניט
געוואלט חתונה האבען . . . אבער מיך פערלאזען איז אזא לאגע
וויא איד בין שוין געווען האט ער ניט געמענט. ער איז געווען איין
עהרליכער מאן און האט עהרליך געליעבט . . . ער האט זיך ער-
שאסען . . . (פערדעקט איהר געזיכט און וויינט, נאטשאא עפענט שמיל דיא
מהיר).

נ א ט א ש א : עמי, דארפסט פיעלייכט עטוואס ? האסט מיר גערופען? דיטיאטקא, מינד, איד שטעה ביי דער טהיר און הער זיך צו, ווייזט זיך מיר אויס, דו וויינסט... (טרעהרען שמקען זי).
ע ט י : (בעהערשט זיך) ניין, ניאנע, איד וויין ניט.
ג ר ע ג ו א ר : איד וויל, איהר זאלט אונז לאזען אליין.
נ א ט א ש א : שוין, מיין הערר, באלד (ווישט מיט'ן פארטוך דיא אויגען, אכ).

ג ר ע ג ו א ר : איך פערשמעה ניט, ווארום דארפט איהר דאס אלעס מיר ערציילען? איהר מיינט, איד האב ניט געהערט, אז דער שטאבט קאפיטאן בעלאוסאוו האט זיך דערשאסען?
ע ט י : יא, ער האט זיך דערשאסען, ער איז טויט, אבער אונטער מיין צוואוואנדעט הערץ לעבט זיין קינד.

ג ר ע ג ו א ר : קינד? הו! קינד! זא וואהר איד לעב, דאס האב איד ניט געוואוסט. . . אבער ערלויבען זיא, היינטיגע צייטען, איבערהויפט ווען מען איז רייד. . . עם גיבט מיטלען. . . עם איז דא דאקטוירים וועלכע קענען בעפרייען. . .

ע ט י : דיא שאנדע און שמערץ, וואס מיין פאטער ליידעט, מאכען מיר אזוי וועה, דאס ווען ער זאל מיר הייסען נעהמען גיפט, וואלט איד גענומען. . . ער זאל מיר הייסען דאס טהאן וואס איהר מיינט, וואלט איד אפשר געשוויגען און געפאלגט. . . אבער ער וויל ניט, ער און נאטאשא ווייסען אלעס. . . קיינער אויסער זיי, זאגאר מיין מוטער ווייסט ניט, זיי ביידע זיינען מיינע בעסטע פריינד אין'ם לעבען. . . אין מיין פאפא ווייסט ניט וויא איד האב איהם ליעב. . . זיין איין גוט ווארט מאכט מיר גליקלעך און זיינע יסורים דורך מיר צוברעכען מיר דאס הארץ. . . און דיא ניאנע ? . . זיי ביידע ווילען דאס ניט דערלאזען. . . און דאס וואס איד דערציילט אייך איצט דעם גאנצען אמת, ווייסט נאך דיא ניאנע, נאך זיא. . . (שמעהט אויף) יעצט הייסט מיר דער פאפא, איד זאל הייראמוזען און מיט אייך פארהרען איבערזן אקעאן. . . איד מהו עם נאר, ווייל ער הייסט מיר דאס טהון. . . יא, דאס איז וואהר. . . אבער, אויב איהר, וויסענדיג אלעס, וועט

מיד ניט אַבשטויסען פון זיך, אויב איהר, פּעראַכטענדיג מיד וויא אזא כרוי פּערדיענט, וועט דאך האַבען צו מיר כאַטש אַביסעל מיטלייך . . . איד שווער אייך, איד וועל אייך זיין א שטילע איד בערגעבענע דיענסט, איין אונטערוואַרפענע שקלאַפּין, איד וועל אַפּפּערן מיין געזונד, מיין לעבעז, איד וועל אַלעס דולדען און ער טראַגען, אום אייער גליק זאָל ניט זיין דורך מיר געשטערט. אום איד זאָל ווען עס איז קענען פּערדיענען אייער פּערציהונג און איהר זאָלט פּערגעסען אַמאָל, וואס איד האָב געזינדיגט געגען אייך, ווען איד האָב אייך נאָך ניט געקענט . . . איהר ווייסט אַלעס . . . טהוט וויא איהר פּערשטעהט . . . (וויינט ווידער, ער בלייבט זיצען פּעראַכט).

נ א ט א ש א : (הינטערן טהיער) עמי, זייער פּאַפּאַשאַ וויל ניט דו זאָלסט וויינען. דו הערסט, עמי ?

ע ט י : קום אַרײַן, ניאַנע, מענסט שוין אַרײַנגעהן. (נאטאשא קומט). אַלעס איז שוין פּאַראַיבער . . .

נ א ט א ש א : אי, מיין קינד, ווען וועסטו שוין אויפהערען צו וויינען (גלעט איהר דעם קאַפּ, שטיל). ער ווייסט שוין אַלעס? בעסער אזוי . . . מען טאָר ניט פּערלייקענען . . . טס. (א גער רויש). ער אַליין געהט. (מאכט א פּרעהליבען געזיכט, ראפּאָיל קומט און בעטראַכט זיי).

ר א פ א י ל : נו, מען האַט דאָ גע'טענה'ט און געוויינט . . . איד זעה שוין . . .

ג ר ע ג א ר : (ערוואַכט וויא פּון שלאָף), אַבער אַלעס איבערגע-טענה'ט און איהר קענט אונז גראַטולירען . . .

ר א פ א י ל : אזוי? זיא געפּעלט אייך דאָך? הם! הערט, איד האָב אייך פּריהער פּערגעסען זאָגען, אַז . . . ע . . . אויסער בילעמען ביז אַמעריקא קריגט איהר 5 הונדערט רובעל אויף וועג הוצאות, און . . . ע . . . איהר גיב איד קיינע פּרעזענטען! זיא האָט ניט פּערדיענט ביי מיר! אַבער אייך, איד האָב בעמערקט, אייך געפּעלט מיין זייגער, איהר קענט איהם האַבען (גיט איהם זיין זייגער) נאטאשא, רוף זיי אַלע אַהער (נאטאשא — אָב) עי, ציליע,

קום נאָר אַהער! (ציליע לויפט אריין) געה, ווינש גליק דיין שוועס-
מער (ציליע קושט זיך מיט עמי'ן, דריקט שמארק גרעגואר'ס האנד,
סאמואיל קומט).

ס א מ ו א י ל : האבע דיא עהרע צו גראטולירען . . . איד האָב
פיעל מאָהל געהערט, וויא איהר האט געשפיעלט קאנצערט אין
וואיענע קלוב.

ג ר ע ג ו א ר : איד? אין וואיענע קלוב ?

ס א מ ו א י ל : איד מיין, אין אבשצעסטווענע קלוב . . . אויס-
געצייכענט. . . איהר האט ניט געבראכט אייער פידעל ?
שארע, געוויס איין אלטער איטאליענישער אינסטרומענט . . .
איד האב א בעקאנטען פאמעשציק, טרעמפוחאוויטש, האט ער א
וויאָלאַנטשעל, וועלכע קאסט 17 טויזענד רובעל, וויא איד בין א
איד, 17 טויזענד . . . זיא איז 2400 יאהר אלט . . . (גרעגואר
רעדט מיט ציליען).

ר א פ א י ל : סאמואיל, קום אהער (זאָגט איהם עפעס) נאָ, רויכער
א פאפיראָס. (תוה, ביילע, אפרים און נאטשא קומען).

א פ ר י מ : הייסט עס, קומט מיר שוין יא א מזל טוב? אי, א
שנור! הלואי וואָלט איד בעסער געווען זיין טאטענס זוהן,
וויא זאָגט מען, דעם הונד קומט אן דער בעסטער ביסען.

ב י ו י ל ע : (שטיל) וועסט שוין אין דער היים קריגען פון מיר
א ביסען, וועסט זיך דערווערגען !

ח ו ה : (פאלט אויף עמי'ס שולטערן) זעהט זיך אן א שטילער, א
העפליכער . . . אי, דו וועסט זיין גליקליכער וויא דיא מאַ-
מע דינע ! . . .

ע ט י : אה, מאמא, ווען ער וואָלט כאַטש וויפיעל עס איז געווען
עהנליך צום פאפא . . . איד וואָלט מיין גאנץ לעבען פאר
איהם אויף דיא קניע געשטאנען און וויא א גאָט אנגעבעמען . . .
מאמא, איהר לעבט מיט פאפא 30 יאהר און איהר זייט נאָך ניט
בעראַנט . . .

ב י ו י ל ע : (פיהרט גרעגוארן אן א זייט) נו ? . . .

ג ר ע ג ו א ר : נו, נו, 2½ טויזענד באַלד, 2½ טויזענד שפעטער,

צוויי בילעטען צווייטע קלאסע ביז אמעריקא, 5 הונדערט דר
בעל אויף הוצאות, א זייגער שוין, זא וואהר איד לעב, קאסט טויר
זענד פראנק און . . .

ב י י ל ע : אי, מחותנת'טע, מזל טוב אייד | (פאלט חוה'ן אויפ'ן
האלז).

צ י ל י ע : מוסיו פירלער, מיר וועלען ביידע עפעס שפיעלען
אין פיער הענד (זעצען זיד ביידע צו דער פיאנא).

ג ר ע ג ו א ר : יא, מיינע ליעבע . . . ניט אומזיסט איז
אייער שעהנער נאמען ציליע . . . צעציליע איז דיא הייליגע
בעשיצערין דער מוזיק.

א פ ר י מ : (צו ראפאיל'ן) מחותן, וואס אַנבעלאַנגט צו חכמת
המוזיק, טהעאריע, האַרמאָניע, גענעראַל-באַס, קאָנטראַ-פּינקט
— אַ קענער, פּס. . . און צו ביסלעך וועלען מיר דאָך נעהמען
מסתמא, האַ ?

(אלע ביים טיש טרינקען און פערבייסען. ציליע און גרעגואר שפיעלען
אין פיער הענד).

ע ט י : (זעצט זיך, שלעפט צו זיך נאטאשא זיא זאל זיא פאַרשטעלען
מיט איהר קערפער) ניאניע, איד וויל וויינען, אָבער שטיי, שטיי,
דער פאפא זאל ניט זעהן . . . איד קען זיך ניט בעהערשען . . .

איד האָב מורא וועל באַלד אַנהויבען יאַמערן אויפן גאַנצען קול.
נ א ט א ש א : שש! . . . שטאַרק זיך, קינד מיינס . . . מיון
ארעמע שעפעלע.

ע ט י : (פאלט איהר אויפן ברוסט און וויינט שטיל) אי, ניאניע,
ניאניע, ניאניע !

פ א ר ה א נ ג

צווייטער אקט.

א) שעהנער פארלאָר רום, פיעל משערט, א פיאנאַ אויף וועלכער עס שטעהט בעטהאָווענס סטאטוע און עס ליגט א וויאַלין אין א שאכט מעל. אפרים און ביילע בעטראכטען אלע זאכען אין צימער, אל-בערט, א אינגעל פון א יאָהר זיעבען, בלאס און קריינקליך, גיט זיין ערקלעהרונגען. אין צווייטען צימער לערנט זיך אימיוצער שפיעלען פיעדעל, גרעגואר מאכט אַפט בעזע בעמערקונגען. אלע רעדען מיט א האלבע שטימע, פאַרויכטיג.

א פ ר י ם : נו, ראָבערט, אלבערט מיין אידי, און וואָס איז דאָס ?

א ל ב ע ר ט : דאָס איז בריק-א-בראק, גרענד פּאַ . . .

א פ ר י ם : דו הערסט, ביילע? דאָס איז בריק-בראק-גרענפּאַ . . .

ב י ו י ל ע : (זייעט) נו, יא, אַמעריקאַ איז בריק און בראק.

א מ ר י ם : און גרענפּאַ אויך . . . דו הערסט דאָך וואָס ראָ-

בערט, אלבערט מיין אידי, זאגט . . .

א ל ב ע ר ט : ניין, זיידע איז גרענפּאַ . . .

א פ ר י ם : נו, יא, וואָס זשע איז דאָס גרענפּאַ ?

ב י ו י ל ע : הערסט דאָך : גרענפּאַ איז זיידע (קוקט זיך אום)

זעה נאָר, וואו איז עטי ?

א ל ב ע ר ט : מען דארף איצט דעם פּאַפּאַ דערלאַנגען זיין „קאַפּ“

משאַקאַלאַד . . .

א פ ר י ם : דו הערסט? דיין יורש דערלאַנגט מען טשאקאַלאַד.

ב י ו י ל ע : א גרוֹלה אויף זיין טאַטען. נו, און טאַטע ציליע וואו

איז? זיא איז שטענדיג דאָ ביי אידי ?

א ל ב ע ר ט : ניין, זיא וואהנט מיט'ן אַנדערן גרענפּאַ אין דער

קאַנטרי . . . נאָר איז שטאַדט געפּעלט איהר בעסער . . .

זיא קומט זעהר אַפט און שטעהט ביי אונז א וואָך, צוויי. זיא איז

איצט געפּאַהרען דאוו-טאון זעהן אַנקעל סעמואיל . . . ער איז

זעהר א גוטער צו מיר . . . און אט געהטו דיא מאמא (עטי קומט מיט א מאסע שעקאלאד).

ע ט י : (געהט אויף דיא שפיץ פינגער) וסן רערט ניט אזוי הויך (קלאפט אין טהיר) פראפעסאר, שעקאלאד.

א פ ר י ם : פראפעסאר! דו הערסט? ניט וויא דו רופסט דעם מאן כליזמר'שע קישקע.

א ל ב ע ר ט : אלע רופען דעם פאפא פראפעסאר. (עטי האט דער-לאנגט אין טהיער דעם שעקאלאד).

ע ט י : (שטיל) זיצט . . . ששן געוואינט איהר אייד צו מיט אמעריקא? קום אהער, אלבערט, וואס איז דיר? פיהלסט זיך ניט גוט? (נעהמט איהם צו זיך אויף דיא קניע).

ב י י ל ע : שעהנע אמעריקאנער! ווען מיר פאהרען אהער בלאנזען מיר . . . די סטאנציע איז 76 און מיר דארפען 72, זאג איד איהם אבער אז מיר דארפען ביז 72 געהן אראפ און ער קריכט ארויף . . . נו, זיינען מיר פערקראכטן . . .

א פ ר י ם : וויא אזוי ווייס איד, וואו איז אַין אמעריקא ארויף און וואו אראפ? עם זאל זיין א בארג, נו? . . . אבער אז דא איז ארויף און אראפ גלייך . . . איד האב געפרעגט, איד האב זיך ניט געשעהמט . . . סעווענטי טוא ? זאג איד, לאכט ער, סעווענטי טוא? זאגט ער, סעווענטי סעקאנד . . . איד האב צוקייעט נאכ-דעם, סעקונד איז וויא ביי אונז כליזמר סעקונדע . . . וואס זשע דארף מען זאגען פרימע סטרימ, סעקונדע סטרימ, טערצע סטרימ? אין לעטיין, הא? (זינגט נאך דעם עטיוד וואס מען שפיעלט, טע דע) און פאלש! דער פראפעסאר הערט ניט . . . דו הערסט וויא פאלש? ראבערט, אלבערט מייז איד.

ב י י ל ע : קיין ביזע אויג, אלבערט איז אזא וואוקסיקער. פאר וואס איז ער ביי דיר אזוי בלייד? מחשבת'ן וויפיעל איז ער אלט ?

ע ט י : זיעבען יאהר געווארען, דאס אכטע.

ב י י ל ע : דאס אכטע? האסט א טעות. . . וואס זשע האסט איהם גאר ניט געטראגען ?

א פ ר י ם : האָבען און טראַגען — דאָס איז דיא גאַנצע ווייבערשע
מוזיקע . . .

ע ט י : איך מײן, יא! איך רעכען שטענדיג אזוי ביינאָהע . . .
איהר זייט גערעכט.

א ל ב ע ר ט : גרענד פא, איהר וויסט, דער פאַפּא האָט מיך
ניט ליעב.

ע ט י : אַלבערט! שוויגער, איהר האָט מיר ווייניג נייעס ער-
ציילט פון קרעמענטשוג.

ב י י ל ע : זעהסט א קינד און פערשטייט שוין וואָס פאר א
מענש זיין טאטע איז.

א ל ב ע ר ט : איך שמעה און ציטער . . . איך ווייס, דאָס איז
דער לעצטער שילער און באלד וועט ער מיך רופען שפיעלען.

ע ט י : קען דיין לעסאז, וועסט דו ניט דארפען מורא האָבען.
גענוג רעדען!

א ל ב ע ר ט : איך דערשרעק זיך פאר איהם און פערגעס אלעס.
גרענפא, אין רוסלאנד אז מע שעלט זיך, רופט מען אַפּיציר?

נאָר עפעס זאָגט דער פאַפּא . . . (אפרים און ביילע קוקען זיך איבער)

ע ט י : אַלבערט, איך זאג דאָך דיר, דו זאָלסט שווייגען!
ע, שוויגער, האָט איהר עפעס א רעכטע וואָהנונג? איך האב
געוואָלט אַראָפּפּאַהרען.

ב י י ל ע : לאַזט דיך ניט דער פראַפעסאָר . . . איך ווייס! אי,
א דירה, דריי איינגע שפּיטקעסטלעך

א פ ר י ם : אז ביילע וויל זיך שעלטען, האָט זיא אפילו ניט, וואו
צו עפענען דאָס מויל און אז איך האָב זיך אויסגעקליבען אַמאָל

דורכשמועסען זיך מיט מיין פידעלע, וועלכע איז נעביך געלעגען,
וויא איין עגונה פון קרעמענטשוג אז, האָט מען באלד אָנגעהויבען

קלאַפען פון אויבען און שטורכען פון הינטען . . . אי, און וואָס
מאכט פאָרט דער מחותן ר' רפאָל? איך האב איהם אזוי געוואָלט

זעהען און בעדאַנקען פאר דיא שיפּט־קארטען. א אייגענער זעהן
האָט ניט געוואָלט שיקען נאָר אזא ליעבען טאטע און אזא טהייערע

מאמע און דער מחותן האָט געשיקט. דאָס איז מסתמא דיינע

שתדלנות. עמי, ביזט א גוטע, עס איז ווייט פון דאנען? וואס איז דאס, אזוי וויא מען רופט ביי אונז א אימעניע, א מאיאנטיק ?

ע מ י : א גרויסע פארמע, לעבעז דער שטאדט הארטפארד. דער פאפא האט בעצאהלט 85 טויזענד דאלער. צוויי טויזענד אקער ערד, זעכציג בהמות, שאף, פערד, מולעז, מאשינען, וועגן, קארע-טען... זעהר א גרויסע פארמע. מאנכעס מאל פאָהרען מיר אהין אויף קריסטמעס. עס איז ניט ווייט . . .

ב י י ל ע : מחשבתו, זיי זיינען שוין דא א קימא לן פון א יאהר פיער.

ע מ י : יא, זיי זיינען געקומען דריי יאהר נאָך אונז.

א פ ר י מ : איך געדענק, וויא דער מחותן האָט זיך געאילט . . . איך מוז זיי, זאָגט ער, פונקט דריי יאהר נאָך דער חתונה ברייט גען $2\frac{1}{2}$ טויזענד רוסישע קערבלעך, וויא איך האָב צוגעזאָגט. אי, הלואי האָב איך אזא שווער

ע מ י : דער פאפא איז נעביד זעהר אלט געוואָרען. אויף דער פארם געהט שלעכט, ער איז אליין . . . סעמואיל איז דא אין ניו יארק און ציליע. . . נו, וואָס קען ציליע העלפען? נאָר דיא ניאניע נאָטשאַט איז דיא איינציגע הילפע . . . גוטע זעלע !

א פ ר י מ : א פראוואסלאוונע גויה זאל זיין אזוי טרוין ניט אַנד דערש, זיא האָט איז זיד א גלגול פון א אידען.

ב י י ל ע : אויף דער עלטער, מיט אידען, אין א פרעמדע מדינה. טאָקי א דימענטענע גויה, להבדיל א כפרה. (עמי הערט זיך צו, לאָזט שנעל אראָפּ דאָס קינד פון שוים).

ע מ י : דער שילער געהט אַוועק, גרעגואר וועט באַלד אַריינגעהן. ג ר ע ג ו א ר : (ביים טהיער) יעס, גוד ביי (אריין, רויכערט א סי-גארע, טראָגט א שעהנעם סמוקער) אה, איך הער, ווער ברומט דא מיר אונטער'ן אויער? (צו אלבערט) העריין !

א ס ר י מ : הער, מילא, עס מוז דאָד זיין אן עק מיט דער יוניאן. עס קאָסט צעהן סענט פאָהרען ארויף און צעהן סענט אַראָפּ !

ג ר ע ג ו א ר : שפעטער! ציליע, נאָך ניט געקומען? עמי, קענסט

זיי ניט נעהמען אין דיינינג רום? טאָמער קומט אימיצער,
זעהר שעהן, דיא רוישע גרינהארנס, שנאָרערס.
ב י י ל ע : איד וואַלט שוין געוואַלט זעהן וואָס מען קען ביי
דיר אויסשנאָרען.

ע ט י : נעהם דיין פידעלע און געה שפיעלען (אלבערט אָב) קומט,
איד וועל מאַכען מיי, מיר האָבען אמת'ע רוישע מיי, פאָר
פאָווס... גרעגואַר, איד בין שולדיג, וואָס אַלבערט וועט
היינט ניט קענען גוט זיין לעסאָן. ער האָט גע-
פיהלט שלעכט, האָב איד איהם ניט געלאָזט לערנען... (צווינגט
זיך צו לאַכען) נו, קרעמענטשוג, לאַזט זיך ניט בעטען. (אפרים, ביולע
און עטי אָב).

ג ר ע ג ו אַ ר : (קעמט דיא שנורבארדע מיט א קליין בערשטעלע
ביים שפיעלע), אַז ציליע אין ניטאָ אין שטוב, אין ניטאָ קיין
אינטערעס אין דער היים... אַז זיא אין דאָ, ווילט זיך רעדען,
לאַכען, שפיעלען... דער טייפּעל זאָל זיא נעהמען, זיא קריכט
מיר פון קאָפּ ניט אַרויס... שפיעל איד — מוז איד דענקען פון
איהר. בין איד ערגיץ — אייל איד זיך א היים צוליעב איהר...
זאָ וואַהר איד לעב... דאָכט זיך שוין אַז אַלטע מויד און ברעקילט
זיך נאָך... זיא רייצט זיך נאָר מיט מיר... אָבער סוף כל סוף,
וועל איד זיך מיט איהר אברשכטען... העל העל העל נו, מען
דאַרף געהן לערנען מיט מיין ווייבס זוהן... (אָב) אין צווייטען
צימער ביזן) אָנפאַנגען! (אלבערט שפיעלעט).

ע ט י : (שליסט אויף דיא פראַנט טהיער און קומט אריין שטיל)
איד האָב זיי געזאָגט, איד געה אין דעליקאטעסען סטאָר און
אַליין האָב איד זיך אַריינגעכאַפט אַהער (הערט זיך צו) מיין האַרץ
ווערט צוריסען ווען ער לערנט מיט איהם און ניט לאָזען אין נאָך
ערגער. (הערט זיך צו) אַי, ער שפיעלעט ריכטיג... ער שפיעלעט
ריכטיג (הערט זיך צו און דיריגירט מיט'ן פינגער, צושאַקלענדיג מיט'ן
קאָפּ).

ג ר ע ג ו אַ ר : (אין צווייטען צימער) עי! עי! מעמפא! מעמפא!
חאַם! באַלוואַן! (דאַס פידעל שפיעלעט ניט, עטי זיפצט) נו, ווייטערן!

(שפיעלט) איינס, צוויי, דריי, פיער! איינס, צוויי דריי, פיער! קענסט
ניט צעהלען קיין פיער פערטעל? פערשטאפטער קאפ! אפיציער!
(דאס פידעלע ווערט אנשוויגען) נו, (פויע) נו? שפיעלט אב צוויי
טאקמען און שטעלט זיך אב . . . נו, זאג איד! נו! נו! (מען הערט,
ער שלאגט דאס קינד, וועלכעס שריוט ערשראקען „פאפא! פאפא!“)
ע ט י : ער שלאגט איהם ווידער, וועה איז מיר! (קעמפט מיט
זיך אליין ביי דער טהיער) נייז! נייז! איד וועל זיך ניט אריינ-
מישען . . . עס איז נאך ערנטר . . . ער ווערט וואהנזיניג און
שלאגט איהם נאך גרויזאמער . . . אי, אונגליקליכעס קינד!
ג ר ע ג ו א ר : פאָרט פון דאָנען, באַלואַן! פאָרט! (ווארפט ארויס
אלבערט'ן און בלויבט אליין אין צווייטען ציממער).
ע ט י : (דריקט דאָס קינד צו זיך און קושט) שש! וויין ניט... וויין
ניט...

א ב ע ר ט : (ווינענדיג, מיט א פערשטיקע שטימע) מאמא, ווען
דער פאפא שלאגט מיך איבער'ז קאפ, הויבט מיר אן שווינדלען
אין דיא אויגען... (גרענואר קומט).

ע ט י : שש!... (לאזט איהם אראפ פון דיא קניע).
ג ר ע ג ו א ר : נו, ווארום האסטו איהם אויפגעהערט טרויסטען?
דיין גאנצע ליעבע קומט דאך איהם אז... קענסט שענקען ליעבע
נאך וויא א גנב, הא?

ע ט י : איד ווייס, דיך קרענקט, ווען איד צייג ליעבע צו איהם אין
איד וויל דיך ניט קרענקען... ווייסט דו דאס נאך ניט? אלבערט,
נעה, וואש דיך אב און זיך דארטען מיט'ז זיידען און מיט דיא באבע.
(אלבערט אב).

ג ר ע ג ו א ר : מיט זיין זיידען און מיט זיין באבען, הע! הע! הע!
ע ט י : (מאכט זיך ניט הערענדיג) גרענואר, איד בעט דיך, איד בעט
דיך, שלאג ניט דאס קינד איבערן קאפ. עס איז זעהר שעדליך.
ג ר ע ג ו א ר : אזוי? שעדליך? ווער האט עס דיר געזאגט? דער
אפיציער דייער אדער דער גלח ווען ער האט דיך פאר'ן שמד'ן
געלערנט האספאדי פאמילוי? (זיא פערברעכט דיא הענט און לאזט
אראפ דעם קאפ. ער געהט אום אויפגערעגט) שלאגען איהם! עס הייסט,

איך שלאגן איהם, ווייל איך רעכען עפעס? מיט אנדערע האב איך געדולד, מיט איהם ניט. פערטעהרט. איך האלט זיך נאך אײן, ווייל איך ווייס, מע וועט מיינען איך שלאגן איהם דערפאר... ווען אבער איך זאל האבען מעהר רעכטע אויף איהם, ווען ער זאל טאקי זיין מיינער, וואלט איך איהם דער'הרג'עט אויף מױט... זא וואהר איך לעב... פשוט, מע טאר מיט אז אייגענעם ניט לערנען. גענוג, איך לערען מעהר ניט מיט איהם... איך וועל בעסער צאָהלען פאר איהם פראפעסאר ווילדערמייער. עס וועט זיין געזונטער פאר מיר, פאר איהם, און פאר דיר אויך... עטי, דו הערסט?

ע ט י : איך הער און דערפאר דאנק איך דיר זעהר.

ג ר ע ג ו א ר : יא? נו, ביזט דו שוין ניט ביזן אויף מיר?

ע ט י : ווער ניט מיר רעכט ביזן צו זיין?...

ג ר ע ג ו א ר : קיין פרוי האט ניט קיין רעכט ביזן צו זיין... א

פרוי האט נאר רעכט צו ליעבען און צו זיין גוט (נעהמט זיא צו

זיך אויף דיא קניע) נו, אז דו ביזט ניט ביזן, גיב מיר א קוש אהער

איז דיא ליפען אריין... אנדערע פרויען האבען אזוי ליעב מיינע ליי-

פען, זיי בייסען מיר, ווען זיי קושען, נו! (זיא קושט קאלט) פון

דעסמוועגען האב איך א היבשע ווייבעל, זא וואהר איך לעב. איך

ווייס, אנדערע זיינען מיר מקנא... און אז איך זעה, אז מען איז מיר

מקנא, געפעלט דוא מיר בעסער (אומארט זיא) ווייסט וואס, עטי,

קום צו מיר אביסעל (שמעהט אויף).

ע ט י : דינע עלטערן ווארטען דארטען אויף אונז...

ג ר ע ג ו א ר : א גרויסע זאך! זיי קענען ווארטען... נו!...

ע ט י : מיר טהוט איצט אזוי וועה דאס הארץ.

ג ר ע ג ו א ר : וויעדער דינאלטע שטיק. נאך ניט אויסגעלערענט?

איך וויל וויסען: געהסט צו ניין?

ע ט י : יא! איך געה, (זיפצט ער זאל ניט בעמערקען און געהט).

ג ר ע ג ו א ר : חא! חא! ניין! איך האב דיר נאך געוואלט אויס-

פרובען. בין איך ניט דיין מאן? דארפסטו ניט טהון אלעס, וואס

איך פערלאנג? קום אהער! זען זיך דא לעבען מיר (זעצען זיך ביידע

אויף א סאָפּע) ע! וואס האב איך דיר געוואלט פרעגען? פריהער

אז דו האַסט מיך אַ קוש געמאָהן. זיינען דייע ליפען געווען קאַלט
 וויא אײז... זאָג מיר, אײך וועל ניט בײז ווערען. זאָ וואָהר אײך לעב.
 גלאַט אזוי, מיר ווילט זיך וויסען... אַז דואַ פלעגסט איהם קושען...
 ע ט י : אה, גרענוואר, האסט זיך וויעדער דערמאנט...
 ג ר ע ג ו א ר : אײך וועל ניט בײז ווערען. אַ יאָ דייע ליפען האַ-
 בען דאַמאָלס געברענט. האַ?
 ע ט י : אײך ווייס ניט.
 ג ר ע ג ו א ר : פלעגט ער דיר דען ניט זאָגען? (שווייגט) ווייסט
 דען ניט? (אויפגערגט). אײך ביז רוהיג. זאָ וואָהר אײך לעב.
 גלאַט אינטערעסאַנט צו וויסען... ער האַט דיר געזאָגט, האַ?
 ע ט י : (גאַנץ שטיל) יאָ!
 ג ר ע ג ו א ר : זעהסט! דואַ! (בעהערשט זיך) זאָג דעם אמת,
 דואַ פערגלייכסט איהם אַמאָל מיט מיר? ער איז געווען אַ געזונ-
 טער, אַ שטאַרקער, אַ הויכער?
 ע ט י : ניין, ער איז געווען ניעדריגער פון דיר...
 ג ר ע ג ו א ר : ניט דאָס מיין אײך... זאָג, דואַ ווייסט וואָס אײך
 מײן...
 ע ט י : זאָל מײך גאָט שטראַפען אויב אײך ווייס וואָס דואַ מײנסט.
 אה, גרענוואר, דער מאַן איז שוין לאַנג טויט...
 ג ר ע ג ו א ר : אָבער דואַ האַסט איהם ניט פערגעסען?
 ע ט י : אײך וויל ניט זאָגען קײן ליגען; אײך האָב איהם ניט פער-
 געסען...
 ג ר ע ג ו א ר : אײך פערשמײ שוין גוט, פאַר וואָס דו קענסט איהם
 ניט פערגעסען... מײך וועסט דו ניט נאַרען! דו האַסט געהאַט
 אײן ליעבהאַבער, אײך האָב געהאַט פראַקטיקע מיט צוואַנציג אַזעלכע
 ווי דו... אײך ווייס שוין פאַר וואָס דו האַסט איהם ניט פערגעסען...
 ע ט י : אײך האָב איהם ניט פערגעסען, ווײל אײך האָב איהם ליעב
 געהאַט.
 ג ר ע ג ו א ר : ליעב געהאַט! אויסגעלאַסענע פרוי! בוהלערין!
 (גיט זיא אַ פאַשט, אײן אויגענבליק בלײבט זיא איבעראשט).
 ע ט י : (חאַפט בעטהאַווענס סטאַטוע) וויעדער שלאָגען? (וויל איהם

פלעמען דעם קאפ, ער דערשרעקט זיך און בייגט זיך צונויף. גיט א
קוק אויף איהם מיט פעראכטונג. ניון, אויך דאָרף ניט... (לאָזט ארויס
דיא סטאטוע פון איהרע הענד).

ג ר ע ג ו א ר : חי! חי! חי! האסט מיך אזוי ערשראקען, אז מיר
וויילט זיך לאַכען, זא וואהר איד לעב, איד וויל ביין זיין און עם
לאַכט זיך. חא! חא! חא! ביזט פלוצלונג געוואָרען וויא דער אַלמער-
פרידלענדער... חע! חע! ווייל איד האב ניט ערוואַרמעט, האב איד
זיך דערשראָקען... געשלאָגען גאר? עם איז ניט וואָהר... איד האב
אפילו ניט געמיינט... אזוי... עם האט זיך אַרויסגעריסען... עם האט
דען דיר וועה געמהאָן? ווייס איד, א גלעט געטהון איבער'ן בעקיל.
זא וואָהר איד לעב, איד האב ניט געמיינט. נו, נעהט, און גיעב מיר
צוריק צעהן פעטש (חאפט איהרע ביידע הענד און פאמטש זיך איבער
דיא באקען). אַט אזוי! אַט אזוי! דוא זאלסט מיר ניט זייען טהייער,
וואָלט מיך ניט פערדראָסען. אָבער איד האב ניט געמיינט, זא וואָהר
איד לעב (קושט זיא ליידענשאפטליך און דיא הענד, אין דיא באקען.
אפרים און ביילע שמעלען ארויס דיא קעפ דורך דיא פארטיערען און
קוקען...)

ב י י ל ע : עמי, דאָס ביזט דו אזוי אין „דעלמיקאטעסען“ סטאָר?
אי! נאָד ניט אָנגעקושט זיך.

א פ ר י מ : דער פראַפעסאר שפיעלט אן אובערטורע מיט דער
פראַפעסאָרשע... חע! חע!

ג ר ע ג ו א ר : (בייז) אין אַמעריקא דאָרף מען פריהער אַנקלאַפען
איידער מען געהט אַרײַן...

א פ ר י מ : נו'ם איד אקארשט פריהער זיין אין אַמעריקא... דיניע
יוניאָנט לאָזען דאָך מיד ניט אין אַמעריקא אַרײַן! אפרים כלי-
זמר קען דאָ גאָר קיין כלי-זמר ניט זיין, וואָס איז דאָס א געזעץ פון
פאָליציי צו פון קהל? (מע הערט א שטארקע גלעקעל, שפעטער א גערויש).
ג ר ע ג ו א ר : פאליציע! קהל! איד ווייס ניט, וואו וואַסען אויס
אַזעלכע מענשען (אלבערט לויפט אַרײַן מיט א גרויסען אינפעס).
אַ ל ב ע ר מ : אי, מאַמא! (א קוק אויף גרעגואר'ן און ווערט אַ-
שוויגען).

ג ר ע ג ו א ר : וואָס איז דאָרט? באלוואָז!
א פ ב ע ר ט : (ציוגט מיט'ן האַנד) געקומען! ... (מע הערט ראפאילס
שטימע).

ר א פ א י ל : וואָס איז דאָס, שזמורקעס? וואו האָבען זיי זיך
בעהאַלטען דאָרטען? (קומט מיט א סעטשיל, נאָך איהם נאמאשא
מיט א באַנקע וואַרעניע).

ע ט י : (אויסער זיך פון פרייד) פאַפּאַ! (פאלט איהם אויפ'ן האַלז)
באַבושקאַ! ניאַניע! (קושט נאמאשא'ן, בלויבען ביידע צוזאמען).

ר א פ א י ל : נו, וואָס מאַכט איהר דאָ? (דריקט דיא האַנד גרע-
גואר'ן) אהא, דער מחותן דא.. שלום עליכם... נו, מחותנת'טע,
וויא שמעקט אייך אַמעריקא? ... מיינער געפעלט ניט, איהר שמעקט
ניט...

א פ ר י ס : מחותן, איך האב ערשט דערמאַנט, פאַר דיא שיפס-
קאַרטען קומט אייך...

ר א פ א י ל : אה! פוסטיאמי! נו, עמי, זעהסט אויס גאַנץ היבש,
דיא אויגלאַך גלאַנצען, דיא בעקלאַך ברענען.

ע ט י : רויט מיינע באַקען? נו, יא, אזוי איז דאָס אין פאַמיליען-
לעבען: אַמאָל זיינען דיא באַקען בלאַס, אַמאָל רויט.

ב י י ל ע : אזא באַנקע מאַלינע וואַרעניע ביי אונז אין קרעמענ-
טשונג... אי, מחותן, מיר האָבען זיי ערשט געטראַפּען... קושען
זיך, האַלזען זיך... אַ דעליקעאטעסען סטאַר.

ר א פ א י ל : אזוי גאָר? הייסט עס, אַלל רייט, הא? נו, און וואָס
הערט זיך אין קרעמענטשונג? דוא, פראַפעסאָר, דיר האַט זיך
געגלויבט מייז פּענקאָווע סיגאַרענשפייז, נא! וואָס דאַרף איך איהם
אין דאָרף? (גיט איהם א טהויערען סיגאַרענשפייז).

ג ר ע ג ו א ר : (ענטציקט) דאָס איז אַ פּרעזענט, איז אַ פּרעזענט...
(אלבערש קוקט נייגעריג).

ע ט י : פאַפּאַ, און וואָס האַסט דוא אַלבערט'ן געבראַכט?
ר א פ א י ל : (קאלט) אַלבערט'ן? פּערגעסען... נא, קויה זיך אַליין
עטוואָס. (גיט איהם קליין געלד).

ג ר ע ג ו א ר : פאפא, וויא געהט דאס אויף דער פארמע? ווארום
איז דיא שוויגער ניט געסומען?

ר א פ א י 5 : אויף דער פארמע? יא! עס געהט אַלל־רייט. אלע
זיינען זיך צולאָפּען, האָט די שוויגער געמוזט בלייבען אין דער
היים. איך האָב געבראַכט נאַטאַשען... דו ווייסט, עמי, זיא איז דיא
לעצטע צייט אונמוטהיג און ביינקט נאָד רוסלאַנד, האָב איך זיא גע-
בראַכט אין נויאַרק. אז ביי נאַטאַשאַ'ן וועלען זיך אַבלאָזען דיא הענד,
געהט דיא גאַנצע פארמע פראכאם! נו, אז זיא וועט זעהן איהר עמי,
ווערט זיא דאָך שוין לעבעדיגער. און דערצו מיר האָבען געהערט, עס
איז דאָ אין נויאַרק אַ רוסישע פראוואַסלאָוונע קירכע, זאָל זיא אב-
דאוונען אַ פאָר מאָל, וויא איהר גלויבען פאָדערט, וועט זיא ניט
ביינקען... נו, און אונזער מאמועל ציליע ניטאָ דאָ? (בייז) זיי
שפאצירען דאָ אום אין אַמעריקא... שפיעלט איהר שוין מחותן?

ב י י ל ע : וואָס הייסט ער שפיעלט? נו, און דיא יוניאן?
א פ ר י 6 : איהר פערשטעהט? איד, אפרים בליזמר, וואָס איך
בין בליזמר נאָד ז'פופקא, איך דאַרף פריהער דערלאָנגען אַ
פראשעניע, מע זאָל מיר ערלויבען זיין אַ בליזמר, און אז מע וועט
מיר ערלויבען זיין אַ בליזמר דאַרף איך, אַלמער בליזמר, האַלטען
עקזאַמען אויב איך קען זיין אַ בליזמר, און אז איך קען זיין אַ בלי-
זמר, דאַרף איך אַריינטראַגען 25 דאָלאַר אז איך מעג זיין אַ בליזמר
און אז איך מעג שוין זיין אַ בליזמר דאַרף איך שטעהן אויף דער
אַמשערעד ביי וואַנען מע וועט מיר הייסען בליזמר זיין... אַי, איך
בין שוין 40 יאָהר אַ בליזמר, אַי, איך וויל עסען, אַי, איך האָב ניט
קיין 25 דאָלאַר? ענטפערען זיי מיר: אַ יוניאן! אפרים קאפעל-
מייסער דאַרף בעמען אַ ראזרעשעניע! געוואַלד, אין דער פינסטער
רער רוסלאַנד ווער עס וויל פידלען פידעלט און דאָ אין דער פרייער
אַמעריקא דאַרף מען אַ ראזרעשעניע!... אַי! זיי האָבען דאָך דאַר-
מען אין דער יוניאן אַזעלכע פארמאַמשעס, בליזמר מיט קלאַמשע
איז דיא אויערען... שפיעלט מיט אַ האַלבען טאָן ניעדריגער און
הערט ניט... פייועל וואַרעניק האָט ביי מיר אין קאפעליע געקלאַפּט
מיט טאַצען, דאָ שפיעלט ער אַלט... און גאַר־ניט! אַ יוניאן!

ב י י ל ע : געווען כל ימיו אז עהרליכער מאן... האָט זיך ניט גע-
מישט... פלוצלונג יוניאָן!

א פ ר י ם : איינער ביי זיי א גאַנצער מאַכער אין דער יוניאָן,
פרעג איד : ברודער, זאָג מיר, וואָס איז סעפטימא אקסארד ?
זאָגט ער מיר : סעפטימא אקסארד איז : אויב דו וועסט זיין א סקעב,
וועט דיר א רוח אין טאַטענ'ס ערד אַרײַן! יוניאָן!
ג ר ע ג ו א ר : סעפטימא אקסארד! דוא ווייסט זעהר פיעל פון
סעפטימא אקסארד... עם איז ניט קרעמענטישוג... דא פאדערט
זיך יוניאָן, דאַרף זיין יוניאָן...

ב י י ל ע : עם איז גרינג צו זאָגען, אז מע האָט א פוללען מאָגען.
ר פ א י ל : אויב עם וועט זיך האַנדלען נאָר פון דיא 25 דאלאַר,
זאָגט מיר... מיין פאַרמע עסט סאַי וויא סאַי אויף אַלעם, וועט
איהר אַנקומען מיט א פינף-אוי-צוואַנציגער וועניגער.

ב י י ל ע : אז מיר האָבען שוין יא אייער פינף-אוי-צוואַנציגער,
פאַר וואָס זאָל עם זיי אַנקומען! א רײַס פּוּן'ס האַרצען, אין שמוב
ניטאָ קיין קאַטשערע, ניט קיין לאַפעמע.

א פ ר י ם : (צום זוהן) יוניאָן נאָר! פאַר וואָס לאָזט מען דיר שפּיער
לען? בריות! זיי קוועמשען דעם קבצן מיט דיא אויסגעדאַרטע
געדערים, זאָלען זיי קוועמשען דעם, וואָס האָט פולע קישקעס.

ג ר ע ג ו א ר : וואָס גלייכסט דו זיך צו מיר? איד בין קיין כליר
זמר, איד בין אַרטיסט. און וויעדער, איז אַמעריקאַ דאַרף מען
האַבען שכל. איד האָב אַנדערש געטהאָן... וויא איד בין געקומען,
באַלד געדונגען א רייכע סטודיע, איז אַלע מוזיקאַלישע צייטונגען
גרויסע רעקלאַמען, ניט געהאַט קיין שילער און דאָך ניט גענומען
בילליגער פון פינף דאלאַר פאַר א שטונדע, זא וואָהר איד לעב.
דערפאַר שלאָגט מען זיך יעצט איבער פּראָפעסאָר גרעגוואַר פידלער,
איד שפּיעל ערשטע פידעל אין דער סימפאני; בין דירעקטאָר פון א
קוואַרטעט, בין קאָנדוקטאָר אין א רייכען מוזיקאַלישען פּעראַיין.
מע דאַרף פּערשטעהן...

ב י י ל ע : ביזט א קאָנדוקטאָר אויך? נעהמסט דיא בילעמען
וויא אויף דער משהונסע?

ג ר ע ג ו א ר : משהונקע? האנדוקטאר הייסט דיריושער, קאפעל' מייסטער (מע קלינגט, אלבערט אב).

א פ ר י מ : א גרויסע זאד! איד בין געווען קאפעלמייסטער, אז דוא ביזט נאך אומגעלאפען מיט א סמיק פון הינטען... ביזט א חכם אין אמעריקא, ווייל דיין שווער איז דער גרויסער פרידלענדער, איד קען ניט זיין אזא חכם, איהר טאטע איז געווען מרייטעל סופניק. ער איז אן ארטיסט! און איד בין א קאטשקע, א כלייזמר! נישקשה, לאמיר זיך נאך פעהערען! יא, יא, נאמיר שפיעלען פאר יודען, וועלען מיר זעהען וועמעס פידעלע וועט א צופ טהון ביים הארצען. איד בין א כלייזמר און ער איז אן ארטיסט, א „ווירטאהוו“ איז ער! (אויפגערעגט) וואו איז דיין פיטעל? נום! איד זעהן, אויב דוא וועסט קענען אזוי וויי איד שפיעלען „יחאוו קאזאק“ מיט וואריאציעס? (חאפט דאס פיטעלע) יא, יא, לאמיר זעהן (אלע לאכען). ער איז זעהר אויפגערעגט. וויי ער הויבט אן שפיעלען קומען: סאמואיל, ציליע און אלבערט).

ג ר ע ג ו א ר : (מיט א איראנישע מינע) שש! קאנצערט (אלע זעצען זיך, סאמואיל נעהמט אלבערט'ן אויף דיא קניע און קושט איהם).
א פ ר י מ : (שפיעלט מיט געפיהל, האלט זיך מאיעסמעטיש, דיא ווא-ריאציעס שפיעלט ער מיט קונצען). נו, עטי, וואס זאגסט דוא?

ע ט י : עם איז גוט: אבער מע דארף אויסהערען ביידע צדדים.
ר א פ א י ל : בראווא! חא! חא! (פערקנייטשט דעם שמערן) דיא אלטע זיינען גאר-ניט, נאר זיי זיינען דיא בריות... מיר אלטע געפעלען זיי ניט... נו, וואס וועלען זאגען דיא יונגע ארטיסטען?

ג ר ע ג ו א ר : אנו, ציליע, זען דיד אונמיסטען צו דער פיאנא... איד האב שוין לאנג פאר'ן פאפא ניט געשפיעלט און איד בין יעצט אויפגעלעגט צו שפיעלען, זא וואהר איד לעב, זען דיד! זען דיד! (זעצט זיא אנידער מיט געוואלד און זאגט איהר שטיל) טהויערע, איד האב שוין דא געבענקט נאך דיר. (לויט) יא, דיא זעלבע זאד. (גיט איהר נאמען. זיי שפיעלען דיא ערשטע טהויל פון „קרויער'ס סאנאטא“).
ר א פ א י ל : (פערטראכט) ע, אלטער, אפנים מיר זיינען מאקע אויף צרות... הם! משארט וואזמי!...

ע ט י : (שטיל צו נאמטשא'ן) ווען ער שפיעלט האט ער גאר אז אנט
 דער געזיכט.. און דאן פערנעט איד אלעס...
 ר א פ א י ל : וואס האבען זיי דאס געשפיעלט, עמי, דוא ווייסט
 ניט?
 ע ט י : איד הער אפט פון דיינינג רום וויא זיי רעפעטירען דאס
 און וואס איז דאס, האב איד ניט געפרעגט.
 ג ר ע ג ו א ר : חע! חע! אדרבה, זאל דער הערר קאפלמיסטער
 זאגען וואס דאס איז.
 א פ ר י ס : אמת, עס איז מיר ניט בעקאנט, אבער א וואוילע זאך.
 דער מענש וואס האט דאס געשריעבען זעהט זיך אז, האט גע-
 קענט קאנטראפונקט.
 ג ר ע ג ו א ר : אזוי? קאנטראפונקט? (צום שווער) דאס רעפע-
 טירען מיר מיט ציליען קרייצער סאנאטא פון בעטהאווען.
 א פ ר י ס : אה, קרייצערס סאנאטע? קיין מאל ניט געהערט.
 ס א מ ו א י ל : קרייצער סאנאטע? איד האב עס באלד דערקענט.
 איד האב דיעזע סאנאטע געהערט אהן א גוזמא טויוזענד מאל.
 וויא איד בין א איד! בעטהאווענס קרייצערס סאנאטע, וואס טאל-
 סטאיי האט אנגעשריעבען. נו, יא!..
 ע ט י : (פארזיך) קרייצערס סאנאטע! דאס בוך... אה! מע וועט
 עס אמאל דארפען געפינען און ענדיגען...
 צ י ל י ע : נו, וויא געהט עס, פאפא? העללא!
 ר א פ א י ל : העללא! העללא! עמי, מיר חלש'ט דאס הארץ,
 האסט אפשר אביסעל בראנפען, הא?
 ג ר ע ג ו א ר : אה, פאפא, געוויס, קומט אין דיינינג רום. איד וועל
 אויך נעהמען אביסעלע, זא וואהר איד לעב. עמי, מיר האבען
 נאך דיא אנטשאוסען, וואס איד האב געקויפט פאר זיך? ...
 ע ט י : קומט אלע. (צו גרעגואר'ן) דיינע אימפארטירטע אנטשאור-
 סען? דאס וואס דוא קויפט פאר זיך, בלייבט שמענדיג נאך
 פאר דיר. (גרעגואר זעהט פרוהער, עמי נעהמט ביולען און געהט, רא-
 פאיל געהט מיט אפריס'ן)
 ר א פ א י ל : ברודער, די אלטע האלטען נאך ביי, "יחאוו קאזאק"

און דיא יונגע האלמען שוין ביי „טרייער'ס סאנאמע“. ע! זיי זיינען גרויסע חכמים און קליינע מענשעלאך (ביידע אב, ציליע, סא-מואיל, נאטאשא בלייבען).

נ א ט א ש א : וואס-זשע, קינדער, איהר קלייבט זיך גאך ניט צוריק אהיים? אויף דער פארמע איז א ראזארעניע... פרעמדע ראבאטניקעס קענען ניט זיין טרייע... ניטא קיין אייגענער מענש... דער אלטער געהט אראפ פון זינען. איד ווייס, דיא הויפטזאכע וואס ער איז געקומען איז ויעגען אייד... ער וויל זעהר, איהר זאלט לעבען מיט איהם אין איינעם.

ס א מ א י א : מיר איז דא 70 טויזענד מאל בעסער וויא דארט מען... דא בין איך אליין א מענש און וואס דארטען? זעצען קארטאפליעס? שעהנע ביזנעס (נעהמט אלבערש'ן, שטיפט מיט איהם). צ י ל י ע : נאטאשא, איד וויל אויך בלייבען אין שטאדט אויף שטענדיג. דארט איז לאנגווייליג.

נ א ט א ש א : דארט איז ניט גוט? פאטער איז הימעל! איד שמעה אויף אין דער פריה, דיא ליכטיגע זונן שיינט, מיט דער האנד צו דערלאנגען א קלארע טייד, ארום שטוב בוימער, עפיל, בארען, וויינשיף, אויפ'ן בערגיל א וואלד: באזשיא בלאגאדאט. פיש, אויב-סען, פרוכטען, האליץ, לאנד! זען מען ניט אונזער'ן א מוזשיק אזא געשאנק פון גאט, וואלט ער דאך געפאלען אויף דיא קניע, וואלט געקויפט דיא מוטער ערד און בעגאסען זיא מיט טרעהרען פון דאנק-בארקייט... דא איז שטאדט קאכט וויא איז דיא קעסלען פון גיהנם און דארטען איז רוהיג... דער אלטער האט קיין הילפע. ער פער-שמעהט ניט זייער שפראך און ווייס גאך ניט אין דער ווירטהשאפט. ער שווייגט און ארבייטעט שווער, אכער אהן נוצען, און דיא באריניע וויל דארט ניט זיין, טאטשעט איהם, עסט איהם, אי, קינדער, קינד-דער... טס... (ראפאיל מיט א סאלפעמקע געהט, קייענדיג).

ר א פ א י א : איך האב פערשטאנען, אז דוא, נאטאשא, ווילסט זיי איינריידען... וואס-זשע, מע דארף זיי נאך בעמען? סא-מואילען געפעלט בעסער דא זיין א קנעכט...

ס א מ א י א : פאפא, איד בין יעצט איין איידזשענט ביי נעהר

מאשינען... ווען נאך צוויי מאשינען א וואך איז שוין 39 דאלאר.
היינט, וויא זיס דאס איז, וואס איד פערדיען זיך אליין און פערלעב
זיך אליין... 39 דאלאר א וואך איז אויך געלד, וויא איד בין א איד.
ניין, הא?

צ י ל י ע: נו, יא, און ווען דערצו שיסט נאך דיא מאמע א פאאר
דאלאר, קען מען שוין לעבען.

ר א פ א י ל: דו, איידושענט, ווייסט ניט, וואו די רוסישע קירכע
איז? נו, און דוא, ציליע, דוא מאכסט דא אויך אזעלכע גליקליכע
געשעפטען? זעהסט דוא, דיר וועל איד יא זאגען... ע... איד דארף
דיך ניט בעטען... (בייז) מיינע שונאים וועלען ניט דערלעבען, איד
זאל וועמען בעטען! עם קומט אימיצער, רעדט צו מיר, איד פער-
שמעה ניט... אדער אמאל אנשרייבען א פאאר ווערטער. עם איז א
גרויסע בעל-הבית'ישקייט... איד וועל דיר צאהלען וויידזשעס, וויא
א פרעמדער...

נ א ט א ש א: זער פאפא מעלקט אליין דיא בהמות און יונגע
קינדער זאלען זיך פוילען.

ר א פ א י ל: זאנטיקעס מיט קארסעטען מיט האנדשוהען קען
מען דארט אויך טראגען... דיא מאמע געהט ניט ארויס אויף
דער טעראסע און א וואאל.

צ י ל י ע: וואס וועל איד זיצען דארט איז דער בערלאגע? דא
איז נויארק, מע זעהט מענשען, מע לעבט. פון פיאנא לעססאנס
פערדיענען דא געלד אזעלכע, וואס ווייסען ניט מיט וועלכען פינגער
מע קלאפט „דא“ און מיט וועלכען „רע“. איד בין א פיאניסטקע.
ר א פ א י ל: (בייז) ווילסט דא איז נויארק קלאפען דא און רע
מיט דיא פינגער? מאמעל, דוא וועסט פארהען אהיים!

צ י ל י ע: שרייבט ניט אזוי, מיסטער פרידלענדער... מיינט ניט, עם
איז ראססיע. ניט קרעמענטשוג איז דאס — מיר זיינען אין
יונייטעד-סטייטס אף אמעריקא! (אב)

נ א ט א ש א: (פערברעכט דיא הענד) אה, גאט איז היממעל!
ר א פ א י ל: דוא הערסט? עם איז ניט ראססיע! פאטער און
מוטער — דאס איז אין ראססיע, דרך ארץ פאר עלטערע —

דאָס איז אין ראַססעיע, פאַמיליען עהרע — דאָס איז אין ראַססעיע. פאַר נאָט מורא האָבען — דאָס איז אין ראַססעיע, — האַבזשע מורא פאַר'ן רוח — דאָס איז אין ראַססעיע. אַ הפקר וועלט! וואָס איינעם פאַלט איין אין זיין פערדישען קאַפּ, דאָס טהוט ער, אי! (דראַהט מיט'ן קולאַק).

ס א מ ו א י ל : פאַפּאַ, וואָס דאַרפסט דו דיא פאַרמע? מיט דיין קאַפיטאַל קענסט דו דא איז נייאַרק פיהרען 77 טויווענד גע- שעפמען. מיין גענעראַלנע אַגענט האָט געשפיעלט אויף דער בירזע ווען עס איז געווען דיא פאַניסע, האָט ער פונקט אין 65 מינוט פער- דיגענט פיער און אַכציג טויווענד דאַלאַר, 84 טויווענד ביז אַ סענט, וויא איך בין אַ איד.

ר א פ א י ל : איך בין ניט געקומען אהער מאַכען קאַפיטאַל פון שווינדעל און רויף. איך האָב געקויפט אַ פאַרמע און האָב גע- זאָגט, איך וועל אליין ארבייטען, וועל איך ארבייטען דאַרט ביז איך וועל פאַלען צו דער ערד און וועל שטאַרבען! סוויני! פאַרלעצן! (אב)

נ א ט א ש א : מע זאָגט געבילדעטע מענשען גלויבען ניט אין גאָט, האָבען זיי סאוועסט.

ס א מ ו א י ל : ניאַנע, וויא קומסט דו צו פערשטיין אזעלכע זאָ- כען? אַ באַי פון דריי יאָהר ווייסט דאָ איז אַמעריקא 20 טוי- זענד מאָל מעהר פון דיר (עטו קומט).

ע ט י : ניאַניע, סאַמואַיל, וואָס זיצט איהר דאָ?

נ א ט א ש א : בלייב דא, עטי, איך דאַרף דיר עפּים זאָגען.

ע ט י : זעהסט, ניאַניע, סאַמואַיל איז אַלבערסט בעסטער פריינד. אַ ל ב ע ר ט : איך האָב קיינעם ניט אזוי ליעב, וויא אָנקעל סעם, קיינעם ניט.

ס א מ ו א י ל : מיר דאַכט זיך, איך זאָל האָבען 97 אזעלכע זיהן, וואָלט נאָך ניט געווען גענוג פאַר מיר... קום, מיר וועלען פאַהרען אין דיינינג רום (נעמט איהם אויף דיא פלויצעס) נא, האַרזי, הי! הי! הי! (חירזשעט וויא א פערד און לויפט. אב).

נ א ט א ש א : עטי, זיי ווילען דאָך ניט פאַהרען צוריק... אי, מיר

דוכט זיך אז ציליע. .. וואָס קען דאָ ציליען אזוי אויפהאַלטען?
ע ט י : איך ווייס ניט, ניאניע.

נ א ט א ש א : איך ווייס, דוא האסט זיך פיינט צו קלאנען... אָבער
זייערע אויגען האָבען גערעדט, ווען זיי האָבען דאָ געשפּיעלט...

הייליגער גאָטט! אַ שוועסטער!

ע ט י : דאָס האָט זיך דיר אויסגעווייעזען, ניאנע.

נ א ט א ש א : אי, עמי, דוא קוק זיך צו בעסער.

ע ט י : וואָס פאר אַ רעכט האָב איך זיך צוקוקען.

נ א ט א ש א : דער פאפא, דאכט זיך, אזא קלוגער מאן און זעהט
ניט.. ער מיינט, דוא ביזט גליקליך.. מען דארף איהם עפענען

דיא אויגען....

ע ט י : ניין, ניין, ניאניע, בעוואַהרע גאָטט, ער האָט גענוג צרות
און יסורים אַהו מיר.

נ א ט א ש א : עס איז יעצט ניט אזא אונגליק. צו גייט זיך נאָכ'ן
יודישען זאַקאָן.

ע ט י : ניין, ניאניע, עס וועט נאר ברענגען אלעמען שאַנדע און
שמערצען און קיין גליק וועט עס מיר ניט בריינגען. דער פא-

פא האָט איין טרויסט, איין פרייד, דאָס אַם ווייניגסטען איך בין
גליקליך, וואָרום זאָל איך ביי איהם זיין איינציגע טרויסט רויבען ?

מיין קינד האָט יעצט אַ פאָטער און ווייס ניט פון קיין זאך, איהם
קאָכט טייער אזא פאָטער, אָבער וואָס זאָל מען טהון, אז דיא וועלט

פאָדערט עס ? יעצט שווייגט ער, זאגאר זיינע עלטערן, קיינעם אין
דער וועלט האָט ער נאָך ניט געזאָגט, אז דאָס איז ניט זיין קינד.

ווען אָבער עס וועט ארויס אַ סקאַנדאַל, אַז אמעריקאַנער שמוציגער
דיוואָרם קיים, וועט דיא נאַנצע וועלט זיך אָנהויבען גריבלען אין

מיין פּערגאַנגענהייט... דאָס קינד וועט ליידען פאר מיר, דער פאָד
פאָ וועט האָבען נייע בזיונות.. און ער האָט דאָך אזוי פיעל גע-

אַפּפערט אום אללעם צו פערדעמען... און וואָס קען איך ערוואַרטען?
בלייבען אַ גרושה אויפ'ן פאָטער'ס האַלז ? אָדער נעהן זוכען א'ן

אַנדערן, אַ בעסערען ? אי, ניאניע, וואו זיינען דיא בעסערע, וואו ?
און איז דאָס שעהן פון א פרוי : פריהער האָבען אַ געליכטען, נאכ-

דעם האָבען אַ מאָן, נאכדעם אויסביימען דעם מאן אויף א'ן אַנז
 דערען? אזוי וויא ציגיינער ביימען פערד אויף אַ ייד. ניין! ניאניע
 מיר איז בעשערט צו ליידען, דולדען און שוויגען, אזוי האָב איד
 פערשפראַכען... ניאניע, עס איז אזא וועלט, פאר איין אויגענבליק
 פרייד מוז מען בעצאָהלען מיט אַ גאַנצען לעבען וויטאַגען, — פאר
 איין זיסע האָפפנונג — מיט אַ גאַנצען אַקעזאָן טרערען (טרערען)
 אי, ניאניע, איד זאָל דיך ניט האָבען, פאר וועמען איז דער גאנז
 צער וועלט וואָלט איד געקענט אויסוויינען מיין ביטער הערץ.

(פאלט צו צו איהר און וויינט.)

נ א ט א ש א : דימאטקא, קינד מיינס, ארעמע שעפעלע מיינע
 (ביידע וויינען.)

ג ר ע ג ו א ר : (פון אנדער צימער) עי, עטי, נאטאשא, וואו זיינען
 זיי דארט?

ע ט י : ניאניע, געה אהין געשווינד, איד וועל אריינלויפען איין
 זיין צימער אויסוויינען זיך איז דער שטיל.. איד וויל ניט מען
 זאָל זעהן מיינע טרעהרען (אב אין גרעגוארס צימער. גרעגואר קומט.)

ג ר ע ג ו א ר : ביזט דא אליין, נאטאשא, עטי, ניטא דא?

נ א ט א ש א : ניין, קומט, מיין הערר אהין, צו דער גאַנצער
 קאַמפאַניע (ציליע לויפט אריין) ציליע, ווידער קאַנצערט? אי,
 בארעמהערציגער גאַטט (אב).

ג ר ע ג ו א ר : ציליע, איד וויל ניט דוא זאַלסט פאַהרען. איד וויל
 ניט! דוא הערסט?

צ י ל י ע : נארר, איד האָב געזאָגט, איד פאַהר ניט, זאַלען זיי זיך
 אפילו שמעלען אויפ'ן קאַפּ, וועל איד שוין ניט פאַהרען. קום
 אהער ניכער, איד וויל אריינחאפען אַ פאַרד קוש... אי! ווען מיר
 האָבען געשפיעלט דיא סאַנאַמע, האָב איד זיך פלוצלונג דערמאַהנט
 וויא טאָלסטאָי שילדערט דעם איינדרוק פון דעם שפיעלען אויף
 זיינע העלדען.. מיין הארץ האָט פלוצלונג אָנגעהויבען פאכען און
 דיא זיסע טענער האָבען זיך צונויפגעגאַסען מיט'ן פיער פון דיינע
 אויגען... דוא זאַלסט עוויג שפיעלען, וואָלט איד דיך עוויג לעב
 געהאַט. (קושט איהם און בייסט)

ג ר ע ג ו א ר : אי! האסט מיר ווידער שיער ניט אָבגעביסען א
ליפ, זא וואָהר ווײַא אײַד לעב (אומארטט זײַא. עמי קומט צוריק,
בלויבט שטיין איבערראשט. זײַ בעמערקען זײַא ניט און בלײַבען געארטט.)
צ י ל י ע : אײַד בײַן ניט ווײַא דײַא צוקראַכענע ווײַבעל דײַנע. אײַד
ווײַס, ווײַא אײַז אַרטיסט האַט לעב געלײַעבט צו זײַן.
ג ר ע ג ו א ר : נאָך ווען אײַד האַב עמי'ן גענומען, האַב אײַד שױן
א טראַכט געטהון : דײַא שוועסטער וועט אײַד זײַן מײַנע,
זא וואָהר ווײַא אײַד לעב... ציליע, אזױ פיעל צײַט אױעק און...
צ י ל י ע : רעד ניט, דאָס מאַכט מיך דול, אײַד האַב מורא.
ג ר ע ג ו א ר : דײַא יוגענד געהט אױעק... וועסט נאָכדעם טרײַט
האַבען, וועט זײַן צו שפּעט.
ע ט י : (גאַנץ רוחיג) אײַהר זײַט נאָר דאָ ?
ג ר ע ג ו א ר : (מאַכט זײַך גלױכגילטיג) יא, עמי, מיר זײַנען דאָ...
ציליע איז מיר שולדיג געווען אַ קויש, האַב אײַד זײַא אַרויסגערוּר
פען... אזא שױוין! זײַא האַט מיך אָבגענאַרט. זײַא בײַסט זײַך נאָר.
ע ט י : (שמײַכעלט) אָבנאַררען און בײַסען! הם!.. ציליע, נאָך
וואָס זאָלסט דוא דאָס טהון ? קומט, דער פּאַפּא איז דאַרט
אַלײַן. (גרעגואַר און ציליע געהען פּריהער, עמי נאָך זײַן שױן בײַ דער
טהיער זאָגט זײַא גאַנץ רוחיג) יא, ציליע, אײַד האַב דײַך עטוואָס גע-
וואַלט פּרעגען (בײַדע שוועסטער בלײַבען).
צ י ל י ע : האַסט מיך געוואַלט פּרעגען עטוואָס ?
ע ט י : יא, אײַד האַב דײַך געוואַלט פּרעגען : דוא וועסט פּאַהרען
מיט פּאַפּא אהיים ?
צ י ל י ע : נײַן, אײַד וועל ניט פּאַהרען.
ע ט י : דעם פּאַפּא איז דאַרטען זעהר שווער צו זײַן אַלײַן.
צ י ל י ע : אײַד קען ניט עױיג לעבען פּאַר'ן פּאַפּא, אײַד ווײַל
לעבען פּאַר זײַך אַלײַן אײַד.
ע ט י : (רוחיג) יא! פּאַר זײַך אַלײַן אײַד. ציליע, אױב דוא ווילסט
לעבען פּאַר זײַך אַלײַן אײַד, דאַרפסט דוא זײַך ניט זשענרען,
ניט בעהאַלטען זײַך. האַסט לעב מײַן מאַן ? (ציליע, אי!) יא,
האַסט לעב מײַן מאַן, נומיר באַלד אַרויסרופען אהער דעם פּאַפּא.

גרענאר'ן און נומיר זיך דורכריידען וויא מענשען, וויא אזוי מען זאל אלעס ענדיגען אהן סקאנדאלען און אהן בזיונות.

צו יע : וואס ? ווער האט עס דיר געזאגט, אז איך האב ליעב דיין מאן? ... גאר ניט, א שוואגער... אן אייגענער...

ע ט י : אויב דוא האסט איהם ניט ליעב, איז ערגער פאר דיר, דערווייל מיין ניט, אז איך בין בלינד. איך האב פריהער געזעהן און האב געזעהן איצט... שרעק זיך ניט, איך וועל צו דיר ניט האבען קיין מענות, נאר זאל ער מיר פריהער געבען א גט. ער זאל אפילו ליעב האבען א פרעמדע פרוי, וואלט איך איהם קיין מאל ניט געשטאנען אין וועג. ווער רעדט נאך א שוועסטער. אד, זאל זיין מיט גליק. אבער אין א'ן ארענטליכען וועג, ניט וויא אויסגעלאסענע מענשען...

צו יע : זיא רעדט פון אויסגעלאסענע מענשען ! דוא האסט געמאגט האבען א ליעבהאבער ? וועמענס קינד איז דאס ? ער האט מיר אללעס ערצעהלט וועגען דעם קינד ! האסט ניט אבגענארט דיא גאנצע וועלט... הא ? יעצט פערשטיי איך, ווארום איך, איז זאגאר דער פאפא, אללע האבען דאס קינד ניט ליעב?...?

ע ט י : איך בעשולדיג דיך ניט, חלילה, אין דעם, אז דוא האסט ליעב מיין קינד, — ניין איך זאג, דוא האסט ליעב מיין מאן.

צו יע : דוא האסט געמעגט, מעגען אנדערע אויך. אזא וויא דוא האט ניט קיין רעכט צו רעדען און האבען פרעמענזיעס...

ע ט י : ווער זאגט דען דיר, דוא מענסט ניט ? איך רעד ניט און האב קיינע פרעמענזיעס... ציליע, איך וועל ניט דערלאזען צו אזא מיאוס'ן סקאנדאל ! צוויי שוועסטער... ראפאיל פרידלענ-דער'ס ביידע מעכטער ! אויף זיין אלטען גרויען קאפ נייע שאנדע און שמאץ ? ניין ! אדער דוא פאהרסט באלד מיט'ן פאפא אהיים און אלעס איז ביי אייך געענדיגט, אדער....

צו יע : (אויפגערעגט) ניין ! איך וועל ניט פאהרען !

ע ט י : דאן דארף ער מיר גט'ן און דיר נעהמען ! באדך, שוין דארף אללעס ווערען געשלאסען ! (שרייב אין טהיר) פאפא !

גרענאר ! אהער גיי !

צו יע : וואס טהוסט דוא ? ביזט אראפ פון זינן ?

ע ט י : מיר וועלען עס באלד ענדיגען... ציליע, איך האב ניע איז
מיין לעבען ליעב געהאט שפאס צו מאכען! (אין טהיר) פאפא,
דוא געהסט ?

צ י י ע : (ערשראקען) ניין, ניין! גאטט איז מיט דיר, וואס
טהוסט דוא ? ניין, ניין! .

ע ט י : אה, ניין! דאן שווער מיר, גיב מיר דיין עהרענווארט, דיין
האנד אז דוא פאָהרסט און ביי אייך איז אלעס געענדיגט
(שווייגט) ניין ? אָט זיינען זיי אלע דאָ. (ראפאיל, גרעגואר, נאטאשא,
נאכדעם אפרים מיט ביילען, סאמואיל מיט אלבערש'ן.)

ר א פ א י ל : נו, (א קוק אויף עש'ן) וואס איז, עטי ? הא ?
ג ר ע ג ו א ר : וואס איז דא געשעהו ? (ערשראקען, אלע פערוואונ-
דערט)

א פ ר י ס : אייגענע שוועסטער, מסתמא, זיך אביסעל צודראפעט..
נ א ט א ש א : יא! אייגענע שוועסטער. גאטט איז היממעל..

ר א פ א י ל : איך פרעג דאך וואס איז דאָ ביי אייך פאַרנעקומען?
ע ט י : (רוהיג) נו, ציליע ? (ציליע קעמפט מיט זיך און גיט איהר
ענדליך דיא האנד)

ג ר ע ג ו א ר : וואס איז דאס אזוינס ?

ע ט י : (מיט א שמייכלע) הם, וואס איז דאָרט אזוינס ? נאָר
נישט. ציליע פאָהרט אַהיים מיט'ן פאפא... יא! אַהיים, אַהיו,
אויף דער פארמע! (ציליע פערדעקט איהר געזיכט און וויינט ביז).

(פארהאנג)

דרימער אקט.

(נאכט, עס ברענגען לאַמפען. א גרויסער זאאל ביי פרידלענדערן אויף דער פארמע, א טרעפ מיט א קארפעט פיהרמ אויפ'ן צווייטען שטאָק. טהירן רעכטס און לינקס. צוויי זעהר גרויסע פענסטער דורך וועלכע מען זעהט בויםער און געבוידע פערוואַרפענע מיט שנעע. פערשיעדענע אלטע און נויע מעבעל, גרויסע שטרויענע ראַקענטישערס, א פיאנאָ, אויף וועלכע עס ליעגט גרעגוארס פידעל און אלבערט'ס קלוינע פידעלע. ביי די ווענד גרוי-סע ביימישען, שמעקענעם צום פישען, שפאנגעצייג. אין הינטער גרונד עמלוי-כע נויע בארלאך. פיעל גרויסע קאסטענס מיט ביכער. נאַטאַשאַ זיצט בוים פענסטער און קוקט וויא דער שנעע פאלט. עטי זיצט אויף דר'ערד לעבען דיא קאסטענס. שלעפט פון זיי ביכער, בלעטערט זיי און לעגט לעבען זיך... שוין פיעל ביכער לעבען איהר.)

נ א ט א ש א : דאנק דיר, פאַטער אין הימעל. דערלעבט קריסט-מאס, ראַזשדעסטוואַ קריסטאָוואַ. מע זאָגט, ביי אונז דאַרט אין דער היים וועט קריסטמאס זיין ערשט מיט צוועלף טעג שפעטער, וואָס האָבען זיי קיין צייט ניט דיא אמעריקאנער? נאָר זיי לויפען. איך בין ניט קיין געלערנטע און איך פערשטעה ניט, פארוואָס אין אונזער ערלעזער אין אמעריקא געבוירען פריהער און אין רוסלאַנד שפעטער. אי ביי אונז דאַרט אין דער היים, איז היינט דער סאָד טשעלניק. מע עסט קאלטע קוטיא מיט פלאַמען קיסעל... דיא גלאַקען קלינגען און שאללען, ליעדער טראָגען זיך פון איין דאַרף צום אנ-דערן... יונגע פאַזאַרלאך פאַהרען אום אין שליטענס מיט פריי-ליכע געשרייען און פיהרען וועטשערע צו זייערע עלטערן. גאנצע פארטייען גייען פון שטוב צו שטוב און זינגען קאליאדקעס (זינגט) „סיאלא זויעודא נא וואסטאקע אי שלי טרי וואלחואי... פאר-געסען.

פאטער אין הימעל, פארן שניי דאנק איד דיר... עם דערמאנט
דיא פערנאנגענהייט, דיא היימאטה, און דאס הארץ טהום וועה און
עם איז גוט... עם קען זיין, אז דיא זעלבע שנייעלע איז פאראיאהרען
געלעגען אויף אונזערע סטעפעס דארט... ווייט... און היינט פאלט
זיא פון הימעל דא... (קוקט זיך אום) זעה נאך ווי זי האט זיך פער-
טיעפט... קינד, וואס זוכסט דו דארטען?

ע מ י : אה, ניאניע, דיעזע ביכער דערמאנהען מיר די אמאליגע
גליקליכע יאהרען, ווען איד בין געווען זארגלאז, ווען איד בין
אין דיא לאנגע ווינטער-נעכט געזעסען און געלעזען און געטרוימט.
פערנאנגען. (א פארט) עם קען זיין אז דיא גאנצע צייט איז דאס בוך
געלעגען ניט געזעפענט... און דער בריעה מיט'ן בילד זיינען גאנץ.
נ א ט ש א : (זעצט זיך לעבען איהר) שוין באַלד פינף יאהר, אז
מיר זיינען דא און דיא ביכער זיינען נאך ניט אויסגעפאקט...
נויטיג געדארפט שלעפען (גלעט איהר דיא האַר) עמי, נו, און וויא
אזוי איז איצט דיינער צו דיר?

ע מ י : וויא שמענדיג, צוויי טאָג פערליעבט, צוויי וואַכען צו-
קריעגט, ניאניע, איד בין שוין צוגעוואוינט געווארען צו אזא
לעבען און צו איהם אויך... ע I פון טויזענד פעהירראטע, וויא איד
זעה, לעבען 900 אזוי וויא איד... איד האב זיך אונטערגענומען צו
דולדען... ניאניע, וואו זיינען דיא גליקליכע?

נ א ט ש א : עמי, ווען דוא זאָלסט האַבען קינדער, וואַלט דיין
לעבען ניט געווען אזוי דונקעל.

ע מ י : יא, מיין פאַמיליען לעבען וואַלט ניט געווען אזוי זינלאַז...
ער וויל אָבער ניט קיין קינדער.

נ א ט ש א : וואָס הייסט, ער וויל ניט? גאָטט האָט בעשאַפֿען
יעדע פרוי מוטער צו זיין.

ע מ י : און פאר אלבערמ'ן וואַלט געווען נאָך שווערער דאָס לעבען,
ווען עם וואַלט געווען נאָך קינדער... ניאניע, וואו איז אַל-
בערט?

נ א נ י ע : מיט סאמואיל'ן געגאנגען גליטשען זיך אויפ'ן מייד.
דער פאפא מיט ציליען זיינען געפאהרען קיין הארטפארד איינ-
טאג

קויפען פערשיעדענע זאכען. אזוי פיעל געסט און דער פאפא, דוא וויסט דאך, האט ליעב טראקטירען ברייט, פאָ דוססקי... פאר א יאהרען זיינען געקומען צו אונז דיא אמעריקאנער מוזשיקעס מיט מוזיקאנטען... נה, האט זיך דא אבגעטהון... עטי, וואס איז דיין שווער און שוויעגער געקומען, אויך נאך צו גאסט?

ע ט י : (זוכט) אפשר נאך צו גאסט און אפשר וואס בעמען ביים פאפא...
פאפא...

נ א ט א ש א : און דינער שלאפט פון נאך מיטאג אָן? ... איז דער קאונטרי קומען זיי שלאפען און אין שטארט עסען זיי ברייט אומזיסט. אי! גאטט, וויפיעל דארמאיעדעס דוא האסט איז דיין גרויסער וועלט. (הוה אויסגעפוצט, נאך איהר אפרים און ביילע.)

ח ו ה : קומט, איד וועל איך ווייזען אלע ציממערן... אט דיא שטאל רופט זיך ביי זיי זאאל... אי, דיא אמעריקאנער האבען דען שכל צו לעבען?

ע ט י : דוא זאלסט זעהען וויא זיי לעבען, וואלסט דוא איין אנדער מיינונג געהאט.

ח ו ה : אט דאס איז דאך, מע זיצט דא אין דער מדבר און מע זעהט נאך ניט. אין נויארק איז דא אלץ דינג, אפערע, קאנצער-מען, רוסשישע באללען... אי! איד געה דא אויס וויא א וואקס.

ב י י ל ע : וואס רעדט איהר, מחתנתטע? איהר בליהט דאך וויא א יונגער וויינשעל בויס...

א פ ר י ם : הלואי אויף אלע אידען געזאגט געווארען, קיין עין הרע, וויא א גוטער קאנטראכאס.

ע ט י : מאמא, מיר האבען אין קרעמענטשוג אויך ניט געהאט קיין אפערע און דוא ביזט דארט, חלילה, ניט אויסגעגאנגען וויא א וואקס.

א פ ר י ם : אי, עט; וואס גלייכסט דוא? א קלייניגקייט קרעמענטשוג? א כרד! זייעפיעל יודען קיין ע"ה, דיא קאהר-שול, גור אריה'ס קאזארמעס: פס! היינט למשל דארט חנוכה-צייט,

לאמקעס, משקה, א קערטיל, גענזיגע גריווען. דארטען לעבט מען...
אי, אי!

ח ו ה : און דא לעבט מען וויא אין א וואלד... איהם הארט עפּים
פאר אן אנדערן?...

ע ט י : אה, ווען איהם זאל ניט הארען פאר אן אנדערן!... ער
וואלט געווען גליקליכער...

ח ו ה : איך ווייס, איך זעה אנדערע מענשען ניט רייד, אבער
עס איז זיי גוט... מע לאכט, "א כליומר, א כליומר" אויך ניט
קיין יונגער מאן און פולל מיט לעבען, לאכט ווערט, געהט ניט אנגע-
בלאזען טאג און נאכט...

א פ ר י ס : א יא? און ביי ביילען בין איך גארנישט... א, איהר
זאלט מיך קענען אמאל, געוועזען א מזיק!

ח ו ה : דער רוח נעמט אייך נאך איצט אויך ניט... איהר שפיעלט
בעסער פון גרעגוארן.

ע ט י : אזא מכין ביזט דוא? פערשטיי איך שוין, ווארום דוא
קענסט ניט לעבען אהן אפערעס מיט קאנצערטען.

א פ ר י ס : זיא נעמט זיך אן! יונגע לייט האבען זיך ליעב א-
צונעמען איינער פאר'ן אנדערן.

ב י י ל ע : איך ווייס, דיא ווייבער גלייכען זעהר דיא כליומר,
חזנים, אללע קונצענטאכער... אי, ווען מע קען זיי גוט...
חזיר'שע קישקעס... וואס איז דאס פאר מענשען, אז דער עיקר
פעהלט זיי?

א פ ר י ס : אונז פעהלט דער עיקר? ע, ביילע, זאג ניט קיין ליגען...
דיא נשמה פון א גוטען כליומר, איז וויא א פידעלע, מע דארף
זיא נאך ריכטיג אַנסטראַיען.

ח ו ה : מיר זיינען דא אייגענע מענשען, איך מעג אייך זאגען,
איך וועל ניט זיצען דא אין דארף מיט איהם... גענוג אַנגעליר-
מען זיך פון איהם דארט אין ראססיע... ווייס איך, דארטען מע
האָט געמינט, ער איז ראפאיל פרידלענדער, ראפאיל פרידלענדער!
דא זעהט מען זיין בריהשקייט. שיינע געשעפטען מאכט ער דא...

ע מ י : מאמא, מיר דאכט זיך, עס וועט זיין גלייכער אז דוא וועסט
ניט רעדען קיין סך.

ח ז ה : (ביז) נו, יא, איך זאל שכל האבען און זיין פריהער בע-
קאנט מיט אפיצירען, וואלט איך איצט אויך געווען א סטאטיק
און געשוויגען. דאנקען גאט, איך האב זיך ניט מיט וואס צו
שעהמען, איך מעג רעדען! קום, מחותנת'טע! קומט מחותן... אהער
גייען דיא בעדרומס, און דארט, איהר זעהט? דיא „לאיבערי" רום,
מיר האלטען דארטען סוויט פאמיימאס. (זיא און ביילע אָב.)

א פ ר ים : עמי, זיא שטורבעט זיך? ביי מיר איז דאס געגליבען
צו א מוזיקאלישע זאך... וואס דארף איך זוכען חסרונות אין
דער אינטראדוקציע, אז דיא קאמפאזיציע אליין איז גוט? עמ! (אָב)
ע מ י : (צו נאמאשא'ן, וועלכע האָט דיא גאנצע צייט געווישט דיא
גלעזער) אז מענשען ווייסען דאס דוא האָסט א וואונד, שלאָר
גען זיי דיך ניט אויף א געזונמען פלאץ... ניין! יעדער ציעלט
נאָר אין וואונד אריין און וואָס שטארקער, וואָס גרויזאמער (שלעפט
ארויס א בוך. — שמיל) מיין גאָט דאָס איז דער עלפטער באַנד! (בער
הערשט זיך) איך וועל עס זעהען שפעטער. (לעגט דעם בוך אוועק און
נעהמט אנדערע ביכער. שמיל.) ווער האָט דאָס געקענט איבערבלינדען
דאָס בוך מיט א ווייסען פאָדעם?

נ א ט א ש א : (אפארט) זיא האָט געפונען (לויט) עמי, דאמאלס,
ווען דיינער איז געקומען צום ערשטען מאל, עס איז געווארען
א סומאטאכע... ציליע האָט א וואָרף געטהון דעם בוך... איך האָב
דערזעהען האָב בעהאלטען... איך האָב געטראַכט אפּשר וועסט
דיא אַמאל וועלען זעהן. ע, קינד, איך געה באַלד אריין, איך דארף
א ריינעם האַנטוך. (אָב)

ע מ י : (שמיט אויף) אה, טייערע ניאניע! (געהט לאנגזאם צום
מיש, זעצט זיך) קיינער האָט דעם בוך ניט געעפענט זייט דאָן...
איך פיהל, דער בריעה און דאָס בילד זיינען דאָ. (עפענט דאָס בוך)
זיין בריעה! צוזאמען מיט דיעזע לעצטע ווערטער האָט ער אויס-
געהויבט זיין לעבען... (נעהמט פון איין אלטען קאָנווערט א בריעה)
אי, איך וועל איבערלעבען נאָך אַמאל דיא גאנצע שרעקליכע דראַ-

מע און דאן פערניכטען, צורייסען אללעס, פערגעסען... (קוקט אויפ'ן בריעף) דיא טרערען זיינען אויסגעטרוקענט און נאָר דיא פלעקען געבליעבען. דיעזע פלעקען וועלען בלייבען אויף עוויג (קוקט זיך אום און לעזט) „מיין טהייערע עטי, ווען דוא וועסט לעזען דיעזע מיינע ווערטער, וועל איד שוין ניט לעבען מעהר — איד האָב ניט קיין אנדער אויסגאנג. צווישען דיר און מיר געפינט זיך אַ וואַנד, וועלכע מענשען האָבען מיט אויפער געבויט טויענדער יאהרען לאַנג, איר וויעפיעל לעבענס האָבען זיך אַן דיעזער וואַנד צובראכען, וויעפיעל גליק צושטערט, וויעפיעל טרערען און בלוט זיינען פער-גאַסען געוואָרען לעבען דיזער וואַנד פון ברודער־פיינדשאַפט און מענשענהאַס! איד בין צו שוואַך, איד זאַל קענען דיזע פעסטונג דורכברעכען, זאָגאר אום, אַם ווייניגסטען, צו מיין אייגענעם גליק זיך וועג מאַכען און... איד מוז שטאַרבען. (פּוויזע) מיך פרייט, וואָס דוא, עטי, ביזט שטאַרקער פון מיר... דוא דאַרפסט, דוא מוזט לעבען און, איד ווייס, דוא וועסט פיעל מוזען ליידען... איד נעם יעצט מיין רעוואָלווער און מיין לעצטעס וואָרט איז: לעבע וואַהל, מיין עטי, לעבע וואַהל! איד האָב ניט געקענט זיין דיינער אינ'ם לעבען, בין איד דיינער אינ'ם טויט“ (וויינט איין אויגענבליק. בער הערשט זיך) און דאָס איז זיין בילד... אַי, וויא גערן וואַלט איד יעצט דיעזע טויטע אויגען געקושט (בעטראכט עס) אבער דאָס דאַרף איד ניט טהון... דאָס וועט ניט זיין עהרליך. דאָס וואָס מע קען ניט טהון אָפּפּען, דאַרף מען זיך ניט ערלויבען אין געהיים. איד געהער יעצט צו אַן אנדערן, וועלכען איד האָב גאַשוואַרען טריי זיין. ע! גנב'נען ביי איהם, ביי מיסטער גרעגואר פידלער אַ קוש פאר דעם טויטען? ניין! (בעטראכט דאָס בילד, גרעגואר קומט פון דיא טרעפ, פערקעמט, ערשט אָבגעוואשען. בעמערקט, וויא זיא בעטראכט עמוואָס און גנב'עט זיך צו).

ג ר ע ג ו א ר : זעהסט, איד וויל טיי און זיא זיצט נאָר דאָ... .

עי! וואָס איז דאָס ביי דיר?

ע מ י : (זעהר ערשראָקען) אַה! זעה נאָר!

ג ר ע ג ו א ר : דעם ערשטען מאל זעה איד, דוא זאָלסט זיך ער-

שרעקען. דאָס איז ניט אומזיסט, זא וואָהר איד לעב. וואָס איז דאָס פאר אַ בריעה מיט אַ בילד, האַ? מיר האָט דאָס הערץ שטענדיג געזאָגט, אַזעלכע פרויען וויא דוא, טאָהר מען ניט גלויבען... וואָס איז דאָס פאר אַ קאַרעספּאַנדענציע?

ע ט י : (שוין רוחיג) עס איז אַ בריעה און אַ בילד געשיקט צו מיר (לעגט עס אריין אין בוך און מאכט דעם בוך צו).

ג ר ע ג ו אַ ר : אזוי? צו דיר? וויא באַלד אַז צו דיר, דאַרף איד עס פריהער זעהען. (וויל ארויס רייסען דעם בוך.)

ע ט י : דיעזער בריעה איז געלעגען העכער אַכט יאָהר איז דעם בוך, איד האָב עס ערשט געפונען... געשריעבען פון אַ מענ-שען, וואָס איז שוין לאַנג טויט.

ג ר ע ג ו אַ ר : אַה, פון דיינעם? פון דעם געפּגראַטען מנובל! פון דעם געמיינעם שורקע! גיב עס אַהער! (רייסט ארויס דעם בוך,

קוקט אויפ'ן בילד) אַ מאָרדע פון אַ ניעדערטרעכטיגען לומפ!

ע ט י : איד ווייס, דוא שימפּסט איהם, ווייל דוא ווילסט מיר קרענקען... מיר האַרט ניט.

ג ר ע ג ו אַ ר : איד ווייס, ביזט אַזא פרוי, וואָס דיר האַרט שוין גאַר ניט... נו, און דאָס וועט דיר איד ניט האַרען, האַ? (רייסט דאָס בילד אויף שטיקלאד).

ע ט י : דאָס וועט מיר איד ניט האַרען — איד האָב עס אליין גע-וואָלט פערניכטען...

ג ר ע ג ו אַ ר : זיא האָט עס געוואָלט פערניכטען! געפונען וועמען צו נאַרען... אזא פרוי וויא דוא, האָט געדאַרפט מעהר שכל האָבען צו זאָגען ליעגען... און דאָס איז זיין סאַלדאַטסקי שריי-בעכץ (וויל ארויסנעהמען דעם בריעה פון קאַנוועיט).

ע ט י : גרענאָר, דאָס איז געשריעבען צו מיר און דוא דאַרפסט עס ניט לעזען... ניע האָב איד מיר ערלויבט דיינע בריעה צו עפענען.

ג ר ע ג ו אַ ר : אזוי? צו דיר? דוא אַבער מיט אַללע דיינע בריעה, סעקרעמען, סודות, אַללעס געהער מיר. מיינע בריעה האָסט דוא קיין רעכט צו עפּענען... איד אַבער... איד בין דיין מאַן!

איין עהרליכע פרוי קען קיינע געהיימיסע האַבען פון איהר מאן.
(וויל עפענען דעם בריעף).

ע מ י : איך וואָלט דיך געקענט פרעגען, דאָרף איין עהרליכער מאַן
האַבען געהיימיסע פון זיין פרוי? אָבער וואָסו רעדען? איך
זאָג דיר נאָר, דיעזען בריעף וועסט דוא ניט לעזען... מעגסט מיר
גלויבען, אָדער ניט, איך זאָג דיר, דאָ איז ניטאָ קיינע סעקרעטען...
איך פערבארג און פערלייקען קיין זאָך ניט... דער וואָס האָט דעם
בריעף געשריעבען, לעבט ניט מעהר. ווען ער האָט עס געשריעבען,
איז ער געווען ווייט פון אונזער שמוציגע וועלט — און לעזען דעם
בריעף מיט שלעכטע, אונריינע געדאַנקען וועל איך ניט ערלויבען!
דעם בריעף, גרענאָר, וועסט דוא ניט לעזען, דאָס זאָג איך דיר!...
(שמרענג) דעם בריעף גיב אָהער מיר!

(דערשרעקט זיך און גיט אָב דעם בריעף).

ג ר ע ג ו א ר : חיי! חיי! אַז דוא ווערסט פלוצלונג אזא שטאַרקע,
הויבט עס מיך אַן קיצלען צום לאַכען. חיי! חיי! חיי! זאָ וואָהר
איך לעב.

ע מ י : (ריכט אָן לאנגזאָם א שוועבעל און פערברענט דעם בריעף) דעם
בריעף וועט שוין מעהר קיינער ניט לעזען.

ג ר ע ג ו א ר : זעהסט! וועל איך דאָך טאַקי קיינמאָל ניט וויסען,
וואָס דאָרטען איז געשטאַנען? (ווערט וויעדער ביז) אונפער-
שעהמטע פרוי, בוהלערין! אַפיצירסקי מאַדאַם! (זיאַ קוקט אויף
איהם גלויבנליט, נאמאשא קומט).

ג א ט א ש א : דער יונגער הערר וויל געוויס אַ גלאַז טיי?

ג ר ע ג ו א ר : (שרייט) איך דאָרף ניט אייער טיי! (צו עמי'ן)
ביים טאַטען אין דער היים ביזט דוא אַ גאַנצער העלד... איך
בלייב דאָ ניט מעהר! איך פאָהר שוין אַהיים (קוקט אויפ'ן זייגער)
מיר קענען נאָך פאָהרען מיט'ן לעצטען טריין נאָך ניואָרק...
ג א ט א ש א : גרינגאָרי אפרימאָוויץ, דאָס וועט זעהר קרענקען
דעם אַלטען הערר.

ג ר ע ג ו א ר : מיך קימערט זעהר וועניג דער אַלטער הערר! געה
זאג מען זאָל מיר שפאָנען פערד.

ע פ ו י : (מיט א שמיכלעל) גרענאָר, דאָרף איך אויך פאָהרען?

ג ר ע ג ו א ר : א שעהנע פראגע, זא וואהר איד לעב. אז איד וועל
פאָהרען, ווילסט דוא בלייבען דאָ? אויב דוא ווילסט דא
בלייבען, דארפסט דוא אין גאַנצען ניט קומען מעהר.
ע ט י : (מיט א שמויכעלע) איד האָב געמיינט, דוא ווילסט מיך ניט
מיטנעהמען... אז דוא ווילסט איד זאָל פאָהרען — פאָהר איד.
מיד וועלען אָבער ניט האָבען קיין צייט צוריק אלע זאָכען איינ-
פאַקען.

ג ר ע ג ו א ר : זיי וועלען אָפשיקען דיא זאָכען. געה טהו זיך אז
באַלד און ברענג מיר מיין פעלץ מיט מיין היטעל... דאַרט
ביי אונז אין צימער...

ע ט י : באַלד... ניאניע, זיי אזוי גוט, רוף מיר אַלבערט'ן.
נ א ט ש א : עטי, דאָס וועט דעם אַלטען זעהר קרענקען, בעט
איהם ער זאָל בלייבען.

ע ט י : געה רוף אַלבערט'ן (נאטאשא אב. אפארט) זיא מיינט, ער
פאָהרט שוין טאַקי (געחט מיט דיא טרעפ ארויף) הם! ווען יעדע
פּרוי זאָל גוט קענען און פערשטעהען איהר מאַז, וואָלט זיא ווע-
ניגער געוויינט און מעהר געלאַכט... אָבער דאָס לאַכען, איד האָב
מורא, איז נאָך ביטערער פּונ'ם וויינען. (אב)

ג ר ע ג ו א ר : עהע! אז איד זאָג פאָהרען, פאָהרט מען! ביי מיר
מענה'עט מען ניט... מע דאַרף וויסען וויא אזוי מיט זיי צו
האַנדלען און צייגען האַראַקטער. הם! אַבוואָהל יעצט פּלוצלונג
אַוועקפאָהרען? ... עם איז ניט שעהן, זא וואָהר איד לעב, ניט שעהן...
דער אַלטער וועט בייז ווערען און ציליע... זיא האָט געזאָגט זיא
דאַרף מיר עמוואָס זעהר וויכטיגעס מיטטהיילען... (בייז) פאר וואָס
האָט זיא מיד ניט געבעטען, איד זאָל ניט פאָהרען? זיא האָט מיד
געדאַרפט בעטען, איד זאָל בלייבען! איד פערשטעהן, זיא האָט
אומיסטען ניט געבעטען, מע זאָל מיד רעכענען פאר אַ משונגענעם,
פאר אַ שלעכטען. (גלעקלאַך, מע זעהט דורך דיא פענסטער אַ שליסען
פאָהרט צו) אי, זא וואָהר איד לעב, דער אַלטער איז געקומען צו-
פאָהרען... אָבער יעצט איז שוין שפעט... זיא קען מיינען, איד
האָב זיך איבערגעשראַקען (געחט אום אויפגערעגט. ראפאיל און ציליע

קובען אין ווינטערקליידער, פערשנייט, נאך זיי איין ארבייטער. אלע
 טראָגען פיעל פעקלאך, באַנדלעך. ראפאיל גיט דעם קוטשער געלד. ער
 נייגט זיך און זאָגט: דזשענקויע פאנע. אין דערזעלבער צייט געהט עמי
 לאנגזאם מיט דיא טרעפּ, אָנגעטחון, טראָגט גרעגואר'ס פעלץ און היטעל.)
 ר א פ א י ל : (צום ארבייטער) שאַבעלסקי, פארנעסט ניט איינדער
 קען דיא פערד (צונעמט דיא פעקלאך, לעגט אויפ'ן מיט.)
 צ י ל י ע : (צו גרעגואר'ן) עי, מיסטער, וואָס שטעהסט דוא,
 וויא א לוימענער גולם? העלף מיר אויסטחון זיך. (גרעגואר
 טחוט עם.)

ר א פ א י ל : (בעשעפטיגט צו גרעגואר'ן) ברודער, האָב איך געד
 קראָגען אַ פּלאַש ראָם! הע! הע! מיר וועלען היינט מאַכען אַ
 רוסישען פונש... און דער שניי, הא? א פערנעניעגען... אז מען
 פערמאכט דיא אויגען, מיינט מען, עם איז ראָסיע... דער אונגליק
 איז, מע קען ניט שטענדיג האַלטען דיא אויגען צוגעמאַכט (לעגט
 דיא פעקלאך) ניס... מאַנדלען... וואָס איז דאָס? אַה! אפּעלסינען
 (עמי קומט אָנגעטחון, ברענגט גרעגואר'ס קליידער.)
 ע ט י : נו, גרעגואר, טחו זיך אַז, וועלען מיר קענען פאָהרען מיט'ן
 זעלבען שליטעל...
 ר א פ א י ל : (הויבט אויף דעם קאָפּ) וואוהין איז דאָס?

ג ר ע ג ו א ר : פּאַפּא, איך דאַרף. זא וואָהר איך לעב, איך מוו...
 ע ט י : (מיט א שמייכעלע) יא, פּאַפּא, מיר ווילען פאָהרען יעצט...
 ר א פ א י ל : וואוהין פאָהרען, ווער זאָגט עם פאָהרען?
 צ י ל י ע : דאָס איז שוין עטים אויפטועכץ. איך זעה שוין!
 ע ט י : (מיט א שמייכעלע) אז גרעגואר זאָגט מע מוז פאָהרען...
 ע, (קוקט אויף איהם) פערשטעה איך ניט, ווארום זאָלען מיר
 זיך טאַקי ניט דורכפאָהרען? אזוי פיעל שניי... א שליטען... ווען
 קענען מיר אין נויאַרק האָבען אזא פערנגיגען?
 ר א פ א י ל : אַה! איהר האָט זיך געוואַלט אַביסעל קאמאיען?
 ניט היינט, קינדער, מאַרגען וועל איך הייסען שפּאַנען אַ טראַיקע
 און מיר וועלען עם מאַכען אזוי פאַ רוססקי... טשאַרט וואַזמי...
 היינט אָבער ניט פון פלעק... היינט פערבריינגען מיר דא אַללע

צוזאמען... וואָס האָט מען דאָס צוקוועמט? נו, האַפּט עס דער
רוח! (שמויסק אין באַנדעל פּאַרש.)

ג ר ע ג ו א ר : זאָל זיין מאָרגען, עמי, דער פּאַפּא איז גערעכט. גיב
איד וועל דיר העלפען זיך אויסטהון (טהוט זיא אויס און קושט
איהר בגנבה דיא הענד, ציליע קוקט אויף זיי זעהר ביזן.)

ע ט י : אז מאָרגען, מעג איד דאָך דאָס אלעס טראָגען צוריק, א יא?
(נעהמט אללע זאכען, געהט צוריק.)

ג ר ע ג ו א ר : יא, עמי, מענסט עס טראָגען צוריק. (האפּט זיא שוין
ביי דיא טרעפּ און קושט זיא, דער אלטער זאָל גיט זעהן. עמי אָב.)
צ י ל י ע : (צו גרעגוארן) איריאַט! מיינסט עס איז מיר א פּערנע
ניגען צו זעהן אייערע צערמליכקייטען?

ג ר ע ג ו א ר : אז איד האָב דיר געקענט פּערגלייכען צו עמי'ן ביזן
איד טאַקי אן איריאַט, זא וואהר איד לעב... פּאַפּא, איהר וועט
רויכערן א גוטען סיגאר! איד ברענג שוין א פּאַאר סיגארען (אב
נאָך עמי'ן).

צ י ל י ע : איד וועל הערען, וואָס רוא וועסט זאָגען מיט א מינוט
שפּעטער (חוח און נאטאשא קומען. נאטאשא קוקט איבער דיא
באנדלאך) מאמא, רוא אינטערעסירסט זיך גאר ניט, וואס מיר האָבען
איינגעהאַנדעלט?

ח ו ה : איד ווייס שוין וויא ער האַנדעלט... נויטהיגע זאכען אלץ...
ר א פ א י ל : ניט נויטהיגע זאכען? האָסט א טעות, איד האָב דיר
געקויפט לאַקירטע טופליעס צו טאַנצען אינ'ם שניי... שוועדישע
האַנדשוהען, צו קלייבען קארטאפליעס און א אָפּערן מאַנטעל צו מעל-
קען דיא בהמות. נאטאשא, העלף מיר זיך אויסטהאָן (נאטאשא
שלעפט פון איהם דעם פעליץ).

ח ו ה : נו, יא, פאר וואס ניט? האָסט דאָך איצט אַ סך געלד,
מאַכסט דאָך גליקליכע געשעפטען אין אַמעריקא!
נ א ט א ש א : (שמיל) יעווא אַראַנאָווא, זאָל כאַטש היינט זיין
אין שטוב פריערען און ליעבע... .

ר א פ א י ל : מאַדאַם פּרידלענדער, זייט אזוי גוט, הענגט אויף
מיין פעליץ (זיא טהוט עס) נאטאשא, איד האָב דיר געקויפט אַ

קריסטמאס פרעזענט (שלעפט ארויס פון דער מאשע) זעהסט, א
גאלדענע קרעסט.

ח ו ה : איהר זעהט, וואס ער האנדעלט?

ר א פ א י ל : דוא דארפסט עס ניט, האב איך דיר עס ניט גע-
קויפט... איך דארף עס אויך ניט, וועל איך פאר מיר דאס ניט
קויפען... נאטאשא אבער מיינט, זיא דארף עס... עס וועט זיא
פרייען, האב איך איהר געקויפט... עס קאסט ניט קיין מיליאן—איז
גאנצען צעהן דאלאר.

נ א ט א ש א : גוטער הערר, גאטט וועט איך בעלאהנען... מיר
האבען אללע איין פאטער אין הימעל. (קוישט דעם קרייז).

ר א פ א י ל : דיר געפעלען ניט דיא אמעריקאנער קאלאשען, האב
איך דיר אויסגעשריעבען פון רוסלאנד, טיעפע, דאמסקי קא-
לאשען... אנגעקומען מיט דער פאטשט... נא! (ווארפט צו איהר
א באנדעל).

ח ו ה : רוסישע קאלאשען? דאס איז דוקא גוט... איז דיא אמע-
ריקאנער קאלאשען קריעג איך באלד דעם קאטער... אז מע
דארף דא אומגעהען איז שניי און איז בלאטע... קיין טראטוארעז
ניטא...

ר א פ א י ל : (בייז) איך וועל הייסען דא אויף דער פארמע מאכען
דיר טראטוארעז... נאטאשא, געדענקסט, וויא מען מאכט
ווארענוכע?

נ א ט א ש א : איך געדענק ניט, ראפאיל מאיסעוויטש...

ר א פ א י ל : אנשטאט אנצוגיסען דעם קאמאזואר מיט וואסער,
וועסט דוא איהם אנגיסען מיט רויטען וויין... און עס קאכט
זיך... מע ווארפט אריין לאקריצע, נעגעלאד, באקסער סאלץ...
אט דא איז דאס אין דיא פעקלאד...

ח ו ה : א נויטיגע זאך, ווארענוכע!

ר א פ א י ל : עס איז ניט נויטיג, הא? קום, ניאניע, איך וועל דיר
לערנען, וויא מען מאכט ווארענוכע... (ער און נאטאשא אב.)

צ י ל י ע : נאך דוא טשעפעסט זיך צו איהם, וואס ביזט דוא אזוי
אונצופריעדען?

ח ו ה : אַי, מען דאַרף זיין שטאַרקער פון אייזען פון איהם אויס צוהאַלטען (א גערויש) אָט גייען אונזערע זיסע קינדער... אי! (מאכט א זויערע גרוימאסע, סאמואיל מיט אלבערט'ן קומען פערשנייט, פרוילוכע, צופלאממע.)

ס א מ ו א י ל : זען דיך דאָ, זועל איד אראַבנעמען דייע טקיטס. אַללעס איז נאָס... הא! הא! אַנגעגליטשט זיך הא? אפשר 27,000 מאָל געפאַלען...

א ל ב ע ר ט : (פרויליך) אַנקעל, איד בין נאָר צוויי מאָל געפאַלען, אָט אזוי, אויף אַללע פיער (ביידע לאַכען.)

ס א מ ו א י ל : דער שניי זאָל ניט זיין, אז איד גיב זיך אַ גליטש, פליה איד $2\frac{1}{2}$ מייל, ווי איד בין א יוד. ביי אונז איז קרעמענטשונג אז דער דנעפער פלעגט פערפרוירען זוערען, בין איד געווען דער ערשטער גליטשער... איד האָב זיך אַמאָל געוואָטען אַז איד קען זיך גליטשען פון קרעמענטשונג בין קאטערינאַסלאוו, וויא איד בין א יוד. זעה נאָר, וויא זיינע בעקלאך האָבען זיך צופלאַמט, מאַמא, איז ער ניט אַ שיינער יונגאטש? (קושט איהם געשמאק אין דיא באקען.)

ח ו ה : אי, דול ניט דעם קאַפ, נאָר דיין שיינער יונגאטש לייענט מיר אין זינן.

צ י ל י ע : זעה נאָר וויא ער לעקט איהם. האָסט איהם לייעב, הא? פערד, דוא זאָלסט וויסען, וועמענס זון ער איז, וואָלסט דוא ניט געקוואַלען אזוי... הא! הא! (אלבערט הערט זיך צו.)

ס א מ ו א י ל : אַ נייעס! וואָס הייסט, וועמענס זוהן ער איז? ביזט משוגע? (עטי קומט פון דיא פרעפ.)

צ י ל י ע : ביי קיינעם איז דאָס קיין נייעס ניט, נור ביי דיר... דוא האָסט זיך נאָך ניט אַנגעשטויסען, אז ער איז דעם אַפיציר בעלאַסאַווס זוהן?

ס א מ ו א י ל : בעלאַסאַוו'ס זוהן?

צ י ל י ע : דוא גיב נאָר אַטראַכט מיט דיין קלוגען קאַפ, וועסט דוא פערשטיין דיא גאַנצע געשיכטע... חכם!

ס א מ ו א י ל : הא? אזוי נאָר? אָה, איצט פערשטיי איד. (לאָזט

אראפ אלבערט'ן פון דיא הענד) אזוי? (קוקט אויף אלבערט'ן) ווייס
איך, וואָס האַרט מיר? אַ קינד איז אַ קינד. (נעמט צוריק אויף דיא
קניע אלבערט'ן, עמי קומט.)

ח ו ה : (בעמערקט זיא) ציליע! (ווינקט) האַסט ניט פּערגעסען
מיר קויפּען הערפּינס?

ע ט י : (רוהיג) ציליע, קום אַהער (בייגט זיך אָן צו דיא באַנדלעך)
איהר האַט געקויפּט קארטען? וואו זיינען דאָ דיא קארטען?
(ציליע גייט צו און העלפט איהר זוכען) (שמיל) וואָס האַסט דיא דאָס
געטהון?

צ י ל י ע : וואָס מיינסט דיא?

ע ט י : וואָס האַסט דיא דאָס געטהון? פאר וואָס ווילסט דיא דעם
קינד פּערגיפּטען זיין לעבען? וואָס האַסט דיא צום קינד?

צ י ל י ע : צום קינד האָב איך גאָר ניט.

ע ט י : וואָס פאר אַ רעדע האַלט דיא דאָס אין זיין גענענוואָרט?
צ י ל י ע : וואָס מיינסט דיא עס איז אַ סוד? אַלע ווייסען שוין...
ע ט י : יא, עס איז געווען גענוג דיא זאַלסט וויכען ווייסען שוין
אַללע.

צ י ל י ע : ווילסט ווייסען וואָרום איך דערצעהל אַללעמען? הע!
הע! איך וויל מע זאַל אַללעס פון דיר ווייסען, וויל טאַמער
וועט זיך מיט מיר טרעפּען אזא געשיכטע, זאַל מען מיר ניט רע-
כענען ערגער פון דיר, הא! הא! מיט דיר האַט זיך געקענט טרע-
פען, קען זיך דאָך מיט אַן אַנדערן אויך טרעפען... איך בין אויך
ניט מעהר וויא אַ לעבעדיגער מענש... הא! הא! הא!

ע ט י : ציליע, דיין לאַכען איז נאָך שענדליכער פון דיין רעדען!
צ י ל י ע : מאַך מיר ניט קיין גוגו אויגען, וועסט מיר נאָך אַמאָל
ניט דערשרעקען!

ע ט י : (שמיל, אַבער זעהר ענערגיש) ציליע, איך האָב מורא, עס
וועט קומען אַ צייט, ווען איך וועל דיר דערשרעקען, דאָן...
וועה וועט זיין פאר אונז ביידען! זעה, וועסט חרטה האַבען! נעה,
דער פּאפּא קומט (ציליע געהט שמיל צו דער מוטער. עמי קוקט אויף

אלבערטי'ן) ניין, דאָס קינד האָט גאַרנישט ניט פּערשטאַנען...
(ראפּאָיל קומט.)

ר א פ א י ל : אַהער I הא I הא I עמי, וואָס לאַזטו דיין שווער
און שוויגער דאַרטען אליין שפּיעלען זיך אין קאמער, קאמער, קאמער
הויז. (אפרים און ביילע קומען) דאָ וועלען מיר זיצען אַללע. ציליע,
זאָל מען אונז געבען טיי אַהער (ציליע אב, באלד צוריק) כאמואיל,
עפּפען, דאָרט שטייט אַ פּלאַש דאָם (כאמואיל טהוט עס) זיצט I נו,
מחותו, וויא געהט עס? איך וועל זיך וועטטען, איהר דאַרפט איצט
אַ פינפֿאָן-צוואַנציגער אויסצוקויפּען זיך צוריק פון דער יוניאָו,
הא?

ב י ל ע : אי, מחותו, וואָס רעדט איהר? ער איז דאָך איצט פּער-
קאָכט אין זיין יוניאָו... מע הערט פון איהם נאָר סקעב, קאנ-
סטיפּושען, ארגאַניזישען, שמאַרגאַניזישען. און אז אַ נייער נעמ
בער וויל אריין צו זיי, בריקעט ער זיך מעהר פון אַללע (נאַטשאַ
און א יונגע דיענסט בריינגען טיי, ראפּאָיל גיט ראָס אין דיא גלעזער).
ר א פ א י ל : אזוי? ער בריקעט זיך מעהר פון אַללע? עמי, דוא
וועסט עס גלויבען?

א פ ר י מ : יא! ווארום, אויב מיר, אַלס אַרגאַניזירטע אַרגאַני-
זישענס וועלען ניט זעהן, וויא ווערליג דער טרייד „אונזמוס“
און נאָך דיא רולס נאָך, וועלען דאָך טאַקיי... נאָר איהר, מחותו,
וועט עס ניט פּערשטיין, איהר זייט דאָך אַ קאַפיטאַליסט... ניין,
איך האָב צו אייך איין אַנדער ביזנעס: איך וויל עפּפענען אויף
הויסטאַן-סטריט אַ קאַנסערוואַטאַריע אַף מוזיק, אזוי טאַטע
פיין... עס זאָל זיך רופּפען דעך קרעמענטשוג קאַנסערוואַטאַריע
אַף מוזיק אַף נויאַרק... הם... אַט געהט גרעגואַר, איהם שמעסט
ניט דער פּלאַן... שפּעטער. (גרעגואַר קומט מיט דיא טרעפ, רויכערט.)
ג ר ע ג א ר : פּאַפּא, אַ גומען סיגאַר (גיט איהם א סיגאַר, אפרים
שטרעקט אויך אויס דיא האַנד) וואָס דאַרפסט דוא אַ סיגאַר?
איבערפּיהרען? (גיט ניט).

ר א פ א י ל : איך וויל ניט, דוא רויכערסט צו שוואַכע סיגאַרען...
איך וועל בעסער פּעררויכערן איין פּייפּקע... מחותו, אפּשר

וועט עס אייד שמעקען (גיט איהם דיא סיגארע. פעררויכערט א פויפ)
הברה, מיר האבען דא דיא גאנצע קאפעליע, טאמער וואלט מען
אונז א ביסעל געגעבען קאנצערט... א נו ציליע מיט גרענואר'ן.
צ י ל י ע: היינט, וויא עס זעהט אויס, וועל איך מיט איהם קיין
דועט ניט שפיעלען.

ג ר ע ג ו א ר: פאפא, איהר האט שוין אונזערע קאנצערטען געד
הערט גענוג... אט זאל אלבערט שפיעלען... ער האט טאג
לאנט... עמי, זאל אלבערט שפיעלען? (דיא גאנצע צייט פערליעבט
אין עמי'ן).

א ל ב ע ר ט: (מע הערט וויא ער פרעגט סאטואיל'ן) אַנקעל, איז
רוסלאנד זעהר ווייט פון דאנען?
ס א מ ו א י ל: רוסלאנד? 77 טויזענד מייל... אפשר נאך מעהר,
וויא איך בין א יוד.

ג ר ע ג ו א ר: (נעמט אלבערט'ס פידעל) אלבערט, קום אהער, דער
גרענפא וויל הערען וויא דוא שפיעלכומ. (אלבערט ריהרט זיך
ניט פון אַרמ, אללע שווייגען) נו? דו!

א ל ב ע ר ט: מאמא, פליז, מע דארף ניט, איך בין זעהר מיעד.
ס א מ ו א י ל: ער איז טאקי מיעד, מיר זיינען היינט אויסגע-
לאפען אפשר 85 טויזענד מייל

ג ר ע ג ו א ר: געה, שפיעל, אַז מע זאגט דיר!
א ל ב ע ר ט: ניין! ניין! ניין!
ג ר ע ג ו א ר: וואס איז דאס? זא וואהר איך לעב, איך פערשטיי
ניט.

ע ט י: אלבערט, אהער גיי! נעם דאס פיעדעלע און שפיעל (אל-
בערט נעמט דאס פידעלע און שמעלט זיך שפיעלען.)

א ל ב ע ר ט: (לאַזט פלוצלונג אראפ דיא הענד) מאמא, מיר טהוט
וועה דער קאפ... איך וויל געהען שלאפען.

ס א מ ו א י ל: קום, יונגער מאן, איך וועל דיר אויסטהוון און
איינפאקעווען גוט.

ר א פ א י ל: (טאפט זיין קאפ) קיין היץ האט ער ניט. פוסטיאקי!
נאָ, גיב א זופ אביסעל פונש (אלבערט וויל ניט.)

ע מ י : ווילסט א גלאז מילך ?
א ל ב ע ר ט : ניין, איד וויל גאר ניט. . נאר שלאפען.
ע מ י : געה שלאפען. . אנקעל סאמואיל וועט דיד נעמען.
ס א מ ו א י ל : עמי, עם איז גאר ניט. . ער האט זיך אנגעהארע-
וועט און וועט באַלד אנשלאפען ווערען וויא א געטוילעטער
חוריק. . אנו, ווער פון אונז וועט גיכער ארויפלויען מיט דיא
טרעפ ארויף. . איינס, צוויי, דריי ! (לויפט, אלבערט גייט לאנגזאם.)
א ל ב ע ר ט : ניין, איד וויל איצט ניט לויפען. (סאמואיל פיהרט
איהם ביי א האנד. ביידע אב.)
א פ ר י ם : איד וואַלט געטרונקען נאָד אַ גלאַז פּונש. . אַ תּענוּג!
עס ווארעמט, וויא מע ליענט אויף א לעזשאַנקע. . מחיה
נפשות. . אַה ! מיך בעט מען ניט, אָבער איד נעם און שפיעל אליין.
ח ו ה : טאַק שפּיעלט פון מיינעטוועגען עפּים אַ גוטע קלאַסישע
זאָך. (אפרים נעמט דיא פידעל פון דער פיאנאַ.)
ר א פ א י ל : יא, שפיעלט איהר יעחאון קאזאק זא דונאים מיט
וואריאציעס. . הא ! הא !
ע מ י : איד וועל געהן זעהן וואס טהוט דאס קינד.
ג ר ע נ ו א ר : זיין, עמי, איד וועל געהן. (זיא לאָזט איהם ניט. אב.)
א פ ר י ם : מחותנת/טע, איד ווייס, איהר האַט ליעב אַ גוטע יודישע
זאָך, איד וועל אייך שפּיעלען אַ „זייגעזונד“ פון דיא שקלאווער
בלויזמר, אַהן סטיקאטא, אַהן פּוטשיקאטא, אַהן פּלאַזשעלעמא,
אָבער זיס, מיט געפּיהל, מיט אמת'ע יודישע איינפאלע.
ר א פ א י ל : קאטאי, בראַט, קאַטאי ! גרעגואר, דיין פונש ווערט
קאַלט.
א פ ר י ם : (מאיעסטעמיש) זאָל זיין שטיף ! (שמעלט זיך און א
פאָזע און וויא ער וויל נאָר אַנפּאנגען, א גערויש, פיעל גלעקלאך,
פערשיעדענע קינדערשע טרובעס, א גרויסע שליטען פאָהרט צו פולל מיט
מעגשען, א געשריין, א געלעכטער.)
ר א פ א י ל : (חאפט זיך אויף) אהא ! זיי זיינען דא ! נאַטאַשא,
דיא ווארענוכע אהער ! ציליע, אַהער דיא פעקלאך מיט לעקאַח,
ניס, מאַנדלען. (עס קומען אריין פיעל באַיעס און גוירלס מיט א פרוי-)

ליכען געלעכטער, אלטע פארמערס מיט גרויע בערד און געגאלטע שנור-
בענדען, עטליכע דערפוישע מוזיקאנטען (א פידעל און צוויי באנזשעס)
אללע אין ווינטערדיגע קליידער, פערוויקעלט מיט שארפען און שאלען.
אללע גריסען זיך, אייניגע שרייען: העלל'א סאנמא קלאס! אנדערע זאגען:
העלל'א, רושיאן דזשענטלעמאן. זיי זעצען זיך וויא ווער עס וויל, נא-
מאשא טראגט אריין א סאמאָוואַר, אללע שרייען: הוררעי! איינער זאגט:
איז איז א פויער אינזשען. געלעכטער, דער אנדערער: איז איז א רושיאן
סטימער. נאמאשא און נאך א דיענסט דערלאנגען יעדען א גלאַז ווארענוכע,
ציליע טראַגט יעדען ניס און קענדי. עטליכע ארבייטער און שאבעלסקי
קומען אויך אריין. מע טרינקט דיא ווארענוכע; איינער: אַה, ניס!
דער אנדערער: א רושיאן קאקטויל, שמעלט צוריק דיא גלאַז, שטימען;
לעט אָו העוו סאם מוזיק! דיא מוזיקער הויבען אָן שפיעללען און אללע
זינגען... „דזע אלד קענטוקי“ און אנדערע סאָנגס. אָבגעזונגען הויבען
זיי אָן שפיעלען א טאנץ, אללע ווערען בעגייסטערט. סאמואיל קומט פון
דיא טרעפ, א גוירל טאפט איהם און שלעפט מאנצען, א באַי נעמט ציליע'ן,
איון אלטער שלעפט ביילע'ן. א שעהנע גוירל טאפט ראפאיל'ן און צווינגט
איהם מאנצען... ער מאנצט אזוי דאָס אלע אפלאַדירען און שרייען ברא-
וואַ. אפרים ווערט פרוילאך, טאפט דאָס פידעל און שפיעלט מיט. גרע-
גואר זעצט זיך צו דער פיאנאָ און אקאָמפאנירט. אלע מאנצען
לעבעדיג, ביז איינער גיט א געשרוי: סטאפ! אין איון אוי-
גענבליק טהוען זיך אללע אָן, שרייען גוד ניט און לויפען פאַרט מיט
געשרייען. איון אלטער פארמער דריקט ראפאיל'ן דיא האנד, ראפאיל
גיט איהם געלד, אללע גייען צום פענסטער און קוקען וויא דיא געסט
פאָהרען אָב זינגענדיג „דזי אלד קענטוקי“. נאָר גרעגואר בלויבט ביי
דער פיאנאָ און פאנמאזירט שטיל. ציליע געהט צו איהם צו. (עס הערט
זיך ווייט דאָס געזאנג פון אַלד קענטוקי...)

צ י ל י ע : נו, הערר ארטיסט, איהר פאָנטאזירט, הא? גענוג פאָנ-
טאזירען!

ג ר ע ג ו א ר : אַוועק! איד בין ביין, זאָ וואָהר איד לעב, איד
בין שטארק ביין... איד וויל צווישען אונז זאָל אַללעס זיין
געענדיגט. און דוא זאָלסט סטאָפען דיינע וויזיטען קיין נויאַרק...

צ י ל י ע : עם אין שוין יעצט שפעמ האָסט געדאַרפט זיין אַ חכם פריהער. (זאָגט איהם עטוואָס אויפ'ן אויער.)
ג ר ע ג ו א ר : (ערשראָקען אויף שויט) עם קען ניט זיין? אי! וועה איז מיר.

צ י ל י ע : ווען עם האָט זיך געמראַפען מיט עמי'ן, האָסט דוא זיא גענומען קיין אַמעריקא, ווילסט אפשר מיט מיר פאַהרען צוריק קיין קרעמענטשוג?

ג ר ע ג ו א ר : וואָס גלייכסט דוא זיך צו עמי'ן? אי, וועה איז מיר! איך וועל דאָס ניט איבערלעבען... אַ סקאַנדאַל... דער אַלטער... עמי! איך וועל זיך מוזען שיעפען, פּערגיפטען.
ר א פ א י ל : אזוי וויא אַ שטורם, אָנגעפלווגען און פּערכיי... (קומט צוריק.)

א פ ר י מ : וואָס הייסט, איהר צאָהלט זיי דערפאַר? אויך מיר מוזיקער!

ר א פ א י ל : קיינע כלי זמר — אַלע פאַרמערס. זיי מאַכען היינט אַ פּאָר דאָלאַר פיר אַרעמע. זיי זיינען גוטע מענשען, נאָר מע קען זיי ניד ניט צוקאָיען... ביי אַ רוסישען מוזשיק איז איבער'ן האַרצען נאָר אַ לייוווענדענע העמד פּערכונדען מיט אַ שמריקעל, קען מען גרינג צוקומען. דאָ טראַגט ער אַ געפלאַכטענע לייבעל, אַ געפרעסטע העמד, אַ זשילעט, אַ פּידזשאַק. דיא ציוויליזאַציע האָט איהם פּערקנעפעלעט דאָס האַרץ מיט צופיעל קנעפלאַך. קען מען לייכט ניט צוקומען... אַבער דאָס האַרץ איז דאָ... (עמי קומט) אי, עמי, וואו ביזט דוא געווען, דוא נאָר... וואָס דא האַט זיך אַבגעטהוּן!... נו, קינדער, איצט וועלען מיר אַליין אביסעל פּעברענגען... נאָטאַשא, גיב אונז אויך צו גלעזער וואַרענוכע... הער נאָר, דוא, עמי, פאַר וואָס זאָלסט דוא אונז ניט זינגען עפּים, הא?

ג ר ע ג ו א ר : עמי, איז אַלבערט פּערכיהלט?

ע ט י : ניין! ערשט אַנשלאַפען געוואָרען... האָט ניט געוואַלט אַראַפּגיין. אַז מען איז פּריילאָך און מע לאַכט, זאָגט ער, טהוט מיר וועה דער קאַפּ...
ר א פ א י ל : נאָטאַשא, דוא געדענקסט אַז עמי איז געווען אַ קליי-

נע פלעגט זיך זינגען דיין ליעדעלע (ער זינגט וויא א קינד
און נאמאשא וועלכע גיסט ווארענוכע ביים סאמאוואר זינגט מיט), האַמטש
בי דיווטישא, הארנא אי, באזשע מאי, א טאָ רודרא טא פאהאנא,
אי, באזשע מאי.

ע ט י : פאפא, דאס איז געווען אמאל, זעהר לאנג, איצט אַבער...
איך האָב שוין פערגעסען וויא מע זינגט.

א פ ר י מ : איהר דארפט אייך ניט שעהמען, וואָס מיר מוזיקער
זיינען דאָ... זינגט פראָסט, וויא פאר פראָסטע מענשען.

ג ר ע ג ו א ר : זיא איז מוזיקאלישער פון דיר, עטי, זינג, דער
פאפא הייסט...

ר א פ א י ל : אמאל פלעג איך הייסען, איצט בעט איך. (טרורניג)
יא, איך בעט, און מיין בעמען העלפט שוין אויך ניט...

ע ט י : פאפא, איך וועל דיר זינגען א קליינעם ראַמאנס מיט'ן
נאָמען „מיין געבעט צו גאָט.“

זינגט : פרייה אינ'ם מאַרגען

שטעה איך אויף מיט זאַרגען,

אַה, מיין גאָט!

און ביי נאַכט דיא שמערן

באַגעגען איך מיט טרערען,

אַה, מיין גאָט!

עס בלוטיגט מיין הערץ

פון שאַנדע און שמערץ

צו יעדער צייט.

איך וואַנדער ארום

וויא בלינד און שטום...

מיין פריינד איז ווייט,

מיין פריינד איז ווייט

אַה, מיין גאָט, מיין גאָט.

צו דיר מיין געבעט

שיק איך יעצט און בעט

אַה, מיין גאָט!

וויא לאנג מוז איך ליידען
 אום דיין שטראף צו פערמיידען
 אה, מיין גאטט I
 דוא פערציייהסט יעדע זינד
 נאָר דער מענש האסט בלינד
 צו יעדער צייט...
 אה, שווער צו לעבען
 פון פיינדע אומגעבען...
 און מיין פריינד איז ווייט,
 מיין פריינד איז ווייט,
 אה, מיין גאטט, מיין גאטט I

(זעצט זיך און פארדעקט איהר געזיכט. אלע בלייבען שטיל. פויזע.)
 ר א פ א י ל : איך האב געזאגט פריער, איך בעט יעצט און עס
 העלפט ניט, וכשארט וואָזמי. איהר ווייסט, ווי מיר איז גרינג צו
 בעמען I פאר וואָס זאלען מיר ניט לעבען צוזאמען ? אַט איהר האט
 געזעהן דאָ דיא פארמערס.
 ח ו ה : נו, יא, אַ גליק וועט אונז טרעפען...
 ר א פ א י ל : דיך פרעגט מען ניט I אז אלע וועלען זיין אין
 פארמע, וועסט דוא אויך זיין...
 ס א מ ו א י ל : זאגאר דיא פייפערס לאכען פון דיא פארמערס
 און מאהלען פון זיי טויזענדער מיליאנען קארדיקאטורען.
 ר א פ א י ל : ווער לאכט ? לידינגעהער, פאראוימען... זיי פרע-
 סען דאָרט דעם פארמערס קארטאפליעס און לאכען פון איהם.
 ס א מ ו א י ל I דוא זאלסט מיר אפילו צוזאגען 27 טויזענד גלי-
 קען וועל איך זיצען דאָ?...
 ב י ל ע : אזא גוטס I איך ווייס, וויא ביי אונז דיא רייכסטע
 פאָמעשציקעס...
 ח ו ה : וואָס ווייסט איהר ? עס איז דען זיינס שוין ? פערמאָרט-
 ניידזשד, פערמשכונ'ט, פערזעצט, געמאכט אַ תכלית.
 צ י ל י ע : איך דארף דיר זאָגען, פאפא, אויך איך בלייב דאָ
 ניט מעהר... אויב פיעל וועל איך דאָ קענען זיצען נאָר אַ וואָד.

ר א פ א י ל : אזוי ? וועסט ניט קענען זיצען ? וועלען מיר דיר
 לערנען, וויא אזוי מע זיצט...
 צ י ל י ע : מוין ניט, אז דוא וועסט מיר דא האלמען מיט גע-
 וואלד איד פאָהר ארויס קיין נויארק.
 ר א פ א י ל : דאס וועלען מיר נאָך זעהן !
 צ י ל י ע : איד פאָהר ארויס קיין נויארק.
 ע ט י : קיין נויארק ? וואָס זשע, ציליע, וויא איד זעה, ציהסט דו
 ביסלעכוויין צוריק דין זוארט.
 צ י ל י ע : זיא האָט זיך דערמאָהנט ! איד האָב שוין מוין וואָרט
 לאנג צוריק געצויגען.
 ע ט י : (גאנץ רוהיג) איד האָב דיר איין מאל געזאגט און זאג
 דיר יעצט נאָך אמאָהל... צום לעצטען מאל; ציליע, זעה, זאלסט
 נאכדעם קיין חרטה האבען, עם וועט זיין שפעט.
 ר א פ א י ל : וואָס איז דאס ?
 ס א מ ו א י ל : פאפא, עם וועט טאָקי 20 טוויזענד מאל בעסער
 זיין, אז דוא וועסט ציליען ניט לאָזען אין שטאָדט. ווארום ווען
 זיא קומט קיין ניו יאָרק...
 ע ט י : ווייסט דאך, פאפא, זיינע גוזמאות. (שטיל) ציליע, געדענק,
 וואָס איד זאָג דיר!...
 ס א מ ו א י ל : זאָל איד פלאָצען אויף טוויזענד שטיקער אויב דאָס
 איז אַ ליגען...
 ר א פ א י ל : וואָס מיינסט דוא דערמיט ?
 ח ו ה : וואָס ער זאָל ניט מיינען, איז אַ ליגען !
 צ י ל י ע : און אויב עם איז וואָהר, איז וואָס ? אמעריקא איז ניט
 ראַסיע און ניו יאָרק איז ניט קרעמענטשונג. דאָ האָט מען ניט
 זעהר שטארק מורא פאר אַ חטא און מע שרעקט זיך ניט נאָכדעם
 זעהר שטארק פאר אַ סקאנדאַל...
 ר א פ א י ל : אזוי ? אַ חטא און אַ סקאנדאַל איז דאָ גאָר ניט ?
 ביזט גערעכט, דיין פלאַץ איז אין ניו יאָרק. נאטשא, זאָג שאַ-
 בעלסקי, ער זאָל באַלד שפאָנען דיא פּערד. באַלד פארט פון מוין
 הויז... שוין ! דיא מינוט !

צ י ל י ע : יעצט איז ניטא קיין טרין !
 ר א פ א י ל : וועסט פיער, פינף שעה ווארטען אויף דער סטאנ-
 ציע. . . דאָ ביי מיר ניט, וואָן !
 ח ו ה : וועה איז מיר ! ווייסט ניט, וואָס, ווער, וועמען — טרייבט !
 ר א פ א י ל : אויב עס איז גאָר ניט ! אויב זיא רעדט נאָר אזוי,
 קען זיא ניט זיין דאָ מעהר. איך בין נאָד אַ קרעמענטשוגער !
 (עפענט דיא טהיר) אַרויס פון דאַנען ! (ציליע אַב.)
 ח ו ה : איך וועל דאָ ניט זיצען מיט דיר. . . איך וועל זיין מיט דיא
 קינדער אין שטאָדט, וועסט קומען צו אונז, ניש קשה. . . וועסט
 זיך לאָנג ניט בריה'נען !
 ר א פ א י ל : (א קלאפ אין טיש) איך וועל קומען ? מאַדאָם, פון
 דאַנען וועט מען מיך פיהרען אויפ'ן בית עולם !
 ח ו ה : וויא דוא פערשטייסט. . . איך וועל זיין מיט מייע קינ-
 דער. (אַב)
 ר א פ א י ל : איהר זעהט, ר' אפרים, אַ פנים איך בלייב אין
 אַמעריקא אהו אַ קאפעליע. (פערקנייטשט זיין שמערען) נו,
 אונזער קריסמאס באלל איז ניט זעהר געראַטען. . . איך מיין,
 איהר מענט אלע גיין שלאַפען. (סאמואיל ראש אב.)
 א פ ר י ס : מכח דעם משא ומתן. . . (ראפאיל הערט ניט. פערטיעפט
 אין זיינע געדאַנקען)
 ב י י ל ע : אי, דולל איהם איצט ניט דעם קאַפּ.
 א פ ר י ס : מכח דיא קרעמענטשוגער קאַנסערוואַטאַריע אַף מר-
 זיק אַף ניו יאָרק.
 ר א פ א י ל : אַ גוטע נאַכט. . . (אפרים און ביילע אב.)
 ג ר ע ג ו א ר : עטי, קום, פאַפּא, זאָ וואָהר איך לעב, מיר טהומ
 זעהר לייד. . . איהר ווייסט ניט, עס געבען מאַמענטען אינ'ם
 לעבען פון איין ארטיסט. . . ווען. . . אללעס. . . באַלד אויפ'ן אַרט
 דיא גאַנצע ווארהייט. . . און. . . זאָל זיין וואָס עס וועט זיין. . . אה !
 האָט אַ גוטע נאַכט. . . (געהט ביז דיא טרעפּ) דיא ווארהייט זאָגען
 וועט נאָד זיין צייט. . . ווייס איך וואָס עס קען זיך נאָד טרעפען ביז

יענע צייט... ציליע איז א מענש וואס קען ארויס טרוקען פון וואס
סער און... אפשר וועט זיא גאר שטארבען?

ע ט י : (בעטראכט לאנג ראפאיל'ן) פאפא, ווילסט אפשר מיר וואס
זאגען? זאל איך בלייבען?

ר א פ א י ל : געה שלאפען... א גוטע נאכט... (עמי מיט גרעגואר'ן
גויען מיט דיא טרעפ. ער קושט איהר האנד.)

ע ט י : ביזט עפיים צו שטארק פערליעבט. זעה נאר, פיהלסט זיך
מסתמא זעהר שטארק שולדיג... (ביידע אב. נאטאשא רוימט
פון מיט.)

ר א פ א י ל : (שטייט אויף) געה, וועסטו מארגען אויפראמען.
(נאטאשא געהט ביז'ן טהיר.)

נ א ט א ש א : ראפאיל מאיסיעווימש, גוטער מענש, איך האב
איך נאר געוואלט זאגען, זאלאנג איך וועל האבען כח, וועל
איך איך ניט לאזען אליין... ניין! איך וועל איך דא אליין ניט
לאזען.

ר א פ א י ל : (פרוינדליכער) א גוטע נאכט, נאטאשא. (צייגט
אויף דער טהיר. נאטאשא אב. ער פארלעשט אלע לאמפען, פעררויכערט
זיין פויפ, געהט אום לאנג פערטראכט. ענדליך זעצט ער זיך אין א ווינ-
קעלע און זיפצט. דיא שטוב ווערט בעלויכמען נאר פון דעם שניי דורך
דיא פענסטער, מע הערט וויא דער ווינד יאממערט און מע זעהט וויא
דער שניי פאלט. פרויע. אלבערט אנגעטהון ווארעם און מיט א שמעקען
אין האנד געהט שמיל פון דיא טרעפ, בעמערקט ניט ראפאיל'ן, נעמט
שמיל זיין פידעלע פון דער פיאנא און וויל געהן.) (גאנץ ווייט זינגט
מען : „אלד קענטאקי.“)

ר א פ א י ל : (שמיל) וואס ווילסט דוא טהון? (אלבערט דערשרעקט
זיך.)

א ל ב ע ר ט : דאס ביזט דוא, גרענדפא? (יא. איך וויל נעהמען
מיין פידעל און אוועק געהן פון דאנען... איך וויל געהן קיין
רוסלאנד...)

ר א פ א י ל : קיין רוסלאנד געהן? הם! דאס איז א פלאץ. (געהט,
נעמט איהם ביי דער האנד און זעצט איהם אנידער לעבען זיך.) זעץ

דיך דאָ, יונגער מאַן, און נומיר זיך אביסעל דורכשמועסען... ווארום
עפּים ווילסט דוא געהען קיין רוסלאַנד, האָ? (אלבערט שווינגט,
עמי קומט שמיל מיט דיא טרעפּ.)

ע מ י : (שמיל) ארעמער פּאפּא, איך ווייס, ער זיצט דאָ יעצט
געוויס אליין...

ר א פ א י ל : ווארום שווינגסט דוא, אלבערט?
ע מ י : דאָס קינד איז דאָ מיט איהם? (פאלט צו צו דער באריער
פון דיא טרעפּ און הערט זיך צו.)

א ל ב ע ר ט : איך וויל אַוועקגעהען פון דאַנען קיין רוסלאַנד און
קיין מאָל זיך ניט אומקעהרען. דאָ האָט מיך קיינער ניט ליב,
אויסער אַנקעל סעם, און איך ווייס שוין, מיין פּאפּא איז דאַרטען...

ע מ י : (שמיל) איך וועה איז מיר!

ר א פ א י ל : אָה! ווען איך זאָל דיך קענען נעמען פאר אַ האַנד
און געהן מיט דיר קיין רוסלאַנד זוכען דאָס פּערלאָרענע גליק...

קינד, דוא האָסט דאָרט פּערלאָרען דיין פּאטער און איך האָב דאַרטען
פּערלאָרען מיינע קינדער... אָבער, אַלבערט, מיר וועלען אין רוסי-
לאַנד גאָר ניט געפּינען... נאָר קברים פּערוואָרפענע מיט שניי...
אונז ביידען, אַלבערט, האָט קיינער ניט ליב... מיר האָבען ביידע
קיינעם ניט אין דער גרויסער וועלט... ניט דאָ און ניט דאַרטען...
(עמי איילט פון דיא טרעפּ.) (גאנץ נויט הערט זיך דאָס ליעד פון „אַלד
קענטאַקי“...)

ע מ י : פּאפּא, און וואו בין איך? אי, איהר צוויי קינדער... מיינע
צוויי ליבע, גוטע, אונגליקליכע קינדער! (אומארמט זעם פּא-
טער מיט איין האַנד, אַלבערט'ן מיט דער צווייטער האַנד און דריקט
זיי שטארק צו זיך און וויינט ביטער. אלע דריי וויינען. נאַטאַשאַ קומט,
און וויל גיין מיט דיא טרעפּ ארויף, דערזעהט וויא זיי וויינען, זעצט זיך
אויף דער ערשטער טרעפּ און וויינט שמיל. אלע בליבען אזוי אויבגיגע
אויגענבליקען, עס איז שמיל, עס הערט זיך וויא עס קלינגט א זויגער
צוועלף מאָל. דער ווינד רוישט שטארק, און דער שניי פּאלט.)

פ א ר ה א נ ג

פיערמעך אקט*

א) גרויסער צימער אָהן קארפעט, איין מישעל, עטליכע שטולען, צוויי אָדער דריי פיאנאַס, אַפּריס, פון דער קייליכיגער באַרד געמאַכט, א שפּאַניאַלע, אָהן א סוּרמוק, שפּיעלט מיט בעגיוסטערונג א יודישע זאך, ביילע, חוה און נאַטאַשאַ זיצען און הערען אויפּמערקזאַם, עס איז נאַכט, גאָז ברענט.)

א פ ר י ם : נו, ווייבער, עס איז גוט, הא? דאָס איז דער אַמ'תער שקלאָווער „זיירגעזונד“ אָהן פיטשיקאַטע און עס שציפעט ביים פּופיק, אָהן סטיקאַטע און עס סטוקעט איבער'ן האַרצען... יודיש! עכט יודיש!... איהר זעהט, נאַטאַשאַ, אַ גויה, און אַ ריכטיגע יודי-שע זאך געפּעלט איהר אויך... נאַטאַשאַ, דואַ פּאַהרסט אַוועק, האָב איד דיר געשפּיעלט „זיירגעזונד“... דאָ איז אַמעריקאַ וויל איד זיך ניט גרויס האַלטען געגען דיר מיט דעם וואָס איד בין אַ יוד. איז אַמעריקאַ מעג מען אפילו אַן אַלמע גויה אויך רעכענען פאַר אַ מענשען... דאָך אַ פּרייע לאַנד!

ב י י ל ע : אַי, נאַטאַשאַ, איד בין דיר ניט מקנא, ווידער העצ-קען זיך איבער'ן ים ארויף און אראַפּ... פּע!

ח ו ה : דיד פּערדריעסט ניט, מיך דאָ פּערלאַזען? אַזוי לאַנג געווען ביי מיר...

נ א ט א ש א : שיידען זיך פון מיין עמי איז מיר זעהר שווער... מיין האַרץ זוערט צוריסען... און דער אַלטער הערר נעבאָד דאַרטען אליין... אָבער איד וויל ניט אין דער פּרעמד שטאַרבּען, זאָלען האַטש מיינע אַלמע ביינער לייענען אין דער היים...

ב י י ל ע : זעהסט, לעבען צווישען פּרעמדע האַט זיאַ ניט מורא געהאַט און לייענען אין דר'ערד צווישען פּרעמדע האַט זיאַ מורא...

א פ ר י ם : נו, יא, לייענען ווילט זיך מיט אַן אייגענעם, דאָס הייסט,

נאָר אין דר'ערד... ניין! איד וואָלט ניט פּאָהרען צוריק, מע
זאָל מיר דאָרטען אפילו צוואַגען אלע נאַכט אַ חתונה... אויך מיר
אַ מדינה ראַססיע!...

ח ו ה : און איד ביינאָ זעהר נאָך קרעמענטשונג...
א פ ר י ם : אַ כרד — קרעמענטשונג! וואָס איז דאָרטען דאָ? נור
אריה'ס קאזארמעס? דאָ בין איד דאָך מיר אַ גראַף, אַ פּאָר
מעשציק... דיא פּאָליציי האָט מיך נאָך איינמאַל ניט געפּרענט
צו איד האָב אַ פּאַספּאָרט און אז איד האָב געוואָלט, האָב איד
ניט געפּרענט ניט ביים פּרעזידענט, ניט ביי דעם גובערנאַטאָר און
האָב מיר געגעבען אַ נאָמען „פּראַפעסאָר“ און האָב מיר אליין גע-
עפּענט אַ קאָנזערוואַטאָריע אַף מוזיק און איד בין מיר אליין דאָ אזא
מיוחס וויא טשאַיקאָוסקי מיט רובינשטיינען.

נ א ט א ש א : און, וויא אזוי רופט איהר דאָס, דיא... דיא יוניאָן?
א פ ר י ם : ע! יוניאָן איז נאָר פּאָר פּראַסטע מענשען — איד
בין איצט פּערשטייסט דוא מיך, פּראַפעסאָר פּידלער... דירעקט
טאָר „אַף דהע קרעמענטשונג קאָנזערוואַטאָריע אַף מוזיק אַף ניו
יאָרק“, „קאָפּעלמייסטער אַף דהע אמאַטיאָר-גונגענאַטען-אַרקעסטער“
צוליעב מייערבערן, וועלכער איז אויך געווען אַ יוד, הע! הע! מע
קומט, מע טראַגט קוואַדערס, מיט האַלבע דאָלאַרס... מע פּרענט
ניט... ווער קען דאָרטען אין דער קבצנישע מדינה צאָהלען? דאָר-
טען איד זאָל זיך אפילו שווערען מיט שבועות וחרמות וואָלמען זיי
דאָך מיר ניט געגלויבט, אז דאָס איז אַ קאָנסערוואַטאָריע... פּאָר
אזא מענשען וויא איד מיט אַ ספּעציאַלנאַסט איז אמעריקאַ בע-
שאַפּען געוואָרען...

נ א ט א ש א : אונזער אַלטער הערר האָט ניט געטראַפּען אין אַמע-
ריקא... אַ, יעווא אַראַנאָונאַ, גאָט זאָל איד ניט שטראַפּען
דערפּאָר וואָס איהר האָט איהם אויף דער עלטער אַלע פּערלאָזט.
(ציליע שרייט פון אנדערן ציממער: מאמא, קום אהער! חנה ראש אב.)
ב ו י ל ע : (מיט אַ גרימאַסע צו אפּריס'ן) זיא טהוט זיך אָן... זיא
געהט היינט מיט גרענוואר'ן אין דער אַפּעראַ. אַי! עס איז אַ
צרה מיט זייער אַפּעראַ.

א פ ר י ם : דיא צרה איז, וואס אויף איהר שמע'הט דיא גאנצע
קאנסערוואטאריע, אז ניט, וואלט איך איהר שוין לאנג א
שפיעל געטהון אויף דער קווינמע. (צו נאטאשא'ן) איך האב געהערט,
דער אלטער איז דאָרט גאָר צוהיליאכעט געוואָרען, האָ?

נ א ט א ש א : אללעס געהט פראַחאָם: אַ ראַזאַרעניע... ער האָט
ניט קיין הילפע, האָט ניט זאָגאַר מיט וועמען אַ וואָרט אויסרען
דען. (ווישט זיך אַ מער) זיין איינציגער פריינד איז יעצט אלבערט.
זייט פאר אַ יאָהרען קריסממאס לאָזט ער איהם ניט אָב פון זיך...
דאָס קינד פיהרט אויס ביי איהם אללעס. (שטיל) ציליע, וויא איך
זעה, שטיפט, האָ? אי, עלטערן זאלען דערלאָזען אזא זינד... לייב-
ליבע שוועסטער, וועה איז מיר! און עט נעכאָד...

א פ ר י ם : אַ גרינגע זאך אין אַמעריקאַ זאָגען: דערלאָז ניט!
ער זאל מיך קומען פרעגען: טאַטע, דערלאָז... וואָלט איך
געזאָגט: ניין, איך לאָז ניט... אַ האַלעריע זיי אין דיא ביינער
אריין, זיי דערלאָזען זיך אליין (א גלעקיל, ער קוועטשט דעם קנאַפ
ביים מתיר).

צ י ל י ע : (פון איהר צימער) זעהט, עס האָט געוויס גרעגואַר גע-
קלונגען! (חנה קומט צוריק).

ח ו ה : אי, האָט זיא זיך אויסגעפּוצט, נאָר אַ לעדי פון דער פינפ-
טער עוועניו! אַמאָל פלעג איך זיך אויך אַנטהון וויא אַ מענש...
און איצט... אי, וויא מע ווערט פערשוואַרצט אין אַמעריקאַ.
א פ ר י ם : (קוקט ארויס פון מהיר) אונזער קדיש!... אי, ווען ניט
דיא קאָנסערוואַטאָריע אַף קרעמענטשונג אַף מוזיק אַף ניו יאָרק!
(מע קלאפט) נו, קאַם אין! (גרעגואַר קומט).

ב י י ל ע : (אפארט) קוק איהם אָן, אויך אויסגעפּוצט וויא אַ
חזיר.

ח ו ה : ציליע טהוט זיך אָן... אַה, בין איך אייך מקנא — הערען
דיא קאלווע אין אזא אַפּערא וויא קארמען... אויב מע וועט
קענען אויסרייניגען און פיקסען מיין אפּער'ן מאנטעל, וועל איך
אויך אַמאָל געהען.

ב י י ל ע : נו, יא, אַז דיא אַפּערא איז קלמן, איז מסתמא גוט.

ג ר ע ג ו א ר : א דירעקטארשע פון א קאנסערוואטאריע זאל צו
נויפפאָרען קלמן מיט קארמען! נאטאשא, וועסט פאָהרען צו
אונז? עמי וועט דאַרפֿען שפעט זיצען אליין (אפארט) דיא לעצטע
צייט בעזוכט אונז צו אָפט אַ בעקאַנטער פּיאַניסט. ער איז אַ
שעהנער יונג... זאָ וואָהר איד לֵעב, עס איז בעסער ניט לאָזען זיא
אליין.

ב י ל ע : פאר וואָס געהט ניט עמי מיט אייד אין דער אָפּעראַ?
ג ר ע ג ו א ר : אַז זיא דאַרף געהן געהט זיא, און אז זיא דאַרף
זיצען אין דער היים, זיצט זיא אין דער היים... מיין נאָמען
און מיין געשעפט פאָדערט איד זאָל זיצען אויף אַ טייערן פּלאַץ...
ווען זיא געהט אָבער אליין, מעג זיא זיצען וואו זיא וויל... און אויך
סער דעם, איד מיט ציליען געהען ניט נאָר פון פּערגעניגען וועגען,
מיר זיינען פּראָפּעסיאָנעלע מוזיקער... ע... (געהט) ציליע, וועגען
דעם קלאַוויר אויסצוג... ע... (אב צו איהר אין צימער).

א פ ר י ס : נו, געה, לאָז ניט!... ער פּרעגט ניט און געהט... זיא
טהוט זיך אָן... אפּשר איז זיא אַהן אַ לייב־סערדאַג נאָך!...
נ א ט א ש א : אי, גאָט, הפנים עס קומט דער שרעקליכער יום
הרין, וויא דיא הייליגע שריפטען זאָגען, אַז קינדער וועלען
אויפּשטעהען געגען עלטערן, אַ ברודער אויף אַ ברודער, אַ שוועס־
טער אויף אַ שוועסטער... דער פאָטער נעבאָד...
ח ו ה : נאטאשא, מיר טהוט הנאה וואָס דעם אלטען געהט דאַר־
מען שלים שלימול... נישקשה, ער וועט קליגער ווערען, און
קומען צו אונז לעבען, וויא אלע מענשען. (מע קלינגט.)

א פ ר י ס : ווער איז דאָס? (עפענט) אַה, מסתמא זיווע קניפעל,
זיא האָט דאָ פּערגעסען איהרע נאָמען... (מע קלאַפט) קאם
אין. (עמי קומט, שעהן געקליידעט. זיא אטהעמט קוים.)
א ל ע : עמי!

ע מ י : פּערשפעטיגט? זיי זיינען שוין אַוועק אין דער אָפּעראַ?
(אפרים קוקט אויף ביילען און שווייגט.)

נ א ט א ש א : (ערשראָקען) גאָטט איז מיט דיר, עמי, וואָס ווילסט
דוא טהון?

ע ט י : (מיט א שמויכעלע) שרעק זיך ניט, ניאניע, איך האב גע-
דארפט גרעגואר'ן בלויז וועגען א געשעפטס זאך. מיר האבען
געסט... וויא גרעגואר איז נאך ארויס פון שטוב איז געקומען דער
פאפא... ער דארף גרעגואר'ן זעהר נייטיג... אי, ניאניע, אלבערט
איז א לעבעדיגער, געזונטער פארמער.

ח ה : ראפאיל איז אין שטאדט? (געהט צום שפוגעל און בריינגט
אין אַרדונג איהר טואלעט.) זיי זיינען נאך ניט אוועק אין דער
אָפּעראַ.

ב י ל ע און א פ ר י ם : דער מחותן איז געקומען! וואו איז
דער מחותן?

ע ט י : ער ווארט דא אויף דער שטראסע, ער וויל אהער ניט אריי-
געהען... ער דארף מיט גרעגואר'ן רעדען א פאָאר ווערטער.

ב י ל ע : וואָס הייסט, ער וויל ניט? האָסט דוא געהערט א
ביסעל? (לויפט אָב).

ע ט י : הייסט עס, זיי זיינען נאך ניט אין דער אָפּעראַ?

ח ה : ניין! ציליע טהוט זיך אַז... דאָס הייסט זיא איז שוין
לאַנג אַנגעטהון, נאָר זיא קלייבט זיך צו... ער איז ערשט, נאָר
וואָס אַריינגעגאַנגען צו איהר... .

ע ט י : איך האָב געוואוסט, מיר וועלען זיי נאָך טרעפען...
(קלאפט אין ציליעס טהיר) מעג מען איך אביסעל בעאונרוהי-
גען? (גרעגואר קומט, נאך איהם ציליע אַנגעטחון צום גיין.)

ג ר ע ג ו א ר : דוא דאָ? וואָס איז? (עמי בעטראכט זיי און
שווייגט.)

צ י ל י ע : עמי, דאָס איז דיין נייעם קלייד? אַה, שעהן...
פראַכטפאָל... .

ג ר ע ג ו א ר : איא, שעהן? עס קאָסט שעהנעם געלד, זא וואָהר
איך לעב, מיין פרוי דארף געהן שעהן און רייך געקליידעט...
איא, עס פאָסט איהר? און ווען זיא האָט עס אויסגעקליבען, האָב
איך געוואָלט מאַכען אַ גאַנצען סקאַנדאַל, זא וואָהר איך לעב, אַ
קליין סקאַנדאַלטישק טאָקי געווען, עס איז מיר ניט געווען געפעלען

(רעניגט איהר קלייד פון שטויב) איך צאָהל געלד און פריער פון אללע דאָרף מיר געפֿעלען. פֿאַר וואָס האָסטו ניט אָנגעטהון דיין דושולער? ע ט י : איך האָב ניט געהאַט קיין צייט... איך האָב מיך זעהר געאיילט... גרעגואַר, דער פּאַפּאָ איז געקומען און דאָרף דיך באַלד זעהן.

ג ר ע ג ו א ר : מיך? וואָס איז עפּעס?

כ י ו י ל ע : (ביים טהיר) יא, יא, קומט אריין, גרעגואַר איז דאָ... איז דרויסען גאָר, האָכט דוא געהערט צביסעל! (אריין) זעה, וואָס דאָ טהוט זיך. (וואַרפט זיך רוימען, ראַפּאָיל עלטער און אַר מער געקליידעט פיהרט פֿאַר א האַנד אַלבערט'ן, ברענגט א סעטשיל.)

ר א פ א י ל : (א שאַקעל מיט'ן קאַפּ צו אללע) וועללאָ! נאַטשאַ, וואָס מאַכסט דוא?

ב י ו י ל ע : (צו אפּריס'ן) דוא, בעל־הבית מיינער, וואָלסט אפּשר אָנגעטהאָן דעם סיורטוק!

א פ ר י ס : איז אַמעריקאַ איז גוט אָהן אַ סיורטוק.

ר א פ א י ל : יא אַז מיר קומען אין אַמעריקאַ, טהוען מיר זיך אויס... און מע שעהמט זיך ניט.

א פ ר י ס : איך מיינ, איז אַמעריקאַ איז ניטאָ קיין מיוחסים, אַלע זייגען גלייך... אַ פּרייעס לאַנד! ניט אזוי מחותן? נו, וואָס מאַכט איהר?

ר א פ א י ל : יא, יא, ניטאָ קיין מיוחסים... אַ פּרייעס לאַנד! אַלבערט, טהו זיך אויס דערוויילע (העלפט איהם אויסטהון זיך).

ע ט י : פּאַפּאָ, זאָל איך איהם זאָגען? גרעגואַר, דער פּאַפּאָ פרעגט מיך, וויעפֿיעל געלד דוא האָסט? דוא האָסט מיר קיין מאַל ניט געזאָגט און איך האָב ניט געפרעגט.

ב י ו י ל ע : פֿאַר יעדען טויזענדער וואָס ער האָט איז באַנק זאָל איך האָבען אַ גוטען מזל'דיגען יאהר, רבש"ע!

ג ר ע ג ו א ר : וועמען דאָרף איך געבען רעכנונג וועגען מיין געלד? ר א פ א י ל : נאַנץ איינפֿאַך... פֿאַר אייך דאָ וויל איך זיך ניט שעהמען... גבירים — דריי פֿאַר אַ ניקעל! און ראַפּאָיל דאָרף

צו זיי קומען רעדען פון געלד פראגען... טשאַרט וואַזמי צייטען
הא?

א ל ב ע ר ט : גרענדפא, האַסט מיר צוגעזאָגט ניט זיין ביז, האַסט
פערגעסען?

ר א פ א י ל : נו, יא, איד האָב געוואַרט ביז דער לעצטער מינוט.
און אויב איד וועל מאַרגען ביז צוועלף ניט אריינטראַגען אין
ניו הייווענער באַנק פראַצענט פאַר'ן מאַרגניטש און א טהייל פון
קאָפיטאַל, וואַרפט מען מיר שוין ארויס פון דער פאַרמע... איד
האָב זעהר ליעב בעמען גמילות חסדים! יעדען שוויין בעמען! נאָר
בלייבען אין דרויסען... אליין... א בעטלער... הם, אַלבערט אפילו
זאָגט, מיר זאָלען נעמען רעוואַלווערען און ביקסען און שיסען, ווען
זיי וועלען קומען אונז טרייבען... עס איז אַבער קיין פלאַן ניט...
צ י ל י ע : אָפּיצערסקי בלוט!

ר א פ א י ל : איד דאַרף צוועלף הונדערט דאָלאַר... (פּוּזע).
צ י ל י ע : הערר פּרידלענרער, מיט מיר און דער מאַמא זייט איהר
נאָר ניט בעקאָנט?

ר א פ א י ל : (צו גרעגואר'ן) צוועלף ביי נאַכט געהט דיא שיה אַב
קיין ניו הייווען.

ג ר ע ג ו א ר : הם, 12 הונדערט דאָלאַר? זא וואַהר איד לעב,
עס איז אַ היבשע סוממע געלד! איד וועל איד זאָגען דיא וואַר
הייט, ווען איד זאָל זאָגאר האַבען, וואַלט איד ניט געגעבען... וואַר
צו? העלפען איד נאָר א יאָהר פלאַגען זיד? מיין געלד וועט זיין
פערלאַרען און דיא פאַרם וועט מען ביי איד צונעהמען מיט א
יאָהר שפעטער... עס איז צייט איהר זאָלט ווערען פראַקטישער!
איהר זייט ניט קיין פאַרמער...

ר א פ א י ל : איד בין ניט געקומען צו דיר לערנען זיד פראַקטיק!
ג ר ע ג ו א ר : איד מיין אייער טובה, זא וואַהר איד לעב...

ר א פ א י ל : ווען איד טראַג אריין מאַרגען דאָס געלד, קען איד
אָם וועניגסטען, אויב איד וועל מוזען, פערקויפּען אַלעס און
רעמען אַ פאַר טויזענד דאָלאַר מיט פראַצענט... און אויב אז
ניט... ע... (ביז צו אַלבערט'ן) דאָס ביזט דוא שולדיג, דיפלאַמאַט

מיינער! איד האָב דיר געוואָגט, מע דאַרף ניט פאַהרען! מע קען
ניט מאַכען קיין שמררימעל פון אַ חזיר'שען אויער...
א ל ב ע ר ט: (פּרוי) מיר וועלען נאָך זעהן... ניאניע, אפּשד
האַסט דוא 12 הונדערט דאָלאַר? זאָל איד אזוי געזונד זיין,
מיר וועלען דיר אָבגעבען (אללע, זאָגאר ראפּאיל, לאכען, עטי קושט
איחס).

נ א ט א שא: אי, מיין קינד, ווען איד זאָל האָבען, נאַרעלע, אויב
ראפּאיל מאסעיעוויטש וועט ניט בעקומען קיין געלד, וועל איד
ניט האָבען מיט וואָס צו פאַהרען אַהיים... .

ג ר ע ג ו א ר: זעה אַ יונג! אַ ריכטיגער פאַרמער! (קושט
איחס) שווער, איד זאָג איד גאנץ אָפּען. איד קען אזא סוממע
געלד ניט געבען, נאָר איהר בלייבט ביז מאָרגען... איהר וועט קען
נען נעהמען אַ טריין. און מיר וועלען זיך מישבן זיין... דאָ איז נאָך
דאָ פּערזאָנען, וואָס האָבען געלד, פאר וואָס זאָלען זיי איד ניט
העלפען?

ח ו ה: איד זאָג דיר! געלד!
ב י ל ע: אי, אומשטיינס געוואָגט, געלד! (ראפּאיל בלייבט זי-
צען פּערטראכט).

ע ט י: (שטיל) גרענוואר, קום אַהער, דו ווייסט, איד האָב ביי דיר
נאָך קיין מאָל, קיין זאד, קיינע געפעליגקייט געבעטען, אבער
יעצט ווען דער פּאפּא... .

ג ר ע ג ו א ר: האָב שכל און מיש זיך ניט. דאָס איז ניט קיין
ווייבערשע ביזנעס! דו האָסט דאָס וואָס דו דארפסט? זיין
און שווייג!

ע ט י: דער פּאפּא בעט נאָר לייען.
ג ר ע ג ו א ר: נו, יא, איד וועל איחס געהן נאָכדעם לאַדען...
ע ט י: גרענוואר, דער פּאפּא, האָט דיר... אונז... געגעבען געלד
און... .

ג ר ע ג ו א ר: זאָ וואהר איד לעב, איד האָב דיר געדארפט
נעהמען אַהן געלד... איד זאָל דאמאלס מעהר שכל האָבען,
וואָלט מען מיר ניט אָבגעהאַנדעלט מיט שיהע פיהע... דו מיש זיך

ניט איז געלד פראגען, דאס איז ניט דיין זאך | (קוקט אויפ'ן זייגער).
 זיי, ציליע זאָ וואָהר איד לעב, מיר וועלען פערשפעטיגען דיא
 אובערטיורע. אלזאָ איד וועל אייד דאָ טרעפען... עמי, דוא זאלסט
 ווארטען דאָ, איד וועל ברענגען ציליע'ן אהיים און מיר וועלען פאָהר
 רען צוזאמען... דו הערסט ? איד וויל ניט, זאלסט פאָהרען אליין
 אהיים... זאָ וואָהר איד לעב, דער פיאָניסט מאכט דיר צופיעל קאָמ
 פלימענטען... הע | הע | אויפ'ס ווידערזעהען. (ביידע ראש אב).
 (עמי בעגליומעט זיי מיט א איראָנישען בליק און א פערדעכטיגען
 שמייכלע.)

ר א פ א י ל : אזוי! אזוי איז דאס ? (בייז) עמי, פאר וואָס
 געהסט דוא ניט מיט זיי אין דער אָפּערא ?
 ע ט י : פאר וואָס ? מע האָט געקראָגען נאָר צוויי בילעטען, נו,
 זיי זיינען מוזיקער, זיינען זיי בילכער.

ר א פ א י ל : אזוי ? מען קען נאָר צוויי טיקעטס קריגען ? קום,
 איד וועל פאָהרען מיט דיר אין דער אָפּערא... מיר וועלען געהן
 מען אלבערט'ן, דער פארמער האָט דאָך נאָך נאָר ניט געזעהן. אז
 איד וועל בעצאָהלען צעהן דאָלאַר פאר צוויי בילעטען, וועלען מיר
 האָבען וואו צו זיצען ? נו, יטאָ קום... איד וויל היינט זיין אין דער
 אָפּערא מיט דיר.

ע ט י : (שמייכלט) ניו, פאָפּא, איד וויל ניט געהן אין דער
 אָפּערא אויף צו להכעיס. לעג עס אָב אויף איין אנדערס מאָל.
 זיינעט איז ניט דיא צייט.

ר א פ א י ל : דו ווילסט נאָך ניט געהן אויף צו להכעיס ? עמי,
 איד פערשטעה ניט, ביזט דוא אזוי שטאַרק, אדער ביזט א
 שמאַמע, וואָס לאָזט זיך טרעמען מיט דיא פיס ? ברודער אלבערט,
 איד מיינ, מיר מעגען פאָהרען אהיים, ביז מע וועט אונז ניט ארויס
 ווארפען איז דאָרט אונזער היים, דאָרט !

נ א ט א ש א : פאָטער אין הימעל, ארויסווארפען ! בעסער
 וואָלט איד דאס ניט דערלעבט צו הערען.

ע ט י : מאָמא, איד ווייס, דוא האָסט איז באַנק זעקס הונדערט
 דאָלאַר.

ר א פ א י 5 : איך דארף ניט קיין פרעמד געלד I
ח ו ה : איך בין געווען דער איינציגער מענש, וואָס האָט געהאט
שכל אַברייסען ביסלאך ווייז ביי דער פארמע... ווען ניט מיין
עקאָנאָמיע, אַ שעה פנים וואָלטען מיר יעצט געהאט.
ר א פ א י 5 : פינאַנסיסטען געוואָרען דאָ אין אַמעריקא I האָ?
אלבערט, טהו זיך אָן, מיר פאַהרען שוין אהיים. (טחוט איהם
18.)

א פ ר י 5 : הייסט עס, מחותן, אויב איהר בעצאהלט ניט מאָרגען
איז אלעס אין גאַנצען פערפאלען?
ר א פ א י 5 : (בייז) יא, הייסט עס, מחותן.
א פ ר י 5 : אַ ביטערע עבירה, וויא איך בין אַ יודיש קינד, ביי-
לע, קום אקארשט אַהער (רעדען ביידע שטיל).
ע ט י : (שטיל אָבער ענערגיש צו דער מוטער) איך ווייס דאָך, דוא
וויילסט איהם אָבגעבען דאס געלד.
ח ו ה : ווער? איך?

ע ט י : נו, יא, הוא I ער וועט אָבער דיין געלד ניט נעהמען,
וועסט איהם מווען בעמען און שטאַרק בעמען....

א פ ר י 5 : הערט מחותן, איך האָב אין באַנק 265 דאָלאַר.
ר א פ א י 5 : 265 דאָלאַר I אַ גביר I איך קוק, וואָס ער האָט
זיך געמאַכט אַ פראַנצויזישע בערדעל I זייט ניט קיין נאַרר,
אייערע עמליכע פעהררעוועמע גראַשען וועלען מיר וועניג העלפען.
א פ ר י 5 : מיר וועלען מיט ביילען צוגויפקראצען ביז דריי
הונדערט... דיא מחותן'עסטע האָט, שאַ בייזערט זיך ניט, דיא
מחותן'עסטע האָט זעקס מאות... גיט אויף איהר איין טאָפע מיט'ן
פוס, האָט איהר דאָס געלד... (צושפיעלעט זיין זשילעט און לעגט
לעבען ראפאיל'ן זיין באַנק ביכעל.)

ר א פ א י 5 : טאָפען מיט פוס? ניט דערלעבען וועלען עס מיין
נע שונאים I זיא האָט געדארפט וויינען און בעמען איך זאָל
דאס געלד נעהמען און דאן וואָלט איך עס ערשט ניט גענומען.
ע ט י : פאַפּא, דיא מאַמא דאַרף דאָס געלד ניט פאַר זיך, זיא
רעכענט, טאָמער פערליערסט דוא דיין גאַנצעס פערמעגען און

קומסט אין שטאָדט לעבען, זאָלסט דואַ ניט דארפֿען אנקומען צו
פרעמדע מענשען. אָבער אויב דו קענסט מיט געלד רעמען די פארמע,
וועט זי געווים ניט זיין דאָגענען. . פאר וועמען דארף זי דען דאָס
געלד ? זיאַ וועט דיר אליין אָבגעבען איהר ביינק ביכעל, איאַ, מאַ-
מאַ ? וואו איז דיין ביינק ביכעל ?

ח ו ה : (קעהרט זיך אב און שלעפט פון בוזים א ביכעל, וויינענדיג)
מען דארף איהם נאָך בעמען און וויינען ! ער מיינט, עס איז
איהם קרעמענטשונ !

ע ט י : עס רעדט זיך נאָר אזוי !... מע דארף ניט בעמען, דער
פאָפּאָ האָט אליין פיינט צו בעמען און וויל ניט מען זאָל איהם
בעמען. . ער ווייס וויא בעמען ערנידריגט (לעגט דער מוטערס ביינק
בונד לעבען אפרימס ביכעל).

א ל ב ע ר ט : נעהם ביידע ביכלאד און מאַך ביזנעס וויא א גור-
מער פארמער.

ר א פ א י ל : הא ! הא ! איהר הערט, וואָס מייז אלטער פריינד
זאָגט ? דאָס וואָסט דער ריכטיגער פארמער. איבערמוטשען
זיך נאָר ביז ער וועט ענדיגען אן אנריקולטור שולע און וועט ווערען
א מענש... נו, בעלי טובות מיינע, דערוויילע נעהמט צו אייערע
אוצרות מיט געלד. . (שמויסט פאָרט ביידע ביכלאד) איך האָב פיינד
קבצנישע קאָללעקשאָנס. מיר וועלען שוין מאַרגען פאָהרען מיט
דער טרין, האָבען מיר נאָך צייט צו הערען וואָס אונזער איידעם
וועט אונז ראַטהען צו טהון. . דערוויילע, אלבערט, גיב נאָר אַ קוק,
וואָס מיר האָבען איינצוקויפען. . ביי דיר איז פערשריעבען, סעק-
רעטאר מיינער.

א ל ב ע ר ט : (נעמט פון דער טאשע א צעטעל) אַ פלאַש מערפענ-
מיז, שטריק, אַ פלאַש שוואַרצען קארבאָליק עסיד און...

ע ו ט י : (קושט איהם ליידענשאפטליך) אי, מייז טהויערער, מייז
זיסער פארמער !

ר א פ א י ל : נו, אלבערט, מאַרש ! מיר קומען באַלד (געהט עט-
ליכע טריט, שמעלט זיך אָב און קוקט אויף אפריס'ן) עי, דואַ,

כליזמר! אויף מיין וואָרט, איך דארף זיך ניט שעחמען מיט דיר
(אומארעמט איהם שטארק, שטויסט פון זיך און ראש אב.)

ח ו ה : (בעהאלט איהר ביינק ביכעל) איך זאָל מיך ניט שעחמען,
וואָלט איך מיט איהם מאַרגען געפאָהרען אהיים. קיין מאָל

ניט געהאט קיין דאגות, נאָך וואָס דארף איך דאס ?

נ א ט א ש א : גוטע יעווא אראָנאווא, נאָך ניט צייט אויף

איהם רחמנות האָבען ? און אויב איהר פאָהרט, פאָהר איך

אויף צוריק, וואוהין וועל איך פאָהרען ? קיין ראַסיע ? וועמען

האָב איך דאָרט ? איך האָב נאָר ניט געקענט צוזהען וואָס דאָ

קומט פאָר. יא ! מיר וועלען פאָהרען צוריק, מיר וועלען אכטונג

געבען און איהם העלפען. און... איך וועל זיך דען קענען שידען

פון איהר ? (וויינט) פון מיין עמי'ן, פון מיין קינד ? וואָס האָב איך

אויסער איהר אויף דער וועלט ? (פאלט עמי'ן אויפ'ן האַלד.)

ע ט י : טייערע, גוטע ניאניע, איך האָב געמיינט, איך בלייב

אַליין... און דוא פערלאָזט מיך ניט... (וויינען ביידע) ניין ?

ניין ?

א פ ר י ס : מחותן'עסטע ! ביילע ! נו, און מכת סאפער הא ?

איך לויף שוין אראָפּ (שנעל אָב זינגענדיג.)

ח ו ה : נאַטאַשא, דער אַלטער איז געוויס הונגעריג, אי, ווער ניט

נעכאָף אויף איהם אכטונג דאָרט ? און מיר, מיינסט דוא, איז

גוט ? איך געה דאָך אויס יעדען טאָג וויא א וואָס.

נ א ט א ש א : איהר פאָהרט אהיים ? פאָטער איז הימעל, וויא

גוט דוא ביזט צו אונז, זינדיגע מענשען (זיא און חוה אַב.

א גלעקיל)

ב י י ע : עמיניו, טאָכטער מיינע, דוא ווייסט, איך האָב דיר

ליעב (קושט זיא.)

ע ט י : איך האָב שוין אזא גליק, אללע אלטע האָבען מיך ליעב

ב י י ע : איך בין דען אן אלטע ? שלעכטע דוא, הער, (קוקט

זיך ארום) איך האָב געוואָלט מיט דיר עפּים רעדען. (סאמואיל

קומט) אַה! פון וואָנען קומט עס א יוד ?

ס א מ ו א י ס : העללאַ, עמי, איך האָב געהערט, אלבערט איז

דא מיט'ן פאפא, איך האב 27 טויזענד מאָל געוואַלט שרייבען
אַלבערט'ן און עם האָט זיך ניט געמאַכט. איך קום פון דער אָפּערע,
קאלווע האָט קאמער, עם געהט ניט קארמען, האָב איך צוגענומען
מיין געלד צוריק. 10 טויזענד מאָל געבלאָפּט, היינט ניט. אי 1
ביי דער קאסע איז אפשר 12 טויזענד מענשען געשטאַנען... 40
פּאַליסלייטע, דריי אמבולאַנסען, אַ פּאַטרול וואָגען. עם האָט זיך
אַבגעטהון.

ע ט י : שפיעלט מען היינט ניט „קארמען“ ?

ס א מ ו א י 5 : ניין, „דיא מייסטערזינגער“... ווייסט דאָך, ווי
איך האָב ליעב וואַנגערן, וואו זיינען זיי, האָ ? (אב אין אנדער
ציממער.)

ב י י 5 ע : עמי, איך קלייב זיך לאנג מיט דיר רעדען. איך ווייס,
דוא וועסט האָבען יסורים, אָבער מע דארף דאָך אמאָל מאַכען
אַ סוף.

ע ט י : „סוף“ איז זעהר אַ טרויעריגעס וואָרט. איך וויל פון
„סוף“ ניט דענקען.

ב י י 5 ע : זיא האָלט דאָ דיא מאמע, נאָר דיא אויגען צו פער-
שמעלען און דוא שוויינסט...

ע ט י : וואָס זאָל איך טהון ? זא לאנג איך קען שווייגען, שווייג
איך. זיא איז דאָ ניט געווען אַ פיער, פינף מאָנאַט אין נויארק,
האָט ער זיך געפיהרט פיעל אנשמענדיגער...

ב י י 5 ע : אי, עמי, דוא זאָלסט וויסען, וואו זיא איז געווען.

ע ט י : נו, וואָס איז מיר דער אונטערשיעד ? זיא איז אָבער
געקומען אזוי געזונד, שעהן.

ב י י 5 ע : נו, יא, עם האָט איהר וואיל בעקומען.

ע ט י : וואָס מיינט איהר ?

ב י י 5 ע : נאָרר, זיא איז דאָך, (זאָגט איהר עפּיס שטיל אין אויער.)

ע ט י : האָ ? I פּע I וואָס רעדט איהר דאָס ?... אַ שעהנער
שפּאַס! איך פערשטיי ניט..

ב י י 5 ע : וואָס פערשטייט דוא ניט ? נאָרר, וואו איז זיא דען
געווען? איך זאָל אזוי געזונד זיין, — עם לעבט! זיי

האָבען עס אָבגעגעבען אין, וויא אזוי רופט מען דאָס, אַ פינר
לינג הויז... זיא קאָמאָנדעוועט איבער איהם און ער איז אַ נאָר
נישט... אין אויב דוא וועסט שווינגען, וועט דערפון, חלילה,
נאָט ווייסט וואָס, ארויסקומען שפעטער.

ע ט י : (רוהיג) אַה, עס קען ניט זיין...

ב י י ל ע : עס זאָל ניט קענען זיין, וואָלט דאָס ניט געווען.

ע ט י : פון וואָנען ווייסט איהר דאָס אַזעלכע נייעס?

ב י י ל ע : דיא מחותנת'טע האָט מיר בעשוואוירען איד זאָל קיין
נעם ניט אַ וואָרט... אָבער זיא ווייסט, יעדעס פּיצעלע...

אין שיינע בשורות...

ע ט י : דיא מאָמע ווייסט אַלעס? אַה, איד גלויב ניט... דאָס
איז שוין צופיעל... (אין מיער) מאָמע, זיי אזוי גוט, אויף

אין מינוט (תוה קומט פּרוילאך, א פארטוך איבער'ן קלייד).

ח ו ה : מחותנת'טע, מיר מאַכען מיט נאַטשאַ'ן לאַדקעס. צו
ליעב דיא געסט וועלען מיר אויך געניסען. וואָס איז, עמי?

ע ט י : מאָמא, זען דיך אַנידער, (רוהיג) זאָג מיר, איד בעט דיך,
האָסט דוא געוואוסט אַז ציליע האָט געבוירען אַ קינד?

ח ו ה : (ערשראָקען) אי, אַ שלאָג האָט מיר געטראָפען! מחותנת'
טע!

ע ט י : איד פּרעג דיך : דוא האָסט געוואוסט און געשוויענען?
ח ו ה : זיא האָט מיר אריינגעשלעפט... איד ווייס דען?...

ע ט י : דוא האָסט געוואוסט און געשוויענען?

ח ו ה : אין קרעמענטשונג וואָלט איד פּערברענגט געווארען פון
שאַנדע און דאָ... איד ווייס, פאר וואָס דאָ שעמט מען זיך

ניט?

ע ט י : דוא שעמסט זיך ניט און איד שעם זיך! איד שעם זיך,
ווען איד האָב געוואָנט מיינען, אַז קיין אונגליקליכערע פון

מיר איז ניטאָ אין דער וועלט!... געגען מיין פּאַפּאָ בין איד נאָך
אַ גליקליכע. איד לעב מיט גרעגואר'ן קאַרגע צעהן יאָהר און ער

האָט מיט דיר, מיט אַזא פּרוי וויא דוא, געלעבט זיין גאַנצעס
לעבען!

ח ו ה : זעהסט, אויף מיר נאך דעם בלכול. (א גערויש) דיא מאמא דארף אלץ אויסשטיין.

ב י י ל ע : שש! דער מחותן געהט (ראפאיל און אלבערט צוריק).
ר א פ א י ל : קיין טערפעמין ניט געקראגען... שטריק... קאר-
באליק עסיד (שמעלט עס אויף דער פואנא) מחותנת'מע, איד
בעט אויך, פארויכטיג, עס איז קארבאליק... וואס איז, עטי?

ע ט י : גאר נישט... דיא מאמא וויל מיט דיר פאָהרען צוריק
אין דער קאָנטרי... זיא איז מודה, דאָס זיא האָט זיך געפיהרט
זעהר מיאום און נאָרדיש... זיא זאָגט, א פרוי וואָס האָט אליון
קיין שכל ניט צו לעבען איז נאָר דאָן א שטיקעל מענש, ווען זיא
איז אונטער דעם שוץ פון אזא מאן, וויא דוא, פאפא (ווערט אלץ
מעהר אויפגערעגט) זיא וויל וויינען און קושען דייע פיס (וויל חוה?)
מיט געוואלד איינבויען.)

ר א פ א י ל : (בעפרייט דיא ערשראָקענע חוה) וואָס טהוסט דוא?
דוא דארפסט ניט רעכענען מיינע חשבונות מיט איהר... דיין
מוטער איז זיא... הרף ארץ, דוא!

ע ט י : (נערוועז) גאר נישט, פאפא, הא! הא! הא! עס איז מיר
עפּים אזוי איינגעפאלען א שטיקעל משוגעת... קומט עסען...
דיא מאמא האָט צוליעב דיר געמאכט לאַדקעס. אלבערט, אַנקעל
סאמואיל איז דאָרט. (אלבערט ראש אב.)

ח ו ה : (פלוצלונג מיט א יאמער) ראפאיל, האָב רחמנות, נעם
מיד צו פון דאָנען! איד קען ניט איבערטראגען קיין צרות.
ע ט י : יא, האָסט אַבגעלעבט דיין לעבען אהן צרות!...

ר א פ א י ל : וואָס זשע וויינסט דוא, אלטער נאָר? איד וועל
דיך ניט געהן בעמען, דוא זאלסט פאָהרען אַהיים, דאָס וועלען
מיינע שונאים ניט דערלעבען! נאָר אויב דוא ווילסט צוריק,
נו... וויא געלעבט, אָבער דאָך אַבגעלעכט אזוי פיעל יאָהר...
דאָס נאָנצע לעבען איז איינעם אַבגעלעכט... איין גאטט ווייס,
וועפיעל איד האָב דיר פערצייהט, נאָר דערפאָר וויל דוא ביזט
געווען דיא מוטער פון ראפאיל פּרילענדער'ס קינדער... און עס
קען זיין, גאטט אליון ווייסט אויך ניט, וועפיעל דוא ביזט מיר

שולדיג דערפאר (טרערען) וואָס מיינע קינדער זיינען מעהר דינע, וויא מיינע... זאָגאר עמי... ניין! ניט דאָס האָב איך פון זיי ערוואַרטעט. נאָר יעצט איז שוין שפעט צו רעכענען זיך... עם איז ניט גרינג אויף דער עלטער בלייבען אליין... (פארדעקט זיין געזיכט און שוויגט לאנג) טשאַרט וואָזמי, וויא גרינג איז אַמעריקאַ צובינדעט זיך אַללעס, וואָס דאָרט איז געווען פערבונדען אויף עוויג... (עמי האָט ניט געהערט דעם פאטער'ס רעדען; געזעסען פער-טראכט.)

א פ ר ים : (אין טהיר) מחותן, נו? איך האָב געקריגען אַ פלאַש ברענדי אין „גים דור“ (אללע אָב, אויסער עמי'ן.)

ע ט י : ניין, איך דאַרף זיך פרייהער בערוהיגען, אַז ניט וועט זיין שלעכט... הם!... איך דאַרף זיי דאָ ניט בעגעגענען, איך האָב מוראַ, איך וועל ארויס פון מיין ראָללע... דער סוף קומט!... דיא ענדע! דיא ענדע! אַרעמער פאפא, אַ שעחנעם עלטער דער-לעבט... אַ שעחנעם נחת פון קינדער... צוויי טעכטער! האָ! האָ! האָ! ביידע! וויא קומט צו אַזאַ פאטער אַזעלכע קינדער? (אלבערט און סאמואיל אריין.)

א ל ב ע ר ט : מאַמאַ, קום אַהין! (זיא בלויבט זיצען אונבעוועגליך, אלבערט עפענט בגניבה דעם זיידענס סעטשעל.) אַנקעל סעם, שש! זעהסט, דער גרענדפאָ פיהרט עם שמענדיג מיט זיך (ציוגט א רע-וואָלוער, עמי גיט א קוק.)

ס א מ ו א יל : (ביוגט זיך אָן, גיט א קוק) לעג אַוועק, ער איז אַנגעלאָדען. (לויט) עמי, מע האָט דיך 157 מאַל גערופען אַהין! (מע קלאפט) ווער איז דאָס? קאם אַין! (גרעגואר און ציליע קומען צוריק פרויליכע.)

ג ר ע ג ו א ר : זעהסט, איך האָב דיר געזאָגט, זיא וועט זיצען דאָ און וואַרטען. אַז איך האָב געהייסען וואַרטען, וועט מען וואַרטען!

ע ט י : (זיצט רוהיג) וואו זייט איהר דאָס געווען, איז דער אַפּעראַ?

ג ר ע ג ו א ר : א נייעם נו! וואו דען? געוויס אין דער אַפּעראַ.
 ע ט י : וואָס האָט מען געשפּיעלט? קארמען?
 ג ר ע ג ו א ר : דאָס געפּעלט מיר, זאָ וואָהר איד לעב, האָ! האָ!
 האָ! געוויס קארמען. וואָס איז? דיר געפּעלט ניט די אַפּעראַ?
 צ י ל י ע : אָד, וויאָ דיאָ קאלווע האָט געזונגען (זינגט קארמענ'ס
 אַרײַע און טאַנצט) זיאָ האָט זיך איבערטראַפּען.
 ע ט י : עס איז אַ ליגען! מע האָט ניט געשפּיעלט קארמען,
 קאלווע האָט ניט געזונגען און איהר זייט ניט געווען אין
 דער אַפּעראַ... עס איז אַ ליגען!
 ג ר ע ג ו א ר : (בייז) וואָס איז דאָס פּלוצלונג פאַר אַ טאָן עפּיס,
 דואָ!... מיט וועמען רעדסט דואָ דאָס?
 ס א מ ו א י ל : איד גיב אייך 29 טויזענד בעווייזע, אַז מע האָט
 ניט געשפּיעלט קארמען... מע האָט געשפּיעלט „מייסטער-
 זינגער.“
 ג ר ע ג ו א ר : אַה! ער? געפונען וועמען צו גלויבען, זאָ וואָהר
 איד לעב...
 ס א מ ו א י ל : איד ווייס, וויאָ איד בין אַ יוד, איהר האָלט מיר
 פאַר אַ ליגנער... איד זאָג אַ ליגען, וויל אַבער קיינעם ניט
 בעטריגען... איהר זייט אַז אמת'ער מענש און איהר זייט אַ בע-
 טריגער! נאָט... אָט איז אַנאַנסירט אין דיאָ אייווינג פּייפּערס...
 קאַלווע איז קראַנק... קארמען געהט ניט... (צייגט איהם אַ צײַ-
 טונג.)
 צ י ל י ע : זעה נאָר וויאָ ער האָט זיך דערשראָקען! אויך מיר
 אַ מאָן! וואָס איז דאָרט אזוינס? מיר זיינען טאַקיי ניט גע-
 ווען אין דער אַפּעראַ? וואָס זיינען מיר קינדער? מיר דאַרפען
 אַכגעבען חשבון וואוהין מיר געהען?
 אַ ל ב ע ר ט : (בייז) אי! ווען איד זאָל איצט זיין אַ גרויסער,
 וואָלטען זיי צו דער מאַמע אַנדערש גערעדט!
 ע ט י : אַלבערט געה אַהין! סאַמואַיל, זאַלסט דאַרמען ניט
 פּלאַפּלען (פיהרט ביידע אַרויס און מאַכט צו דיאָ טהור) ניין!
 איצט אַכגעבען דין וחשבון איז שפּעט... וואָס איז דאַרמען —

יא אַפּעראַ, ניט אַפּעראַ. איך וויל אייך נאָר זאָגען: דאָס איז גע-
ווען אייער לעצטער ליגען, איהר וועט ניט לייגען מעהר!

ג ר ע ג ו א ר : שש! דער אַלטער איז דארט? הער, עמי, דוא
ביזט שטענדיג אַ גוטע... איך בעריהם זיך פאר מינע בעקאַנ-
טע, מיין פרוי, זאָג איך, גיט מיר שטענדיג פּוללע פרייהייט.

צ י ל י ע : נו, הויב זיך אָן מיט איהר קושען און האַלען פאר
מיר איז דיא אױגען!

ע ט י : (שמייכלט) ביזט אייפערזיכטיג, הא? זאָג מיר בעסער,
ציליע, האָסט דוא מיר אַמאָל ניט געגעבען דיין עהרענוואַרמ-

אז...

צ י ל י ע : האָסט זיך נאָך ניט פּערגעסען?

ע ט י : דוא האָסט זיך ניט געקענט פּערגעסען, אַז איך האָב
אַמאָל געהאַט אַ קינד.

צ י ל י ע : (פרעד) אָה, יא! דאָס געדענק איך...

ע ט י : געדענקסט? נו, און אַז דוא האָסט געהאַט אַ קינד, גע-
דענקסט דוא? (ציליע ערשרעקט זיך) איך בין געווען פריי,
איך האָב געגלויבט מיין קינד'ס פאַטער וועט זיין מיין מאַן און
בין דערנאָך פאר דעם קינד געגאַנגען ליידען און פּלאַגען זיך. פאר
דעם קינד האָט מען מיר יעדע מינוט געשטאַכען דיא אױגען, פאר
דעם קינד האָסט דוא מיר פּיעל מאַל ערנידריגט, גענומען אַ רעכט
דעם אַנדערן פּערפאַלגען פיר זיינע זינד, האָסט דוא אַלױן גע-
דאַרפט אָבהיטען זיך פון געמיינהייטען און פּערברעכען. מאַדאַם,
דוא האָסט געהאַט אַ קינד פון דיין אייגענער שוועסטערס מאַן,
וואו איז דאָס קינד? ביזט מוטער? געה פּלאַגען זיך, געה זיין
געפאַלטערט און געמאַטערט, געה ליידען פאר דיין קינד!... דוא
האָסט געמיינט, וועסט זיך אָבלעבען אַט אַזוי דיין גאַנצעם לעבען
מיט אַפּעראַ, געזאַנג און ליגען? ... אויס געזאַנג! דער שרעק-
ליכער סוף קומט!

ג ר ע ג ו א ר : שש! עמי, איך בעט דיר, נאָר דעם איין מאָל זיי
אַ גוטע. דוא וועסט זעהן...

ע ט י : דערווייל רעד איד נאך ניט צו דיר! ציליע, וואו איז
 דיין קינד?
 צ י ל י ע : איד בין ניט קיין קרעמענטשונגער מויד, איד וועל
 זיך ניט געהן פערבינדען דעם קאפ!
 ע ט י : אזוי? ווילסט זיך ניט פערבינדען דעם קאפ, הא? ציליע,
 איד האב דיך געבעטען : זעה, זאלסט קיין חרטה ניט האבען,
 זעה, זאלסט קיין חרטה ניט האבען... איד האב מורא, דוא וועסט
 איצט חרטה האבען! (ציטערש פון אויפרעגונג.)
 ג ר ע ג ו א ר : עטי, דוא וויסט אליין, אז איד האב דיך ליבע...
 אלע פרויען דער וועלט מעגען קרעפירען פאר דיר. נאר דוא
 ביזט מיר טהייער... געוויס, איד וואו אמאל א דומהייט... אלע
 מענער טהוען דאס, אללע! זא וואהר איד לעב! אבער נאר דוא
 ביזט מיר טהייער, נאר דוא ביזט טאקי מיינע!
 ע ט י : דינע! איד ווייס, וואס הייסט דינע! דיין אייגענטהום!
 מיין קערפער געהערט דיר! מיין קערפער האט דיר געהערט
 זינד איד בין געבוירען געווארען און וועט דיר געהערען ביז איד
 וועל שטארבען! ווען דוא דארפסט מיין קערפער, האסט דוא מיר
 ליבע! ווען דוא האסט מיר ליבע, הייסט עס, דוא דארפסט מיין
 קערפער! דוא זעהסט מיר אבהיטען, איד בין דיר טהייער, וויא
 יערעס אייגענטהום ביי יעדען אייגענטימער! . מיין קערפער
 האט דיר אינטערעסירט, מיין זעלע אבער האסט דוא יעדען טאג
 צעהן מאָל ערמאָרדעט! מיינע מענשליכע געפיהלע האסט דוא
 יעדען אויגענבליק געטראָטען מיט דיא פיס! כמעט צעהן יאָר
 געלעבט מיט דיר, און דוא האסט מיר אויף איין מינוט ניט בער
 טראַכט אלס מענש, נאָר אלס פרוי, אלס ווייב, אלס דיענסט!
 האסט ניט געוואָלט און ניט געקענט מיר פערשטעהען. האסט ניט
 געוואָלט און ניט געקענט וויסען וואס איד האב פאר דער צייט אי-
 בערגעפיהלט. איד האב פערשפראַכען צו דולדען און שוויגען, —
 האב איד געשוויגען און ערמאָגען מעהר וויא איד האב גע-
 דארפט! ... גענוג! בעלאַגע, בעמראַגען און ערנידעריגט וועל
 איד שוין ניט זיין מעהר! ניין! מעהר ניט!...

ציליע: דו ווייסט פון וואנען זיא האט אָנגעכאפט די עזע געדאנקען? הא! הא! עס איז פון קרייצער סאנאמא.
עמי: ציליע, לאך איצט ניט! (פערווירט) איך זאג דיר, לאך ניט!

ציליע: אז דו ביזט פארט אזוי קאמיש... חי, חי!
עמי: איך? איך בין קאמיש? איך האב מורא, איך וועל מיר זען זיין טראגיש. דו געדענקסט דיא „קרייצער סאנאמא“? געדענקסט דוא אבער וויא דוא האסט דעם פאפא געזאגט, ווען מיר האבען הער גרענואך פידלער ערווארטעט צום ערשמען מאל, דאס דו ביזט זעהר אייפערזיכטיג, דוא וואלסט ביידען צושניטען אויף שטיקער, אבער עמי איז א מענש אהן א גאל, הע! איהר האט ביידע געמיינט, אז איך בין ווירקליך א מענש אהן א גאל און איהר האט אייך צופיעל ערלויבט, ניט אלע מאל וועל איך שווייגען און ניט אלעס וועל איך ערטראגען!

(קוקט זיך אום און האפט דיא פלאש מיט קארבאליק און גרויפט אן ציליען.)

גרנואר: (זיצט פון דער ווייט, פארדעקט זיין געזיכט, זעחט ניט, וואָס עס קומט פאר) אי, איך האב מורא, עס וועט ארויס אַ סקאנדאל, עס וועט ארויס אַ סקאנדאל. עס קען זעהר שאדען מיין נאָמען...

ציליע: וואס איז דאס? וואָס ווילסט דוא טהון?
עמי: דאס איז קארבאליק! איך וויל דיר פערברענען! איך וועל אויסברענען דייע אויגען. זאלסט ניט קענען קוקען אויף פרעמדע מענער! איך וועל דיר פערקריפלען דיין געזיכט, יעדער מאז זאל אויף דיר קוקען מיט עטעל און אבשוי! אז דוא וועסט ניט זיין מעהר ווייב, וועסט דוא זיך דערמאָהנען דאס דוא ביזט מיר טער! (קען בשום אופן ניט עפענען דיא פלאש.)

ציליע: לאָז מיר! לאָז מיר! (ראנגעלט זיך) גרענואר!
גרנואר: עמי! דוא שרעקסט מיר! (ער און ציליע ראנגלען זיך מיט איהר לאנג און רויסען ענדליך ארויס דיא פלאש פון איהר האנד.)

ע ט י : דאס וועט אייד נים העלפען! קיין זאך וועט אייד יעצט
ניט העלפען! (תאפט ארויס פון סעטשעל דעם רעוואָלווער און
ציעלט אויף דער שוועסטער.)

ג ר ע ג ו א ר : אונגליקליכע, וואָס ווילסטו דאָ טהון? (שטעלט
אויס דיא האנד, זיא שיסט איהם, ער פאלט, דאן שיסט זיא ציליען,
ציליע פאלט און עמי שיסט אלע פינף קוילען אויס, וווא א פערווירטע,
דיא לעצטע קוילען שיסט זיא אויס ווען אלע זיינען שוין אין ציממער...
ביילע און אפרים לויפען צו גרעגואר'ן. הוה לאַזט זיך אראָפּ אויף דער
ערד לעבען ציליען. סאמואיל האלט דעם ערשראָקענעם אלבערט'ן. ראפא-
איל און נאטאשא געהען צו עמי'ן.)

ע ט י : פאפא, איך האב ניט געקענט מעהר. (לאַזט ארויס פון
איהרע הענד דעם רעוואָלווער.)

ר א פ א י ל : איך האב לאנג מורא געהאט, דוא וועסט דאס
טהון... עמי, מיין ארעם קינד. (אומארעמט זיא און וויינט) האר
אויס, לאַז מיך זעהן... (בייגט זיך אן צו גרעגואר'ן.)

ג ר ע ג ו א ר : און דאָ, עמי, איך שווער דיר, איך האב דיר
ליעב געהאט... פאר מיין טויט, שווער איך דיר. (אגאניע.)

נ א ט א ש א : (וויינט) דימיאטקא, קינד מיינס, וואָס האַבען זיי
געמאכט פון דיר ?

ע ט י : (פאלט נאטאשאן אויפ'ן האלז) ניאניא! מיינע געדאנקען
מישען זיך, מיין קאָפּ איז צודולמ, אין דיא אויגען שווינדעלט.
אלעס וואנקט אונטער מיר. מיר ווייזט זיך אויס, איך זינק! איך
זינק!.... (שרויט אויסער זיך) אי, ניאניא! ניאניא! ניאניא!

פ א ר ה א נ ג.

דיא אינטערנאציאנאלע ביבליאטעהעק

די אמת'ע קראפט

דראמא אין 4 אקטען

פון

יעקב גארדין

ארויסגעגעבען פון

די אינטערנאציאנאלע ביבליאטעהעק פערלאג קאמפ.

ניו-יארק.

Copyright, 1910.
By The International Library Publishing Co.

פערזאָנען:

דאָקטאָר יעוונעני גאָלדענווייזער, א געזונטער מאַן, טראַגט אַ
לאַנגע באַרד, גראַלעך, 45 יאָהר אַלט.

אַליע, זיין טאָכטער פון דער ערשטער פרוי, 11 יאָהר אַלט.
מאַרק, זיין ברודער, אַ בוכהאַלטער אין אַ באַנק, 30 יאָהר.
דבורה, זייער מוטער (מען רופט זיא „מאַדאַם“), טראַגט ברילען,
65 יאָהר אַלט.

שמשון-דוד זרחי, אַ לעהרער אין תלמוד תורה, האט אסטמע,
45 יאָהר.

שרה הינדע, זיין פרוי, דיזעלבע יאָהרען
פאניע, זייער טאָכטער, שפעטער דעם דאָקטאָר'ס צווייטע פרוי,
20 יאָהר.

פיוועל פומפיאן, א וואיענער פעלדשער, 25 יאָהר אַלט.
אַבראַם חיטוין, אַליע'ס לעהרער, קורצזיכטיג, טראַגט ברילען,
25 יאָהר.

ערשטע ארעמע פרוי.

צווייטע ארעמע פרוי.

דיענסטמיידעל, ארעמע פרויען, בוקיניסט.

עס קומט פאר אין איינער פון די גרויסע ליטווישע שמערט
אין רוסלאנד אין אונזער צייט.

ערשטער אקט.

דר. גאלדענווייזער'ס הויז, אַ גרויס צימער, איבערגעטילט מיט פארטיערען. אין דער ערשטער האַלב דעם דאָקטאָר'ס קאַבינעט, שאַפעס מיט ביכער, אינסטרומענטען, אַ וואַש־טישעל, א. ז. וו. אין דער צווייטער אבטיילונג אַ קליידער־שאַפע, אַ פּיאַנא, ווייכע מעבעל, וויענער שטולען, אַ טיש אַלץ אין אַ גרויסער אונאַרדנונג. ווען אַ פּאַציענט קומט, אדער דער דאָקטאָר וויל בלייבען אליין — פּערציהט מען די פּאַרטיערען.

פ י י ו ט 5. (פּוצט אַ קאַסטיום מיט אַ קליידער־בערשטעל).
ווער וועט גלויבען, אז איך, פּיוועל פּומפּיאַן, וועל טון אזא אַר-
בייט — פּוצען פּרעמדע הויזען גאָר! און דאך, איהר זעהט דאָך!
(פּוצט מיט מעהר ענערגיע). הויזען פּוצען געהערט אויך צו דער מע-
דעצין. פּערשטאנען? ווארום דער דאָקטאָר קומט פון אַ דיפּטעריאַ
און וועט מוזען איבערבייטען די קליידער. באציל'ס דיפּטעריקא!
(מען קלינגט). אהא, פּאַציענטען! (לויפט עפענען, קומט צוריק מיט
אַ בוקיניסט, וועלכער ברענגט פּיעל ביכער). ווידער ביכער פּאַר'ן
דאָקטאָר? לעגט אַנידער אָט דאָ, איך וועל איהם זאָגען. האָט אַ
גליקליכען תּמיד... (בוקיניסט אב). נאר ער קויפט ביכער, דער דאָק-
טאר. אז מע ווייסט שוין, ווי צו זיין אַ דאָקטאָר, נאָך וואס, דאכט
זיך, דארף מען נאָך עפּים וויסען? אי, וויפּיעל ביכער עס איז דאָ
אויף דער וועלט! עס זאָל ניט זיין אזוי פּיעל ביכער, וואָלט ניט
געווען אזוי פּיעל גראבע יונגען! (פּוצט דעם ראָק). אהא, ביי'ם דאָק-
טאר'ס פּידזשאַק פּעהלט אַ קנעפעל. מיר דאכט זיך, איך האָב ערניץ
ביי זיך אַ קנעפעל. נו'ם איך איהם צונעהען, ווארום אז ניט איך,
ווער דען? (געפינט ביי זיך אַ קנעפעל, אַ נאדעל מיט אַ פּאדעם און

נעהט). דער דאקטאָר האָט זיך היינט פּערשפּעטיגט אין שפּיטאַל. די קבצנים טאסקען איהם ווי דער רוה דעם מלמד... מע ווארט אין שפּיטאַל אויפ'ן הלאונעם דאקטאָר און וואו איז ער? ביי אכיונים. מע דארף מאכען אן אפּעראציע און וואו איז ער? ביי דלפנים... און אָהן איהם הויבט זיך ניט אָן און לאָזט זיך ניט אויס. א קליי-ניגקייט דאקטאָר גאָלדענווייזער! (אליע עפענט אויף אן אינערסטע טיר).

א ל י ע. מוסיו פומפיאן, איז דער פאפאטשקע שוין דאָ? פ י י ו ע ל. ניון, אליע, דער דאקטאָר איז נאָך ניטא. (אליע אָב צוריק). איהר הערט? איך בין מוסיו פומפיאן... פריהער גע-ווען א צירולניק, אז מען האָט מיך גענומען אין סאָלדאטען, גע-ריבען זיך דאָרט לעבען פעלדשעריי, און איצט שטודיר איך אויף א ריכטיגען פעלדשער, פערשטאנען? דער דאָקטאָר לערנט מיך ווי אן אייגענעם און צאהלט מיר ווי א פרעמדען. א גוטער מענטש — איך האָב איהם ליעב, און דאָס קנעפעל וועט מען ניט אָברייסען אפילו מיט די ציין. מען דארף לערנען, ווי מען קריגט א קערבעל פאר א קרענק — שווער! (לערנט). דוקטום ארטעריאָזוס, בולבוס (מען קלונגט). ווידער ניט דער דאקטאָר; ווי ער האָט זיך פער-שפּעטיגט! (לויפט עפענען). בולבוס ארטע... (אב).

א ל י ע. (עפענט ווידער די טיר). איז דאס דער פאפאטשקע געקומען? (פיוועל מיט אן ארעמע פרוי, אליע אב צוריק). א ר ע כ ע פ ר ו י. אי, דער דאָקטאָר האָט אוראי פאר-געסען.

פ י י ו ע ל. דאקטאָר גאָלדענווייזער פארגעסט ניט. דאָ איז די מיקסטורע פאר אייער מאן. דער דאָקטאָר האָט אליין בע-צאהלט אין אפטייק. מען קען גליקליך ווערען פון אזעלכע גע-שעפטען. יעדע שעה א לעפעל, א סופֿ-לעפעל. פערשטאנען? א ר ע מ ע פ ר ו י. וואס הייסט פערשטאנען, וואס דען? זאָלט איהר מיר געזונד זיין, איז ווי אזוי זאָל ער נעמען, מיט א לעפעל סופ, הא? ...

פ י י ו ע ל. דאָ איז שוין דא סופ... אקווא דיסטילאטא...
און דאס איז פאר'ן קראנקען א לייבעל מיט ווארעמע זאָקען. דער
דאָקטאָר האָט עס פאר איהם געקריגען... האָט א גליקליכען תמיד...
(גוט איהר א פעקעל זאָכען).

א ר ע מ ע פ ר ו י. אי, הלואי קומט מיר אָן א חלק פון
זיינע ברכות... (אב).

פ י י ו ע ל. ער וואקסט אין דער לענג און אין דער ברייט
פון אייערע ברכות! (זוכט אין די קעשעניעס פון דעם אויסגעפוצמען
קאָסטיום). איהר זעהט? אין די הויזענקעשעניעס האָט זיך ביי
איהם פערוואלגערט א רובעל, אין זשילעט זילבער געלד. ער האָט
פיינט פיהרען השבונות. (לעגט דאס געלד אויפ'ן טיש) מען דארף
זיין שטארקער פון אייזען, מען זאל דא אין שטוב קיין גנב ניט
ווערען... (לערענט) בולבום ארטעריאָזוס. (מען קלינגט שטארק),
אהא! ענדליך דער דאקטאָר. (געהט עפענען. אליע לויפט אריין מיט
א בוך אין האַנד).

א ל י ע. דער פאפאָטשקע איז געקומען! דער פאפאָטשקע!
(מען הערט דעם דאקטאָר'ס מוטיגע שטימע).

ד א ק ט א ר. (אין קארידאָר). קאלעגא פומפיאן, איך האָב
מיך פערשפעטיגט, ווי א פשע ישראל. (ער קומט מיט א סאקדוואיאזש,
נאך איהם פיינוועל. אליע לויפט צו'ן איהם). צוריק! דו גזלן! מען
טאָר ניט! (שמרעקט אויס ביידע הענד). ליאליעטשקע, מען דארף זיך
פריהער דעזינפצירען... ברודער פומפיאן, זיי אזוי גוט. (ווארפט
פון זיך זיין ראק, גיט עס פומפיאָנען, יענער טראגט עס ארויס. געהט
צו א וואש מישעל, וואשט זיך, רעדענדיג לעכהאפט) נו, ווי געהט עס,
ליאליע האָבען מיר היינט מוזיצירט? געלערענט די עטיוודען,
הא? (וואשט זיך). ניט געפוילט זיך? טאקי? בראווא! קאלעגא
פיינוועל, דו ווייסט ניט, ווי גוט איך פיהל זיך. דער קראנקער שנייד-
דער, דו ווייסט דאָך, ניט געשטאָרבען.

פ י י ו ע ל. דער וואס האָט געהאט אלקום ווענטריקולי?
ניט געשטאָרבען? דאס קאָן זיך טרעפען נאָר מיט א שניידער.

ד א ק ט א ר. ניט געשטאָרבען, ניין! דער מלאך המות זאָגט: גיב מיר דעם שניידער. און די מעדיצין זאָגט: א פייג ווילסטו ניט? כא! כא!... איך מוז שוין פאָהרען אין באַלניצע און, אי, איך שטארב עסען. ליאליע, וואו איז אונזער מאמא? געה, זיי מיין מליץ יושר... בעט, זי זאָל מיך ניט לאַזען אויסגעהן פון הונגער. (ליאליע אב). פומפּיאן, דאָרט ליעגט דער מעדיצינישער זשורנאל, מיין ארטיקעל איז געדרוקט וועגען דעם, „איז דער מאַג גען א פאראזיט צו ניין?“ אוי, מיין פאראזיט וויל א ביפשטעקס מיט א טעלער סופ. (פומפּיאן נעמט דעם זשורנאל און קוקט, דער דאָקטאָר ווישט זיך). הא? דער בוקיניסט האָט געבראכט ביכער... בראוואָ! א גוטער יונגאמט דער בוקיניסט. (פיוועל שפּריצט אויף איהם פון אַ פּולוועריזאטאָר. דאָקטאָר קוקט איבער די ביר כער. אליע און די מאדאם קומען). מאמא, ענטשולדיג, וואס איך האָב דיך בעמיהט. איך וויל פשוט פרעגען: איז דאָ וואס צו קייען? פומפּיאן, זיי אזוי גוט, לויף נעם מיר א דראַשקע. (פומפּיאן אב. מען הערט באַלד, ווי ער שרייט פון קארדידאָר: עי! איזוואָזשיק!). אליעטשקע, עס איז ערלויבט! (כאַפּט זי אויף די הענד און קוישט).

מ א ד א ב. יעוונגעני, ווילסט גאָר עסען? דיר זאָל ליגען אין זין אזא נארישקייט? דיין מיטאג איז שוין לאנג קאלט, און די קעכין איז אוועק צו גאסט. אליע, וואס גיט מען איהם קייען, הא?

א ל י ע. אָה, ארעמער פאפאָטשקע; ד א ק ט א ר. (קוקט איבער די ביכער מיט פרייך). די ערשטע אויסגאבע? בראוואָ!... מאמא, גאר נישט ניטאָ? א שטיקעל קאלטע פלייש, א ציבעלע, א הערינג, א קאטשקע, אן עפעל, א געבראָטענער אינדיק, א וואס עס איז? פומפּיאן, זיי א גוטער ברודער און שלעפּ אהער, וואס די וועסט דאָרט געפינען. (פומפּיאן אב אין א אינערסטע מיר). און, מיינע צוויי מייערע דאמען, איהר זייט רוהיג, הא? און אז איך דערמאָן זיך, וואס איך וועל אייך

היינט מוזען דערצעהלען... אָבער ניט איצט, שפעטער. (זוכט אין שאַפּע). מאמא, ווייסט ניט, איך האָב ערגויז א ריינע נאָזטיכעל? דאס, וואס איך וויל איך זאָגען, איז א גרויסער סעקרעט.

מ א ד א ב. איך ווייס ניט, אויב דו האָסט א נאָזטיכעל... דו דארפסט א נאָזטיכעל צום נאָז, אדער צום סעקרעט? וועמען ווילסטו דאס די נאָז אבווישען? (פּומפּיאן ברענגט אויף אַ מעלער אַ שטיקעל קאלטע פּלויש, א גאָפעל און אַ מעסער, ברויט, אַ וואזע מיט עפעל און אַפּעלסיגען).

ד אָ ק ט אַ ר. עס קען זיין, איך וועל זיך אליין אבווישען די נאָז... (ערנסט). אוי, איך זאל פאר איך ביידע ניט מורא האָבען, וואָלט איך איך שוין אויסגעזאָגט... שפעטער! שפעטער! (טוט אַן דעם ראָק, וואס פּיוועל האָט אויסגעפּוצט). זעה נאר, איין קנע-פעל א גרינער און די איבריגע שווארצע. פע! דאס איז א בעלוי-דיגונג פאר דער מעדעצין. (טוט אויס און זוכט אין שאַפּע אן אַני דער ראק).

פ י ו ו ע ל. איך האָב ניט געהאט קיין שווארצען, האָב איך צוגענעהט א גרינעם... אז מען האָט ניט קיין כינינום מוריאטי-קום, גיט מען כינינום סולפּוריקום. פּערשטאנען?...

ד אָ ק ט אַ ר. יא, ברודער, פּערשטאנען. כינינום סולפּור-ריקום. (טוט אַן אַנדער ראָק). מען קען נאָך געפינען ביי מיר אַ ראָק מיט קנעפלעך. הא? דער ארבעל איז א ביסעל אבגעטרענט. ליאליע, אז איך הויב אויף די האַנד, זעהט זיך דאס ווייסע העמד? א ל י ע. יא, פּאפּאַטשקע, עס זעהט זיך א ווייסע זאך...

ד אָ ק ט אַ ר. א ווייסע זאך? א שלעכטע געשיכטע. איך וועל זיך מוזען אָבחיטען און ניט אויפהויבען די האַנד. פ י ו ו ע ל. איהר וועט זיך אבהימען? גיט איך וועל איך בעסער צושטעכען מיט א שפּילקע. (שמעקט צו). אין לעטיין וועט עס הייסען: שפּילקום שטעכאטום. ד אָ ק ט אַ ר. שפּילקום שטעכאטום? דאס איז וויטעבסקער,

לעטיין. נו, איך כאפ א בייס און לויף. (עסט). אליע, קענסטו דיינע
לעקציאָנען? דיין לעהרער, דער שטרענגער חיוטין...
מ א ד א מ. יעווגעני, איך האָב זי אויסגעהערט, זי קען ווי
א וואסער... דעם טאטענס טרפהנער קאָפּ.

ד א ק ט אָ ר. קליינער רוח'ל! נו, און וואס לעזען מיר?
(עסט און קוקט אין איהר בוך). ראבינזאָן קרוואָ? א שיינע געשיכ
טע, הא? וועסט מיר דערזעהלען פון אָנהויב. (עסט איילענדיג).
פומפּיאן, וועסט נעמען אלע מיינע באקטעריאָלאָגישע פרעפּאראַט
טען און... (מען קלינגט. פומפּיאן אב, מען הערט א פרויענשטימע).
פ ו מ פ י א ז. (אין קארידאָר). איך זאָג, איהר קענט איצט
דעם דאקטאָר ניט זעהן...

פ ר ו י. אוי, טאטינקע מיינער, הארצעלעך...
ד א ק ט אָ ר. (עפענט די טיר). לאז זי אריין, פומפּיאן. —
נו, וואס איז דאָרטען?

פ ר ו י. מיינ עלטערער זוהן, דאקטאָר... ברענט ווי א פייער,
רעדט פון היין. טאטינקע דאקטאָרעל, פריהער אויף גאט און נאכ
דעם אויף אייך...

ד א ק ט אָ ר. קאלענא, דאס איז מאַרבוס פּאָופּערום... זיי
האָבען ניט וואס צו עסען, ווערען זיי פּערזעהרט, האָבען ניט מיט
וואס צו הייצען, ברענען זיי פון היין. גאָט פּערזוארגט זיי. איך
וועל זיין ביי אייך... פומפּיאן, פּערשרייב איהר אדרעסא. (עסט).

פ ו מ פ י א ז. נו, וואו וואוינט איהר דאָרטען?
פ ר ו י. אומשטיינס געזאָגט, וואו וואוין איך? (זיי רעדען
שטיל).

ד א ק ט אָ ר. מאמא, די זאָלסט זעהן, וואס עס טוט זיך
יעצט ביי די קבצנים. ביי אנדערע איז איצט דער סעזאָן פון טע
אטער, אפּערא, קאָנצערטען, באַל-מאסקאראדען, און ביי זיי
איז איצט דער סעזאָן פון סקארלאַטין, טיפּוס, דיפּטעריא, אינ
פּלענציא, פּנעוומאָניא... דאנקען גאט, די מעדיצין האָט זיך ניט
צו בעקלאָגען.

פּוֹמֵפִי אָן. נו, געהט און דולט ניט דעם קאָפּ. האָט א
נומען תמיד.

פּוֹמֵפִי. טאטינקע, דאקטארעל, פּערגעסט זשע ניט, למען
השם...

פּוֹמֵפִי אָן. זיי לאָזען איהם ניט רוהען, ניט עסען, ניט
שלאָפען. די ערגסטע נאציע אין דער וועלט זיינען ווייבער.

דאָקטאָר. איך פּערגעס ניט, אז איך זאָג צו.
פּוֹמֵפִי. אוי, טאטענקע, דאקטאָרעל! (קוקט אויף דער וואַזע
מיט פּרוכטען).

פּוֹמֵפִי אָן. נו, וואס איז שוין ווידער? איהר פּער-
שלעפטע קרענק.

פּוֹמֵפִי. אוי, מיין קראנקער זאָל האָבען איין אפעלצין...
איצט, נאָך סכות אן אפעלצין... פאטער מיינער... ער האָט געבע-
טען און איך האָב ניט...

דאָקטאָר. און איהר האָט ניט! דאס איז א גרויסע
עולה... מען דארף האָבען. אן אפעלצין, הא? (נעמט די גאַנצע וואַזע
מיט פּרוכטען). גבאי'טע, האלט דעם פארמוך. (קערט איבער אין
איהר פארטוך אלע פּרוכטען). אבער זעהט, די עפעל זאָלט איהר פריי
הער אבבאקען... גיט איהם ניט קיין רויע עפעל... (פומפיאן פיהרט
זי אב). זעהסט, ליאָליעטשקע, עס איז דאָ אונגליקליכע מענשען,
ביי וועלכע אן אפעלסיגע איז א גאנצער לוקסוס... מעהר ניטאָ
וואָס צו עסען? פּערגעסען זיך איבערלאָזען אן עפעל. נו, בע-
רוהיגט א ביסעל דעם מאָגען און צו דער ארבייט... פומפיאן, א
דראָשקע איז דאָ? איך פּאָהר. מאדאם גאָלדענווייזער, אדיע.
(קושט זי). פריילין גאָלדענווייזער, האבע די עהרע. (קושט איהר הענד
טעל. נאכדעם אומארמען זיי זיך). אוי, אז איך דערמאָן זיך, וואס איך
וועל אייך היינט דארפען זאָגען, קריג איך אזא פיבער, אז איך
האָב מורא, איך וועל אליין דארפען שיקען נאָך א דאָקטאָר. מען
קען ניט בעמערקען מיין ארבעל? (הויבט אויף זיין האַנד). ברודער
פומפיאן, אויפס ווידערזעהן. מען זעהט ניט? דיין שפילקוס שטע-

כאטום איז גוט, הא? אדיע, אדיע. (כאפט זיין סאקוואיאזש, ראש אב. פייוועל בעגלויט איהם. אליע לויפט צום פענסטער און מאכט מוט'ן האנד).

מ א ד א מ. איך ווייס, יעוונגעני איז א מענש אָהן סעקד רעמען... וואס קען דאָס זיין ביי איהם? (פייוועל קומט). פומפיאן, דו וויסט ניט דעם דאָקטאָר'ס סוד? ביזט דאָך זיין אבערהאָפּ מייסטער?

פ י ו ו ע 5. מסתמא עפּים וועש אדער קליידער פאר א קבצן. ע! (לערינט). דוקטום ארטעריאָזוס... (ביסלעכווייס ווערט דונקעל. מען קלינגט).

א 5 י ע. (ביי'ם פענסטער). אונזער לעהרער געהט! מוסיו חיוטין געהט!

פ י ו ו ע 5. ער מעג קלינגען. דעם קבצן מיט די אויס געקרימטע שטייוועל וועל איך ניט געהן עפענען.

א 5 י ע. מוסיו פומפיאן, ער האָט בעסערע שטייוועל פון אייך און איך וועל איהם עפענען. (ווייל געהן, פומפיאן לאָזט ניט).

פ י ו ו ע 5. אייך וועל איך ניט לאָזען. איהר וועט אייך פערקילען. לאָז ער קלינגען. (מען קלינגט).

מ א ד א מ. ווער זשע וועט עפענען? די דיענסטען זיינען זיך אלע צולאָפּען. זיי הערען מיך ווי די קאז... (שרייט) נאטאשא! נאטאשא! יא, שריי חי וקים.

פ י ו ו ע 5. מאדאם, איך וועל איהם עפענען, נאָר זאל ער קלינגען א ביסעל. איך האָב לייעב צו זעהן ווי ער ווערט בייז. (מען קלינגט שטארק). אהא? פערשטאנען? (געהט עפענען).

מ א ד א מ. פאר וואס האָט איהם פומפיאן ניט לייעב? ער איז א ביסעל משוגע, דער חיוטין, אבער ריין און כשר, ווי גאָלד. (חיוטין אין אן אַלטען סורטוקעל, אויסגעטראָטענע שטייוועל, איז בלאַם, ווישט אויס די ברילען, ווען ער קומט אריין, נאָך איהם פומפיאן מיט אן איראָנישען שמויכעל).

א ל י ע. מוסיו חיוטין, איך האָב שוין געביינקט נאָך אייך.
פ י ו ו ע 5. (קרימט זיך). מו ס י ו ח י ו ט י ן ! אז
מען שטאמט פון א חיט, איז מען חיוטין. פערשטאנען ?

ח י ו ט י ן. יא. חיט! פומפיאן, אייער פאטער איז געוויס
א דיוק, אָדער שני למלך, מוין טאטע איז, במחילה, א שניידער...
איך מוין אבער, אז אפילו א שניידער א טאטע איז אויך א טאטע.
איין ארעמען שניידער'ס א זוהן, און האָב זיך אליין דורכגעשלאָך
גען, געענדיגט גימנאזיע... איך זאל ניט זיין קיין קבצן און קיין
יוד דערצו, וואָלט איך געוויס געענדיגט אוניווערזיטעט אויך. וואס
זשע שטעהט ניט אן אזוי דעם טאטען אייערען? ... נו, ווי געהט
עס, מאדאם? אליע, דו האָסט ווירקליך געבענקט נאָך מיר! קע-
צעל דו! (קושט זי).

פ י ו ו ע 5. (לערענט בייז). דוקטום ארטעריאָזום, בול-
בום ארטעריאָזום.

מ א ד א ם. (שטיל). האָט איהר געבראכט עטוואס פערבאָך
מענעם? א צייטונג, א פראקלאמאציע? (לויט). שלים-מזל'ניק,
זעהט, ביי אייך איז דאָך דער האלזטוף אריבערגעקראַכען איבערן
קאלנער.

ח י ו ט י ן. אויך מיר א ראנה. (שטיל). אלטע רעוואָלוציאָך
נערקע, וואס איהר זייט. (גיט איהר בגנבה א צייטונג). אָלעיטשקע,
קום לערנען... (פיהרט זי). מען דארף ארבייטען. מארגען, מאָרגען,
נור ניכט היימע, זאָגען אלע פוילע לייטע...

א ל י ע. (זינגט און טאַנצט). מארגען, מאָרגען, טערערעם,
נור ניכט היימע, טערערעם, זאָגען אלע, טערערעם... (אב מיט
חיוטיגען).

פ י ו ו ע 5. ארטעריאָזום, ארטעריאָזום... פערשייטער
קבצן...

מ א ד א ם. און דו ביזט א גביר? וואס קענט איהר ניט
צוטיילען? ראטשיד'ס ירושה?

פ י י ו ע 5. איך האָב איהם פיינט... וויפּיעל געלד ער
 שלעפט ביי'ם דאָקטאָר. (לערענט). ארטעריאזום בולבוס...
 מ א ד א מ. פייװעל! איך מײן, ביזט א גרויסער בולבוס...
 פערשטאנען? וואס איז, נאטאשא? (א דיענסטװידעל קומט מיט א
 לאַמפּ, שטעלט אויפ'ן טיש און זאגט עפּיס דער מאַדאַם). וועסט זיך
 ניט פּערגעסען צו קומען אהיים, דו שפּרינגערקע? מענסט געהן.
 (נאַטאַשאַ קושט זי אין באַק מיט ליעבע און ראש אב, די מאדאם געהט
 צו דער פּיאנא, זעצט זיך, וויל לעזען חיוטני'ס צײַטונג, זעהט אָבער, אַז
 פּומפּיאַן קוקט, און הויבט אן שפּיעלען פּון מענדעלזאָנ'ס אראטאריא
 „עליאס“ — „עס איז שוין גענוג“. פּומפּיאַן הערט זיך צו).

פ י י ו ע 5. דאס איז דעם דאָקטאָר'ס זאך... (זינגט).
 איא עס איז שען, ווען אזא אלטע באבעצע שפּיעלט פּיאנא? דער
 דאָקטאָר זאָגט, זי איז אמאָל געווען א גרויסע שפּילערקע... די-
 מענטענע מענשען! דאס הייסט זי און דער דאָקטאָר. דער אנדער
 זוהן, דער בוכהאלטער, איז א מערדער, אן עוכר ישראל... א...
 (לערנט) בולבוס ארטעריאזום... (מען קלינגט. פּומפּיאַן לויפט עפּע-
 נען, די מאדאם שפּיעלט. פּומפּיאַן קומט מיט זרחי'ן).
 ז ר ה י. נו, וואס מאכסטו, פייװעל? א נאנצער מומחה,
 הא? נוט'ן אבענר, מאדאם.

פ י י ו ע 5. דאָס איז ר' שמשון דוד זרחי. געלערנט מיט
 זיי אין תלמוד תורה דקדוק און תנך. איך געדענק נאָך: אה'הע!
 פעל, התפעל — דאס איז דעם דאָקטאָר'ס מוטער, די מאדאם.
 ז ר ח י. ווער קען ניט די מאדאם אין שטאדט? בפרט מיר.
 אלע טאג האָט אונז אייער אייגענער זוהן דערזעהלט אייערע
 שבחים... אוי, א זוהן! איהר מענט יא זאָגען: אשרי מי שבניו
 זכרים. איך האָב נאר איין טאָכטער. פייװעל, דו געדענקסט נאָך
 מיין פאניען?

פ י י ו ע 5. אויב איך געדענק? זי פלעגט מיך דראפּען ווי
 א קאץ.

ז ר ח י. איהר דארפט וויסען, זי איז א בת יחידה ביי מיר.

מ א ד א ם . (שטיל). איך דארף עס נויטיג וויסען. (לויט).
איהר דארפט דעם דאקטאר צו א קראנקען ?
ז ר ה י . ניין, איך בין געשיקט געווארען מיט א קאָמיסיע.
אזא מענש ווי אייער זוהן... איהר ווייסט דען, וואס אייער זוהן
איז.

מ א ד א ם . וואס מיין זוהן — ווייס איך. וואס איז אייער
קאָמיסיע ?

ז ר ה י . הערט איהר דאך : מיין טאָכטער איז געווען קראנק
העכער א מאָנאט. זי איז געווען ממש א מויטע און דער דאקטאָר
האָט זי געשטעלט אויף די פיס. ער האָט זיך ניט געפּוילט ביי טאג,
ביי נאכט, פארטאָג...

פ י ו ו ע ך . יא, איך ווייס. זי האָט געהאט וועבריס אינ
טערמיטענס...

ז ר ה י . יא, א פנים זי האָט דאָס געהאט. דער דאָקטאָר
האָט ניט גענומען קיין צובראָכענע פרוטה.

פ י ו ו ע ך . דעם דאקטאר'ס געשעפטען...

ז ר ה י . עס רופט זיך אזוי, איך בין א לעהרער. אָבער כאמת
א מלמד, א קבצן, ווי א יוד דארף זיין.

מ א ד א ם . וואס־זשע ווילט איהר איצט ? אייער טאָכטער
דארף ווידער א דאָקטאָר ?

ז ר ה י . אי, דארף זי א דאָקטאָר ! ב"ה, עס איז שוין דריי
וואָכען, אז זי האלט אין איין עסען... געזונד ווי א'ן אויווען, קיין
עין הרע, און דער דאָקטאָר קומט דאָך אלע טאָג צו איהר געוואר
ווערען.

מ א ד א ם . וואָס זשע איז אייער קאמיסיע ?

ז ר ה י . פערשטעהט איהר מיך, מאדאם, היינט וועט זי
צום ערשטען מאָל ארויסגעהן. נו, האָבען זיי, דאָס הייסט די
ווייבער, אויסגעבאקען א טארט און וועלען קומען דעם דאָקטאָר
בעדאנקען פאר דער קרענק. אוי ! איהר האָט געדארפט זעהן, ווי
איך האָב מיט צוויי גאפּלען געשלאָגען די ווייסלעך פון די אייער...

פון עטליכע אייער האָט זיך אויפגעשלאָגען אט אזא פולע שיסעל מיט קאשע... מיינע הענד זיינען מיר געשוואלען און געדראלען, אבער א געראטענער טארט... די וויבער קראכמאלען זיך און דער דאָקטאר יאקבי ווייסט ניט... עס איז כלומר/שט א סוד... איהר האָט דאָך מסתמא געהערט די געשיכטע, ווי מען זאָגט: „א וויבערשער סוד, געה האלט זיך איין“?

מ א ד א ס. זעהט איהר, די געשיכטע האָב איך פונקט דוקא ניט געהערט.

ז ר ה י. עס איז א וואוילע זאך. (דערצעהלט מיט חשק און שטיקט זיך אליין פון געלעכטער). הינדע, א יודענע האָט באנגעגענט יענטען, וועלכע איז אויך געווען, במחילה, א יודענע, און האָט זי אָנגעהויבען שעלטען: סטייטש! איך האָב דיר דערצעהלט א סוד און דו ביסט געגאנגען און האָסט צופויקט איבער'ן גאנצען שטערטעל! זאָגט יענטע: עס איז א גרויסער ליגען מיט א בלבול! ערשטענס, האָסטו מיר קיין מאָל אין מיין לעבען קיין זאך ניט דערצעהלט, דאָס איז איינס. צווייטענס, איך קען דיר שווערען ביים הייליגען פרוכת, אז איך האָב ניט געוואוסט, אז דאָס, וואָס דו האָסט מיר דערצעהלט, איז א סוד, דאָס איז צוויי. דריטענס, ביסט אליין שולדיג... אז דו זאָלסט מיר גלאט אזוי דערצעהלען, וואָלט איך זיך געקענט איינהאלטען. באַלד אָבער עס איז א סוד? ... נו, געה האלט זיך איין מיט א וויבערשען סוד! כא! כא! כא! (פערהוסט זיך שטאַרק און לאכט). געה האלט זיך איין מיט'ן וויבערשען סוד... כא! כא! כא! האָט מיר א גוטע נאכט. (געחט, הוסטענדיג).

מ א ד א ס. ר' שמשון דוד זרחי, וואָס-זשע איז געווען אייער קאמיסיע?

ז ר ה י. הערסט א קאָפ! והעיקר שכחתי. זיי האָבען מיך געשיקט בעטען דעם דאָקטאר, אויב ער קען היינט אין אבענד זיין אין דערהיים, ווארום אימיצער וויל קומען... יאקבי דער דאָקטאר טאָר ווייס ניט ווער איז דער „אימיצער“... עט! געה האלט זיך

איין מיט'ן ווייבערשען סוד... כא! כא! כא! פייוועל, דו וועסט
דאך מסתמא זאגען דעם דאקטאר, הם? מאדאם, האָט מיר א גור
מע נאכט. (אב).

מ א ד א ס. פייוועל, ווי געפעלט דיר זיין קאמיסיע?
פ י י ו ע ל. ער דערצעהלט נאָר פון ווייבער. ער האָט
א ווייב א משולחתת און האָט מורא פאר איהר. זי גיט איהם די
גאנצע מעדיצינע: פיאוקעס, קאלטע קאָמפרעסען, הארטשיצניקעס,
באנקעס... פערשטאנען?

מ א ד א ס. פערשטאנען, זי גיט איהם די גאנצע מעדיציני
און ער דערצעהלט איהר דעם גאנצען ווייבערשען סוד. הע! הע!
(אב).

פ י י ו ע ל. פאר הונדערט וויזיטען א צוקער־לעקאך. א
גליק האָט מיך געטראָפּען. אי, ווען וועל איך שוין אויסלערנען
דעם דאקטאר זיין א שטיקעל מענש. (לערנט). קולקום ארטעריאזיס.
(מען קלינגט). שוין דער דאָקטאר? (אב, דאקטאר'ס שטימע, ער קומט
מיט פיעל פעקלעך. נאָך איהם פומפיאן).

ד א ק ט א ר. שאדע, פומפיאן, דו ביסט ניט געווען. איך
האָב אויפגעשניטען ביי היים שמש דעם קארבונקעל. זעהר גע-
לונגען. איך האָב געוואוסט, מסתמא האָב איך ניט קיין ריינעם
קאלנער מיט מאנושעטען, האָב איך געקויפט. (האט אן אנאנדער קאל-
נער מיט מאנושעטען, וועלכע ער האָט געבראכט מיט זיך). איז חיוטין
שוין דאָ? קאלעגא, נעהם מיין פולס, אונטערזוך אומיסטען מיין
הארץ...

פ י י ו ע ל. וואס איז? איהר זייט קראנק, חלילה? ... דאָס
הארץ? אפשר דארפט איהר טינקטורע דעגאטאליס.

ד א ק ט א ר. עס איז אפשר א הארץ־קרענק... אָבער מיט
דער קראנקהייט קרענקט אלץ, וואָס עס לעבט... ברודער, איך בין
45 יאָהר אלט און מיין הארץ שלאָגט זיך יעצט, ווי עס האָט זיך
געשלאָגען מיט צוואנציג יאָהר צוריק. ע! האָסט אפשר א
זאפאָנקע? איך וויל היינט זיין א פראנט. וואָס גיבט נייעס?

פ י י ו ע 5. קיין זאפאָנקע האָב איך ניט — סיידען איהר ווילט א סאָלאַטסקען קנעפעל. חיוטין דער קבצן איז דאָ... און קיין אנדער נייעס איז ניטאָ, נאָר וואָס זרחי איז דאָ געווען מיט'ן ווייבערשען סוד...

ד א ק ט א ר. פומפיאן, אין דעם ווייבערשען סוד איז פער באַרגען נאָך א גרעסערער סוד, פון וועלכען זרחי אליין ווייסט נאָך ניט... קענסט פערבינדען א האַלזטיכעל, ניט אזוי ווי איך מאַך פשוט א קניפעל, נאָר מיט א באַנטיק? (פומפיאן פערבינדט איהם דאָס האַלזטיכעל). הער, וואָס וואָלסטו געזאָגט, אז דו זאָלסט פּלוצ־לונג דעהערען, דאָקטאָר גאלדענווייזער וויל חתונה האָבען? וואָלסט ניט געקראָגען די אפּאפּלעקסיע, האַ?

פ י י ו ע 5. פערקערט, איהר דארפט א ווייב זאָל אויף אייך אכטונג געבען... איך קען דאָך ניט מעהר ווי צונעהען א קנעפעל, אָבער ווייטער... פערשטאנען?

ד א ק ט א ר. יא, ברודער פומפיאן, עס איז ניט גוט צו זיין אליין. הער, איך ווייס, דו ביסט מיר א גוטער פריינד און פריהער פון אלעמען וויל איך זיך מיט דיר אן עצה האַלטען. דו ווייסט, איך... מיר דאכט זיך, איך וועל נעהמען און וועל מיט דעם... ע... מיט זרחי'ס טאכטער...

פ י י ו ע 5. פאניע זרחי'ס! זעהט איהר פון אזא בשורה קען יא א קלאַפ טאן די אפּאפּלעקסיע...

ד א ק ט א ר. זי איז ניט קיין נאר... גאר ניט קיין נאר. אמת, זי איז ניט ענטוויקעלט, ביי אונז אין הויז אָבער וועט זי זיך ענטוויקלען!... זי האָט אין זיך גוטען מאַטעריאל.

פ י י ו ע 5. יא, זי וועט זיך ענטוויקלען! אזא קבצנישע קישקע! זרחי'ס טאָכטער האָט גוטען מאַטעריאל!

ד א ק ט א ר. זי איז א געזונטע. דאָס איז זעהר וויכטיג, ווען מען געהט חתונה האָבען...

פ י י ו ע 5. א געזונטע שטיק פלייש. ווייסט פון קיין זאך...

דאָקטאָר. די געבילדעטע פרויען ווייסען אָבער צו פיעל,
דאָס איז נאָך ערגער. פומפיאן, עם איז בעסער, וואָס וועניגער
פאלשע ציוויליזאציע און וואָס מעהר נאטור.

פייִוֵע. וואס מעהר נאטור! וויפיעל נאטור קען פאניע
זרח'ים האָבען? זי די דאָקטאָרשע? זאָל איך בעסער פריהער
איננעהמען א מיתה משונה!...

דאָקטאָר. זעהסט, פייִוועל, און איך האָב שטענדיג גע-
מיינט, אז דו ווינשט מיר גליק... צום סוף...

פייִוֵע. איך ווינש אייך אודאי גליק און אויב איהר
פערשטעהט... איהר זייט א געלערענטער... און אויב עם ווענדעט
זיך אָן מיר, איך ערלויב... דאקטאר, איך ערלויב אייך...

דאָקטאָר. ביסט ניט דאגעגען? (דריקט זיין האַנד). ביסט
א בראווער יונגאמטש. הער, מיר וועלען היינט האָבען א קליינע
וועטשערינקע... נא דיר געלד... הויב אויף די נאָז!... איך וויל
היינט ניט זעהן קיין זויערע פנים'ער ארום זיך... סאלדאט, סטאי
פריאמא, סמאטרי בראווא! סמירנאָ!... כא! כא! הער-זושע, נא
דיר געלד און ע... מיר וועלען מאכען פונש ווי שטענדיג... די ליכט
אויס... פערשטאנען? (זאָגט איהם עטוואס שטיל. תיומיזן קומט און
געהט גלויך צום שראנק מיט ביכער. דער דאקטאר כאפט איהם פון הינטען
פאר די הענד). עי! קאָמאנדיר, איהר שלעפט שוין ווידער מיינע
ביכער?

פייִוֵע. לכל הפחות, אז זי וועט זיין, וועט מען ביי
איהם ניט שלעפען... פאניע זרח'ים, א ווייב מיט נאטור! פערשטא-
נען? אוי, וועה איז מיר. (אב).

דאָקטאָר. קעשענע שניידער, איהר מאכט דאָך א תל
פון מיין ביבליאָטעק. מערדער, באנדיט! רינאלדא רינאלדיני!
חיוטין. אוהו! די נידריגע אינסטינקטען פון איין אייגענ-
טימער האָבען זיך אויפגעוועקט ביי אייך, איהר זאטער בורזשוא,
וואס איהר זייט. ביי אייך דארפען ביכער ליעגען אין שאפעס, ווען
די, וואָס האָבען ניט קיין מיטלען, האָבען ניט וואָס צו לעזען?

נו, יא, אז איך דארף א בוך, וועל איך אייך באלד געהן פרעגען!
קומט בעסער אהער, איהר אָבגעפרעסענער בורזשוי... שש... אונז
זערע... מיר דארפען געלד... ניש'קשה עם מעג אייך קאסטען, איהר
שלעפט ארויס גענוג געלד ביי'ם פּאָלק... (זאָגט עפּים שטיל).

ד א ק ט א ר. אזוי? ביי'ם פּאָלק? חיוטין, איך גיב אייך
געלד, ווייל פונקט היינט וויל איך זיך מיט אייך ניט קריגען. נאט,
דאָס גיב איך אייך א טייל פון סקארלאטין, דאָס האָט איהר א חלק
פון קדחת, דאָס האָט איהר אייער פארציע פון א געשוויר. כא! כא!
(גיט איהם עטליכע אסיגנאציעס). איהר ווייסט, חיוטין, ווארום איך
הנפ'ע זיך צו'ן אייך? איך האָב בעשלאַסען — חתונה האָבען...
און וויל ניט, איהר זאָלט מיך קריטיקירען...

ח י ו ט י ן. נו, יא, נעהמען א מאדאמשע אין שטוב, וועלכע
וועט דארפען שליאפקעס, שעמיוזעטקעס, מאנטאָנען, פאנטאָלאָנען,
און דער רוח ווייס נאָך, וואס זיי דארפען דאָרטען...

ד א ק ט א ר. חיוטין, איהר האָט א טעות, איך נעהם איין
איינפאכעס מיידעל, א קינד פון פּאָלק. (זעצט זיך צו דער פיאנא
און שפיעלט דאָס זעלבע, וואס זיין מוטער האָט געשפיעלט. פּוּזע). נו,
חיוטין, ווי מיינט איהר?

ח י ו ט י ן. ע! איהר מאכט שפאס פונ'ם פּראָלעטאריער...
ד א ק ט א ר. יא, פּראָלעטאריער, א פּראָפּאָ... איהר זייט
ניט זעהר קיין שטארקער גבור... עם געהט ווינטער, קאלט, נאס...
איהר דארפט א פאלטא, שטיוועל... איך קען אייך געבען פאראויס...
ח י ו ט י ן. (בייז). הערר דאָקטאָר, עם איז ניט אייער באַ-
בע'ס עסק, וועלכע שטיוועל איך טראָג! איך דארף ניט קיין
טובות!... אז עם וועט מיר קומען פון אייך, וועל איך מאָנען...

ד א ק ט א ר. אוי, משוגענער! איך געה טון אזא פּעראַנט-
ווארטליכען שריט, האָב זיך געוואָלט בעראמען ווי מיט א גוטען
פריינד... נו, געה, רעד צו זיי!

ח י ו ט י ן. הייסט עם, איהר מיינט טאקי ווירקליך? וואס
זשע מישט איהר אריין די שטיוועל? דאקטאָר, איהר האָט מעהר

רעכט פון יעדען מענשען פערלאָזען זיך אויף זיך אליין... אלע מענדי
שען דארפען זיין גליקליך, און ווער רעדט אזא מענש ווי איהר...
אויב איהר מיינט, איך בין איך ניט קיין גוטער פריינד, פערשטעהט
איהר מיך ניט... איך אָבער פערשטעה איך און האָב איך ליעב...
אז ניט, וואָלט איך ניט ווערט געווען — די ערד זאָל מיך טראָגען...
און ווייטער מענט איהר איך געהן אפילו צום טייפעל. (געהט).

ד א ק ט א ר. (לאזט איהם ניט). הערסט, איך וויל געהן חתונה
האָבען און ער שיקט מיך צום טייפעל! חיוטין, יעדער מענש האָט
א רעכט גליקליך צו זיין? הא? איא, עס איז ניט לעכערליך, ניט
ענאָאיסטיש, ווען איך וויל א ביסעלע גליק פאר זיך? איהר
ווייסט, איך האָב ניט קיין היים איצט. ווען איך בין געווען יונגער,
האָב איך ניט געפיהלט. ברודער, איך ווער אלט, דאָס לעבען געהט
אוועק און... חיוטין, ברודער, איז דאס א פערברעכען, ווען איך
זוך כאָטש א קליין ביסעלע פערזענליכען גליק פאר זיך אליין?
(אומארט איהם. אליע לויפט אריין).

א ל י ע. פאפאטשקע, ווילסט צוקוועטשען מוסיו חיוטין?
ד א ק ט א ר. דאס קינד! חיוטין, איך האָב מורא, זי וועט
ניט ערלויבען... קום אהער, ליאליע, איך דארף מיט דיר רעדען...
דו ביזט א קלונע פרוי. חיוטין, זי איז שוין 12 יאָהר געווארען.
(געהט זי אויף די קניע). איאָ, אליעטשקע, דו האָסט מיך ליעב?
א ל י ע. אי, פאפא, וואס פרענסטו דאָס? (געהט איהם
ארום מיט איהרע הענטלעך).

ד א ק ט א ר. עס איז שוין מעהר פון פינף יאָהר, אז דיין
מאמא איז געשטאָרבען...

א ל י ע. זעהסט, פאפא, האָסט שוין מיר לאנג צוגעזאָגט
צו קויפען א בלאָען מעדאליאָנטישק מיט דער מאמא'ס בילד.
ד א ק ט א ר. יא, אליעטשקע, איך וועל דיר קויפען... (ווערט
אנשוויגען). אליע, אנקעל מארק איז נאָך ניט געקומען פון באנק?
א ל י ע. אָבער, פאפא, דו האָסט מיר וואס געוואָלט זאָגען.
(די מאַדאם קומט און בלויבט שטעהן אונגעמערקט).

ד אָ ק ט אָ ר. איך האָב געוואָלט זאָגען : דו וועסט גיך אויס-
וואקסען, ווערען א גרויסע, דאן וועט אימיצער קומען און וועט דיך
צונעהמען, און איך וועל בלייבען אליין... די גרענד מאמא איז אלט...
א ל י ע. פאפא, איך פערשמעה... דו ווילסט נעהמען אנאנדער
מאמא. (וויינט). איך וויל ניט... איך וויל ניט!...

ד אָ ק ט אָ ר. וואס זשע וויינסטו, נאר? אויב דו ווילסט
ניט, דארף מען ניט. איך וועל געוויס ניט פערביטערען דיין לעבען
צוליעב זיך. (לאזט זי אראָפּ פון די קניע). איך האָב אייך געזאָגט,
חיוטין, אליע וועט זיין דאגעגען...

א ל י ע. פאפאָטשקע, איך ווייס נאר ניט... אויב דו מיינסט,
אז די, וועלכע דו זאָגסט, וועט זיין א גוטע און וועט דיך ליעב הא-
בען, ווי איך, ווי די באבוסיע... (וויינט). אָבער איך, פאפאָטשקע,
מיך וועסטו אויך ליעב האָבען? ... (חיוטין ווישט בגנבה זיינע אוי-
גען).

ד אָ ק ט אָ ר. יא, קינד, דו וועסט מיר זיין נאָך טייערער,
נאָך ליעבער. (אומאַרמט זי און קושט. די מאדאם קערט זיך אב און
ווישט א טרער).

א ל י ע. אבער איך, פאפא, דו ביסט ניט ביזן אויף מיר?
ד אָ ק ט אָ ר. איך זאָל זיין אויף דיר ביזן? ... צארטעם,
נאָבלעס קינד... (דריקט זי צו זיין הארצען). נון, און יעצט, אליע,
געה שיק מיר די באבוסיע...

מ א ד א ס. איך בין דא, יעווגעני... דארפסט ניט שיקען
נאָך מיר... (אלע איבערראשט). איך האָב ניט געוואָלט אונטערהערען
און האָב דאך אליין געהערט.

ח י ו ט י ז. קום, ליאליע, איך דארף דיר וואס זאָגען...
(ביידע געהען). דו, פרוי פון 12 יאָהר! (ביידע אב).

ד אָ ק ט אָ ר. מאמע, איך ווייס ניט, ווי וועל איך וואגען דיר
ערקלערען... איך האָב מורא, איך וועל פערליערען דיין אכטונג...
דו וועסט לאכען פון מיר.

מ א ד א ם. לאכען? יעווגעני, זאָל מען נאָר ניט דארפּען
וויינען...

ד אָ ק ט אָ ר. ביסט ביז אויף מיר? ... און איך האָב געד
וואָלט בעמען דיין הילפע... איך ווייס, אונטער דיין איינפלוס קען
מען ווערען א מענש... מען דארף זי לערנען... מען דארף זי בילדען.
ביסט ניט ביז אויף מיר?

מ א ד א ם. איך זאל אויף דיר ביז זיין? ... איך האָב געד
הערט, וואס דו האָסט געענטפערט דיין קינד, און דאסוועלבע זאָג
איך דיר... מיין קינד, אויף דיר ביז ווערען? איידלעד מענש און
עהרליכער מאן? ... דו פערשטעהסט געוויס, וואס דו זוכסט... און,
יעווגעני, צווייפעלסטו, אז איך וועל איהר זיין א מאמא? ... שש...
דארפסט מיר גאר ניט דערצעהלען... די, וועלכע דו רעכענסט ווירדיג
צו ברענגען אין דיין הויז, ווער זי איז, זי איז מיין קינד...

ד אָ ק ט אָ ר. אָה, טייערע, גוטע מוטער! ... (אימארמט זי אין
קושט). און דו האָסט מיר געשראָקען מעהר פון אלע. (מען קלינגט).
מאמא, ענטשולדיג, פומפיאן איז ניטאָ. (לויפט עפענען).

מ א ד א ם. איך האָב נאר מורא, גרויסע ערנסטע מענשען
זיינען אָפט בלינד, ווי קינדער... אָה, ווי גרויזאם עס וועט זיין,
אויב ער, אין זיינע יאָהרען, וועט מאכען א מיאוסען פעהלער! ...!
(דאָקטאָר און מאַרק קומען).

ד אָ ק ט אָ ר. מאַרק, האָסט געטראָפּען ווען צו קומען, פונקט
צו דער צייט...

מ א ד א ם. מאַרק, דו ווייסט. איך געפעל ניט יעווגענין אלס
ווירטין, טוט ער מיר אב און האָט חתונה...

מ א ר ק. חתונה? דאס איז ניט פראקטיש... א פעהר היי
ראטער דאקטאָר פערליערט זיין אינטערעס ביי די רייכע פאציר
ענטקעס... וואו איז דיין פעלדשער? ... אין קארידאָר אָנגעווארפּען
אפשר צוואנציג פאָאר קאלאָשען... ער ארבייט ביי דיר צו פיעל! ...
אזא פאראזיט!

מ א ד א ם . וואס ליעגען דיר איצט אין זין די קאלאָשען ?
מ א ר ק . אָבער איך ווייס, מען רעדט שוין לאנג אין שטאדט,
ער שדכנט זיך צו ליילענוואסער'ס טאָכטער... אזא פארטיע בער
צאהלט זיך שוין. א רייכע אלמנה, דער פאטער איז דירעקטאָר פון
שפיטאָל... אָט האסטו דיר, די אידעאליסטען, און אז עס קומט
צו וואס, זיינען זיי געשעפט־מענשען.

ד אָ ק ט אָ ר . מארק, האסט א מעות... איך האָב חתונה ניט
צו מאכען גוטע געשעפטען. איך נעהם איין ארעמעס מעדכען... (מען
קלינגט). אוי! איך וואָלט איצט ניט געוואָלט קיין פאציענטען.
(לויפט עפענען).

מ א ר ק . ער מיינט עס ערנסט? נו, וואס זאגסטו, מאמא,
צו דעם אלטען נאר? ... ער שפיעלט זיך נאָך אין ראמאנען...

מ א ד א ם . מארק, מיר האָבען ביידע ניט קיין רעכט און
ניט קיין שכל איהם צו לערנען! (מען הערט דעם דאקטאר'ס פריויליכע
שטימע. ער קומט צוריק, נאָך איהם זרחי, שרה הינדע און פאניע מיט
א טארט).

א ל ע . גוטען אבענד! גוטען אבענד!

ד אָ ק ט אָ ר . גוטען אבענד. זיצט, זיצט... דאס איז הער
זרחי, זיין פרוי, זייער טאָכטער פאניע... (שרייט אין מיר). נאטאר
שא, דאי טשאוו!

מ א ר ק . וואס איז דאָס? געסט פון דעמאָקראטישען
קוארטאל? ... אוהו!

פ א נ י ע . (זעהר פערשעמט). מאמע, זאג דו בעסער... איך
האָב פארנעסען די גאנצע רעדע... הער דאָקטאָר, איך האָב אייך
געבראכט א טאָרט... און ווי אזוי צו דאנקען, ווייס איך ניט...

ש ר ה ה י נ ד ע . אָט האָסטו דיר א העלד! פע, פאניע,
אויף דיר האָב איך זיך ניט געריכט...

ז ר ה י . פע, רב"שע, אויף דיר האָב איך זיך ניט געריכט...
מע דערצעהלט וועגען דעם א וואוילע זאך.

שרה הינדע. מעגסט אבלעגען אויף שפעטער דיין
וואוילע זאך. (דער דאקטאר צינדט אן אין קאבינעט לאמבען און ליכט.
פאניע בעמראכט אלץ אין שטוב און לאזט אראפ דעם קאפ).

זרה י. קריגען זיך דערפאר איז ניט כדאי.
מאדאם. ניין, ניין! דערצעהלט אונז די וואוילע זאך...
מיר ווילען הערען... א געראָמענער טאָרט!

זרה י. אין חומש, אין סדרה בראשית איז בעשריבען, ווי
גאָט האָט בעשאפען אונזער מוטער חוה. אין סדרה נח שטעהט בע-
שריבען, ווי נח האָט געבויט זיין תבה פון פימסען־האַלץ און האָט
זי אויסגעשמירט פון אינעוועניג און פון דרויסען מיט פעך... ביי
א יודענע האָט מען ארויסגעריסען פון איהר עברי טייטש חומש
א פאָר בלעטלעך, זאָגט זי זיך: (מיט א ניגון), „און גאָט האָט אויס-
געשנימען א ריפ ביי אדם הראשון' און האָט בעשאפען חוה'ן, פון
פימסען־האַלץ, און ער האָט זי אויסגעשמירט פון אינעוועניג און
פון דרויסען מיט פעך.“ פע, זאָגט זי, אויף דיר רב־שע, האָב איך
זיך דאָס ניט געריכט. אויסשמירען אונזער מוטער חוה פון אינע-
וועניג און פון דרויסען מיט פעך... כא! כא! כא! (הוסט). פע!
איך האָב זיך ניט געריכט. (לאַכט און הוסט. אלע לאַכען. דער דאָק-
טאָר פיהרט פאניען אין זיין קאבינעט. פומפיאָן קומט מיט פערש-
דענע פעקלאך).

דאָקטאָר. זיצט, פאניע, דאָ ביי מיר... דאָס איז מיין
קאבינעט.

פייזעל. אז דער דאָקטאָר האָט א פאציענטין, מעג מען
דאָך פערציהען די פארטיערען. פערשטאנען!

דאָקטאָר. פומפיאָן! אזא נאר! ער מיינט, איהר זייט
א פאציענטין. נו, זאָל זיין אזוי, פאניע. איך וועל איך זאָגען די
ווארהייט, איך האָב איך ערווארטעט מיט אונגעדולד. (בעמראכט
זי) מיין פאציענטין זעהט גוט אויס. רויט... געזונד... די אויג
לעך גלאַנצען...

פ א נ י ע. דאקטאר, וואס פאר א סעקרעט ווילט איהר מיר
היינט זאגען! איך וויל אזוי וויסען דעם סעקרעט.
ד א ק ט א ר. דעם סעקרעט? פאניע, דער גאנצער סעקרעט
איז — איהר געפעלט מיר.

פ א נ י ע. סך הכל? דאקטאָר, דעם סעקרעט ווייס איך
לאנג. וואס מיינט איהר, איך האָב ניט בעמערקט ווי אזוי איהר
פלעגט קוקען אויף מיר, ווען איהר פלעגט מיך אונטערזוכען? און
דאס וואס איהר פלעגט אזוי אָפט קומען צו מיר כלומר'שט געוואר
ווערען... איך בין ניט קיין קליינינקע מיידעלע, איך בין 20 יאָהר
אלט.

ד א ק ט א ר. גאנץ אָפען, הא? כא! כא! דאס געפעלט
מיר. א געבילדעטע מאמעל וואָלט זיך געמאכט, אז זי פערשטעהט
נאָר ניט, און איהר זאָגט פשוט: אָט אזוי איז דאָס!... פאניע,
וואס וואלט איהר געטון למשל, ווען איך זאָל איך פלוצלונג ארומ-
נעמען און געבען א קוש? אוי, איך האָב זיך שוין אליין דער-
שראָקען.

פ א נ י ע. וואס דארפט איהר איך שרעקען? וואס מיינט
איהר, מען האָט מיך קיין מאָל ניט געקושט און ניט ארומגענומען?
פאר וואס ניט? אוי, דאקטאָר, נאָך וואס טראגט איהר אזא לאנגע
באָרד? איהר זאלט זי אבשערען, וואָלט איהר אויסגעוויזען א סך
יונגער. ווארום איך מייז, איהר זייט נאָך זעהר א געזונטער מאן.
ד א ק ט א ר. מיט אנדערע ווערטער, דאס הייסט איך גע-
פעל איך? זאָגט דעם אמת, איהר וואָלט געוואָלט מיט מיר חתונה
האָבען?

פ א נ י ע. געהט, געהט איהר מאכט שפאס פון מיר... אזא
גרויסער מענש... א דאָקטאָר...
ד א ק ט א ר. פאניע, איך בין ניט דער מענש, וואס מאכט
שפאס פון הייליגע געפיהלען.

פ א נ י ע. דעם אמת געזאָגט, ווען איך בין געלעגען קראנק,
האָב איך אָפט גלאט אזוי געטראכט, וואס וואָלט געווען א שמייד

נער, דער דאָקטאָר זאָל מיך נעהמען? פלעג איך זיך אליין דער-
שרעקען...

ד א ק ט אָ ר. אהא, איהר דערשרעקט אייך אויך...
פ א נ י ע. איך דערשרעק זיך ניט פאר א קוש, אזוי ווי
איהר, און האָב ניט מורא פאר א מאן, ווי איהר האָט מורא פאר
א פרוי.

ד א ק ט אָ ר. ווי ווייסט איהר, אז איך האָב מורא פאר א
פרוי?

פ א נ י ע. (לאַכט). איך זאָל אנאנדערן אזוי געפעלען ווי
אייך, וואָלט ער... ניין, איך האָב מורא גאר פאר אנאנדער זאך.
איהר זייט אלע געבילדעטע דאָ אין הויז, אזוי פיעל ביכער מיט
א פארטאָפּיאן, אייערע זיינען אלע אריסטאָקראטען, איך וועל ניט
וויסען, ווי אזוי עסען ביי'ם טיש, ווי אזוי זיך פיהרען און וואס
זאנען.

ד א ק ט אָ ר. ע! נארישקייטען! איהר וועט אייך גיך צו-
געוואוינען. איהר וועט דאָ ניט זיין א פרעמדע, איהר וועט דא זיין
די ווירטין.

פ א נ י ע. יא, דא אין שטוב איז ניטאָ קיין ווירטין. דאָרט
אויפ'ן טיש האָב איך געזעהען א גאָפעל מיט א טעלער, אויפ'ן
קושעטקע א קליידער-בערשטעל... דאָ אויפ'ן טיש וואלגערט זיך
געלד. איהר האָט דאָך א פרעמדען מענשען אין שטוב... דער פומד
פּיאן איז דאָך ביי אייך, וואס הייסט אוועקווארפען געלד? אין
קארידאָר א בארג מיט קאלאָשען... דער ארבעל דאָ ביי אייך צו-
געשפילעט מיט א שפּילקע... וואס טוען די דיענסטען דאָ?

ד א ק ט אָ ר. עס איז אזוי אנגענעהם צו וויסען, אז אין
שטוב וועט זיין א פרוי, וועלכע וועט זיך בייזערען. און איהר יונגע
שטימע וועט קלינגען איבער אלע צימערן און מיר וועלען אלע פאר
איהר מורא האָבען...

פ א נ י ע. גיט, איך וועל אייך בעסער צושטעכען דעם אר-

בעל... (שמעלט זיך זעהר נאָהענט צו'ן איהם און שמעכט איהם צו דעם אַרבעל).

ד אָ ק ט אָ ר. (ליידענשאַפטליך). פאניע, איך האָב דיך ליעב... ביסט א קלונע, האָסט שוין דאס לאנג געזעהען און פערשטאנען. (אומאַרמט זי און קושט). נעהם מיין האַנד און קום, איך וועל דיך פאָרשמעלען אלס צוקונפטיגע מאדאם גאָלדענווייזער.

פ א נ י ע. שוין? אוי, דאָקטאָר, איך האָב אזוי מורא.

ד אָ ק ט אָ ר. פאניע, נעהם מיין האַנד און זיי רוחיג. די האַנד האָט ניעמאלס וועמען געפיהרט צו'ם שלעכטען. (פיהרט זי, עפענט די פאָרטיערען. בי'ם טיש זיצען זרחי, שרה הינדע, חיוטין צוזאַמען מיט אַליען. מאַרק פון דער ווייטען. ביי דער טיר נאטאשא מיט אַ פאָדנאָס אין האַנד. אויפ'ן טיש גלעזער מיט טוי. אין מיטען טיש אַ גרויסע זילבערנע וואָזע מיט פונש. פומפואן סערווירט).

ד אָ ק ט אָ ר. טייערע מאמא, האָב די עהרע דיר פאָרשמעלען דאס מעדען, וועלכע... (פערווירט).

מ א ד א ם. יעווגעני, איך ווייס שוין. קום אהער, פאניטשקע. (נעמט זי בי'ם האַנד און בעטראכט זי).

א ל י ע. (שמיל צו חיוטינ'ן) מוסיו חיוטין, איז זי? ח י ו ט י ן. אליע, אזא מענש ווי דיין פאפא פערדיענט, אלע זאָלען זעהען, ער זאָל זיך גליקליך פיהלען.

מ א ר ק. (אפארט). הם, אונזער אידעאליסט נעהמט א מאטע-ריאליסטישע ווייב, טאקי א ווייב...

ד אָ ק ט אָ ר. נון, מיינע ליעבע, איצט וועלען מיר זיך אלע זעצען א ביסעל פערברענגען... מאכען א פונש...

פ י ו ו ע ל. דער פונש איז שוין געמאכט, ווי איהר מאכט שטענדיג אין גרויסע יום טובים (געהט פערלעשט די ליכט אין קא-בינעט).

ד אָ ק ט אָ ר. מאַרק, וואס שטעהסטו פון דער ווייטען? איך האָף, איהר וועט זיין גוטע פריינדע. (מאַרק דריקט איהר האַנד און זעצט זיך לעבען איהר בי'ם טיש). פיוועל! זעה נאר, שיער

ניט פערנגעסען, די ארעמע פרוי ווארט דאָרט... איהר עלטערער
זוהן... (ווייל לויפען). איהר מוזט מיך ענטשולדיגען.
מ א ד א ס. יעווגעני, ווילסט אוועקגעהן? היינט מענסטו
זיך נעהמען צייט.

ש ר ה י נ ד ע. דער דאָקטאָר וועט קיין צייט ניט האָר
בען חתונה צו האָבען...

ד אָ ק ט אָ ר. עם איז טאקי איצט א גרויסע פרייד ביי
מיר, אָבער דאָרט ווארט אויף מיר א קראנקער... פריהער פון אלץ
בין איך דאָקטאָר! (לויפט אין קאָבינעט). איך קום באַלד.
פ ו מ פ י א ז. דער קראנקער זאָל פיהלען שלעכט וואָלטען זיי
זיך ניט געשעמט, זיי וואָלטען שוין דאָ געווען פינף מאָל... קבצנים
צערעמאָניען זיך ניט מיט אייך... איהר קענט דאָך אָבלעגען אויף
שפעטער.

ד אָ ק ט אָ ר. הא? ! יא, איך וועל מיר ערלויבען היינט
איין האלבע שעה... ברודער פומפּיאן, דעם פונש! (ער געהט צו דער
פּיאנא און שפּיעלט דיזעלבע זאך, וואס פריהער. פומפּיאן צינדט אָן
דעם פונש).

ז ר ח י. שרה הינדע, וואס? (שש! זו לאָזט איהם ניט רעדען.
פומפּיאן פערלעשט אַלע לאַמפען, עם ווערט דונקעל, דאָס צימער בער
לויכטען נאר פון דעם פּויער פון פונש. אַלע בלויבען זיצען גאַנץ שטיל.
דער דאקטאָר שפּיעלט פּיאנא).

א ל י ע. (לעהנט זיך אָן אויף חיוטינ'ס האנד). מוסיו חיוטין,
איך עם איז שען? ... א בלאָער פייער. אקוראט ווי אין די הימלען,
דאָרט, וואו מין מאמא איז... (דאקטאר הערט פלוצלונג אויף שפּיעלען
און שפּארט זיך צו צו דער פּיאנא. אַלע איבערראשט).

פ אָ ר ה א נ ג.

צווייטער אקט.

דאסזעלבע צימער, נייע מעבעל, ארדנונג, נאָכט. אין ביידע אבי-טוילונגען ברענגען לאַמפען. זרחי און די מאַדאַם זיצען אין דער צווייטער אבטיילונג ביי אַ קלויז מישעל און שפיעלען אַ דאַמקע, לעבען זיי אַליע, וועלכע מאכט פון די פעשקעס קאַלאַנען... שרה הינדע און פאַניע זיצען אויף אַ קושעטקע און רעדען שטיל.

ז ר ח י. געגאנגען זאָל ווערען... איך האָב ניט געוואוסט, אז איהר שפיעלט ווי אַ מוזיק. א יודענע זאָל אויך האָבען אַ קאַפּ. מ א ד א ם. און אז אַ מאַנסביל האָט אַ קאַפּ, אין וועלכען אַנשטאַט געהירען לייעגען ווייבערשע געשיכטעס?
ז ר ח י. ע! איהר קריגט זיך מיט מיר? וועל איך איך מאַ-
כען צוויי בערדעס מיט אַ שטיבעלע.
פ א נ י ע. קום אהער, מאמע. (זיי געהען אין דאַקטאָר'ס קאַבינעט).

ש ר ה ה י נ ד ע. (געהענדיג). פרא אדם, מין ניט, אז דו שפיעלסט אין דאַמקע מיט חזקאל ציושיק!...
א ל י ע. באבוסיע, זי בייזערט זיך; ווייל דער יוד האָט גע-
זאָגט אַ נאַרישקייט?
מ א ד א ם. פוי! אַליע, אַן עלטערער מענש זאָגט קיין מאָל קיין נאַרישקייטען!
א ל י ע. קיין מאָל ניט? טאקי קיין מאָל ניט?...
מ א ד א ם. (לאַכט). זי גלויבט ניט... ווי מיינט איהר, ר' זרחי, טאקי קיין מאָל ניט?...
ז ר ח י. געגאנגען זאָל ווערען. (זיי שפיעלען).
פ א נ י ע. זעהסט, מאמא, דאָ אויפ'ן טיש לייעגען פאר

איהם נאָזטיכלעך... דאָ — א קאסטיום איבערצובייטען. איך זאָרג פאר דעם, און ער קוועלט דערפון. איך זאָל האָבען מעהר צו טון דאָ, וואָלט מיר אפשר דאָ ניט געווען אזוי אומעטיג.

ש ר ה ה י נ ד ע. וואס ביסטו געקומען אהער א דיענסט זיין? א שענע מציאה!

פ א נ י ע. מיר איז זעהר אומעטיג דאָ. אָט איז איצט סכות, יום טוב ביי לייטען. מען טוט זיך אָן שען, מען געהט צו גאסט... ביי זיי איז יום טוב, אין דער וואכען, שבת — אלץ איינס. אפנים זיי גלויבען ניט אין גאָט... איך ווייס זעהר, יא גאָט, ניט גאט. נאר אז עס ניטאָ קיין גאָט, זאל זיין עפּים אנדערס... אז עס איז גאר ניט ניטאָ, איז אומעטיג.

ש ר ה ה י נ ד ע. נו, און וואס טוען זיי? פאר וואס איז זיי ניט אומעטיג?

פ א נ י ע. איך ווייס? זיי לעזען, זיי רעדען פון אזעלכע זאכען, וואס איך ווייס ניט. ער זעצט זיך גאר אנידער אויף א גאנצע נאכט מיט'ן נאָז אין בוך אריין... דאָס מאכט מיך אמאָל אזוי בייז, אז איך וואָלט, דאכט זיך, גענומען און צוריסען אלע ביכער... די אלטע שפיעלט פיאנא, און איך קען ניט, אזא בושע... זעהסט, איך האָב פערגעסען. (זוכט אין די קעשעניעס פון דעב צוגעגרייטען קאסטיום). יא, וואס דען? א רובעל... אזא תם... געהט אום ווי אין עולם התהו... דו קענסט בערעכענען, וויפיעל געלד פייוועל האָט ביי איהם אָנגע'גנב'עט... ער איז מסתמא שוין א'ן עושר.

ש ר ה ה י נ ד ע. דו זיי ניט קיין גולם און קוס מיט אוי' גען! אויב דו ווילסט, פאניע, קענסטו דאס געלד קלייבען ביי מיר. מאלע וואס עס מאכט זיך חלילה.

פ א נ י ע. ניש'קשה, איך קען אליין בעהאלטען, ווען מען דארף. (בעהאלט דעם רובעל).

ש ר ה ה י נ ד ע. האָט ער דיר געמאכט א נייע פלאטיע אויף יום טוב? דארפסט זיך ניט שעמען פאר איהם. ער איז מחויב

מאכען דיר קליידער און קויפען ציהרונג. צוליעב וואס דען האָסטו
חתונה געהאט פאר א'ן אלטען?

פ א נ י ע. ווייס איך! ער האָט מיר געקויפט א זייגערעל,
מיינט ער עס איז א גאנצעם גליק... איך האָב ניט קיין דימענטענע
אוידינגלעך, איך האָב ניט אפילו קיין איין דימענטענעם רינג. אויך
מיר א דאקטאָרשע! דערווילע זעה איך נאָך ניט, וואָס האָבען מיר
די מיידלעך אזוי מקנא געווען.

ש ר ה ה י נ ד ע. עס איז שוין דער עלפטער חודש נאָך
אייער חתונה. (פרעגט זי שטיל). אלע ווייבער פרעגען מיך. וואס איז
דאָס עפּים, האָ? ביילע ציושיק'ס האָט מיט זעקס וואָכען שפעטער
חתונה געהאט און איז שוין געלעגען געווארען.

פ א נ י ע. דאס דארפסטו ביי איהם פרעגען.
ש ר ה ה י נ ד ע. און דו שעמסט זיך פאר איהם? וואס
ביסטו ניט קיין יודישע טאָכטער? און ער איז א קלייניקער, וואס?
איז זיינע יאָהרען און נאָך א דאָקטאָר... ער דארף וויסען, (זיי
רעדען שטיל).

ז ר ה י. עהע, מאדאם, איהר האַלט שמאָל... איהר האָט
אפנים ביי'ם רב"שע ניט אויסגענארט קיין גוטען צעמעל. איהר
האָט דאָך מסתמא געהערט פון דער יודענע מיט'ן צעמעל?
מ א ד א ס. איך ווארט שוין לאנג, ווען וועט איהר דער
צעהלען עפּים א ווייבערשע געשיכטע.

ז ר ה י. אוי, א וואוילע זאך. (קוקט זיך ארום און דערזעהלט
מיט חשק). ארויסגעהענדיג יום כפור פון שול, האָט זיך א יודענע
אבגעשמעלט און האָט געזאָגט: רב"שע, גיסטו מיר א גוטען צעמעל,
איז רעכט, אז ניט, פאָהר איך נאר אין גאנצען אוועק, צו מיין
שוועסטער אויף סכות. — זאָגט די שכנה: וואס דארפסטו רעדען,
וועסט דען פאָהרען? — שש! ענטפערט זי, מאך א שווייג... איך
שרעק איהם נאר... זיי זיינען אלע אזעלכע!... למשל, אז איך זאָג
מיינעם: איך פאָהר נאר אוועק צו מיין שוועסטער, ווערט ער דאָך
אזוי גוט, כאָטש לעג איהם צו א מכה — וואס דען מיינסטו?

אָהן א סטראשונאָק קען מען ביי זיי עפּים אויסנארען? ... רב"שע,
דו הערסט איך פּאָהר צו מיין שוועסטער אויף סכות... כא! כא!
כא! (חוסט און לאַכט). צו מיין שוועסטער... כא! כא! כא! (אלע
לאכען, בעזאנדערס אַליע. מארק קומט פון זיין צימער).

מ א ר ק. (מיט אַ גרימאַסע). אה, וועלכע געסט ביי אונז,
גרויסארטיג! מיט א וויזיט, הא? גוטען אבענד.

א י ע. איא, באבוסיו, אָנקעל מארק קומט יעצט שטענדיג
זעהר פריה אהיים?

מ א ד א ס. יא, טאקי, מארק, ביסט עפּים די לעצטע צייט
געווארען א סטאטעק. ר' שמשון דוד זרחי, אָהן חרטה איז אָהן
חרטה... געגאנגען זאָל ווערען, געהט מען... (זיי שפּיעלען. מארק
געהט אינ'ם דאקטאָר'ס אבטוילונג. זעצט זיך אין אַ ווינקעלע).

פ א נ י ע. (געהט צון איהם). וואס בעהאלט איהר זיך? אייך
שטעהט ניט אָן אונזער קאָמפּאניע? (אַליע לאָזט פון זיי ניט אראָפּ
די אויגען).

מ א ר ק. פאניע ביסט געוונד ווי א סאָלדאט.
פ א נ י ע. א העזה פון אן אריסטאָקראט! איך זאָג איהם,
„איהר“ און ער זאָגט מיר „דו“.

מ א ר ק. דו נאר, פאר וואס זאָגסטו מיר ניט „דו“.
פ א נ י ע. איך האָב עטליכע מאָל געוואלט פרובען זאָגען
דער שוויגער מאמא, דעם דאָקטאָר — יעווגעני און אייך — „דו“;
נאר אז מען פיהלט ניט, קערט זיך ניט די צונג.

מ א ר ק. פאר זיי ארט מיך ניט. — זיי זיינען אלטווארג,
אַבער מיט מיר האָסטו שוין לאנג געדארפט זיין א גוטער ברודער...
פאניע, דו זאָלסט פיהלען, וואָלט זיך שוין ביי דיר די צונג גע-
קערט.

פ א נ י ע. וואס מיינט איהר?
מ א ר ק. דו פערשמעהסט שוין זעהר גוט, וואס איך מיינ.
אזעלכע שענע, אפעטימע ווייבלעך ווי דו פערשמעהען אויפ'ן
וואונק.

פ א נ י ע. עם קען זיין, איהר זאָנט נאָר קאָמפּלימענטען און
 איהר מיינט עם נאָר ניט... אָבער עם איז אזוי גוט צו הערען.
 מ א ר ק. איאָ, עם איז גוט? (קוקט זיך אום און גיט איהר
 א קנייפּ אין האַנד. אליע בעמערקט עם).
 פ א נ י ע. (כאַפט זיך ביים האַנד). אוי, איהר שר, דער רוח
 זאָל אייך נעהמען! (לאַכט). צוויי לייבליכע ברידער, דאכט זיך,
 איינער האָט ליעב צו פיעל צו קנייפען. און דער אנדערער... (מען
 קלינגט, מאַרק זעצט זיך פון דער ווייטען).
 מ א ר ק. דאס איז ער!
 פ א נ י ע. נו, וואס אנטלויפט איהר, ווי א גנב? (פומפּיאן
 קומט).
 פ י ו ו ע 5. מען האָט געקלונגען? אה, ר' שמשון דוד,
 האָט איהר עפּים א גוטען סכות?
 ז ר ח י. יא, קיין סאָלדאט איז מיר אין דער סוכה ניט
 אריינגעפאלען. געהט מען.
 פ י ו ו ע 5. (לויפט עפענען). יא, גענאנגען זאָל ווערען,
 געהט מען. (מען קלינגט נאָר אַמאָל. פייוועל לויפט עפענען).
 מ א ר ק. פּאניע, דו ווייסט, מען קען פון דער ווייטען קושען
 מיט די אויגען. זעה, ווי איך קוק... (קוקט אויף איהר לאַנג).
 פ א נ י ע. (גענעצט). פע! געהט אין דר'ערד אריין. (פיי-
 וועל קומט מיט חיוטיג'ן. ברענגט אַ פּאַקעט און לעגט עם אויפ'ן דאָק
 טאָר'ס טיש. חיוטין ווישט אויס די ברילען. ביז). וואס איז דאס
 פאר א פּאַקעט?
 פ י ו ו ע 5. (שטיל). אלץ דארף זי וויסען! איהר טא-
 טענס עסק... (לויט). א בריעה צום דאָקטאָר פון באַלניצע.
 ח י ו ט י ז. גוט'ן אבענד, מאדאם דאָקטאָרשע... גוטען
 אבענד, הער פינאנסיסט. וואס הערט זיך וועגען קורס, אקציעס,
 אבליגאציעס, דעפאזיטען, קאָנסאָלירירען, דעפּאָנירען, דיסקאנ-
 טידען?
 מ א ר ק. דער קורס פון אייערע אקציעס האלט ביים די-

קאנטירען. און מיר דוכט זיך, אז מען וועט אייך דיסקרעדיטירען.
ח י ו ט י ן . אזוי? בין איך אונגליקליך... אה, די גאנצע
כאפטע איז דאָ... גוטען אבענד! ליאליעטשקע, ווי געהט עס? ...
(קושט זי).

ש ר ה ה ת י נ ד ע . א דייטש מיט א'ן אויסגעריבענעם
פאלמערסטאן.

מ א ד א ס . חיוטין, איהר מישט אייך ניט...
ח י ו ט י ן . ניט מישען זיך? דען קום לערנען, ליאליע...
א ל י ע . ניין! איך וויל זעהן ווי מען שפיעלט, און
הערען ווי מען דערצעהלט היסטאָריעס.

פ י ו ו ע ל . אז איך בין געווען א יונגעל, האָב איך אויך
ליעב געהאט צו זעהן א שפיעל... איך פלעג שטארבען. (אלע אין
דער צווייטער אבטוילונג. מאַרק און פאָניע אין דאָקטאָר'ס קאַ-
בינעט).

פ א נ י ע . איך ווייס ניט, פאר וואס איך האָב דעם חיוטין
פיינט ווי חזיר.

מ א ר ק . ער איז פערמישט דער טיוועל ווייסט אין וועל-
כע זאכען. עס קען זיין, ווען ער געהט אהער, געהען איהם נאָך
זשאַנדארמען מיט שפּיאָנען... ער איז פון די דאָזיגע: — סאָ-
ציאליסט!

פ א נ י ע . טאקי? נו, יא, אייער ברודער'ס געשעפטען.
מ א ר ק . ער און די אלטע, זיי נעמען ביי איהם פראַקלא-
מאציעס און דעקלאַראציעס... ער וועט אונז אלע אמאָל אונגליקליך
מאכען. זעהט איהר דאס בוך? (קוקען אריין. רעדען שטיל).

ח י ו ט י ן . אלזאָ, אליע, דו געהסט ניט? וועל איך דער-
ווילע אריינקומען דעם דאָקטאָר אין ביבליאָטעק אריין. מאדאם
דאָקטאָרשע און הער פינאנסיסט, איך האָף, איך שטער אייך ניט.
(געהט צום שאַפע מיט ביכער).

מ א ר ק . ניין, הער פּילאָזאָף, איהר שטערט מיר ניט. (אב
צו זיך). שטאַלץ ביי זיך, דער ארעמער בעל גאווה. (אב).

פ י ו ו ע 5. דער געלערענטער קבצן וועט באלד פערקיר
רעווען דעם דישעל. פערשטאנען ?
ח י ו ט י ן. (בייז). וואס איז ? פערשלאָסען גאר ? דאס איז
א נייעס. פומפיאן, ביי אייך איז דער שליסעל פון שאפע ?
פ א נ י ע. וואס איז עפּים פּומפּיאן פאר א מאכער ? דער
שליסעל איז ביי מיר.
ח י ו ט י ן. ביי אייך דער שליסעל פון די ביכער ?
פ א נ י ע. יא, ביי מיר... עס איז איצט ניט ווי א מאָל, יע-
דער איז געווען דאָ בעל־הבית אין שטוב.
ח י ו ט י ן. אזוי ? נו, זייט זשע מוחל און גיט אהער דעם
שליסעל. (אליע קומט אין קאַבינעט).
אָ ל י ע. אָה, פּאַניע, מוסיו חיוטין וועט ביז ווערען.
פ א נ י ע. בייז... הם ! וועט ער מיר ניט שיקען קיין שלח
מנות... ביכער קאָסטען געלד...
ח י ו ט י ן. איהר רעדט אויך פון ביכער ?
פ א נ י ע. איך רעד דערפון, וואס מען בענוצט זיך דערמיט,
וואס דער דאָקטאָר איז א שטילער תם, און מען בענעהמט איהם...
מען שטעלט איהם בדייל דל... מען שלעפט !... יעדער שלעפט.
ח י ו ט י ן. וועמען מיינט איהר דאס ? ווער שלעפט ?
פ א נ י ע. עס איז דאָ גענוג שלעפער... (מאָדאָס הערט אויף
שפיעלען).
פ י ו ו ע 5. זי וועט איהם אָבהאקען די פלינגלען. דאָס איז
גוט. א שניידער'ס א זוהן, א גאנצער ר' שמעלקע...
ז ר ה י . פּאַניע, מילא די מאמע דיינע אין דער היים,
אָכער דאָ ? ... מען דארף דאָך וויסען, וואו דער חמור שטעהט...
ש ר ה י נ ד ע. וואס איז ? וואס איז ? ער איז דאָ, דער
גוֹלָם ! פּאַניע וועט דאָך ניט רעדען אזוי אין דער וועלט אריין...
וואָס מיינסטו, זי האָט דיין שכל ? זי פּערשטעהט, מסתמא, וואס
זי טוט...
ח י ו ט י ן. יא, זי פּערשטעהט א סך. זי נעהמט דעם דאָקטאָר

אונטער איהר השגחה, מסתמא פערשטעהט זי א סך. (מיט אן זיין הוט. מען קלינגט).

פ י ו ו ע 5. איך האָב מורא, דער פּראָפּעסאָר וועט מיר אבטון, און וועט ברוגז ווערען. פּערשטאנען? א גוטען תמיד. (אב).
אָ ל י ע. פּאניע, איבער דיר געהט קיינער ניט צום פּאפּא...
האַסט אלעמען פּערטריבען...

פ א נ י ע. איך דארף זיי נויטיג די פּריצים דארטען מיט די געלערענטע, איך זאל זיצען און קוקען אויף זיי, ווי א האָן אין בני אדם. אויך מיר קאַמפּאניעס!

אָ ל י ע. יא, קאַמפּאניעס! מויסיו חיוטין, איהר געהט אוועק? און לערנען? — איך האָב פּריהער געזאָגט ער וועט ביזן ווערען... קומט לערנען, מוסייו חיוטין.

ח י ו ט י ו נ. לערנען? די מאַדאם דאָקטאָרשע וועט דאָ מיט אייך אלעמען לערנען! איך לערן ניט היינט! (לויפט צום טיר, בער געגענט דעם דאָקטאָר און פּייוולען. דער דאָקטאר טראַגט א נייעם קאסטיום און א בערדעל בולאנזשע).

ד אָ ק ט אָ ר. טררר! וואס איז געשעהן? אַ באַטאָליע האָ?
(כאַפט איהם בוי'ם האַנד).

ח י ו ט י ו נ. אי, לאָזט מיך צורוה! ... (רויסט זיך).
ד אָ ק ט אָ ר. קומט נאר אהער, משוגענער! זעה נאָר, אַ
באַמבע האָט אויפגעריסען...

ח י ו ט י ו נ. איהר וועט מאכען שפּאס שפּעטער... קומט נאר אהער... (שמיל). איך ווייס, ביי אייך אין שאפּע איז דאָ פּער-
באַטענע זאכען — רוימט עס אויף... איהר האָט יעצט פּיעל שונאים... איך ווייס ניט, פּאר וואס די גאַנצע שטאדט איז אויף
אייך להרוג ולאבוד. דאס זאג איך אייך, און ווייטער מענט איהר
אייך שלאָגען קאָפּ אין קישען... מייז פּוס וועט אייער שוועל ניט
אריבערטעמען! (ראש אב).

ד אָ ק ט אָ ר. איבער'ן שוועל ניט אריבערטעמען! וואס
איז דאָ געווען!

מ א ד א ם. גאָר ניט, האָבען זיך צוואווערטעלט א ביסעל
מיט פאניען... מיר, פרידליכע בירגער, האָבען אנערקענט איבער
זיך די מאכט און די אויטאָריטעט פון אונזער יונגער ווירטין...
ער אבער איז א רעוואָלוציאָנער, ער בונטוועט... ניש'קשה, מיר
וועלען איהם צוגעוואוינען... איאָ, פאניע? ... מיר דאכט זיך נאר,
ביסט געווען א ביסעל צו שארף. מיינסטו ניט, פאניע?
פ א נ י ע. א מענש דארף זיין מיט א גאל... ניט שטענדיג
זיס, אמאָל ביטער אויך.

ד אָ ק ט אָ ר. כא! כא! כא! זי האָט זיך איהר אייגענע
לאַגיק... און ער איז א ביסעל א משוגענער... ניט שרעקליך... דאָך,
פאניע, היימיג פערדיענט געאכטעט צו זיין. איך האָף, מיט דער
צייט וועסטו זיך אויסלערנען צו שעצען אזעלכע מענשען...

פ א נ י ע. א גרויסער מענש מיט אויסגעריבענע ארבעל!
ד אָ ק ט אָ ר. און אויסער דעם, מיין פריינד... היינד
טיגע צייטען אן אמת'ער גוטער פריינד איז זעהר א טייערע זאך,
מען דארף זיך ניט ווארפען מיט זיי.

פ א נ י ע. איך זאג דיר, ווערסט גליקליך פון אזעלכע פריינד.
אָ ל י ע. מוסיו היימיג וועט שוין מעהר ניט זיין מיין לעהד
רער? פאפא! פאפא! ער איז אזא גוטער מענש... נאר זיי פער-
שטעהען איהם ניט. שיק נאָך איהם, פאפא.

ד אָ ק ט אָ ר. ניש'קשה, איך וועל איהם זעהן, און וועל איהם
בעמען מחילה, און ברענגען.

פ א נ י ע. א נויטיגע זאך...
ז ר ח י. שרה הינדע, מיר דאכט זיך, מיר מעגען שוין געהן.
(שמיל). אי, זי קאָמאנדעוועט.

ד אָ ק ט אָ ר. געהן נאר? דאס ניט... זיצט! איהר וועט
ביי מיר ניט געהן אזוי גיך.

מ א ד א ם. ר' זרחי, וואס האָט איהר קיין צייט ניט?
קומט מיר וועלען ענדיגען די ראַמקע. (זיי זעצען זיך שפּיעלען).
יא! יא!

ד א ק ט א ר. אליע, אהער צו מיר! ... עם איז ערלויבט! ...
פון היינטיגע קראנקע האָב איך אפילו קיין קרענק ניט געקענט
ברענגען אהיים... (אומארט זי און קושט). ניש'קשה, אליעמסקע,
מיר וועלען איהם ברענגען צוריק מיט פויקען און טראַמפּייטען...
איהר זעהט, שוויגער, נאָזטיכלעך — פאר אונז, א קאָסטיום —
פאר אונז, און מאַנזשעמען — פאר אונז! אין שטוב געמיטליך,
יעדע זאך אויפ'ן פלאץ, אויף יעדער זאך קוקט אן אויג פון א
נאטשאַלניק... א מאָל אפילו כאפט די נאטשאַלסטוואָ א ביסעל
אריבער די מאַס, אָבער דאס מאכט ניט אויס... ברודער פומפּיאן,
איך בין א ביסעל מיער, איך וועל מיט דיר לערנען מארגען. שש!
איא, זי איז געווארען נאָך שענער און געזונטער? כע! כע! כע!
זי בליהט, ווי א יונגער, שטארקער בוים... (געהט אין דער צווייטער
אבטיילונג).

פ י ו ו ע 5. נו, יא, א ווייב מיט נאטור...

ד א ק ט א ר. מאמא, דו געה אהער מיט דער פעשקע,
נעמסטו דאָך צוויי. פאניע, דו שפיעלסט ניט אין דאמקעס?

פ י ו ו ע 5. זי שפיעלט א גאנצע דאמע. פערשטאנען?

ד א ק ט א ר. פאניע, איך וועל האָבען צייט, וועל איך דיך
לערנען שפיעלען שאך... זעהר אינטערעסאנט.

פ א נ י ע. ווייס איך, אויך מיר א שפיעל! ... קארטען האָב
איך ליעב, ווען מען שפיעלט אויף געלד. עם פערכאפט אויף דער
אטהעם. אין אָקע, אדער וואָזאָק — צעהן קאָפיקעס א קאָן! דער,
דאָקטאָר אָבער האלט ניט פון אזעלכע זאכען. וואס איך האָב ליעב,
האָט ער פיינט.

ד א ק ט א ר. איך זאָל שפיעלען קארטען? פאניע, איך
ווייס ניט, וויפיעל אויגען האָט א זעקסטעל און וויפיעל א זיעבער
מעל, א שענער קארטענשפיעלער!

ז ר ה י. א קארטענשפיעלער? דאָס דערמאָנט מיך א וואוילע
זאך...

שרה הינדע. איהר דארפט איהם? אָט איז ער דאָ
מיט זיין וואוילע זאך.

דאָקטאָר. אייערע געשיכטעס זיינען מאנכעס מאָל
זעהר כאראקטעריסטיש. אויב איך וועל האָבען א מאָל צייט, וועל
איך זיי פערשרייבען... עס איז א מאטעריאל צו פארשען דעם כאַ-
ראַקטער פונ'ם יודישען הומאָר.

זרה י. (ערפרייט). דאס איז הומאָר? און איך האָב ניט
געוואוסט. דו הערסט, שרה הינדע? דער דאקטאָר זאָגט עס איז
הומאָר, און ביי איהר איז דאָס א נאָר ניט. הערט-זשע: אין
מארק האָבען זיך צוויי ווייבער צוקריגט, זאָגט איינע: בעגראָבען
זאָלסטו זיך, דיין מאן איז דאָך א קאָרטענשפיעלער! — מיין מאן
איז א קאָרטענשפיעלער? איך בין דאָך גאר אן אלמנה. ווי אזוי
איז ער א קאָרטענשפיעלער, זאל ער זיך מיהען פאר אונז, אז ער
איז שוין לאנג אויסגעלייטערט געווארען אין גן עדן? האָסטו גע-
הערט? איך זאל זיך בעגראָבען, זאָגט זי, אויב מיין מאן איז
א קאָרטענשפיעלער! — שא! שא! זאָל זיין, ער איז ניט קיין
קאָרטענשפיעלער, אָבער בעגראָבען זיך מעגסטו דאָך... כא! כא!
כא! אָבער... כא! (הוסט און לאכט).

אָליע. פאפאָטשקע, דער דיאדיע זרחי דערצעהלט אליין און
לאכט אליין. פאפעלע, וואס ער האָט דערצעהלט, איז געווען א
געשיכטע? איך האָב גאר ניט פערשטאנען. (אלע לאכען).

דאָקטאָר. יא, הינדעלע, דאס איז א געשיכטע, כא! כא!
פריי וועל. אוי, דאָקטאָר, איך האָב פארנעמען, א פאר-
קעט פון באַלניצע. (דאקטאָר און פומפיאן געהן אין קאבינעט אריין.
דער דאקטאָר לעזט דעם פאקעט).

מאדאם. פאניע, פאר וואס זאָלסטו דינע געסט ניט
מכבד זיין?

זרה י. א ביסעלע בראנפען מיט א שטיקעלע קיכעל וואָלט
געווען שהכל נהיה מיט מזונות.

פ א נ י ע. (גענעצט). אה, עם איז שוין שפעט. די געסט מען
גען געהן היינט אהיים אָהן כבוד.

ש ר ה ה י נ ד ע. מען געהט דען צוליעב דעם כבוד?
אבי מען זעהט זיך אין נחת און פריידען...

פ י ו ו ע ל. דאקטאָר, וואס איז? א שלעכטער ברייף?

ד אָ ק ט אָ ר. (זעהר ערביטערט). ברודער פומפּיאן, זעהר א
טרויעריגע בשורה... מען האָט מיך ארויסגעווארפען פון האָספיטאל...
צעהן יאהר שווער געארבייט... מאמא, ווילסט עפּים הערען?
פאניע, קום אהער — מיר האָבען נייעם (אלע געהן אין קאַבינעט).
כא! כא! די דירעקציע פון האָספיטאל שרייבט מיר, איך זאָל מוחל
זיין זיצען אין דער היים...

מ א ד א ב. אָהן מאָטיווען, אָהן אורזאכען? וואס איז דאס
עפּים פּלוצלונג מיט דער דירעקציע מיט דיינער?

ד אָ ק ט אָ ר. אָה, זיי דערמאָנען פון מיינע נייע פאמיליענ-
אנגעלעגענהייטען, וועלכע צווינגען מיך צו פּערנאכלעסיגען מיין
ארבייט... דאס איז איראָניע! זיי דערמאָנען, אז דער זשאנ-
דארמסקי פּאַלקאָוויק האָט ניט קיין גוטען מיינונג פון מיר... דאָס
איז שוין ניט קיין איראָניע, דאס איז שוויינעריי! מאָטיווען?
וועלכע מאָטיווען האָבען אונזערע פּילאנטראָפּען? קלייניקע פּער-
זענליכקייטען, כבוד איז ביי זיי וויכטיגער, ווי די ליידען און די
ווירקליכע אינטערעסען פון אלע אונגליקליכע און ליידענדע!
(קלאַפּט אין טיש). געמיינע לומפּען!

ש ר ה ה י נ ד ע. וואס איז דאס, פאניע, מען האָט איהם
אבגעזאָגט פון דער שטעלע?

פ א נ י ע. מאמא, דאס איז פּופּצעהן הונדערט רובעל א
יאָהר... פּערשטעהסטו, וואס דאס איז?

מ א ד א ב. דער דירעקטאָר לייליענוואסער קען דיר ניט מוחל
זיין, וואס דו האָסט ניט גענומען זיין טאַכטער, די אלטע אלמנה.
נאר, וואס דארפסטו זיך אָבעסען דאס הארץ? פּערפאלען.

אָ ל י ע. פּאַפּאַטשקע, וואס איז דאס? אלע מוטשען דיך —
עס איז ניט אויסצוהאלטען!

ד אָ ק ט אָ ר. (געריהרט). גאר ניט, קינד. זיי ווילען מיך
ניט אין באַלניצע, מען דארף מיך ניט מעהר... איך הויב אָן צו
ווערען אן איבריגער מענש... (פערטראכט זיך). אָבער, אָלע, עס
איז שוין שפעט און דיר איז שוין צייט צו געהן שלאָפען... אז דו
וועסט ניט וויסען אלץ פון וואָס מען רעדט דאָ, וועט פאר דיר
געזונטער זיין...
אָ ל י ע. נאָר איך אליין זאָל געהן שלאָפען?

מ א ד א מ. קום, איך וועל געהן מיט דיר. האָט קיין פער-
איבעל ניט, זי איז ביי אונז א געבאלעוועטע. א גוטע נאכט. יעזר
געני, האָב א גוטע נאכט און הער זיי ווי די קאץ... איך ווייס ניט,
וואָס עס וועט ווערען פון האָספיטאל אָהן דיר. דו אָבער וועסט אָהן
זיי אויך בלייבען יעווגעני גאָלדענווייזער... ניט אזוי, פאניע?
פ א נ י ע. דער שפיטאָל קען קריגען אונדער דאָקטאָר,
גאָלדענווייזער קען אָבער ניט קריגען קיין אנדער שפיטאָל.
פ י ו ר ע ל. ניש'קשה, עס איז ניטאָ אין שטאדט א סך
אזעלכע דאָקטוירים, ווי מיר זיינען. פערשטאנען? ...

פ א נ י ע. עס איז גרינג צו זאָגען. 15 הונדערט רובעל! ...
מ א ד א מ. פאניע גוטע נאכט. (שטיל). שש! פאניע, עס
איהם ניט אָב דאס הארץ. (לויט) א גוטע נאכט.

פ א נ י ע. ניט יעדען קען מען נעהמען און ארויסווארפען!
אָ ל י ע. א גוטע נאכט, פּאַפּאַטשקע. (קושט איהם און געהט).
ד אָ ק ט אָ ר. נו, און פאניען זאָנסמו ניט א גוטע נאכט?
אָ ל י ע. ניין, פאניען ניט, איך האָב זי ניט ליעב היינט.
וויילסט, פאפא, איך זאָל מיך פארשטעלען און זאָגען ליגען? וועל
איך איהר זאָגען א גוטע נאכט.

ד אָ ק ט אָ ר. ניין, אליעטשקע, דאס וויל איך ניט. אה, דו
קליינער טיוועל! ...

פ א נ י ע. זעהסט, מאמא, ווי אזוי זי פיהרט זיך אויף,

ביי איהר טאטען? איך האָב זיך ביי דיר ניט אזוי אויפגעפיהרט.
אנדערע קינדער האָבען גליק. האָסט מיך ניט ליעב היינט, אליע?
ניש'קשה, וועסט מיך ליעב האָבען מאָרגען... אויב דו ווילסט זיך
ניט איבערבטען, האָב א גוטע נאכט ניט איבערגעבטענערהייט.
מ א ד א ב. קום, קום, דו קאפּריזנע מיידעל. א גוטע נאכט.
(זי דראָהט אליען מיט'ן פינגער און פיהרט זי. אַליע דראָהט איהר צו-
ריק, ביידע אב).

ש ר ה ה י נ ד ע. נו קום. פון דעסמוועגען האָט מען גע-
דארפט זעהן מענשען זאָלען זיך אריינלעגען, עס איז דאָך א קהל'שע
זאך...

ז ר ח י. מיט דייענע מענשען מעג זיך אריינלעגען אין
דר'ערד דין קהל'שע זאך, אז אזא זאך קען זיך טרעפען!
פ י ו ו ע ל. ניש'קשה, אלע קראנקע און אלע דינער דאָרט
וועלען ניט פארגעסען אונזער דאָקטאָר.

ד אָ ק ט אָ ר. ביסט א נאר, פייוועל. איך האָב דאָרט צעהן
יאָהר געארבייט, און זיי וועלען מארגען שוין זעהן וועניג דענ-
קען פון מיר... אזוי איז דאָס לעבען. (פערדעקט זיין געזיכט).
ז ר ח י. קום, שרה הינדע, אהיים. דעם דאקטאָר ליגען
איצט די געסט אין דער לינקער פיאטע.

ש ר ה ה י נ ד ע. קום. אונזערע שונאים, אנשטאט אונז
מקנא צו זיין, וועלען נאָך האָבען נקמה... מסתמא וועט דער דאָך
טאָר זיי ווייזען, אז עס איז א טעות, וואס מען רעכענט איהם פאר
א מעקעלע... א גוטע נאכט.

ז ר ח י. א גוטע נאכט... עס איז אוראי ביטער, עס פער-
דריסט, אָבער די בעל'טובות אונזערע, זיי מיינען נאר זייער כבוד...
אין דער תלמוד תורה, מיינט איהר איז ניט אזוי? מיר זיינען
קליינע מענשעלעך, אָבער אזא מענש ווי איהר... האָט א גוטע
נאכט. (זיי געהען. פאניע בעגלויט זיי).

ד אָ ק ט אָ ר. געהט געזונטערהייט. פאניע, מיר וועסטו גע-
בען דעם שליסעל פון דעם ביכער שראנק?

פ א נ י ע. (גיט איהם דעם שליסעל). א גדולִה אויף מיין קאָפּ!... ער וועט שוין נעהמען א בוך און זעצען זיך לערנען, אבר ריכטען חצות... א לעבען... (אב מיט איהרע עלטערן. דער דאָקטאָר עפענט די שאַפּע, נעהמט ארויס פון די ביכער פאַפירען און צייטונגען).

ד אָ ק ט אָ ר. חיוטין איז גערעכט, מען דארף אויסראמען דעם חמץ. די זשאנדארמען און די דירעקטאָרען זיינען מיט מיר ניט צופריעדען... (פּאַניע קומט צוריק). ברודער פּומפּיאָן, ווילסטו זיין אזוי גוט און דאס אלץ באלד פּערברענען?

פ י ו ו ע ל. אז איהר וועט מיר הייסען, וועל איך אָנצינד דען די גאנצע שטאדט. (נעהמט אלע פאַפירען און געהט). דאָקטאָר, איך וועל זיין דאָרטען ביי מיר, מאָמער וועט איהר דארפּען, איך וועל זיך נאָך קראצען א ביסעל מיט דער אנאטאמיע. א גוטע נאכט. (אב).

פ א נ י ע. איצט פּערברענסטו דאָס, ווען דער שפּיטאָל איז שוין פּערברענט געוואָרען... נאָך דער שרפה בלאָזען אויפ'ן פייער... דאָקטאָר, מען זאָגט, וואוהין חיוטין געהט, געהט נאָך די גאנצע פּאָליציע.

ד אָ ק ט אָ ר. (גוטמוטיג). נארעלע, וואס האָסטו מורא פאר דער גאנצער פּאָליציע?

פ א נ י ע. מען זאָגט ער איז א סאָציאליסט... זעהר שען פאר אויך צו זיין מיט איהם גוטע ברידער... דאס פאסט דער רוח ווייסט פאר וועמען, אָבער ניט פאר א רעכטען מענשען.

ד אָ ק ט אָ ר. פּאַניע, וועסטו זיך ענטוויקלען וועסטו מעהר פּערשטעהן, וואס איז רעכטער מענש און וואס איז ניט רעכטער מענש...

פ א נ י ע. ער וועט אונז אונגליקליך מאכען. ד אָ ק ט אָ ר. אז מיר זאָלען ניט וועלען, קען אונז קיינער ניט אונגליקליך מאכען... אין דעם זין איז ריכטיג, אז יעדער מענש מאכט זיך אליין אונגליקליך.

פ א נ י ע. איך האָב איהם פיינט און וויל ניט, ער זאָל געהן
 אהער... איך וויל דו זאָלסט ווערען מיט איהם אויס מחותן...
 ד א ק ט אָ ר. פאניטשקע, מיט וועמען איך זאל זיין
 מחותן, אָדער ווערען אויס מחותן, דאס איז מיין זאך... נאר גער
 וויס, דו ביסט דאָ די ווירטין פון הויז און אהער דארף ניט געהן
 קיינער, וועמען דו קענסט ניט ליידען... אבער אז איך וועל דיך
 בעמען, פאניע, צוליעב מיר און אָליען זאָלסטו איהם ערלויבען
 אהער געהן, וועסטו דאָך ניט זיין קיין שלעכטע? נישט אמת?
 פ א נ י ע. אן אלטער מענש זאָל זיך לאָזען פון א יונגעל
 פיהרען ביי דער נאָז, פע!
 ד א ק ט אָ ר. (גוטמוטיג). ניט נאר פון א יונגעל, א מייר
 דעל האָט מיך א מאָל געפיהרט ביי דער נאָז... כא! כא! ניט
 וואהר?
 פ א נ י ע. 15 הונדערט רובעל! א קלייניגקייט!... און
 נאר ניט!

ד א ק ט אָ ר. פאניע, דאס געלד, קימערט מיך וועניג. זיי
 רהויג, קינד, אויב איך וועל נאר וועלען, קען איך פון פריוואטער
 פראקטיקע פיעל מעהר פערדיענען. דער האספיטאל פלעגט ביי מיר
 צונעהמען די גאנצע צייט מיינע.

פ א נ י ע. טאקי? פיעל מעהר? אויב עס איז אזוי, מען
 קומען אויף זיי די כאָלערע מיט'ן שפיטאָל.

ד א ק ט אָ ר. די כאָלעריע? פע, פאניע, עס איז ניט שען
 אזוי צו שעלטען זיך. מיך פערדריסט, איך האָב ליעב געהאט די
 ארבייט. פערשטעהסט, עס איז א פעלד, וואו מען קען לערנען און
 נוצליך זיין. אזוי פיעל עקספערימענטען, אזוי פיעל מאטעריאל
 אונטער'ן האנד.

פ א נ י ע. מען האָט דען געצאהלט פאר דעם מאטעריאל
 בעזונדער?

ד א ק ט אָ ר. היינט מיינע באקטעריאָלאָגישע ארבייטען.

דאָרט האָב איך געהאט א קעלער, אלעס איינגעריכטעט. טערמאָס-
טאטען, מיקראָסקאָפּען, האָב געהאט פיעל קראָליקעס.

פ א נ י ע. קראָליקעס? דאס איז אויך א גרויסע זאך! אן
אלטער מענש זאָל האָבען יסורים, וואָס מען נעהמט צו ביי איהם
די קראָליקעס.

ד אָ ק ט אָ ר. קינד, איך פלעג זיך ניט שפיעלען מיט די
קראָליקעס, איך פלעג זיי אריינשפריצען פערשידענע באקטעריען.
פ א נ י ע. וועסטו זיי ניט אריינשפריצען מעהר. א נוי-
טיגע זאך!

ד אָ ק ט אָ ר. איך האָב געהאט דאָרט אן אבעזיאנע אויך...
פ א נ י ע. נו, יא, די אבעזיאנע ליעגט דיר מעהר אין זין ווי
דיין ווייב!

ד אָ ק ט אָ ר. פערשמעהסט, איך שרייב איצט א וויכטיגע
ארבייט וועגען די פונקציאָנען פונ'ם מילץ, און איך האָב ניט גע-
ענדיגט מיינע עקספערמענטען, וואס איך פלעג מאכען מיט דער
אבעזיאנע...

פ א נ י ע. א מילץ! אן אבעזיאנע! אויף מיין ווארט, עס
איז ניטא, ווער עס זאָל לאכען פון דיר. דאָס רעדט א יוד, וואס
איז אין איינע יאָהרען מיט מיין טאטען. (גענעצט). קום שוין בע-
סער שלאָפּען...

ד אָ ק ט אָ ר. ניין, פאניע, איך וועל נאָך א ביסעל אר-
בייטען... איך דארף שרייבען. (נעהמט פון זיין שרייב מיש פאפירען
און פאַרבערייטעט זיך צום שרייבען).

פ א נ י ע. דאס האָב איך פון איהם! דו וועסט שרייבען,
און וואס וועל איך טון? מען קען דאָך דאָך משוגע ווערען פון
אומעט...

ד אָ ק ט אָ ר. (מיט מיטלייד). דיר איז דאָ ליינגווייליג?
ארעמע פאניע, איך פערשמעה... דיין יונגעס, געזונדעס לעבען איז
נאָך דערוויילע לער... האָסט ניט דערוויילע קיינע אינטערעסען...
פ א נ י ע. איך האָב געמיינט, אריסטאָקראטען, מען לעכט,

מען טאנצט, מען מאכט זיך פרייליך... ביי פראַסטע מענשען, ביי קבצנים איז דאָך א סך פרייליכער.

ד אָ ק ט אָ ר. פיהלסטו זיך לאנגווייליג הא? עם קען זיין, עם איז א גערעכטע טענה... הער, פאניע, ווילסט, וועל איך אבלעגען מיין שרייבען און וועל דיך לערנען שפיעלען א שאך. (נעהמט אַ קעסטעל מיט שאך־פיגורען).

פ א נ י ע. א שאך? א פרייליכע שפיעל. א מחיה!...

ד אָ ק ט אָ ר. האר אויס, פאניטשקע, ווינטער וועט דאָ זיין א רוסישע טרופע, וועסטו פאָהרען אָפט אין טעאטער. וועל איך ניט האָבען קיין צייט, וועט מארק מיט דיר פאהרען.

פ א נ י ע. נו, יא, עם וועט זיך ווען אמאָל טרעפען. דערווייל געה איך אום ווי צו חלום, מיר איז אומעטיג. איך ווייס ניט וואס צו טון, אין קאָפּ קריבען דער רוח ווייס וואסערע געדאנקען... און דערצו נאָך, דו הער בעסער, דיין ברודער, דיין מארק, ער קריכט צו מיר ווי א חזיר.

ד אָ ק ט אָ ר. וואָס? מארק? כא! כא! כא! נאר, געוויס איז ער פאמיליאַר מיט דיר, ווי מיט א שוועסטער... אזוי וואָלט איך אויך געווען מיט זיין פרוי, ער זאָל זיין פעהריראט...

פ א נ י ע. דו מיט זיין פרוי? ניין, דו ביסט ניט אזעלכער. ד אָ ק ט אָ ר. מיך פרייט זעהר, וואס ער האלט זיך ניט שטאָלץ געגען דיר. אבער, פוי! דאס איז ניט שען פון דיר צו האבן בען אזא מיאוסען געדאנק... מיר זיינען אלע אינטיים, ווי ברודער און שוועסטער... כא! כא! כא! וואס איהר קען איינפאלען!... (זעצט זיך צו זיינע פאפירען).

פ א נ י ע. איך האָב דיר געזאָגט, און ווייטער ווי דו פערט שטעהסט. אוי, איך זאל כאָטש האָבען א קינד. אז איך זאָב שוין יא חתונה געהאט, וויל איך זיין א מאמע ווי אנדערע... ביילע טשיי זיקס האָט חתונה געהאט שפעטער פון מיר און האָט שוין א קינד. ביזט דאָך א דאָקטאָר!

ד אָ ק ט אָ ר. יא, איך בין א דאָקטאָר און איך זעה, דו

הויבסט אָן ווערען נערוועז, דאס איז ניט גוט. (שיעפט זיך איין און שרייבט). „די פאסיווע פונקציאָנען“...

פ א נ י ע. נו, יא, ער שרייבט זיך פונקציאָנען, שמונקציאָנען! און וואָס זאָל איך טון? וואס זאָל איך טון?

ד אָ ק ט אָ ר. דו ווילסט נאָך ניט שלאָפען? (לעגט אוועק זיין פעדער). פאניע, הער, אויב דו ווילסט, וועל איך זיך זעצען דאָ מיט דיר און וועל דיר ענדיגען די ערקלערונג: פון וואנען נעהמט זיך שניי און רעגען?

פ א נ י ע. נו, יא, שניי און רעגען ליענט מיר איצט אין זין. איך דארף עס נויטיג.

ד אָ ק ט אָ ר. שא, ווייסט וואס? איך וועל דיר וואס שפיער לען אויף דער פיאנא. (זעצט זיך צו דער פיאנא און נעמט עטליכע אַקאָרדען).

פ א נ י ע. האלבע נאכט באראכאנען אויפ'ן טאָפשאַן... דו זאָלסט שפיעלען גיטארע, אדער כאָטש פידעל. פארטעפאן פער-שמעה איך ניט און איך האָב ניט קיין הנאה דערפון.

ד אָ ק ט אָ ר. עס טוט מיר לייד, איך שפיעל ניט גיטארע, זאָנאר ניט פידעל... דו פאָלג מיך בעסער, פאניע, נעהם א בוך און לעז. קענסט דאָך לעזען... האר אויס, איך וועל געפינען, איך האָב, דאכט זיך, ערגיז טורגעניעו'ס א ראָמאן. (זוכט). צום לעזען דארף מען זיך נאר צוגעוואוינען. די ערשטע צייט איז שווער, נאכדעם קען מען זיך ניט אָברייסען. (געפינט א בוך). א גוטער ראמאן! דו וועסט האָבען פערגינגען און וועסט פארגעסען, אז דיר איז אר-מעטיג. לעז, פאניע, דאס לעזען ענטוויקעלט דעם גייסט און בילד-דעט דעם כאראקטער פון א מענשען...

פ א נ י ע. איצט זאל איך מיך זעצען לערנען נאר! דער רויף האָב איך חתונה געהאט? אי, אפנים דו זאָלסט זיין יונגער, וואָלט אנדערש געווען. (מען זעהט ווי זי לעזט לאַנגזאַם, פיהרענדיג מיט'ן פינגער איבער'ן בלאט. ער שרייבט לאנג, פויע. זי ווערט אבי-שלאָפען איבער'ן בוך. ער גיט אַ זיפץ און געזט צו'ן איהר).

ד א ק ט א ר. פאניע, ביסט אמשלאָפּען געוואָרען? טור
געניעוו מאכט דיך שלעפּעריג. הא?
פ א נ י ע. הא? נו, יא, עס איז זעהר אינטערעסאנט. (מען
קלינגט. פומפּיאן קומט און לויפט עפענען).

ד א ק ט א ר. פומפּיאן, ווער קען דאס זיין אזוי שפעט?
פ א נ י ע. וועסט שוין אי"ה אוועקפּאָהרען אויף א גאנצע
נאכט. אוי, בעסער וואָלט איך ניט געבוירען געווארען אויף דער
וועלט!

ד א ק ט א ר. פאניע, נאָך וואס האָסטו חתונה געהאט פאר
א דאָקטאָר? דעם דאָקטאָר'ס צייט געהערט ניט צו איהם. מיינ
ארעמע דאָקטאָרשע. (פּיוועל קומט).

פ י ו ו ע. דאקטאר, מען רופט צו'ם אלטען מלמד, וואו
איהר זייט געווען פארנאכט. איהם איז ערגער.

ד א ק ט א ר. נו, יא. א גאנצען יאָהר הונגערען זיי און יום
טוב האָט ער געכאפט אן איבעריגען ביס מיט א זופ... עס איז
זעהר א שארפער גאסטריטיס, מען מוז באלד געהן זעהן...

פ י ו ו ע. איך געה מיט אייך, איך וועל נאר עפּים
כאפען אויף זיך. (אב צו זיך אין צימער).

פ א נ י ע. ניש'קשה, צו קיין אנדער דאקטאר קריכען ניט
די קבצנים ביינאכט... פאר דיר איז דאס א געשעפט אנטלויפען
פון מיר דערוויילע.

ד א ק ט א ר. פאניע, איך וועל באלד קומען.

פ א נ י ע. איך דארף בלייבען אליין, זיצען און ווארטען...
(מארק קומט). מען קען משוגע ווערען.

מ א ר ק. ווער האָט עס געקלונגען אזוי שפעט? און דא
ביי אייך הער איך קאָנווערזאציאָנען.

ד א ק ט א ר. אָט איז מארק! ער וועט זיצען מיט דיר.
מארק, דאָ איז טורגעניעו'ס א דאָמאן. אז דו וועסט איהר לעזען,

וועט איהר אינטערעסאנט זיין צו הערען. (פיוועל קומט). איהר וועט גאָר ניט בעמערקען די צייט, ביז איך וועל קומען... פומד פיאן, וואו איז דער סטעטאסקאָפּ? (זוכט).

מ א ר ק. (נעמט דאס בוך). אָה, טורגעניעו'ס ראמאן „רוד דין“... פאניע, דאס איז זעהר א שענער ראמאן.

פ א נ י ע. איך דארף עס נויטיג...

מ א ר ק. דו זיי נַט קיין נאר און שווייג.

פ א נ י ע. וואס מיינט איהר שוין וויעדער.

מ א ר ק. (גאַנץ שטיל און לוידענשאפטליך). אזא געזונטע,

אזא שענע, אזא יונגע ווייבעלע, זאָל ניט פערשטעהן...

ד אָ ק ט אָ ר. מיין ביזע דאָקטאָרשע, אויפ'ס ווידערזעהן. מארק, לעז לאנגזאם און ערקלער איהר יעדע זאך. ברודער פומד פיאן, מארש. (געהען ביידע ביז דער טיר. אליע קומט פון איהר צימער אין א שלאַפראַק, שמעק שיך אויף בארוועסע פיס).

אָ ל י ע. פאפאָטשקע!

א ל ע. (ערשטוינט). אַליע!

ד אָ ק ט אָ ר. וואס איז דאס, אַליעטשקע, דו שלאָפסט גאר

ניט?

אָ ל י ע. פאפא, אויב דו פאָהרסט אוועק וועל איך דאָ זי-

צען, ביז דו וועסט קומען. (מארק איז בייז).

ד אָ ק ט אָ ר. וואס הייסט דאָ זיצען? אליע, ביסט ניט אָנ-

געטאן, וועסט זיך פערקילען. געה שלאָפען באלד.

אָ ל י ע. ניין, פאפא, איך וועל דאָ זיצען, ביז דו וועסט

קומען.

ד אָ ק ט אָ ר. וואס איז מיט דיר, אליע? נייע פאנטאזיען?

אָ ל י ע. אויב דו פאָהרסט אוועק, וועל איך דאָ זיצען מיט

פאניע און אָנקעל מארק, ביז דו וועסט קומען אהיים.

פ י ו ו ע ל. אפשר וואָלט איך אליין אריבערגעגאנגען?

נאסטרא קאטאריס, איך ווייס.

ד אָ ק ט אָ ר. איך פערשטעה ניט, וואס איז דאָס מיט

אייהר? (פיהלט איהר קאפ). פיהלט זיך שלעכט? דיר טוט וואס וועה? פומפואן, נעהם א דראַשקע און פאָהר אריבער (זאגט איהם עטוואס שטיל).

מ א ר ק. דער קליינער טייוועל! (לויט) נו, דעם ראמאן וועל איך דערוויילע אליין לעזען. גוטע נאכט. (אב צו זיד).

ד א ק ט אָ ר. אליע, אזעלכע קאפריזען געפעלען מיר גאָר ניט. געה שלאָפּען, איך בלייב אין דער היים.

פ י ו ע ל. זינד מיר האָבען דאָ א ווייב מיט נאטור, האָט זיך אלעס איבערגעקערט דאָ קאפויר מיט די פיס. נו, יא, פאניע זארהי'ס! (אב).

אָ ל י ע. א גוטע נאכט, פאפאמשיקע. מיר טוט גאר נישט וועה. אז דו זאָלט היינט אוועקפאָהרען, וואָלט איך מורא גע- האט צו שלאָפּען. א גוטע נאכט, פאניע.

ד אָ ק ט אָ ר. קליינער דעספאָט, געה שלאָפּען. (קושט זי און בעגלייט זי ביז דער טיר). גוטע נאכט.

פ א נ י ע. איך האָב ניט געקענט ביי דיר אויספיהרען זאָלט ניט פאָהרען, זי איז א גרעסערער מיוחס... נו, יא, איך זאָל האָבען א קינד, וואָלט עס אפשר געווען ביי מיר א סך בילכער פון דיר. (גענעצט). נו, וואס וועסטו איצט טון? ...

ד אָ ק ט אָ ר. איך וועל א ביסעל בערוהיגען מיינע נער- ווען און וועל זיך זעצען ענדיגען מיין ארטיקעל.

פ א נ י ע. נערווען, ארטיקעל, שמארטיקעל! איך געה שלאָפּען, למדרוואָווניק מיינער! (א קלאפ מיט'ן טיר, אב).

ד אָ ק ט אָ ר. (דאקטאָר בעגלייט זי מיט אַ לאַנגען בליק).

מיינע נערווען הויבען אן אראָפּשפרינגען פון די רעלעסען... און איך האָב מורא, דאָס קינד, אויף איהרע נערווען ווירקען אויך ניט גוט די קליינע פאמיליען-סצענען... זי פיהרט אונז אלע ארויס פון גע- וועהנליכען מאָן. נו, יא, יעדער מענש האָט זיין אייגענע אינדיוויד- דואליטעט, מע מוז זיך רעכענען דערמיט. מיט געוואלט קען מען א מענשען געוויס ניט איבעררעציהען, נאָר מיט גוטען מיט גע-

דולד, מיט אן אויסגעהאלטענעם פּעדאגאָגישען סיסטעם... כע! כע! בעשערט אויף דער עלטער ווערען א פּעדאגאָג אויך... (זעצט זיך שרייבען. שמעקט אויף באַלד און געהט צום פענסטער. פּויע). ווי רוהיג איז די נאטור און ווי שטיל די נאכט... איך ווייס ניט פארוואס מיר ווייזט זיך יעצט אויס, איך בין ווי היינע'ס דאפּעלגענגער: „שטיל איז די נאכט, עס רוהען די גאסען“... (מען הערט, ווי ווייט שלאָגט לאַנגזאַם דער שטאדט־זייגער צוועלף. ער פּערטראכט זיך). האָ? וואָס איז דאָס פאר א געדאַנק? מאַרק! ע! נאָרישקייטען, דומהייטען, אונזין! זי ווייסט ניט קיין חכמות און פּערשטעהט ניט פון קיין אנדערע פּערהעלטניסע צוויי־שען מאַן און פּרוי. כע! כע!... דאָס איז די לאַגיק פון דער ניט דענקענדער נאטור... די נאטור האָט פּיינט לַמד־וואָוניקעס... (זעצט זיך און שרייבט) „אַלזאָ די אלע פיזאָלאָגישע פּראָצעסען“ (פּאַניע קומט אין אַ ווייסער קאַפּטע און אַ ווייסער קליידעל).

פ א נ י ע. דו וועסט היינט געהן שלאָפּען צו ניון? א נאנצע נאכט דארפּען ברענען די לאַמפּען? ... איך דאַרף זעהר נויטיג דיין שרייבעריי! (פּערלעשט די לאמפּ, זי בלייבען אין דער פינסטער).

ד א ק ט אַ ר. (כאַפּט איהר האַנד). וואָס מיינסטו? דו... איך... פ א נ י ע. נו, ביסט בייז געווארען? ביסט א גרויסער העלד, איך... (ציטערט פון אויפּרעגונג, בעהערשט זיך. לאזט אב איהר האַנד). פּאַניע, דאָס איז זעהר ניט שען.

פאר וואָס גיסטו מיר ניט אַ שלעפּ, מיינע ביינער זאָלען אָנהויבן בען קראכען? פאר וואָס גיסטו ניט אַ טאַפּ מיט'ן פּוס איך זאָל פּערציטערט ווערען? פאר וואָס גיסטו ניט אַ געשרוי מיין בלוט זאָל אין מיר פּערקילט ווערען? האָ! ווייסט פאר וואָס? ווייל דו ביסט אלט, ווייל דו האָסט מורא פאר מיר... אפילו אין דער פינסטער האָסטו מורא פאר מיר!

(דער דאַקטאר האָט דערוויילע אנגעצונדען די לאַמפּ).

ד א ק ט אַ ר. יא, איך האָב מורא פאר דיר... איך האָב מורא

פאר דיר. אבער דו זעה בעסער, פאניע, זיי פארזיכטיג, איך קען
אויך אין כעס ווערען און דאן... דאן דארף איך מורא האָבען פאר
זיך. דו הערסט? ...

פ א נ י ע. נו, פאר וואס ווערסטו ניט אין כעס? שטאר-
קער גבור מיינער!

ד א ק ט אָ ר. דו ביסט גערעכט, איך בין ניט קיין יונגער
מאן מעהר... אין מיינע יאָהרען דארף מען זיך קענען בעהערשען.
א שלעפ טון די ביינער זאָלען קראכען, דאָס קען יעדער האם, טאָר
פען מיט'ן פוס קען יעדעס פערד... בעהערשען זיך — דערויף
דארף מען זיין מענש! (זעצט זיך צום מיש). אלזאָ וואו האלט איך?
יא... (שרייבט קאלטבלוטיג).

פ א נ י ע. ביסט אזא בריה א מענש, ווי מיין טאטע...
ד א ק ט אָ ר. (שרייבט). און איך האָב מורא דו ביסט אזא
בריה א מענש, ווי דיין מאמע. פאניע, דאס וואָלט געווען זעהר
טרויריג.

פ א נ י ע. מיין טאטע איז כאָטש אין איינע יאָהרען מיט
מיין מאמען, און דו ביסט צוויי מאָל, דריי מאָל אזוי אלט ווי
איך (דער דאָקטאָר גיט אויף איהר אַ קוק רוהיג און שרייבט וויי-
טער). דו לאז מיך בעסער געהן אהיים צוריק... איך וויל געהן צור-
ריק! (דער דאָקטאָר גיט אויף איהר אַ קוק און שרייבט ווידער).
האָסט געהערט מענשען! אדער קראָליקעס, אז ניט זיצט ער און
טענטעלט א גאנצע נאכט מיט'ן פעדער... אבי עס איז דאָ טינט
מיט פאפיר. (דער דאָקטאָר הערט אויף שרייבען און קוקט אויף
איהר). פרעגט איהם בחרם, וואס שרייבט ער? ווער דארף דאס? ...
געבילדעטער חכם מיינער!

ד א ק ט אָ ר. (פיר זיך). אַי! איך הויב אָן פערשמעהן, ווי
אזוי מען קען א מאָל קומען צו אזא געמיינהייט, ווי שלאָגען...
פ א נ י ע. (שרייט און וויינט). אז דו דארפסט מיך ניט,
נאָך וואס האָסטו מיך גענומען? ... נאָך וואס האסטו מיך גענו-
מען? ... איך פרעג דיך, נאָך וואס האסטו מיך גענומען?

ד אָ ק ט אָ ר. (קאלט). מאַרגען וועל איך אייך בעענטפערן
אויף אייערע פראגען; היינט, מאדאם, געהט בעסער שלאָפֿען און
בערוהיגט אייך.

פ א נ י ע. מאַרגען? א דאנק דעם טאטען דיינעם! ... (דער
דאקטאר צוקט מיט די אַקסלען און שווייגט). איך האָב געמיינט א
דאָקטאָר, א גרויסער מענש, אריסטאָקראַט, איך וועל פאר איהם
מורא האָבען. דאָ פאר וועמען מורא צו האבען! ער וועט מיך נאָך
א מאָל בריינגען דערצו, אז איך זאל איהם שלאָגען אויך.

ד אָ ק ט אָ ר. (כאַפט זיך אויף, צייגט מיט'ן האַנד אויפ'ן
טור, און שרייט אויס מיט אן אונגעווענהליכער מאַכט). מאדאם, איך
וויל איצט בלייבען אליין! איהר הערט? (גיט אַזאָ קלאַפּ איבער'ן
טיש, אַז די לאַמפּ און אַלץ ציטערט). פאָרט! ארויס פון דאנען!
(פאַניע דערשראָקען, געהט לאַנגזאַם און וויינענדיג אַב).

פ א ר ה א נ ג

דרימער אקט.

דאסזעלבע צומער, אין דער ערשטער אבטוילונג זיצט דער דאקטאר מיט פייוולען און לערנען. אין דער צווייטער אבטוילונג זיצט אַליע ביי דער פּיאנא און שפּיעלט א גרינגען עטווד, די מאַדאַם זיצט לעד בען איהר און צעהלט דעם מאַקט און קערט איבער די נאטען. עס איז טאג, ענדע זומער, דער דאקטאָר טראגט א העלען קאַסטיום, זיין שפּאַר ניאָלקע איז גראָער געוואָרען.

מ א ד א ם. אזוי אזוי, ליאליע, פויל זיך ניט. איינס, צוויי, דריי! איינס, צוויי דריי! פארגעס ניט די פעדאל... איינס, צוויי, דריי. (אליע שפיעלט).

ד א ק ט אָ ר. שטעל זיך פאר, פומפיאן, אויפ'ן עקזאמען פרעגט מען דיך, אויף וויפיעל טיילען צופאלט זיך די אנאטאָמיע? פ י ו ו ע ל. צופאלט זיך די אנאטאָמיע? זי צופאלט זיך אויף: אַסטעאַלאָגיע, סינדעסמעלאָגיע, ע...ע...מיאָלאָגיע, ע...אנגי־אַלאָגיע. און נאָך עפּיס אַ לאָגיע. פּערגעסען... אין ביכעל איז דאָס דאָ.

ד אָ ק ט אָ ר. ע, ברודער, אין ביכעל איז שלעכט, עס דארף זיין אין קעפעל. גיב איך וועל דיר אויפשרייבען א גאנצע רייהע פראגען. (שרייבט). איך בין דיר מקנא, דו לערנסט און איך האָב די לעצטע צייט אויפגעהערט לערנען און שרייבען — בין געווארען פויל, ווי א פשע ישראל. ברודער, דו וואָלסט האָבען א יונגע וויי בעל, וואלסטו אויך ניט געווען אזא פליסיגער סטודענט. כע! כע! אָ ל י ע. באבוסיע, איך בין מיעד... נא, שפיעל דו א ביי סעלע, שפיעל, וועסט פּערגעסען שפּיעלען.

מ א ד א ם. דו, ננב, אז איך וועל שפּיעלען, וועסטו קער נען? פאר וואס אז דו ביסט הונגעריג זאָנסטו ניט: באבוסיע,

געה עסען פאר מיר? (זעצט זיך צו דער פיאנא, טראכט א ביסעל און שפיעלט ליסט'ס וואריאציעס אויף שובערט'ס סערענאדע).

ד א ק ט א ר. (הערט זיך צו). סס! פומפיאן. גיב א קוק אויף דער מאמען מיט אַלען... ביידע — צוויי אונשולדיגע קינדער. איך ווייס נאר ניט, ווער פון זיי איז מעהר קינד. (הערט זיך צו. פאניע קומט פון אַ אינערסטע מיר אויסגעפוצט. א הוט, האנד-שוהען, ציהרונג, טראגט א פענסע).

ד א ק ט א ר. בעטראכט נאר אונזער דאקטארשע. דו, סאָל-דאט, סאלוטיר. וואָ פראָנט! (סאלוטירט). פאניע, וואוהין איז דאָס אין אזא פאראד?

פ א נ י ע. איך פאהר צו דער מאָדיסטקע, יעוונגעני, און איך דארף א סך געלד. (נעמט פון זיין זשילעט עטליכע אסיגנאציעס).

ד א ק ט א ר. עס איז אנגענעהם, ווען אזעלכע הענטעלעך גראבלען ארויס דאס געלד פון דיין קעשעניע. פאניע, איך שעם זיך פאר פומפיאנען, איך וואלט דיר עפּים געזאָגט...

פ א נ י ע. נאר דו שעמסט זיך. ווען וועסטו זיך שוין אויפ-הערען צו שעמען? מאמא, איהר ניט שוין ווידער קאָנצערט, ווען ליאליע'ס פיאנא-לעהרערין וועט דאָ זיין היינט, וויל איך איהר זאָלט איהר זאָגען, אז איך הויב אן זיך לערנען שפיעלען פיאנא. יא, איך וועל נעמען אוראָקען.

מ א ד א ס. אזוי? ווילסט ווערען א פיאניסטקע אויך? פון אַנפאנג קען איך דיך לערנען. איך וויל זיין דיין פראָפעסאָרקע.

פ א נ י ע. ניין, איך וויל לערנען ביי אן אמת'ע לעהרערקע. ד א ק ט א ר. דו, פאניע? האָסט דאָך פיינד דעם טאָפּטשאַן. זאָגסט שטענדיג, דו פערשטעהסט ניט.

פ א נ י ע. נו, יא, און די גרויסארטיגע דאמען, וואס צימב-לען אויף דער פיאנא, פערשטעהן עפּים? ... עס איז א מאָדע, דאמען זאָלען שפיעלען, וויל איך אויך זיין א דאמע, ווי אלע. (עפענט די מיר אין קארידאָר). יעוונגעני, זעהסט? איך האָב געהייר-

סען אין קארירדאר אוועקשטעלען א לאנגע הילצערנע באנק. דיינע
קבצנים מעגען ווארטען דאָרט און ניט קריכען אהער מיט די
בלאָטיגע שטיוועל.

ד אָ ק ט אָ ר. אין קארירדאָר? פאניע, ווינטער וועט זיין
קאלט דאָרט פאר די קראנקע...

פ א נ י ע. וועסטו זעהן ניט האלטען זיי לאנג. פומפיאן,
איהר וועט הייסען די קראנקע ווארטען דאָרט. פערשטאנען?

ד אָ ק ט אָ ר. פאניע, דו געהסט מיט דיינע רעפארמען אלץ
ווייטער און ווייטער, הא? (ווינקט צו פומפיאנען, ער זאל זי ניט
פאלגען).

פ א נ י ע. דאס בלייבט שוין אזוי. פומפיאן, געהט, נעמט
מיר א פאיעטאָן.

פ י ו ו ע ל. איא, איהר גלויבט ניט, אז דאס איז פאניע
זרחים? זי, מיט די ביינער. ווי איהר זעהט מיך א יודען. (אב).

פ א נ י ע. עס איז שוין צייט פון איהם אויך פטור ווערען...
אויך א מענש אין שטוב!

ד אָ ק ט אָ ר. ער וועט אויסשטודירען, וועט ער דאָ אליין
ניט זיין. ער ווייסט, דו האסט ניט קיין גרויסע סימפאטיען צו'ן
איהם... שאדע, ער איז מיין רעכטע האנד. שש! ער געהט... אין
זיין געגענווארט דארפסטו אזוי ניט רעדען. עס איז ניט פיין צו
ערנידריגען א מענשען. (פומפיאן קומט, נאך איהם דער בוקינוסט מיט
ביכער).

פ א נ י ע. נו, יא, מיט פומפיאנען דארף איך זיך אויך
צערעמאָניען. וואס איז, ווידער ביכער?

ד אָ ק ט אָ ר. געבראכט עטוואס נייעס? עטוואס גוטעס,
הא?

פ א נ י ע. איהר מעגט געהן, ר' יוד, דער דאָקטאָר האָט שוין
גענוג ביכער, איבער גענוג...

ד אָ ק ט אָ ר. איהר פערשטעהט דאָך מסתמא, די יונגע

דאמע מאכט שפאס. לָאָזט איבער די ביכער, איך וועל זיי שפעטער
איבערקוקען... יא!... אדיע, מיין פריינד, אדיע. (בוקיניסט אב).
פ י י ו ו ע ל. האָט א גומען תמיד. (מען קלינגט). הערר
דאָקטאָר, מען קלינגט, מען קלינגט און קיין קלינגערס איז ניטאָ.
פערשטאנען? (געהט עפענען).

פ א נ י ע. וועניג ביכער האפטו...
ד אָ ק ט אָ ר. פאניע, דיך ניט צו ערגערען מאך איך פיעל
קאָמפּראָמיסען. צו פיעל... אבער...
פ א נ י ע. קאָמפּראָמיסען צו קאָמפּרעסען? איך ווייס ניט
וואס דו מיינסט.

ד אָ ק ט אָ ר. איך אָבער ליידער ווייס, וואס פאר א געפעהר-
ליכע זאך קאָמפּראָמיס איז און איך זאג דיר, אלץ מוז האָבען א
גרעניץ. וואס אָנבעלאנגט מעדיצין, אדער ביכער דארפסטו זיך
ניט מישען! איך וועל זיך ניט שטעלען מיט דיר האָבען א דעספוט
אין דער געגענווארט פון פרעמדע מענשען, אָבער ווייס, אז...
פ א נ י ע. (לעגט צו איהר האַנד צו זיין מויל, ער קושט איהר
האנד). אז דו ביסט פארט, ווי א שוואך קינד און מען דארף אויף
דיר אכטונג געבען... אבער שא.. איך הער פאציענטען געהן. (פומי-
פּיאָן צוריק).

פ י י ו ו ע ל. מאדאם, אייערע זיינען געקומען. איך האָב
זיי געהייסען זיצען אין קארידאָר אויפ'ן באַנק...
פ א נ י ע. נו, זאָלען זיי זיצען. זיי מעגען אויך ווארטען
דאָרטען. זאָלען אייגענע בענייען די באַנק.
ד אָ ק ט אָ ר. וואס רעדסטו דאס, פאניע? פוי! פומפּיאָן,
וואס איז דאס פאר וויצען? קומט אריין! קומט אריין!
(זרחי און שרה הינדע קומען. ביידע: גאָט העלף!).
פ י י ו ו ע ל. צוליעב די געסט בלייבט איהר דאָך מסתמא,
און איהר פאָהרט ניט?
פ א נ י ע. וואס הייסט איך פאָהר ניט? איך דארף נוי-
טיג האָבען די געסט.

פ י י ו ע ל. הייסט עס, איהר פאָהרט יא ? זאָל זיין יא.
(אב).

ד א ק ט אָ ר. נו, ווי געהט עס ? זיצט... מוסיו זרחי, איהר
זעהט ניט גוט אויס ? (רעדען שטיל).

ש ר ה ה י נ ד ע. נו, פאניע, וואס מאכסטו ? אה איך
זעה, האָסט שוין נייע ציהרונג... שען ! שען !

פ א נ י ע. יא, יעוונעני האָט מיר געקויפט נאָך א רינג
און דעם בראש. (שטיל). ביסלעכווייז האב איך איהם אויסגע-
לערענט. (לויט) וואס איז דאס פאר א ציגאסט אין מיטען דריי-
נען ! איך פאהר אוועק.

ז ר ח י. פאניע, מיר זיינען ניט געקומען צו דיר, צום דאָך-
טאָר... איך בין קראנק. (הוסט. פומפאן קומט).

פ י י ו ע ל. מאדאם, איך האָב גענומען א דראשקע.

פ א נ י ע. איך האָב איך געזאָגט, איך וויל א פאיעטאָן,
ניט קיין דראשקע !

פ י י ו ע ל. דוקא א פאיעטאָן ? (געהט). פאניע זרחים
איז אנדערש ניט געוואוינט געווארען ביי איהר טאמען. (אב).

פ א נ י ע. ער טוט עס מיר אונמיסטען. דעם דאקטאָר'ס
מענשען !

ש ר ה ה י נ ד ע. דאָקטאָר, איך האָב איך געבראכט א
חולה. הוסט און פערכעט א גאנצע נאכט... מיך וואָלט ניט גע-
הארט, א מצוה אויף איהם... מען קען אבער אן אויג ניט צו מא-
כען איבער איהם. קען א ווארט ניט אויסרעדען, ער זאָל זיך ניט
צוהוסטען, און נאר עס וואָלט גערעדט. אויך מיר א מאנסביל !

ז ר ח י. אז איך בין ניט קיין מאנסביל, דאָס הייסט אז איך
בין א יודענע, בין איך דאָך פון אייערע, דארפסט מיט מיר גוט
פריינד זיין און לאָזען מיך רעדען א סך... אוי, דאָקטאָר, עס
שטיקט מיך... די מלמדות שטיקט מיך... 25 יאָהר אבגעקנעלט...
(הוסט).

ד א ק ט א ר. מיר וועלען באלד זעהן, מיר וועלען אייך
גוט אויסהערען און אונטערזוכען...
(פומפיאן קומט).

פ י ו ו ע ל. א פאיעמאָן!
פ א נ י ע. נו, איך פאהר... יעוונעני, פארגעס ניט האָסט
וויזמען. מיט די געסט דארפסט זיך ניט צערעמאָניען.
מ א ד א ם. פאניע, מיינסטו ניט, אז דיין שליאפע איז מיט
צו פיעל שיק?

פ א נ י ע. איהר ווילט, איך זאל אויסזעהן, ווי אן א ל-
ט ע דאקטאָרשע? דאס ניט!
מ א ד א ם. פאהרסט האנדלען. יונגע דאקטארשע, פאָלג
מיך און קויף ניט אזעלכע זאכען, וואס ווארפען זיך אין אויג.

פ א נ י ע. פערלאָזט זיך שוין אויף מיר.
ד א ק ט א ר. א דאגה דיר, מאמא, זאל איהר ווילען זיין
פריי. ביסלעכווייז וועט איהר געשמאק פערעדעלט ווערען, דאן וועט
אויף איהר ווילען אן אנדער ריכטונג נעהמען...

פ א נ י ע. אדיע! מוסיו און מאדאם זרחי, אדיע. (אב).
פ י ו ו ע ל. א גוטען תמיד.
ש ר ה י נ ד ע. מיר זיינען געקומען איין מאָל אין א
יובל, געהט זי אוועק.

ד א ק ט א ר. איהר דארפט איהר פערצייהען... א יונגע
דאמע, דארף איינקויפען נויטיגע זאכען. ביי איהר איז דאס וויכטיג.
ז ר ת י. נו, אז דיר געפעלט ניט, רופ זי צו'ן א ווייבער-
שען דין תורה. איהר האָט דאך געהערט מסתמא פון דעם ווייבער-
שען די תורה? א וואוילע זאך. (לאכט).

ד א ק ט א ר. ניין! ניין! איהר לאכט און איהר הוסט פון
אייערע וואוילע זאכען. נאָך וואס דארפט איהר דאס?
ש ר ה י נ ד ע. ער קוועלט ווי א באקסער פון זיינע
אייגענע חכמות. אויך מיר א מאנסביל!...
א ל י ע. פאפאָטשקע מיר ווילט זיך אזוי לאכען... כי! כי!

כי! טאנטע! לאָזט, לאָזט דעם אָנקעל דערצעהלען געשיכטען. איך
האָב שוין לאנג ניט געלאכט, אָבער, אָנקעל, — דערצעהלט, אז
איך זאל פערשטעהן. איך זאל לאכען, ניט איהר.

ז ר ה י. אליעטשקע, איך וועל ניט לאכען, וועסט זעהן...
מ א ד א ם. דערמיט פיהרט איהר איבער די געשיכטע,
וואס איהר לאכט אליין... אנדערע דארפען לאכען, ווי מיין אלינקע
זאָגט, און איהר קוועלט אליין פון זיך.

ז ר ה י. איך וועל זיך איינהאלטען. (הוסט). צוויי ווייבער
זיינען געקומען צום רב מיט א דין תורה. רבי, זאָגט איינע, זי
האָט ביי מיר געליהען א שפאָגעל נייע סקאוואראדע און האָט זי
מיד אומגעקערט א צובראָכענע און א צובויגענע. ענטפערט די
צווייטע: רבי, איך האָב ביי איהר קיין מאָל אין מיין לעבען
ניט גענומען קיין סקאוואראדע. זאָלט איהר אליין אזוי לעבען
און געזונד זיין, ווי איך האָב ביי איהר א מאָל אין מיין לעבען
געליהען א סקאוואראדע. און א הויז דעם, אלע שכנות ווייסען, אז
די סקאוואראדע, וואס זי האָט מיר געגעבען, איז געווען אן אל-
טע און א צובראָכענע. און ווידער, פון וואנען ווייסט זי, אז די
סקאוורעדע איז צובראָכען און צובויגען? איך האָב זי נאָך ניט
אבגעבראכט צוריק. זי איז נאָך ביי מיר. כא! כא! א ווייבערשער
דין תורה. (לאכט און הוסט).

מ א ד א ם. וואס ער טראכט אויס אויף די ארעמע ווייבער.
(אלע לאכען, בעזאָנדערס אליע).

ד אָ ט אָ ר. מאמא, דו זעה בעסער, ווי ליאלע לאכט...
כא! כא! מיין טייערער, זיסער נארעלע, וואס געפעלט עס דיר
אזוי? (קוישט זי). אה, ר' זרחי, איהר' הוסט א סך ערגער ווי
פריהער...

ש ר ה י נ ד ע. אויף הוסטען — דערויף איז ער אן
איווערנער בריה. וואס דען, עפּים א רעכטע זאך וועט ער קענען.
אסור... אזוי ווי איהר זעהט, מאָג ווי נאכט. פח פח פח...

ד א ק ט א ר. (שריוט. פומפיאן). הערר פאציענט, באלד
אהער... די דאמען וועלען אונז ענטשולדיגען. (אלע פרויען מיט
אליען אב. ער פערציהט די פארטיערען).

ד א ק ט א ר. די בעקעשע אראפ... דעם זשילעט אראפ.
(טוט איהם אויס). אה! א לייבסערדאק? קיין מאָל ניט בעמערקט.
ז ר ח י. וואָס-זשע, איך האָב זיך געדארפט בעריהמען דער-
מיט? עם איז יא, ווי מען דערצעהלט, צוויי ווייבער האָבען זיך
בעגעגענט אין מארק, זאָגט איינע: חיה העני, דו בעריהמסט זיך
גאר ניט, וואס דו האָסט... (הוסט).

ד א ק ט א ר. באסטא! קיינע געשיכטעס! סילענטום!
(קלאַפט אין ברוסט און הערט זיך צו). דו הערסט ברודער
פומפיאן? (פומפיאן הערט זיך צו). נו, קערט זיך אום. קאלעגא.
וואָס זאָגט איהר, הא? (פומפיאן הערט זיך צו).

פ י ו ו ע ל. עמפיוזימא פאלמענאליס דעקסטרא.
ז ר ח י. דאקטאר, איך וויל אייך פרעגען וועגען אנ'אנדער
חולאת. אבער ער דארף ניט הערען.

ד א ק ט א ר. קאלעגא פראָפעסאר, טראָג זיך אָב... דו
דארפסט ניט הערען.

פ ו מ פ י א נ. א גוטען תמיד. יא, עמפיוזימא פאלמענאליס.
(א ב צו די פרויען).

ד א ק ט א ר. וואָס איז, מיין פריינד, איהר האָט א סעק-
רעטנע קרענק?

ז ר ח י. יא, עם איז א חולאת, אָבער ניט קיין סעקרעטנע...
(קוקט זיך אום). מיין חולאת איז, פשוט גערעדט, מיין
פלוגיט'טע. איך ווייס די חולאת... א גאנץ לעבען ליידען און
דולדען... איך האָב געוואָלט מיט אייך אליין בלייבען, ווייל איך
וויל פרעגען... הערר דאקטאר, איך ווייס, מיין טאָכטער האָט
געלערענט פון דער מאמע'ס סידור... און אז איך דערמאָן זיך,
אז ביי אייך איז, חלילה, אזוי ווי ביי אונז. אַי, וועה איז מיר...

ד א ק ט א ר. א, זייט רוהיג. געוויס, מיר האָבען געהאט מאַנכע סצענען. מען האָט עס געדארפט ערוואַרטען. די פּער־שיידענהייט אין יאָהרען, די פּערשיידענהייט אין געדאַנקען. אָבער מיט יעדען מאָג ווערט די פּערשיידענהייט קלענער... זי ווערט פּריינדליכער, פּיהלעט זיך היימישער, לעזט אביסלעך, ענטוויקעלט זיך אַ ביסלעך. יא, עס קען זיין ניט אלץ, וואָס איהר געפּעלט, געפּעלט מיר... אָבער איך זעה, איהר ווילען זאָל זיין גאַנץ פּריי. איהר ענטוויקלונג וועט קומען מיט דער צייט. זי האָט קאַפּריווען, ווי יעדע יונגע פּרוי, דאָס איז אָבער ניט וויכטיג. איהר כאַראַקטער איז אביסל פּערדאָרבען, אָבער איך ווייס, ער בעשטעהט פון גוטען מאַטעריאַל... איך בין אַ מבין...

ז ר ה י. הלאי, רבונו של עולם. און איך האָב שוין גע־מיינט, אז ביי אייך איז אזוי ווי ביי אונז...

ד א ק ט א ר. איך ווייס ניט, ווי ביי אייך איז געווען... זייט איהר געווען פּערליעבט, האָ אַלטער, איך בין אביסל צופּיעל פּערליעבט. (אומאַרמט איהם). מיינ פּריינד, איך האָף, איך וועל מיט אייער חולאַת ניט קרענקען. כאַ! כאַ! אַ ביטערער חולאַת. האָ? הערט, איך וועל אריינפּאַהרען צו'ן אייך אפּשר היינט נאָך און וועל אייך געבען אַ גאַנצע סיסטעם, ווי צו קורירען און ווי צו פּיהרען זיך... מען דאַרף אייך גוט נעמען איך די הענד, איהר אויסגעקנעלטער סוביעקט, וואָס איהר זייט. איצט אָבער מוז איך געהן. איך האָב זעהר אַ שווערען קראַנקען אויף די הענד. אַן ארעמאַן האַלט ביי'ם שטאַרבען פּוֹן גע־פּלעקטען טיפּוּס און לאָזט איבער אַ פּולע שטוב מיט יתומים. שלים־מזל, וואוהין קריכסטו? צום קבצן. (עפענט די פּאַרטיי־רעז). שוויגער האָט קיין פאַראיבעל, איך מוז פּאַהרען. (זרחי טוט אַן אויף זיך זיין סיורטוק). מאַמאַ, אויפ'ס ווידערזעהען. (קושט זי). ליאָלע (קרימט זי איבער). עס איז אַ געשיכטע? כּי! כּי! ברודער פּומפּיאַן, קוק אריין אין דער קניגע, אז ניט וועסטו זעהן אַ פיגע... (האַפט זיין סאַקוואַיאַזש, ראש אב).

שרה הינדע. נו, וואָס האָט דיר דער דאָקטאר גע-
זאָגט, משערעפאכע דו?

זרחי. איהר הערט? משערעפאכע נאָר. שרה הינדע, דער
דאָקטאָר זאָגט, דו דארפסט זעהן למע"ה, איך זאָל האָבען וואס
מעהר תענוג און וואָס וועניגער קללות.

מאדאם. זעהר אַ ביליגע רפואה און דערצו אַן אייגענער
אפטייקער. (צייגט אויף שרה הינדען. אַליע נעהמט איהרע ביכער.
לעגט אוועק אויפ'ן טיש. נעהמט מינט פעדער).

שרה הינדע. וועסט שוין האָבען תענוג... קום אהיים.
נו! נו! די מאַכטער אפילו ניט געזעהען ווי מען דארף. א שעהנע
מאַכטער ביי דיר, פער'שרפ'עט זאָלסטו ווערען...

זרחי. איך בין שולדיג? ... דאָס איז יא, ווי מען דער-
צעהלט... צוויי ווייבער... (הוסט).

אַליע. אַי, באבוסיע, א געשיכטע! (אלע לאַכען).

זרחי. דו זאָגסט מיר, שרה הינדע, אקוראט ווי אין
יודענע זאָגט צו דער אנדערער, וועלכע איז געווען א בעודיטיכע:
דיין מאַכטער איז פון די דאָזיגע, פון די גוטע... וואָס ע...

שרה הינדע. גענוג נו! וואָס איז דער משל, פרא אדם?
אז איך בין א בעודיטיכע, אָדער אז דיין מאַכטער איז א גוטע?
זאָלסט פערשטעהן, וואָס דו רעדסט, וואָלסט זיך טאקי בעגראַבען...
האָט א גוטען מאָג, מחותנת'טע... די דאקטארשע שמעקט ניט
אריין צו אונז. עס שמעהט ניט אָן דעם טאמען איהרען... קום!
משערעפאכע.

זרחי. יא! געווען ביי'ם דאָקטאר און מוז אהיים געהן
מיט מיין אלטע קריינק. (צייגט אויף זיין פרוי). א גוטען טאָג
(ביידע אב).

פייולע. האָט א גוטען תמיד... שעהנע זאכען קען
זיך ליאליע אויסלערנען פון דער משפחה...

מאדאם. פייוועל, דו לערן פריער דיין אנאטאָמיע, נאכ'

דעם וועסטו רעדען פון סאציאלאגיע. משפחה... כע! כע! דאָס
איז סאציאלאגיע... פערשטאנען?

פ י ו ו ע 5. דאָס איז דאָך דאס אומגליק, וואָס איהר מיטן
דאקטאר קוקט אריין אין דער סאציאלאגיע מיט דער סווינטעס-
מעלאָגיע, און וואָס אונטער'ן נאָז טוט זיך, זעהט איהר ניט. פער-
שטאנען? (אב מיט זיין בוד).

מ א ד א 6. סווינטעסמעלאָגיע? א נייע וויסענשאפט און
זעהר א בעליעבטע און אונזערע צייטען. אליע, מיר דאכט זיך, דו
קאָנסט ניט דיינע אוראָקען? חיוטין וועט באלד קומען, וועט זיין
טאקע, ווי פייוועל זאָגט, א זעהר מיאוסע סווינטעסמאלאגיע.
א 5 י ע. באבוסיע, פאר וואָס איז מוסיס חיוטין ניט ווי
פריהער? אבגעלערענט און באלד אוועק, ווי א פּרעמדער. (מען
קלינגט, פומפיאן לויפט צוריק עפענען).

מ א ד א 6. ווער איז דאָס? די לעצטע צייט, ווען א פא-
ציענט קומט שוין יא אמאָל, איז פונקט ווען יעוונגעני איז ניטאָ
אין דערהיים. אליע, מיר בלייבען אָהן פראקטיקע.
א 5 י ע. (ביים פענסטער). עס איז פאניע! אוי, איך וויל
אזוי זעהן, וואָס האָט זי איינגעקויפט. (פאניע קומט מיט פיעל פעק-
לעך. נאָך איהר פומפיאן).

פ י ו ו ע 5. (שטיל. שלעפט קלומקעס). פונקט ווי ביי איהר
טאטען אין וויין-הויז. פאניע זרהים! (בייז אָב צוריק צו זיך).
מ א ד א 6. פאניע, זעה, ווי דיינע בעקלעך האָבען זיך צו-
פלאמט. (קנייפט זי פאר'ן באק). ניט אומזיסט, איז מיין יעוונגעני
אזוי פערליעבט אין דיר, — דו בליהסט.

פ א נ י ע. וואָס פעהלט מיר? האָב וואָס צו עסען, האָב
וואָס אָנצוטאָהן, — פונקט ווי אלע דאמען...
מ א ד א 6. אבי דיר פעהלט גאָר ניט... אָליע, קום, דו
געהסט?

א 5 י ע. ניין, באבוסיע, איך בלייב דאָ מיט פאניען.

פ א נ י ע. מאמא, איהר ווילט גאָר ניט זעהן, וואָס איך
האָב איינגעהאנדעלט?

מ א ד א ס. וואָס פערשטעהט אן אלטע יודענע? אז דיר
געפעלט, ביסטו צופריעדען... און אז דו ביסט צופריעדען, געפעלט
עס מיר... (זי פערציהט די פארטייערען. אב).

פ א נ י ע. (בינדט אויף א פעקעל). זעהסט, אליע, דאָס וועט
זיין מיין „דעלי“ סעזאנע קלייד.

א ל י ע. ווי? פאניע, ניט דעלי, דעמי סעזאָן דארף מען
זאָגען.

פ א נ י ע. דעמי סעזאָן? איך וועל געדענקען (חזר'ט).
דעמי, דעמי סעזאָן. (ענטיציקט). זעהסט, דאָ דער לייער וועט זיין בער-
פוצט מיט קרוזשעוועס. די ארבעל מיט אויפגעבלאָזענע בופס,
דאָ וועלען געהן שנורען מיט לענטעס איבער דער גאנצער קיראסע,
פון דאנען וועלען געהן ביע ביו אראָפּ און אונטען אובאָרקעס...

א ל י ע. איך מיין, דאָס וועט זיין שעהן. פאניע מאך בעסער
דער לייער זאָל זיך פערשפיליען פון א זייט... אָט אזוי...

פ א נ י ע. אָבער איאָ, עס וועט זיין שעהן? עס וועט מיר
פאסען הא? טייערע! (כאַפט אַליען און שאַנגט א וואלצער, זינגענדיג
דיג פרויליך: טעם טרא טעם, טעם טרא טעם...). אַליע ווילסט
א קאנפעטקע? (נעהמט פון איהר קעשעניע א קלויגע שאַכמעל). איך
קען זיך ניט אויסלערנען, דאָס איז מאָנפאסיע צו באַנפאסיע?

א ל י ע. דאָס האָסטו געקויפט זעהר א גוטען סאָרט, עס
רופט זיך באַנפאסיע...

פ א נ י ע. (חזר'ט). דאָס רופט זיך באַנפאסיע, כאַנפאסיע.
איך האָב דאָס ניט געקויפט. א נויטיגע זאך! דאָס האָט מאַרק גע-
קויפט.

א ל י ע. אַנקעל מאַרק? דארף איך ניט! (ווארפט די קאַנ-
פעקטען צוריק אין שאַכמעל).

פ א נ י ע. אָבער דאָס קלייד וועט זיין גרויסארטיג, הא?

מארק זאָגט, ער האָט פּונקט אזא קלייד געזעהן ביי דער דירעקט
טארשע פון באַנק.

אָ י ע. פּאָניע, איך בין שוין ווידער ברוגז אויף דיר. דו
דארפסט ניט הערען, וואָס אנקעל מאַרק זאָגט, נאָר וואָס דער
פּאָפּא זאָגט.

פּ א נ י ע. וואָס מיינסטו ?

אָ י ע. א, דו ווייסט, דו ווייסט, וואס איך מין. און
אז דו זאָגסט, דו ווייסט ניט, זאָגסטו א ליגען (בייז אב).

פּ א נ י ע. וואָס מיינט זי דאָס ? ווייס איך, וואָס אַרמ
מיך ? (נעמט ווידער דעם טוך און מעסט). אָה, ווי שעהן עס וועט
זיין ! איך ווייס, עס וועט מיר זעהר פּאַסען. (מאַרק גנב'ט זיך שטיל
פון זיין צימער).

מ א ר ק. (אומאַרמט זי פּלוצלינג). אַהא ! דו ביסט דאָ ?
איך בין אויך דאָ !

פּ א נ י ע. (דערשראָקען). טפו ! האָסטו געהערט א
חכמה !

מ א ר ק. שש ! שרײַ ניט. וועסט שוין א מאָל שכל האָבען
צו ניין ? ווען וועל איך דיך שוין אויסלערנען ?

פּ א נ י ע. יא דו לערנסט מיך ! זאָג בעסער ווי קומסטו
בייטאָג פּלוצלינג אהיים ?

מ א ר ק. איך געה פון קאַזנאַטשעיסטווע און טראַכט :
אַפּשר ביסטו אַליין ? און האָב געטראָפּען.

פּ א נ י ע. האָסט ניט געקלונגען. דו ווייסט גוט די גנב'ישע
שטיק. ביסטו א שטודירטער אויף די זאַכען.

מ א ר ק. פּאָניע, ביסטו היינט פּיקאַנט !

פּ א נ י ע. טאַקי ?

מ א ר ק. מען קען א כּפּרה אײננעמען.

פּ א נ י ע. נו. נעהם אײן. (די פּאַרטייערען צונעמען זיך אַ בײַ-
סעלע. מען זעהט, ווי אַליע שטעהט אויף דר'ערד אויף די קניע און
קוקט ארײן).

מ א ר ק. איך פערשטעה, פאר וואָס דער אלטער נאר איז
אזוי פערליעבט...
פ א נ י ע. דער אלטער נאר האָט מעהר שכל פון דיר, פון
מיר, פון אונז אלע.
מ א ר ק. נעהמסט זיך פון דעסטוועגען אָן פאר דיין אל-
מעטשקען... פאניע, קום אהער צו מיר.
פ א נ י ע. אוי, לאָז מיך צו רוה!...
מ א ר ק. ביי אונז אין באנק זאָגען אלע, דו ביסט די
שעהנסטע פרוי אין שטאדט.
פ א נ י ע. טאקי? דאָס געפעלט מיר! זאָנסטו דאָס אונז-
מיסטען? טאקי די שעהנסטע?
מ א ר ק. ניין, איך זאָג ניט אונמיסטען. איך הויב זיך
טאקי אן פערליעבען אין דיר אויף צו'ן אמת.
פ א נ י ע. פארוואָס האָסטו זיך אין מיר ניט פערליעבט,
ווען איך בין געווען א מיידעל? דיר איז דאמאלס ניט אָנגע-
שטאנען, אריסטאָקראט מיינער. איצט ארט דיך ניט.
מ א ר ק. נו, וואָס ארט דיך, נאר? מען האָט דיך לייעב?
פ א נ י ע. נו, יא! עס איז אָבער דאָ אימיצער, וועמען עס
ארט. (אליע פאלט צו צום פּאַל און וויינט).
אָ ל י ע. (וויספרענד). מיין פאפאטשקע!! מיין פא-
פאטשקע...
מ א ר ק. איהם מיינסטו? איהם ארט ניט, זעהסט דאָך...
ער איז אן אידעאליסט. ביי זיי איז דאָס נאר ניט. זיי אנערקענען
ניט מיינס... דיינס... קאָמוניסטען!...
פ א נ י ע. טאקי? געה, דו זאָנסט א ליגען.
מ א ר ק. ביי זיי איז דאָס נאר ניט. שש... פאניע, קום
אהער צו מיר.
פ א נ י ע. אוי, לאָז מיך צו רוה.
מ א ר ק. פאניע, ווילסט וויסען, ווי דו געפעלסט? קום

אהער, וועל איך דיר דערצעהלען, וואָס האָט וועגען דיר געזאָגט דער וויצע־דירעקטאר פון אונזער באַנק.

פ א נ י ע. טאָקי? (געהט צו'ן איהם). וואָס האָט ער געזאָגט? (ער זעצט זי אַנידער אויף זיינע קניע און קושט זי לוידענדישאַפּטליך). אוי, לאָז מיך! זאָל זיין גענוג! וואָס טוסטו? (מען קלינגט). לאָז מיך! (ער לאָזט זי ניט). משוגע'נער, מען געהט! (זי רייסט זיך ארויס, פּומפּיאָן קומט, זי אין אַ פּערלעגענהייט). ע... ע... פּומפּיאָן, מען קלינגט...

פ י י ו ע 5. יא, מאַדאם, מען קלינגט. (שטעהט און בעיטראַכט זיי ביידען). מען קלינגט אין אלע גלאָקען.

פ א נ י ע. (צונעמט די פּאַרטיערען און בעמערקט אליען אויף דר'ערד). זעה נאָר, אליע! ... וואָס איז, אַליע? וואָס טוסטו דאָ? (ווייל זי אויפּהויבען).

א ל י ע. (וויינט). אוועק פון מיר! ... רעד ניט צו מיר! ... דאַרפסט זיך ניט אַנריהרען צו מיר! אוועק, דו! אוועק! (לויפט אַב. מען קלינגט ווידער).

פ י י ו ע 5. (אַפּאַרט). אי, וועה! עס האַלט שוין זעהר ווייט. פּערשטאַנען? (געהט עפּענען).

פ א נ י ע. איך האָב מורא, דאָס קינד האָט געזעהן. אי, פּער'שרפּעט זאָלסטו ווערען!

מ א ר ק. נו, איז וואָס? אַ ביסעל שפּאַס געמאַכט. פּאַניע, איך וועל וואַרטען ביי זיך אין צימער, עס קען זיין, עס איז ניט ער. ברענג דייע האָר אין אָרדענונג און האַלט זיך ווי אַ ווירדיגע, אַנשטענדיגע דאַמע. דער עיקר איז נאָר אין האַלטען זיך (אַב צו זיך).

פ א נ י ע. אלע זאָגען, איך האַלט זיך שוין ווי אַ ריכטיגע דאַמע. אז מען האָט שכל, איז ניט שווער אויסצולערנען זיך זייער גאַנצע תּורה. און איך האָב געמיינט, איך וועל זיך אייביג ניט אויסלערנען צו זיין אַ דאַמע. (היוטין און פּיוועל קומען. זי מאַכט אַ גרימאַסע, געהמט איהרע פּעקלעך, פּערציהט די פּאַרטיערען. אַב).

ח י ו ט י ן . (ווישט די ברילען). הם, די דאקטארשע אייערע
ווערט מיט יעדען טאָג גרויסארטיגער. פּוּמפּיאַן, וואָס איז אייך ?
איהר זעהט אויס, ווי איהר זאָלט ליידען פון בויכוועהטאָג. וואו
איז אָליע ?

פ י ו ו ע ל . דעם בויכוועהטאָג בין איך אייך מוחל. נאָה
זאָגען וואָס דארף איך אייך...

ח י ו ט י ן . וואָס איז דאָס, אַמיקוס מעדיקוס ?
פ י ו ו ע ל . איהר ווייסט, אז איך האָב אייך פּיינט...

דאָס איז ניט קיין סוד.

ח י ו ט י ן . פּיינט ! דאָס הייסט ניט פּיינט... איהר זייט
ניט שטערבליך פּערליעבט אין מיר.

פ י ו ו ע ל . יא, אָבער ער האַלט פון אייך. איך ווייס
ניט, וואָס האָט ער אין אייך דאָרטען דערזעהען.

ח י ו ט י ן . פּיינעל פּוּמפּיאַן, אויך איהר האָט וואָס צו
זאָגען, רעדט עברי. דער וואָס רעדט א סך איז א סימן : ער האָט
ניט וואָס צו זאָגען.

פ י ו ו ע ל . יא, איך האָב וואָס צו זאָגען. איך האָב גע-
פּרובט זאָגען דער אַלטער — איז רעד צו דער וואַנד. און איהם
זאָגען האָב איך מורא. פּערשטאנען ? (צונעמט די פּארטייערען און
קוקט זיך אום).

ח י ו ט י ן . דערוויילע האָב איך גאָר ניט פּערשטאנען.
רעדט ניט צו דער וואַנד, רעדט צו מיר...

פ י ו ו ע ל . איהר זייט א פּערשייטער קבצן און איהר
קענט יעדע זאך טון.

ח י ו ט י ן . איהר האָט א מעות... דאָס הייסט, א פּערשיי-
טער קבצן בין איך, אָבער יעדע זאך טון קען איך ניט. וואָס איז
דאָס פאר אן אפּעראציע ?

פ י ו ו ע ל . דער בוכהאַלטער, אונזער ברודער, מוסיו
מארק און פּאניע זרחים. פּערשטאנען ? עס איז א שאַנדע און א
ווייטאָג אין האַרצען, אזא מענשען מאַכען צום נארען. אין

שטאָדט לאַכט מען פון איהם. דאָקטאר קאפילקין האָט מיך אין אפטיק פאר אלע פראָוויזאָרס געפרעגט: ווער פון די צוויי ברידער? פערשטאנען? און האָבען געלאַכט און חוזק געמאַכט. פשוט מען מיינט, דער דאָקטאר ווייסט און מאַכט זיך ניט וויר סענדיג.

ח י ו ט י ן . האָ? מען האָט עטליכע מאָל אין מיין געגענר ווארט געפרובט רעדען דערפון, האָב איך געהייסען שוויגען. איך ווייס, זי איז אַ בהמה, אַ נירדיגער כאַראַקטער, אָבער...
פ י י ו ע ל . ער איז בלינד, ער זעהט ניט. איך זעה, זאָגאר ליאַלע... ליאַלע זעהט.

ח י ו ט י ן . וואָס? דאָס קינד? דאָס אונשולדיג קינד?
פ י י ו ע ל . זי איז ערשט געלעגען דאָרט אויף דר'ערד לעבען די פאָרטערען און ביטער געוויינט, ווייל זי האָט געזעהען, וואָס זיי בירדע האָבען פון דער זייט... פערשטאנען? ניט אַני דערש, ער ווייסט און איהם פאַסט ניט אַריינצומישען זיך. (מען קלינגט). אַי, שאַ! דער דאָקטאָר. (לויפט עפענען).

ח י ו ט י ן . אזוי? ער ווייסט און מאַכט אַ שווייג? ... אזוי ווייט זאָל עס געהן? און מיט דיזער פערפעסטעטער לופט אַמעמט דאָ דאָס קינד! איך בין ניט קיין סענטימענטאַלער מענש. און איך מוין, ווי ביטער און גרויזאם דער אמת זאל ניט זיין, איז אַ ליגען אָבער שטענדיג נאָך ביטערער און גרויזאמער... (דאָקטאר קומט, ער איז זעהר טרויריג, נאָך איהם פיוועל).

ד א ק ט א ר . יא, ברודער פומפּיאַן, עס איז געווען אַ צו שווערער טיפּוס און נאָך אַ געפלעקטער... מיין פאַציענט איז גע- שטאַרבּען... איך האָב עס ערוואַרטעט, און עס פּערדריסט דאָך... אזוי פּיעל יאָהרען האָב איך צו טון מיט'ן טויט און שטענדיג ברענגט מיך דיזע שרעקליכע מיסטעריע אין פּערצווייפלונג. אַ געהיימניספּאַלע, ערדריקענדע ערשיינונג! (פּערטראַכט זיך). יעצט ליגען דאָרט צוויי קינדער אין טיף און דאָס גאַנצע הויז איז אַני געשטעקט. הויטין, איך גיב אייך ניט די האַנד, ווייל איך בין אין

גאנצען פערפעסטעט. וואָס זעהט איהר אויס אזוי זויער, ביי אייך איז אויך א פאציענט געשטארבען? פומפיאן, איך מוז זיך שוין איר בערטן. (פומפיאן גיט איהם אנדערע קליידער).

ח י ו ט י ז. דאקטאר, איהר זאָלט ניט זיין פערפעסטעט, ווייס איך אויך ניט, צו איך וואָלט גענומען אייער האנד. יא איהר האָט רעכט, ביי מיר איז היינט געשטאַרבען ניט א פאציענט, נאָר א מענש איז געשטאַרבען...

ד א ק ט א ר. חיוטין, ווידער משוגעת'ן? ניט יעצט, איך בין אליין ניט אין אן איבריג גומער שטימונג.

ח י ו ט י ז. וואָס זיינען שטימונגען? א'ן עהרליכער מענש דארף האָבען פרינציפען.

ד א ק ט א ר. חיוטין, לאָזט מיך היינט צו רוה מיט אייער קינדישער מאָראל.

ח י ו ט י ז. דאקטאר, איהר קענט אייך ניט אוועקמאכען מיט פראזען! איהר זייט געווען א פאָפולערער, בעליעבטער מענש, אן אנערקענטער פאלקס־פריינד, — און יעצט לאכט מען און מען פעראכטעט אייך. מען וועט גיך אין גאס טייטלען אויף אייך מיט די פינגער. איהר זייט אמאָל געווען א מענש מיט אידעען. וואו זיינען אייערע אידעען יעצט?

ד א ק ט א ר. (פריינדליך). זייט ניט קיין נאר, חיוטין! מיינע אידעען טראָג איך אין מיין מאַרד, אין דעם בלוט פון מיינע אָדערן. מיינע פרינציפען זיינען הייליג! צו פרינציפען מוז מען אָבער נאָך פיהלען און דענקען ווי א מענש. א פרינציפ איז א טויטע זאך און דער געדאנק פון א מענשען לעבט. יא, איך ערלויב זיך אמאָל א קאמפראמיס, ווייל איך וויל ניט סקנדאלען אין הויז, ווייל איך וויל ניט פערניפטען דאָס לעבען פון א יונגע אונז ענטוויקעלטע פרוי; זי וועט זיך ענדערן מיט דער צייט.

ח י ו ט י ז. זי וועט זיך ניט ענדערן, איהר האָט זיך גע־ענדערט!... דאָס איז די היינטיגע פאמיליע, געראדע ווי די גאנצע געזעלשאפט. זיי דעמאָראַליזירען די פערזענליכקייט. נעמט

מען א ווייב, קען מען שוין ניט זיין נוצליך פאר אנדערע... אויס פרייהייט, און טעטיגקייט, אויס אידעאלען. מען זארגט נאר פאר'ן עגאאיסטישען טרעמבוך, פאר'ן חזיר'שען „איך“. אמאל פלעגט מען פאר א גוטען צוועק קענען קריגען ביי אייך הילפע, און זינד איהר האָט חתונה געהאט...

ד א ק ט א ר. ברודער, מיינע פינאנסען זיינען ניט אין א גלענצענדען צושטאנד. די פראקטיקע איז מאַגער און די אויס-נאכען — אי, אי! כאפט אייך דער רוח, אייך מעג איך זאָגען: איך בין קיין מאָל קיין גראַשען ניט געווען שולדיג און איצט בין איך שולדיג אין מאנאזינען און צו פערשיעדענע קרעדיטאָרען איבער 12 הונדערט רובעל. ביסלעכווייז אזוי... אריינגעקראַכען...

ח י ו ט י ן. דאָס רעקאמענדירט אייך זעהר שען! נאָר דאָס איז נאָך גאָרניט. איהר דעמאָלאַזירט, איהר פערדארבט אייער אייגען קינד... הא! איהר זייט אזוי צופריעדען פון אייער בעס-טיאלער זאָלאָגישער פריידע, אז איהר דולדעט דאָ אין הויז יעדע געמיינהייט, און אייך ארט ניט, וואָס אייער אונשולדיג קינד...

ד א ק ט א ר. (צארניג). וואָס מיינט איהר? איהר! וואָס ווילט איהר זאָגען?

ח י ו ט י ן. איך וויל זאָגען, אייער קינד איז ערשט גע-לעגען דאָ ביי די פאָרטיערען און האָט געוויינט. איהר יונגעס הארץ ווערט דאָ צובראָכען, איהרע ריינע געדאנקען פערגיפטעט, איהרע הייליגע געפיהלען פערשמוצט! און איהר, אלטער פער-ליעבטער סאטיר, איהר קוקט און שווייגט! פוי! איך וויל ניט האָבען וואָס צו טון מיט אזא הויז און מיט אזעלכע מענשען! (ראש אב).

ד א ק ט א ר. פומפיאן, וואָס האָט ער געפלאפעלט? ער איז פון זינען אראָב!...

פ י ו ו ע ל. ביי איהם איז דאָס א נייעס, און איך האָב פריהער געוואוסט, אז פאניע זרחים...

ד א ק ט א ר. פומפיאן, פאניע זרחים איז מאדאם גאל-
דענווייזער. פערנעס דאָס ניט!
פ י י ו ע ל. יא, דאקטאר, אָבער דאָ אין הויז געפינען
זיך צוויי גאלדענווייזערס. פערשטאנען?
ד א ק ט א ר. (רוהיג). הא? צוויי גאלדענווייזערס? וואָס
מיינסטו דאָס?

פ י י ו ע ל. איך מיין, אייער ברודער מארק.
ד א ק ט א ר. זיי ניט קיין נאר, פומפיאן, און רעד ניט
קיין נארישקייטען. מען דארף ניט גלויבען יעדע דומהייט, וואָס
מען הערט.

פ י י ו ע ל. אבער אז מע זעהט?
ד א ק ט א ר. (כאפט זיין ארם). וואס ווילסטו דאָ מיר דער-
צעהלען פאר געשיכטעס? דו!

פ י י ו ע ל. אז מארק און אייער פרוי... אוי, דאָקטאָר,
איהר וועט מיר איבערברעכען די האנד! דאָקטאָר!
ד א ק ט א ר. די האנד? די האנד וועל איך דיר ניט אי-
בערברעכען... ניין! דאס ניט. (רוהיג). אבער איך וויל דאָ אין
הויז ניט האָבען קיינע שפיאָנען, קיינע מוסרים, קיינע אינטרי-
גאנטען! איך ווייס, דיר געפעלט ניט מאדאם גאלדענווייזער. נעהם
דיינע זאכען און געזונטערהייט! קענסט געהן...

פ י י ו ע ל. איך מיין אייער טובה, ווי א גוטער פריינד...
נאר אז אייך פאסט בעסער מאכען זיך ניט וויסענדיג, ווי איהר
פערשטעהט... איך וויל אלײן דאָ ניט בלייבען. האָט מיר א גוטען
תמיד. (אב).

(דער דאָקטאָר בלייבט שמעהן פערטראַכט).

ד א ק ט א ר. מארק? איך הער דאָס ניט צום ערשטען
מאָל! אבער האָט מען צומרויען צו מענשען, דארף מען גלויבען
טראַץ אלע פערלוימדונגען און גאסען־שמועסען! וואס? ער-
נידריגען זיך? אפשר ווערען א שפיאָן? נאָכקוקען? ציר הערען
זיך ביי דער טיר? בעהאלטען זיך אונטער'ן פארהאנג, ארונטער-

קריכען אונטער דער קושעטקע? פוי! אייפערזוכט איז א מיאוסעס, געמיינעס, זעהר נידריגעס געפיהל. פייוועל פומפויאן אין דער ראָלע פון יאגאָ? פע! צו קליין... און איך אן אייפערזוכטיגער זידענ-דער אטהעלא! כע! כע!... ווי געפעלט איך אזא אטהעלא? (אליע עפענט די טיר).

א ל י ע. פאפאָטשקע, ביסט שוין געקומען?
ד אָ ק ט אָ ר. אָה, אליע! קום אהער, זעץ דיך דאָ (נעהמט זי אויף די קניע). דאָסט געוויינט? (קיין ענטפער). האָסט גע-וויינט, ליאליע?

א ל י ע. יא, פאפא.
ד אָ ק ט אָ ר. (ווישט איהרע אויגען מיט'ן האַנד). נארעלע, אז מען וויינט, פיהרט מען זיך איבער די אויגען. ווארום האָסטו געוויינט? (זי שווייגט). איך פרעג דיך, ווארום האָסטו געוויינט? (גיש זי אַ צופ ביי'ם האַנד).

א ל י ע. אי, פאפא, מיר טוט וועה! זעה, ווי רויט מיין האַנד איז געווארען.

ד אָ ק ט אָ ר. (קושט איהר הענטעל). ניין, קינד, דאָס האָב איך אונגעזען. זיי זאגען, ביסט דאָ געלעגען אויף דר'ערד און גע-וויינט. ווען אזא עהרענסווירדיגע דאמע, ווי דו, ציהט זיך אויס אויפ'ן פאָל און פערניסט טרערען... כע! כע! איז געוויס א גרוי-סער טרויער. וואס איז דאָס, ליאליעטשקע, הא? דאָס הייסט, אויב דו ווילסט און דארפסט עס מיר זאָגען — זאָג, און אויב ניט — דארף מען ניט. (אומארעמט זי). ליאליעטשקע, מען זאָל זיך צוהערען צו אלע גיפטיגע רייד, מיט וועלכע אונזערע גוטע פריינד ווילען אונז טובות טון, וואָלט מען געדארפט שטענדיג ליגען אויף דר'ערד און וויינען, קלאגען און יאָמערן.

א ל י ע. פאפא, אָנקעל מאַרק איז זעהר א שלעכטער מענש.
ד אָ ק ט אָ ר. (לאָזט זי אראָפ פון די קניע). ניין! ניין!
ליאליע, איך וויל גאר נישט הערען פון אָנקעל מאַרק. זעה נאר, וואס האָב איך עטוואס געדארפט טון און האָב פערגעסען?

אָ ל י ע. פאפא, זיי האָבען דיך ניט לייעב. איך האָב שוין
לאנג דאס געוואוסט, און היינט בין איך געלעגען דאָ און האָב נע-
וויינט, ווייל איך האָב אלץ געזעהן.

ד אָ ק ט אָ ר. וואס האָסטו געזעהן? (זעצט זיך געגען איהר).
אָ ל י ע. אָנקעל מארק האָט זי גענומען אויף די קניע, ווי
א קליין מיידעלע. און איך האָב אזוי געוויינט.

ד אָ ק ט אָ ר. (מאכט זיך רוהיג). דערפאר האָסטו געוויינט?
כא! כא! דו נאר! זיי זיינען ווי א ברודער מיט א שוועסטער...
ווי איך מיט דיר... און... יונגע לייט — זיי שטיפען.

אָ ל י ע. יא, איך האָב אויך געמיינט אזוי... אבער פאר
וואס דערשרעקען זיי זיך אזוי שטארק, אז מען קלינגט?
ד אָ ק ט אָ ר. פוי! ... ליאליע, עס איז זעהר ניט שען צו

טראכטען שלעכטעס פון מענשען און נאָכצוקוקען. (זינגט זיין מער
לאדיע). טע דע... דע רעם... איך קען זיך ניט דערמאָנען, וואס האָב
איך געהאט אין זינען! (זינגט) טערע דע רעם. אויף די קניע ווי א
קליין מיידעלע... הם... (זוכט).

אָ ל י ע. יא, פאפעלע! אויף די קניע און ער האָט זי
געקושט אין די ליפען, אין די באקען, אין די אויגען, א סך, א סך
מאָל.

ד אָ ק ט אָ ר. הם! דאָס האָסטו געזעהן? (גיט א קלאפ און
קערט איבער אַ ביינקעל, מאכט באלד, אז דאס איז געווען אונגערז).
ווייס איך, דאס איז גאר נישט, נארישקייטען... ליאליעטשקע, דו
געה צו זיך... איך האָב געדארפט עפּים טון און האָב פארגעסען.
מיין קאָפּ ווערט א ביסעל מחולה.

אָ ל י ע. פאפא, פאניע איז איצט אין אָנקעל מארק'ס צי-
מער.

ד אָ ק ט אָ ר. הא? אין זיין צימער? נו, איז וואס, קינד?
וואס איז דער אונטערשייד, דאָס צימער, יענעס צימער? (זינגט)
טערעדעדערעם... וואס האָב איך פאָרט פארגעסען, הא? געה.
ליאליע, און זאָג דער באבוסיע, אויב זי פּוילט זיך ניט און אויב

זי וויל מיך זעהן איצט, זאָל זי קומען צו מיר אהער. (לעגט איבער זיינע אינסטרומענטען און פויפט א לידעלע גאַנץ רוהיג, מאַכט זיך, ער זעהט ניט, ווי זי געהט).

אַ ל י ע. (צוקט מיט די אקסלען). דער פאפאָטשקע פער- שטעהט גאר ניט... (אב).

ד אָ ק ט אָ ר. הא! דאס האָט זי געזעהן? ... אזעלכע סצע- נען דארף מיין קינד ביינוואָהנען? כא! כא! כא! איך האָב אלע גערעכענט פאר משוגעים און האָב אליין געשפיעלט די ראלע פון אן אידיאָט. די קאטאראקטע איז אראָב פון מיינע אויגען, איך זעה יעצט די ווירקליכע, די שרעקליכע ווארהייט. וואס זאָגט זי? זיי זיינען יעצט ביידע דאָרטען. גאנץ אָפען הייסט עס. נו, יא, וואס דארפען זיי זיך מיט מיר זשענירען? (מאַכט עטליכע טריט צו מארק'ס צימער). אטהעלא, וואָלט יעצט אויפגעבראכען די טיר און געפאקט די פערברעכער אויפ'ן אָרט, ער וואלט דערווארנען דעם ענטעהרער מיט זיינע הענד, וואָלט צוטראָטען די שלאנג מיט זיינע פיס, וואָלט גענומען ראכע און געלאָשען זיין צאָרן מיט בלוט! און וואס וועט טון דער דאָקטאָר, דער אינטעליגענט, דער מענש וואס האָט א ביסעל געדענקט און א ביסעל געלערענט? נו, דאָק- טאָר? (גיט זיך פלוצלונג אַ כאַפּ ביי'ס קאָפּ). וועה איז מיר! דער דאָקטאָר איז ערשט געקומען פון א פערפעסטעמען הויז און דער רוח ווייס צוליעב וואס, צוליעב וועלכע געמיינהייטען, האָט ער פארגעסען, אז ער איז דאָקטאָר! (פאנגט זיך אן ראש אויסמאן). ליאליע! פומפיאן! כע! כע! האָב פארגעסען, איך האָב אלעמען און אלץ פערלארען... און צוליעב וועמען? צוליעב וואס? (מא- דאס קומט). מאמא, וואס טוט ליאליע? געה, זעה, וואס טוט דאס קינד! ... איך בעט דיך.

מ א ד א ס. גאָט איז מיט דיר, איך האָב זי ערשט גע- צוואונגען זי זאל זיך זעצען עסען א קאטלעטקע.
ד אָ ק ט אָ ר. מאמא, איך בעט דיך, געה באלד וואש זי ארום, טו איהר אן אנאנדער קליידעלע. איך בין ערשט געקומען

פון א הויז, וואס איז פֿערגיפטעט מיט געפֿלעקטען טיפּוס... (מאדאם אב). איבערטון זיך און פֿריער פון אלץ זעהן דאס קינדר... אָה, אטעהלא! אטעהלא! מיט א קאָפּ — אנגעשטאָפּט מיט ביכער־געדאַנקען, מיט נערווען פון א ציוויליזירטען אינטעליגענט: אטעהלא, מיט א דאָקטאָר'ס דיפּלאָם אין קעשעניע און אָהן א דעזדעמאנע! אָהן א דעזדעמאנע!... (כאַפּט דעם קאַסשויס, וואס פּומפּיאן האָט פֿאַרבּערויטעט, לויפט אין דער צווייטער אבטיילונג און פּערציהט די פּאַרטיערען. פּויזע. מארק און פּאַניע קומען פון זיין צימער, זי קומט שפּעטער).

מ א ר ק. זי האָט מורא געהאט ארויסגעהן. עם האָט זיך דיר נאר אויסגעוויזען אז דיינער איז אין דער היים... נו, איך לויף שוין אין באַנק אריין.

ד א ק ט אָ ר. (הינטער די פֿאַרטיערען). עם האָט זיך איהר ניט אויסגעוויזען, איך בין אין דער היים. מאדאם, איהר האָט מורא געהאט ארויסגעהן? דאס איז ניט גוט. אז מען האָט ניט מורא ארוינגעהן, דארף מען ניט מורא האָבען ארויסגעהן! מארק, דו געה ניט אוועק. איך דארף דיר זאָגען א פֿאַר ווערטער.

פ א נ י ע. (שטיל). דו הערסט זיין קול? איך האָב מורא. מ א ר ק. (מיט אַ גרימאַסע פון פּעראַכטונג). עע! (לויט) יעווגעני, וואס טוסטו דאָרט? קליידעסט זיך איבער? בריה מיי־נער, מאך עם גיכער, איך האָב קיין צייט ניט.

ד א ק ט אָ ר. (קומט איבערגעקליידעט). דו האָסט קיין צייט ניט? (בעטראַכט זיי ביידע). יא, מיר וועלען דאָס מאכען בקיצור. זיצט, מאדאם!

פ א נ י ע. ניש'קשה, איך קען בעשטעהן...

ד א ק ט אָ ר. לאַזט אייך ניט בעטען, מאדאם, זיצט, ווען מען הייסט אייך זיצען! (זעצט זי אנידער. זי זעהר דערשראָקען).

מ א ר ק. יעווגעני, דו ווייסט, מיר האָבען שוין מיט איהר דורכגעלעזען אלע טורגעניעו'ס ראָמאַנען. יעצט וועלען מיר אָנ־פּאנגען טאָלסטאָי'ם ווערק.

ד א ק ט א ר. (סארקאטיש). אזוי? טאָלסטאָ'ס ווערק? זי
דארף דיר זעהר דאנקבאר זיין!

פ א נ י ע. דו גלויבסט ניט? איך קען דיר דערזעהלען יעד-
דע זאך פון טורגענעו'ס ראָמאנען: „רודין“, „רוואריאנסקאָיע
גניעזרא“, „נא קאנויע“. (די מאַדאָם קומט).

ד א ק ט א ר. הערר בוכהאלטער, צוליעב וואָס האָסטו געד-
לעוען מיט איהר ראָמאנען, צו פערבעסערען זי אדער צו פערדער-
בען? הא? ! קענסט מיר זאָגען די ווארהייט? ! (פאניע פאנגט אן
וויינען).

מ א ר ק. מאמא, וואס מיינט ער, דער פילאָזאָף דיינער?
ד א ק ט א ר. ווילסט זיך אוועקמאכען מיט דיין צינישער
פרעכהייט. (כאַפּט איהם ביים קאָלנער און גיט איהם אַ וואָרף צו דער
ערד). מיט דיין צינישער פרעכהייט? מיט דיין צינישער פרעכ-
הייט? (שלעפט איהם אַהין און צוריק איבער דער ערד).

מ א ד א ס. (דערשראָקען). יעווגעני, וואס ווילסטו טון?
ד א ק ט א ר. שרעק דיך ניט, מאמא... (לאזט איהם). וואס
טוט דאָס קינד? מאמא, מיר ביידע זיינען געווען בלינד און ליאליע
האָט געזעהן. דאָס וואס מיר האָבען געדארפט וויסען, האָט דאס
קינד געוואוסט... (מאַרק ציטערט פון שרעק, זיינע קליידער אין אונ-
ארדנונג).

מ א ד א ס. איך האָב שוין געהערט די שענע בשורה... אַי!
ד א ק ט א ר. מיין פערשטאנד זאָגט מיר, אז אייפערזוכט,
ראכע, בלינדער צארן זיינען נידריגע, טיערישע געפיהלען, און דאָך
דאָס טרפה בלוט... די נערווען!...
פ א נ י ע. (קוקט פערוואונדערט) אבי ער האָט געזאָגט, דאָס
איז ביי זיי גאר ניט.

ד א ק ט א ר. בוכהאלטער, אהער געה, צו דער מא-
מא! (ער געהט צו דער מוטער). וואגסטו מיט דינע בעסטיאלע
אויגען קוקען אויף דיעזע פרוי און זאָגען: דאס איז מיין מוטער?
מ א ר ק. מאמא, לאָז איהם ניט, ער וועט מיך דער'הרג'ען...

דאָ קטאָר. יא, דיעזע פרוי איז ליידער דיין מוטער, מיר
אַבער זיינען קיינע ברידער מעהר, קיין מאָל ניט, אין לעבען ניט!
מארא ק. מאמא, לאָז איהם ניט, ער קען מיך יעצט ער
מאָרדען.

דאָ קטאָר. זעהסט דעם טאפּפּערען קאוואליער און לאָר
וועלאס? קוק איהם אָן! א, דאָן זשוואן! יא, איך קען דיך איצט
דער'הרג'ענען, צוקוועטשען ווי א מילב און צורייבען אויף אש!
פיהלסטו דאָס? אבער אזא עהרע טוט מען ניט אזא קליינינקען,
אנווירדיגען מענשען... ערמאָרדען איין אינסעקט, א גרויסע
בריה'שקייט! ניין! אזעלכע ווי דו ווייזט מען נאר די טיר און מען
זאָגט: (בייז) וואָן! (מארק געהט דערשראָקען. דער דאָקטאָר וויל איהם
ביי דער טיר אַ זעץ טון און בעהערשט זיך). וואָן! (מארק אב). איך
וועל זעהן, וואס טוט ליאליע. (לויפט אין ליאליע'ס צימער).

מארא ס. פאניע, און דו האָסט נאר געשפּיעלט אַ לעבע
מיט מארק'ן, הא? (דאָקטאָר קומט צוריק).

פאניע. ניין, איך האָב ניט געשפּיעלט קיין לעבע. גע-
וויס, א יונגער מאן, און איך האָב געמיינט ער איז א גאנצער
טוער... איך האָב איצט געזעהען, וואס פאר א פנים ער האָט, —
א קאץ גענען א לייב. ער איז געווען דאָ אין שטוב דער איינציגער,
מיט וועמען איך האָב געהאט פון וואָס צו רעדען, וואס ער פלעגט
מיר דערצעהלען, פלעגט מיר זיין אינטערעסאנט... ער פלעגט מיר
זאָגען, ווי איז די מאָדע... וועלכע קליידער זיך מאכען... איך איז
דאס ניט אינטערעסנע... עס איז אמת, ער האָט מיט א מיאוס'ען
געדאנק ביכער אָנגעפאנגען מיט מיר צו לעזען, — מיט איך אבער
לעזען וואָלט איך מורא געהאט, איהר זייט נאר אנדערע מענשען...
אַבער דאָך עס זאל זיך אזוי ענדיגען האָב איך קיין מאָל ניט גע-
רעכענט און קיין מאָל ניט געוואלט... איך ווייס אליין ניט ווי
אזוי... ער האָט אין זיך אזא העזה... אזא קראפט. איך האָב עטלי-
כע מאָל געזאָגט דעם דאָקטאָר...

ד א ק ט א ר. דער דאקטאָר האָט צו אייך קיינע טענות,
 קיינע פרעטענזיעס, איך וויל ניט קיין ראכע און מאך אייך קיינע
 פאָרווירפע, מאדאם, איהר האָט מיט צעהן, עלף מאָנאטען צוריק
 געבעטען, איך זאָל אייך בעסער לאזען אהיים צוריק. איך בין געד
 ווען נאריש, און האָב געמיינט אז מיט דער צייט... נעהמט אייערע
 זאכען, אלץ, וואס איהר רעכענט פאר אייערס און געהט אהיים.
 אייער היים איז דאָ קיין מאָל ניט געווען און קען ניט זיין. געהט
 צוריק, פון וואנען איהר זייט געקומען!...

פ א נ י ע. געהן צוריק? (וויינט). פאר א יאָהרען, ווען איהר
 זאָלט מיך לאָזען, וואָלט איך גענאנגען. דאמאָלס וואָלט איך געד
 קענט ערווארטען אז מען וועט אויף מיר רחמנות האָבען... ווער
 קען איצט אויף מיר האָבען רחמנות? ניין, איצט ניט. פאר א
 יאָהרען וואָלט מיר נאָך ניט געווען שווער צו לעבען, ווי פריהער.
 איצט בין איך שוין צופיעל געווען א גרויסע דאמע... דערפאר וועט
 מען מיר נאָך מעהר פערצאפען מיין בלוט, אלע וועלען נעהמען נקמה
 און מאכען שפאָט און חווק... איך ווייס, דאָ קען איך איצט ניט
 זיין דארטען אָבער ביי מיין מאמע'ן קען איך שוין קיין היים ניט
 האָבען. דאָקטאָר, וואוהין זאל איך געהן? (דאקטאר געהט אום לאַנג.
 די מאַדאם קערט זיך אב און ווישט אב אַ טרער).

ד א ק ט א ר. איך ווייס, מיט וואס פאר א שרעקליכען,
 מיט וואס פאר א שענדליכען וועג איך איז איצט געבליבען צו
 געהן. איך וועל אייך ניט שטויסען אויף דעם וועג. ניין, איך ניט!
 איהר האָט געטרעמפעלט מיין עהרע, מיינע געפיהלען, מיינע פרינד
 ציפען, טרעמפעלט נאָך מיין נאמען. יא, איך ערלויב דאָס אייך.
 פאר דער וועלט קענט איהר בלייבען, זאָ לאנג איהר וועט דארפען,
 מאדאם גאָלדענווייזער, פאר אונז אָבער דאָ זייט איהר פון דיזער
 מינוט א פרעמדע. איהר הערט? פרעמדע זיינען מיר! (צייגט אויף
 דער טוטער). דינע ריכטיגע מאדאם גאָלדענווייזער איז די איינ
 ציגע ווירטין דאָ אין הויז! מיין הויז וועט זיך פיהרען מיט דינעל
 בע פרינציפען ווי פריהער. (בייז). אָהן איהר וואנסטו ניט א ביינד

קעל איבערשטעלען פון איין אָרט אויפ'ן אנדערן! (רוהיג) אהער
צו מיר וואגט איהר ניט אריינגעהן, זא לאנג מען רופט אייך ניט.
קיינע קאָנווערזאציען מעהר מיט מיר! אז מען וועט אייך וואס
פרעגען, וועט איהר ענטפערן. מיין פרוי זייט איהר ניט מעהר, פאר
מיר זייט איהר אבגעשטאַרבן היינט געראדע ווי דער פאציענט
מיינער, וואס איז היינט געשטאַרבן פון טיפוס... מאמא, וואס
טוט אָליע?

מ א ד א ם. איך וועל באַלד זעהן... אוי, וועה איז צו מיינע
אלטע יאָהרען. (אב).

ד אָ ק ט אָ ר. ווילט איהר דאָ בלייבען אין שטוב, זעהט
מאכט אייך נוצליך, טוט עפּיס, ארבייט! (בייז). איך דארף ניט
קיין פאראזימען דאָ ביי מיר! צו דער גרעסטער פערדאַרבענהייט
פיהרט דאס, וואס אין די וואהלאבענדע פאמיליען פיהרען די
פרויען אס מיכטען א פאראזימען־לעבען. זיי זאלען האָבען זאָרג,
פליכטען, פּעראנטווארטליכקייט, וואָלט זיי ניט געקראַכען אין קאָפּ
דער רוח ווייסט וואס! עס איז אבער שפעט יעצט צו רעדען דער־
פון. געדענקט, דייע קאָנדיציען זיינען גוט נאר אזוי לאנג ווי
אייער אויפפיהרונג וועט ניט קענען האָבען קיין שלעכטען איינ־
פלוס אויף מיין אונשולדיגעס קינד! (בייז). שענע ביישפילע האָט
איהר דאָ, מאדאם, געקענט... ניין! דערפון איז שוין איבריג צו
רעדען. איך וויל נאר זאגען, פארגעסט ניט, דא אין הויז וואקסט
און ערציהט זיך א קינד. (צויגט אויף דער מיר). יעצט וויל איך
בלייבען אליין!...

פ א נ י ע. (זעהר נידערגעשלאגען). איך האָב ניט געוואוסט,
אז איהר קענט מאכען, מען זאל פאר אייך מורא האָבען. (קוקט זיך
אום, לאנגזאם אב).

ד אָ ק ט אָ ר. (זיפצט שווער, געהט זיך דורך איבער'ן צימער,
זעצט זיך צו דער פּיאנא. שפיעלט גאנץ פיאנא זיין געליעבטע מעלאָדיע
פון מענדעלזאָנ'ס אראטאריא און זינגט אַהן ווערטער. די מאַדאם קומט,
וועהרענד ער זינגט און זעצט זיך שטיל אַוועק אויף דער קושעטקע.

דער דאָקטאָר רויסט פּלוצלונג אַב. קערט זיך אום, בעמערקט די מוטער, געהט צון איהר, לאזט זיך אראָפּ לעבען איחר אויפ'ן פּאַל און לעגט אַנידער זיין קאָפּ אויף איהרע קניע). מאמא, פאר וואס איז ניטאָ פאר אזעלכע מענשען, ווי איך, כאַטש א קליין שטיקעלע גליק אויף דער גרויסער וועלט? אַליעם מוטער האָט מיר מיין הארץ פּערגיפטעט, און די האָט מיר מיין הארץ צוטראָטען מיט די פיס... מ א ד א מ. אָה, איידלער מענש, מיין זוהן, מיין אונגליק ליבעס קינד! (אומארעמט איהם, ביידע ווייגען ביטער).

פ א ר ה א ג.

פיערטער אקט.

דאסזעלבע צימער. עס איז נאָכט. לאמפען ברענען. אויף אַלע טי-
שען פלעשלעך, סיפאָגען, גלעזער, חיוטין שלאָפט אויף דער קושעטקע,
זיצענדיג אין אַלע קלוידער. פאָניע קומט פון אן אינערסטע מיר אין
זעהר איינפאָכע קלוידער אָהן פענסנע — זי געהט שמיל, אויף די שפיץ
פינגער ביז דער מיר פון דער מאדאם'ס צימער. זי איז זעהר בלאָס און
טרויריג, שמעקט ביי דער מיר לאַנג און הערט זיך צו.

פ א נ י ע. (געהט ראש צו חיוטינ'ן). מוסיו חיוטין, ענט-
שולדיגט, מוסייו חיוטין! (זי וועקט איהם).

ח י ו ט י ן. (ערוואכט, דערשראָקען). וואס איז ?

פ א נ י ע. איך האָב מורא, דאָרט איז שוין חס וחלילה עפּים
געשעהן. מיר דאכט זיך איך האָב געהערט, דער דאָקטאָר וויינט.
(חיוטין לויפט אין צווייטען צימער. זי הערט זיך צו). גאָט אין היי-
מעל, פאר וואס זאָל איין אונשולדיגעס קינד בעשטראַפט ווערען ?
(חיוטין צוריק).

ח י ו ט י ן. שש, בערוהינט אייך. עס האָט זיך אייך אויס-
געוויזען... דער דאָקטאָר וויינט ניט און עס איז נאָך דערוויילע
קיין ענדערונג. אָה, ארעמע ליאליע. (זעצט זיך צוריק אויפ'ן קו-
שעטקע).

פ א נ י ע. מוסיו חיוטין, אפשר וואָלט איהר געגעבען דעם
דאָקטאָר כאָטש א גלאָז טיי ? ער האָט אויף זיך אין גאנצען פאר-
געסען. איך וועל ברענגען באלד, און איהר זאָגט איהם. (אכ).

ח י ו ט י ן. איך ווייס ווירקליך ניט, ווי ער האלט זיך נאָך
אויף די פיס. זעקס וואָכען — דאס איז קיין קלויניגקייט. עס הייסט
נאר ע ר ? און זיי אלע דאָ אין שטוב ? מען דארף פערטרייבען
דעם שלאָף מיט א פאפיראַס. געדענק שוין ניט, ווען איך האָב גע-

שלֶאָפּען... (פּעֶרֶרֶוּיִכֶעֶרֶט). אַרעמע ליאליעטשקע! (דער דאָקטאָר
עפּענט די טיר, ער איז זעהר פּעֶרֶנֶדֶרֶט).

ד א ק ט אָ ר. חיוטין, איהר זייט דאָ?
ח י ו ט י ז. (לויפט צו איהם). וואס איז, וואס האָט איהר
געדאַרפט? (פּאַניע קומט מיט א גלאָז טוי, שטעלט אויפ'ן טיש). דאָס
טאר, א גלאָז טוי פאר אייך.

ד א ק ט אָ ר. (צו פּאַניען, קאַלט און העפּליך). דאַנקע, מאַ
דאַם, איך וויל ניט קיין טוי. חיוטין, מען דאַרף וואַרעמע וואַסער.
זייט אזוי גוט. (מאַכט צו די טיר, חיוטין וויל געהן נאָך וואַסער).
פ א נ י ע. זיצט, איך ברענג באַלד. (שטיל אב).

ח י ו ט י ז. גאָט בעוואהר, אויב עס וועט זיך ענדיגען
שלעכט, ווייס איך ניט, ווי אזוי ער וועט עס אַריבערטראָגען. פאר
איהם איז ניטאָ קיין ראטה און קיין טרויסט. (פּאַניע קומט מיט א
שיסעל וואַסער).

פ א נ י ע. (קלאַפט שטיל אין טיר). וואַרעמע וואַסער.
ד א ק ט אָ ר. (אין טיר). דאַנקע. (נעצט אן זיין פינגער).
חיוטין, זייט אזוי גוט, דאַס וואַסער דאַרף זיין וואַרעמער.
פ א נ י ע. וואַרעמער? באַלד. (ראש אב צוריק מיט'ן שיסעל
וואַסער).

ד א ק ט אָ ר. (זוכט צווישען זיינע פּלעשלעך). חיוטין, ווי
שפּעט איז דאָס?
ח י ו ט י ז. באַלד צעהן.

ד א ק ט אָ ר. צעהן? איך האָב געמיינט, עס איז שוין
איינס אדער צוויי נאָך האַלבע נאַכט. איך ערוואַרטע דעם קריזיס
פון מינוט אויף מינוט. אי! ווי גליקליך זיינען די, וואס גלויבען,
אז די בלינדע נאַטור זעהט. — זיי קענען בעטען און האַפּען. איך
ווייס, דאַס בעטען העלפט ניט, אָבער די האַפּנונג איז אזוי זיס.
אי! בלייבען אָהן האַפּנונגען איז זעהר שווער. (זיצט, פּאַניע קומט
מיט וואַסער). חיוטין, איהר האָט ניט געזעהן, דאָ איז ערגיז גע-
ווען א פּלעשעל מיט אַראַמאַטנעם עסיג?

פ א נ י ע. ארָאָמאטנע עסיג? אָט איז דער ארָאָמאטנער
 עסיג. (גיט איהם אַ פלאַש).
 ד אָ ק ט אָ ר. דאנקע. (פרואווש דאך וואסער). ע! עם דארף
 זיין נאָך ווארעמער... איהר דארפט אייך ניט בעמיהען, מאדאם,
 איך וועל אליין. (געהט מיט דער שיסעל אין דער טיר, פון וואנען
 פאָניע איז געקומען).
 פ א נ י ע. (קוקט זיך אום). איך וועל דערווילע א קוק טון,
 וואָס דאָס קינד טוט. (עפענט אויף די טיר).
 ח י ו ט י ן. (שטיל). אוי, וויפיעל דראמאס און טראגעדיען
 עם שפיעלען זיך אב ארום אונז אין דער שטיל...
 פ א נ י ע. וועה איז מיר, וועה איז מיר! ארעמע ליאליע...
 (פערברעכט די הענד).
 ח י ו ט י ן. איך האָב מורא, עם איז געבליבען זעהר וועניג
 האָפנונגען.
 פ א נ י ע. זאל גאָט היטען. שש! דער דאָקטאָר געהט. (מאכט
 צו די טיר, געהט אָן א זייט, דער דאקטאר פאסירט דאָס צימער).
 ח י ו ט י ן. (שטיל). פון איהר איז שוין וועניג געבליבען
 וואס צו רענקען. איך האָב מורא פאר איהם...
 ד אָ ק ט אָ ר. (אין טיר). חיוטין, דערלאנגט מיר די פלאש
 מיט עסיג.
 פ א נ י ע. דעם ארָאָמאטנעם עסיג? באלד. (זי דערלאנגט
 איהם די פלאש עסיג).
 ד אָ ק ט אָ ר. דאנקע. חיוטין, זייט אזוי גוט. (חיוטין געהט
 צו'ן איהם, ער זאָגט איהם עפּיס און מאַכט צו שטיל די טיר. אב).
 ח י ו ט י ן. מאדאם, דער דאָקטאָר זאָגט, איהר זייט געוויס
 מיער, איהר מעגט געהן שלאָפען. מען וועט אייך מעהר ניט דארף
 פען היינט.
 פ א נ י ע. ניין, איך בין ניט מיער. וואָס הייסט, איך וועל
 געהן שלאָפען, ווען מען ערווארטעט דעם קריזיס פון מינוט אויף
 מינוט?

ח י ו ט י ן . ווי איהר פערשמעהט. (קוט אויפ'ן זייגער).
יעדע מינוט ציהט זיך ווי א שעה לאנג.
פ א נ י ע. אָי, ווען די אלטע מאדאם זאל איצט ביינאכט
אוועקגעהן אין שול, אויפרייסען דעם ארון קודש און אָנהויבען
שרייען און בעטען צו גאָט... איהרע טרערען וואלמען געפענט די
שערי רחמים...

ח י ו ט י ן . די מאדאם וועט עס ניט טון. אויב איהר גלויבט
אין אזא מעדיצין, פאר וואס זאָלט איהר דאָס ניט טון?...
פ א נ י ע. איך? מיר פאסט ניט און מיין געבעט וועט ניט
העלפען... איך וואָלט נאר געקענט מיט איהר מיטגעהן, שטעהן
ביי דער טיר פון פאָלעש און וויינען. מוסיו חיוטין, איבער מיר
שטארבט דאָס קינד... איך ווייס...

ח י ו ט י ן . נארישקייטען, דאס קינד שטארבט פון טיפוס.
פ א נ י ע. ניין! איך ווייס, דער דאָקטאָר האָט זי אָנגעד-
שטעקט מיט טיפוס איבער מיר.

ח י ו ט י ן . ווייס איך וואס... אזעלכע זאכען טרעפען זיך
אָפט. ווער קען אייך בעשולדיגען?

פ א נ י ע. איך ווייס, איך ווייס... (זי זעצט זיך שטיל אין
א ווינקעלע. דאקטאר קומט, גיסט פון פערשידענע מעדיצינען אין זיין
פלעשלע).

ד א ק ט אָ ר. איהר זיצט נאָך דאָ, מאדאם? איך האָב דאָך
שוין געזאָגט, עס איז נאנץ איבריג. מען וועט איצט קענען אויס-
קומען אָהן אייך... (מאכט די מיקסטור).

פ א נ י ע. איך בין ניט מיעד.

ד א ק ט אָ ר. אייער איבעריגער אייפער קען איצט זעהר
וועניג העלפען.

פ א נ י ע. איך העלף נאָר מיט וואס איך קען.

ד א ק ט אָ ר. זעהר גרויסמוטיג, מאדאם. עס קען אָבער
קיין פראקטישען נוצען ברענגען...

פ א נ י ע. יעדער פרעמדער פון גאס וואָלט געטון פאר'ן קראנקען קינד, וואס איך טו.

ד אָ ק ט אָ ר. דאנקע, מאדאם, איהר זייט זעהר גוט. אָבער היינט וועט שוין אייער הילפע געוויס ניט געפאָדערט ווערען. איך געפין, אז אייער אנוועזענהייט דאָ איצט איז גאנץ איבריג. מיר וועלען שוין דאָ מיט חיוטיג'ן אויסקומען אליין... גוטע נאכט. דאנקע. (צייגט אויף דער מיר, זי געהט געהאָרכאָס אב). חיוטין, קומט, צוזאמען וועלען מיר אפשר קענען איינרעדען די מאמא זי זאל זיך אויך געהן אברוהען. ביידע פרויען דארפען זיך אביסעל אויסרוהען. און... איך האָב מורא, באלד וועט זיך אָנדי פאנגען די קאטאסטראָפע, נאָך וואס דארף מען די פרויען זאָר לען זיין דערביי? יא, חיוטין, די קאטאסטראָפע קומט, די שרעקדי ליכע קאטאסטראָפע קומט. איהר הערט, ווי עס יאָמערט דער ווינד? (גיט אַ קוק אין פענסטער). דונקעל, פערוואַלקענט... אין דרויסען איז פונקט אזוי ווי אינוועניג. חיוטין, די נאטור איז גרוי זאם און שלעכט. פאר וואס קען אן איינפאכער סאָלדאט פון אר טיילעריע אויפטוהן מעהר פון טויזענד געלערנטע דאָקטוירים? טויטען אין איין אויגענבליק פיעלע לעבענס, אויפרייסען פעסטונ זען אדער שיפען מיט טויזענדער מענשען קען די וויסענשאפט זעהר לייכט, און רעטען דאס לעבען פון איין שוואכעס קינד האָט זי ניט קיין בעשטימטע מיטלען... איז עס ניט דערפאר, ווייל די נאטור סימפאטיוירט מעהר מיט דער וויסענשאפט פון פערניכט טונג? ... קומט, חיוטין, צו אונזער ארעמער אָליע'ן. (ביידע אב. פויר זע. מען הערט ווי דער ווינד רוישט. פאניע קומט צוריק נאָך איהר פומ פיאן אין א פאלטא, מיט א גרויסען שטעקען, טראגט אַ פעקעל זאכען).

פ א נ י ע. שש! ... אלע געהן איצט ביי אונז דורכ'ן קיך. דאָס גלעקעל איז איבערגעבונדען. דער דאָקטאָר נעהמט ניט אויף קיינע פאציענטען. באלד. (זי קלאַפט שטיל אין מיר). מוסיו חיוטין, זאָגט דעם דאָקטאָר, פומפיאן איז געקומען. (געהט צוריק). באלד...

עס איז גוט, וואס איהר זייט געקומען. (הערט זיך צו). ער געהט
אהער. (ראש אב).

פ י י ו ע ל. אפילו פאניע זרח'ים איז געווארען אזוי
שטיל. איין נאט ווייסט, וואס דאָ טוט זיך... מיר ציטערט דאָס הארץ
און איך האָב מורא, אז איך וועל איהם דערזעהן, וועל איך זיך
צואוויינען ווי א תדר יונגעל. (דער דאקטאר קומט).

ד א ק ט אָ ר. פומפיאן! (דריקט זיין האַנד). ענדליך גע-
קומען... מיר האָבען דאָ געדארפט דיין הילפע, איך האָב דיך יע-
דע מינוט געדארפט האָבען. אונזער אַליע, ברודער, אונזער אַליע...
זעהר שלעכט... איך האָב זי אָנגעשטעקט מיט א שווערען טיפוס...
זעקס וואָכען קעמפפען מיר, זעהר וועניג שאנסען געבליעבען...
איך קוריר זי ניט אליין — איך האָב קיין פערטרויען צו זיך. דאָס
טאָר שעכטער קומט דריי מאָל יעדען טאג... היינט איז געווען א
קאָנסיליום פון פיער דאקטוירים... פומפיאן, אויב מיין קינד וועט
שטארבען, האָב איך ניט צוליעב וואס און צוליעב וועמען צו לע-
בען אויף דער וועלט... דו ביסט ניט געקומען באלד, ווען איך האָב
געשריעבען. איך פערשמעה, ביסט געווען ביז אויף מיר. (לאזט
זיך אראָב שווער אויף אַ קרעסלא) זעהסט, חיוטין איז אויך ביז
געווען, ווי אבער ער האָט ערפאהרען, אז ליאליע איז קראַנק, איז
ער באלד געקומען און זיצט דאָ טאג און נאכט. יא, דו האָסט גע-
האט א רעכט ביז צו זיין.

פ י י ו ע ל. דאָקטאָר, זאל איך קרענקען, אויב איך בין
געווען ביז. פון שאַנדע און וועהטאג האָב איך ניט געקענט בליי-
בען אין שטאדט, בין איך אוועק צו מיינער א מומע אין דאָרף.
איהר ווייסט דאָך א יודישע פאָטשטע — ערשט היינט ערהאלטען
איער בריעה, און באלד האידא, איך האָב אָבגעמאכאיעט דרייסיג
ווערסט צופום און גלייך אהער. (וויינט). אי, דאָקטאָר, גוטער
דאָקטאָר מיינער, דאס הארץ טריפט מיר מיט בלוט, קוקענדיג
אויף אייך. (דריקט דעם דאקטאָר'ס האַנד צו זיין הארצען).
ד אָ ק ט אָ ר. יא, ברודער, איך בין אויסגעשפיעלט... איך

בין אויסגעשפיעלט... א מיאוסע וועלט... א וועלט פון אונגליק, צרות און יסורים. פומפיאן, אויב ליאליע וועט שטארבען, איז פיניטא לא קאמעדיא. מיט דיר קען איך רעדען גאנץ אָמען, איך האָב זיך צוגעגרייט א גוטע דאזע סטריכנין — און קאפוט, ברודער.

פ י י ו ע ל. וואס רעדט איהר דאס? גאט איז מיט אייך!
און אייער אלטע מוטער? און מיר אלע?

ד אָ ק ט אָ ר. איך ווייס, איהר איז געבליעבען וועניג שאנר סען, און מיר ביידע זיינען שוין ניינציג פראָצענט אויף יענער וועלט... איך! איך האָב זי ערמאָרדעט און איך האָב דאס רעכט זיך אליין פעראורטיילען צום טויט... טאָמער וואס, איז ניט איבריג דו זאָלסט וויסען. אין דעם הינטערסטען שופלאָד פון מיין שרייב טיש ליגענט שוין מיין פארטיגע צואה... איך האָב דיך אויך ניט פערעגעסען, ברודער, איך לאָז דיר איבער אלע מיינע נייע דאָקטאָרסקי אינסטרומענטען... (פערטראכט זיך).

פ י י ו ע ל. זאל איך דאָס בעסער ניט דערלעבען...

ד אָ ק ט אָ ר. קום, פומפיאן, וויילסט זי זעהן?

פ י י ו ע ל. דאָקטאָר, זי האָט טיפוס רעקורענס? (דאָך טאָר הערט ניט, ביידע אב, פאָניע פיהרט אריין איהר פאטער און מור מער).

פ א נ י ע. שש! קלאפט ניט מיט די פיס, איך ווייס ניט, אויב דעם דאָקטאָר וועט גאר אין גאנצען זעהר געפעלען אייער ווייט.

ז ר ח י. נו, ווי קומט מען עס ניט געוואר ווערען? וואס מאכט דאָס קינד, הא?

פ א נ י ע. ווי איך פערשטעה, איז דאָ וועניג האָפנונגען.

ז ר ח י. אזוי? גאָט זאָל זיך מרתם זיין.

ש ר ה י נ ד ע. ביילע טשיזיק'ס קען א גוי'ע, וועלכע היילט אויס אזעלכע קראנקהייטען מיט א גראָז. נאר די געביל-

דעמע... זיי גלויבען דאָך ניט. (פומפּיאָן קומט אָהן אַ סורטוק מיט פּערקאַטשעמע ארבעל, נאָך איהם דער דאָקטאָר).

ד אָ ק ט אָ ר. אָה, איהר זייט געקומען זעהן, וואס ליאליע מאכט? איהר פּערגעסט ניט מיין ליאליע, הא? זעהר פיין פון אייך, דאנקע. (צו פּאַניען). מאדאם, איהר וועט זיין אזוי גוט און ווייזען פומפּיאָנען, וואו איז וועש, מילך, אייז, די אלע זאכען, וואס מען דארף. ער וועט איבערנעהמען די גאנצע ארבייט פון אייך... בין אייך זעהר דאנקבאר, וואס איהר האָט אייך אזוי פיעל בער מיהט... איצט וועט איהר מעהר ניט דארפען בעמיהען זיך. יא, עס קען זיין, אונז אלע איז שוין געבליעבען ניט פיעל צו בער מיהען זיך.

פ י ו ו ע ל. דאקטאָר, אפשר וויל ניט די מאדאם? מען דארף פריהער פּרעגען.

ד אָ ק ט אָ ר. וועלכע מאדאם מיינסטו?

פ י ו ו ע ל. פּערשטעהט זיך, איך מיין די יונגע מאדאם.

ד אָ ק ט אָ ר. די יונגע מאדאם דארף מען ניט בעאונרוי היגען מיט קיינע פּראגען... נאר צו דער אלטער מאדאם זיך ווענר דען! (מיט אַ שמייכלע). מיר, אלטע, דארפען זאָרגען פאר יעדע זאך. די יונגע דארף מען ניט דולען דעם קאַפּ מיט קלייניגקייטען. ניט וואהר, מוסיו זרחי? אלזאָ, מאדאם, איהר וועט זיין אזוי גוט און איהר וועט אייך בעמיהען צו טון, וואס איך האָב אייך געזאָגט. (אב, צוריק).

פ א נ י ע. קומט, פומפּיאָן. (וויל געהן).

פ י ו ו ע ל. זיצט, איך וועל אליין אלץ געפינען. איך בין

דאָ ניט קיין פּרעמדער. (אב אין קיך אריין).

ז ר ח י. וועה איז מיר, עס האלט אפנים זעהר שלעכט... דער

דאָקטאָר איז זעהר צוטראָגען...

ש ר ה ה י נ ד ע. (קוקט אויף פּאַניען פּערדעכטיג). זעה

נאר, ווי דיינער רעדט צו דיר, אזוי ווי צו'ן א פּרעמדער.

פ א נ י ע. צו א פּרעמדער גאר? ביי גראָבע מענשען האָט

מען דרף ארץ נאר פאר פרעמדע. מאן און ווייב, אָבער מיינען זיי, מעגען קריכען איינער דעם אנדערן אויפ'ן קאָפּ. אוי, טאטעניו, דאס קינד איז זעהר שטארק קראַנק. (זרחי עפענט די טיר אין קיך אריין און הוסט).

ש ר ה ה י נ ד ע. בעטראכט נאר, וואס פון איהר איז גע- ווארען. בהמה, וואס נעהמסט זיך אזוי צום הארצען, עס איז דען דין קינד? געוויס, עס פערדריסט, אָבער אוועקלעגען זיך איז דאָך ניט כראי.

פ א נ י ע. איך זאָל האָבען קינדער, וואָלט איך אלע מיינע קינדער אבגעבען פאר איהר. גאָט זאָל וועלען נעמען מיין לעבען פאר איהר, וואָלט איך זיך אפילו באלד געכייטען. ש ר ה ה י נ ד ע. א נויטיגע זאך, איך זאָג דיר! (פומ- פיאן קומט צוריק מיט וועש און א ריינע שוואם).

פ י י ו ו ע ל. פייוועל פומפיאן דארף ניט לאנג זוכען. פער- שטאנען? (אב, צו דער קראַנקער).

פ א נ י ע. טאטע, איך האָב דיך וואס געוואָלט פרעגען, נאר... ע...

ז ר ה י. וואס־זשע, עס איז עפּים א שווערע זאך, א קלאַץ קשיה?

פ א נ י ע. איך האָב געוואָלט וויסען, זאָג מיר... דו גלויבסט, עס איז טאקי אן אמת, איך האָב געהערט, מען דערצעהלט, ווען... ע... עס טרעפט זיך עפּים ביי יודען א חטא, שטארבען קינדער? דו גלויבסט עס? פאר וואס זיינען די קינדער, נעבאך, שולדיג? ז ר ה י. וואס פאלט דיר עפּים פּלוצלונג איין אזא פראגע? דו האָסט עפּים א חשד אויף אימיצען ביי אונז אין שטאדט? (פאניע פערטראכט זיך און הערט ניט מעהר).

ש ר ה ה י נ ד ע. (אפארט). דו הערסט א חכם? ער ווייסט ניט פון זיין געזונד.

ז ר ה י. דאס איז יא, ווי מען דערצעהלט די געשיכטע...

ש ר ה ה י נ ד ע. אי, פער'שרפ'עט זאל ער ווערען! גע' פונען א פלאץ פאר זיין געשיכטע.

ז ר ה י. עס קען זיין, עס פאסט איצט ניט, אָבער פאניע, איך מוז עס דיר דערצעהלען, זעהר א וואוילע זאך. צוויי ווייבלעך האָבען זיך געאמפערט. איינע זאָגט: ווען אין שטאדט איז א חטא, געהען קינדער. די אנדערע זאָגט: עס הויבט זיך גאר ניט אָן, ווארום איך ווייס דאך... — ווי אזוי ווייסטו? — ווי אזוי איך ווייס? איך בין שוין צעהן יאהר אן אשת איש... — זאָגט די אנדערע: עט! וואס פאר אן אשת איש ביסטו? דיין מאן איז דאָך א שניידער. כּי! כּי! אויך מיר אן אשת איש! (וויל לאַכען, פערשטוקט זיך און לויפט ארויס אין קיך, הוספענדיג).

ש ר ה ה י נ ד ע. (קוקט זיך אום). פאניע, דו ווייסט, איך האָב זיך איבער דיר היינטגע וואך שיער ניט צופאטשט אין מארק מיט ביילע טשויזיק'ס. זי זאָגט מיר, אז דעם דאָקטאָר'ס ברודער יאקאבי...

פ א נ י ע. איך וויל ניט וויסען, וואס ביילע טשויזיק'ס זאָגט. מיך ארט זעהר וועניג, וואס זיי זאָגען!

ש ר ה ה י נ ד ע. וואָס מיינסטו, עס איז א סוד? מען קען די קאז אין זאק ניט בעהאלטען. אז דו האָסט מיר ניט דער' צעהלט, מיינסטו, ווייס איך ניט יעדעס פיצעלע?

פ א נ י ע. מאמא, מיך ארט ניט, אז דו ווייסט, מיך ארט ניט אז אפילו די גאנצע וועלט ווייסט. (פערברעכט די הענד און געהט אום איבער'ן צימער).. מיר איז איצט אלץ איינס! מיר איז איצט אלץ איינס. (פומפּיאן קומט).

פ י י ו ו ע ל. האָט קיין פּעראיבעל ניט, איהר וועט מווען מוחל זיין פון דאנען. מיר טראָגען אהער אריין דאָס קינד. מעהר לופט, א בעסערע טעמפעראטורע. אָהן פומפּיאן ווייסט מען עפּים? (צורוקט דאס מעבעל).

פ א נ י ע. קום, מאמא, אהין צו מיר. וואו איז דער טאטע?

שרה הינדע. ער קען זיך ניט אויספערבען. אי, טאָכטער, מיר ביידע האָבען געהאנדעלט שענע מציאות.

פאניע. מאמע, דו וויסט ניט, וואס דו רעדסט! וויסט ניט, וואס דו רעדסט. (דער דאקטאר מיט היימיגן ברענגען אליען אויף א בעטעל, בעדעקט מיט ווייסען, נאך זיי קומט די מאַדאַם. פאַניע קוקט זיך אום זיפצט און אב מיט דער מוטער).

דאקטאָר. שש! אָט אזוי. פומפּיאן איז גערעכט. דאָ וועט זיין בעסער. אי, איך האָב נאר מורא, ער איז געקומען מיט זיין עצה צו שפעט. (זעצט זיך אויף א קרעסלע לעבען בעטעל. דאס קינד ווארפט זיך און קרעכצט שווער. דער דאקטאר דעקט זי צו). פומפּיאן ביסט געוויס הונגעריג. איך בעט דיך, געה עס עפּים. נעהם היימיגן מיט. קינדער, קרעפטיגט זיך אונטער א ביסעל, מיר וועלען היינט האָבען א שרעקליכע נאכט. (אליע קרעכצעט).

היימיגן. קומט, פומפּיאן, איך וועל טרינקען א גלאָז טיי. איהר דארפט איך איצט געגען מיר ניט גרויס האלטען. איך בין שוין פון אייערע... א גאנצער מעדיקום.

פייולע. איך האָב היינט כאור בוקר ביי דער מומע געגעסען א קניש מיט קארטאָפּליע און האָב נאָך טאקי אין מין מויל ניט געהאט. (ביידע געהען).

היימיגן. (ביי דער טיר). קנישום קארטאָפּעניום? (אב). דאָקטאָר. מאמעניו, דו זאָלסט מיך וועלען פאָלגען, וואָלסטו זיך געגאנגען א ביסעל צולייגען. איין גאָט וויסט, ווי פיעל דיר שטעהט נאך פאר היינט איבערצומראַגען.

מאדאם. ניין, יעוונגעני, שלאָפען וויל איך ניט און קען ניט. איך מוין, אויב דו וועסט זיצען דאָ א ביסעל, וועל איך אויך געהן טרינקען א גלאָז טיי. (קוקט אויפ'ן קינד). איך דארף זיין געדונד, און א קינד, וואָס פאנגט ערשט אן לעבען אויף דער וועלט... אוי, געה פרעג קשיות. (געחט אב אין דערזעלבער מיר ווי אליע).

דאקטאָר. ליאליעטשקע, איצט, ווען איך פערלייער דיך, בעגרייף איך ערשט, ווי אונדאנקבאר, ווי לייכטיניג איך בין געדע

ווען, ווען איך האָב אויסער דײך געזוכט נאָך גליק. איך האָב גע-
האט דײך, געהאט נוצליכע ארכײט, געהאט א צוועק אין לעבען
און בין ניט געווען צופריעדען... דו האָסט פראָטעסטירט, און איך
האָב דײך ניט געפאָלגט... איך האָב טײער דערפאר בעצאהלט. אָה,
ווען דו זאָלסט יעצט בלייבען מיט מיר! דו הערסט ניט און פער-
שטעהסט ניט, וואס דיין פאפא זאָגט דיר... אָלע, מיט וועמען
וועט דיין פאפאָטשקע בלייבען? מיט וועמען לאָזטו מיך איבער
דאָ אויף דער וועלט? (בוזגט זיך צו צום בעטעל. פּוּוּזע). אָה, קינד,
איך זאָל דײך קענען רעטען! איך קען אבער ניט. דעם מענשענ'ס
זשעני, די גרויסע וויסענשאפט, אלע מעכטע פונ'ם מענשענ'ס פער-
שטאנד און לאָגיק זיינען ניט אימשטאנד צו קעמפּפּען געגען דער
בלינדער נאטור. פאר וואס זאָל א בליהענדע, יונגעס, אונשולדיגעס
קינד שטארבען? פרעגט די מאמא. טויענדער יאָהרען פרעגען
מענשען די פראגע און קיין ענטפער איז ניטאָ. וואו איז די גע-
רעכטיגקײט? די ברוטאלע נאטור ווייסט ניט פון דעם בעגריף,
וועלכען מיר רופען מיט דעם נאמען. (שפארט אן זיין קאפ צום בע-
טעל). איך זאָל זיין אן אונוויסענדער מענש, וואָלט איך איצט גע-
לאָפען צו דאקטוירים, געקלאָפּט אין זייערע טירען, געזוכט א בע-
ריהמטען פראָפעסאר... איך וואָלט געגלויבט, אז זיי זאָלען זיך נאר
וועלען א כח אָנטון, אז איך זאל זיי נאר קענען גוט בעצאהלען,
וואָלטען זיי מיר געוויס גערעטעט דאָס קינד, ליידער, איך ווייס,
ווי בעגרענעצט איז די מאכט פון דער מעדיצין. מיר קענען נאר
מיטהעלפען דער נאטור, מיר קענען אין דעם מענשענ'ס ארנא-
ניזם פערשטארקען אדער אבשוואכען אייניגע פון איהרע פראָצע-
סען, — אבשטעלען אבער דעם טײט קענען מיר ניט, מיר קענען
ניט, מיר קענען ניט! אוי! (ער זיפצט שווער. פּוּוּזע. דער דאקטאר
שלאָפּט איין, אָנגעשפארט אויפ'ן בעטעל. פּ א נ י ע עפענט שטיל די
טיר און שמעקט עטליכע מינוט אונבעשלאָסען. נאכדעם מאַכט זי צו די
טיר און געהט לאַנגזאַם און גאַנץ שטיל צום בעטעל, קוקט אויף אָלעווען,
פערברעכענדיג די הענד, און בלייבט שמעהן. נאכדעם הויבט זי אויף

איהרע אויגען אויפ'ן דאָקטאָר. אין דעם אויגענבלוק קומט אריין שטיל די מאַדאַם, זי בלויבט שטעחן, שאַקעלט מיט'ן קאַפּ. פּאַניע קוקט לאַנג אויפ'ן דאָקטאָר מיט ליעבע און בעדויערן, דאן בויגט זי זיך צו און קוישט לאַנג דאָס האַלץ פּונ'ם בענקעל, אויף וועלכען ער זיצט. זי קערט זיך אב און וויינט שטיל. ווען זי ווישט אויס איהרע טרערען און געהט צו דער טיר, בעמערקט זי די מ א ד א מ און בלויבט איבער-ראַשט. אונערוואַרטעט גיט זי די פּאַטע אַ ציה צו זיך, מאַכט אַ צייכען זי זאָל שווייגען, אומארעמט זי, און ביידע פּרויען וויינען ביידע גאַנץ שטיל איינע ביי דער אַנדערער אין די ארעמס. פּאַניע בעפּרויט זיך ענדליך און געהט ראש אב. די מאַדאַם בלויבט שטעחן און ווישט איהרע טרערען).

אָ י י ע. (שרויט פּלוצלונג אויס). פּאַפּא! אָה, פּאַפּא! (ווערט אנשוויגען. מען הערט ניט מעהר קיינע קרעכען פון איהר).
 ד אָ ק ט אָ ר. (ערוואַכט). האָ? מיר דאכט זיך, זי האָט מיך גערופּען, דו האָסט געהערט, מאמא? ליאליעטשקע! שש! זי שלאָפּט... דער פּוּלס רוהיגער... האָ? מאמעניו מיר ווייזט זיך אויס, זי שוויצט. איך גלויב זיך אליין ניט. מע דארף שיקען נאָך דאָקטאָר שעכטער. (אין טיר). טס! פּומפּיאן. אהער, גיכער! (פּומפּיאן לויפט אריין, נאָך איהם חיוטין. שפּעטער זרחי, שרה הינדע. פּאַניע בלויבט שטעחן אויפ'ן שוועל).

פּ י י ו ע 5. (דערשראָקען). וואס איז? שוין, מארטא?
 ד אָ ק ט אָ ר. דער קריזיס! גיב א קוק, איך בעט דיך. אפשר נאר איך זיך אב... מיר דאכט זיך, זי איז רוהיגער, זי אטעמט רוהיגער... פּומפּיאן, מיר ווייזט זיך אויס, זי שוויצט...
 פּ י י ו ע 5. יא, זאל איך אזוי אויסהאַלטען מיין פעלד-שערסקי עקזאמען. וואס? איהר צווייפעלט? אפילו אזא פּראָסטער מענש, ווי מוסיו חיוטין, וועט אויך זאָגען... זאל איך אזוי לעבען. (רופּט מיט'ן האַנד חיוטין).

ח י ו ט י ז. קאלעגא פּומפּיאן, איך פּיהל עם... טייערע אַליעטשקע, זי שלאָפּט... אזוי לאנג ניט געשלאָפּען...

ד א ק ט א ר. (אונטערזוכט דאס קינד נאך א מאָל). פּוּמפּיאַן
 אַי! מיר דאכט זיך, איך האָב ניט קיין טעות. (דריקט זיין האַנד).
 מאמא, מיר דאכט זיך, עס האָט גענומען א גוטע ווענדונג. (אומד
 אַרעמט זי) האָפּנונג! גוטער חיוטין, פריינד, מיר דאכט, עס איז
 דאָ א האָפּנונג צו לעבען... מיר וועלען ניט פּערלירען אונזער
 ליאַליען! מיר וועלען ניט פּערלירען אונזער ליאַליען! (אומדעמט
 איהם, לויפט ווידער צום קינד). האָ? קיין צווייפעל מעהר. אי, ר'
 זרחי, עס קען נאָך זיין, אז כאַטש איין מאָל אין מיין לעבען, וועל
 איך אויך זיין א גליקליכער.

ז ר ח י. געלויבט איז גאָט... ברוך רופא חולים... איהר
 ווייסט ניט מיט וואס פאר א שווער הארץ איך בין געגאנגען אהער
 און מיט וואס פאר א שמחה איך געה אהיים. קום, שרה הינדע.

ש ר ה י נ ד ע יא, קום. מיר האָבען געלאָזט ביי נאכט
 די שטוב אויף הפקר. איך האָב דען געקענט איינזיצען? איך ווייס
 ניט, ווי אזוי איך וואָלט דאס אויסגעהאלטען. נו, דאנקען גאָט,
 קום.

פ א נ י ע. (אין מיר) טאטע, האר אויס איין מינוט אויף
 מיר.. איין מינוט. (מאכט צו די מיר. אב).

ד א ק ט א ר. (לעבען אליען). יא, דער פּוּלס האָט גאר אנאנד
 דער ריטם. א טיעפער, רוהיגער שלאָף. זי אטעמט אנדערש. האָ?
 יא, זי שוויצט... פּוּמפּיאַן, ווי מיינסטו, מען דארף שיקען נאָך
 דאָקטאר שעכטער, אדער אזעלכע צוויי גרויסע דאקטוירים ווי דו
 און איך, איז גענוג? און חיוטין, מיינסטו, איז פון אזעלכע, וואס
 מען קויפט צוויי פאר א גראַשען? מיר האָבען דאך דאָ א גאנצען
 אייגענעם קאַנסיליום. קאלעגיום סאניטאטיס, בענע? עס איז גוט,
 האָ? מאמטשיק, דו זאָלסט מיך וועלען פּאַלגען, וואָלסטו איצט גע-
 גאנגען שלאָפען. צייט דייע אלטע ביינדלעך זאָלען זיך אויסרוהען.

מ א ד א ב. יעוונגעני, מיר וועלען זיך איצט שוין אלע אויס-
 שלאָפען. מיר וועלען אזוי כראַפּען, אז אלע צרות וועלען זיך פון

דאנען צולויפען פאר שרעק. (גיט א קוק אויף שרה הינדע אין זאגט עפּים שטיל דעם דאקטאר).

שרה הינדע. זי זאָגט, אלע צרות וועלען זיך פון דאָ נען צולויפען, און קוקט אויף מיר.

זרה י. (שמיל). שרה הינדע, וואס האָט עפּים פאניע געהיירט מען ווארטען?

שרה הינדע. איך ווייס? זי האָט דאָ אפנים אין שטוב ווי א שווארץ יאָהר. מען ווייסט נאר ניט, אז זי איז דא. אויך מיר א דאָקטאָרשע! האָט קיין שכל ניט געהאט, פער'שרפ'עט זאָל זי ווערען!

זרה י. שוטה, וועמען ליעגט איצט אין זין? עס וועט ווער רען פרייליכער אויפ'ן הארצען, וועט דער דאָקטאר זיך דערמאָנען אויף דער דאָקטארשע. אָט איז זי! וואוהין איז דאָס? (פאניע קומט מיט א קליין פעקעלע זאכען. א טיכעל אויפ'ן קאָפּ, א מענטעלע אויף די שולטערן).

שרה הינדע. וואוהין קלייבסטו זיך אזוי שפעט, פער'ה חושב'טע דאָקטאָרשע מיינע?

פאניע. טאטע, איך וויל געהן מיט דיר אהיים. איך געה אוועק פון דאנען.

שרה הינדע. וואָס? וואוהין א היים? ! (אלע ער-שטיינט, נאר דער דאָקטאָר בלייבט רוהיג).

פאניע. מאמא, וועסט טענה'ן מיט מיר אין דער היים. וועסט האָבען גענוג צייט. (מיט אַ ביטערען שמויכעל). דו דארפסט וויסען, טאטע, איך בין שוין לאנג ניט קיין היגע. איך... איך בין שוין לאנג ניט דעם דאָקטאר'ס פרוי מעהר. מיר זיינען פרעמדע, און איך וויל דאָס מעהר ניט פערלייקענען...

זרה י. וואָס איז דאָס? מיין מוח קען דאָס ניט בעגרייפען. דאָקטאר, וואָס רעדט זי דאָס?

דאקטאר. מיין פריינד, זי דערצעהלט אייך די ריכטיגע ווארהייט, אזוי איז דאָס. (צו פאניע). ווי איך געדענק, מאדאם,

האָט אייך זעהר געשראָקען דאָס אוועקגעהן פון דאנען. איהר האָט מורא געהאט, דאָס וועט אייך שטויסען אויפ'ן וועג פון אומגליק. איך האָב קיין רעכט און האָב קיין פערלאנג אייך דאָ צו פער- האַלטען. איהר זייט פריי און קענט געהן, ווען איהר ווילט און וואוהין איהר ווילט. אָבער צווינגען אייך געהן פון דאנען דארף קיינער ניט. די קאָנדיציען האָבען זיך ניט געביטען. קיין מענש, ווער עס זאָל ניט זיין, וועט פון מיין הויז ניט ארויס- געשטויסען ווערען אויף דער גאס.

פ א נ י ע. דאָקטאר, קיינער צוויינט מיך ניט און קיינער טרייבט מיך ניט, חלילה. איך געה אלליין.
שרה הינדע. הערסט א חכמה! אז מען טרייבט דיך ניט, נאָך וואָס זאָלסטו געהן?

פ א נ י ע. יא, דאמאלס האָט עס מיך געשראָקען, איך האָב אום יעדען פרייז געוואָלט בלייבען א מאדאם, עסען זיס און שלאָפּען ווייך. איך האָב געמיינט, דאָס גאנצע גליק איז נאָר אויסצואווייזען, ווי א מאדאם. איצט פערשטעה איך א ביסעל אנדערס. איך וואָלט נאָך מיט צוויי וואָכען צוריק פערלאָזען דאָס הויז, נאָר ליאלע'ס צושטאנד האָט מיר ניט ערלויבט. איצט, ווען זי איז, גאט צו דאנקען, בעסער, מעג איך געהן. מיך שרעקט מעהר ניט, וואָס דער טאטע, די גאנצע וועלט וועט וויסען. פערקערט, איך מוין, וואס מעהר איך וועל ליידען, וועל איך בע- סער פיהלען. וועניגסטענס וועל איך וויסען, אז מיט מיינע צרות צאָהל איך אויס מיין שווערען חוב...

ד א ק ט א ר. מאדאם, וועגען אלטע חובות דארפט איהר אייך וועניג קימערן. זאָרנט פאר דער צוקונפט...

פ א נ י ע. איך זאָרנ מיך זעהר וועניג וועגען מיין צוקונפט. וואָס עס וועט זיין — וועט זיין. איך ווייס ניט, אויב דאָס אינ- טערעסירט אייך, נאָר איך פערזיכער אייך, איך וועל אין דער שטעלע אין האָספיטאל. איך האָב מיך די לעצטע צייט צוגעקוקט

צ'וץ אזא ארבייט, און עם געפעלט מיר. אויב ניט, וועל איך
דיענען... אָדער...

שרה הינדע. קוק זי נאר אן! אדער זי איז געקראָך
כען ביז די וואַלקענס, אָדער זי קריכט אין דר'ערד. וואס הייסט
דיענען? וואָס מיינסטו, מיר וועלען שווייגען? וואו בין איך
עפעס, הא?

פאניע. מאמא, וועסט טענה'ן מיט מיר אין דערהיים,
וויפיעל דו וועסט וועלען. איך בין שולדיג אליין און צו מיר אליין
דארפסטו טענה'ען, נאָר צו מיר!

דאקטאר. ר' זרחי, אויב איהר וועט האָבען אירגענד
וועלכע פרעטענזיעס צו מיר, קומט צוגעהן און מיר וועלען אלץ
בעשפרעכען. איך האָף, מיר וועלען אונז צושיידען, ווי אנשמענ-
דיגע מענשען. מאדאם, אלע אייערע קליידער, אייערע זאכען,
ציהרונג געהערט אייך און איהר קענט עם נעמען מיט זיך.

פאניע. ניין, איך וויל עם ניט און דארף עם ניט.
שרה הינדע. וואָס הייסט, דו דארפסט ניט? אוי,
א בראנד זאָל איהר אין די ביינער אריין!...

זרחי. ווי באלד מיינע זעהט, אז אויס מהותנים, וועט זי
שוין עפענען איהר מויל כרת משה וישראל...

פאניע. איך האָב עם ניט פערדיענט צו האָבען, און
אויסער דעם, איך ווייס ניט פאר וואָס, מיר איז דאָס אלץ נמאס
געוואָרען... מאמא, אין דערהיים וועסטו מיט מיר לערנען בלא.
(שטיל). אויב דו וועסט וועלען, וועסטו מיך מעגען אפילו שלאָגען,
וויפיעל דיין הארץ וועט געלֹסטען, מיך הארט ניט. מיך הארט
קיין זאך ניט... קומט, נו'מיר געהן, האָט א גוטע נאכט אלע... גוטע
מאדאם, האָט א גוטע נאכט, איך בין ניט ווערט געווען צו האָבען
אזא מאמא.

זרחי. רבנו דעלמא כולא, וואס טוט זיך דאָ? זאָל איך
שטארבען, אויב איך פערשטעה א וואָרט עברי... דאכט זיך, מען
עדט ניט טערקיש, און איך פערשטעה ניט.

פ א נ י ע. טאטע, דיר וועל איך אלץ דערצעהלען, דעם
נאנצען אמת... דאקטאר, אויב איהר וועט ערלויבען וועל איך
נאך איין מאָל א קוק טון אויף אַלען און אבגעזעגענע זיך מיט
איהר. עס איז וואהר, איך בין איהר קיין מוטער ניט געווען —
ווי קום איך מיט מיין שכל זיין א מוטער צו'ן אזא קינד? —
אבער קיין שטיפמוטער בין איך איהר אויך ניט געווען. (טרערען
ציטערן אין איהר שטימע).

ד א ק ט א ר. מאדאם, דאָס קינד איז שוואך, דאָס קינד
שלאַפּט... דאָך אויב איהר ווילט זי זעהן, האָב איך געוויס ניט
דאגעגען... אייערע ביידענס וועגען צוגעהען זיך יעצט און עס
קאן זיין, איהר וועט זי ניט גיך נאָך א מאָל בעגעגען.

פ א נ י ע. (געשט צום בעטעל). זיי געזונד, אַלעטשקע. אז
דו וועסט, אי"ה, אין גיבען אויפשטעהן, וועסטו שוין ניט הערען
קיין מיאוסע רייד און ניט זעהן קיין שלעכטע מענשען — איך געה
אוועק. (בייגט זיך צו, קושט זי פארזיכטיג און ווישט אב א טרער).
נו, טאטע, קום. האָט א גוטע נאכט. איך ווייס, וויפיעל צרות
איך האָב אייך געבראכט אין שטוב אריין. הלואי וואָלט איך
אלעס געקענט נעהמען מיט זיך צוריק. עס איז אָבער פערפאלען.
האָט א גוטע נאכט. (זי, זרחי און שרה הינדע געהן).

ד א ק ט א ר. גוטע נאכט. ווינש אייך אין דער צוקונפט
מעהר ערפאַלג. מיך פרייט זעהר, וואָס מיר שיידען זיך שטיל,
אַהן סקאנדאלען און קריעג. מעהר אָדער וועניגער, ווי אנשטענד
דיגע מענשען. איך גיעב אייך מיין האנד, מאדאם, אלס א בעווייז,
דאָס אויב מיר קענען זיך ניט שיידען ווי גוטע פריינד, שיידען
מיר זיך דאָך ניט ווי פיינדע. (שטרעקט אויס זיין האַנד).

פ א נ י ע. אייער האנד? (טראכט). ניין! ניין! איך
האָב נאָר א טראכט געטון, אז איך וועל זיך צוריהרען צו'ן אייער
האנד, האָט מיר אָנגעהויבען ווארפען הענד און פיס. ניין! אייער
האנד ניט. נאר אויב איהר וועט מיר ערלויבען... (וויינט שטארק).
אויב איהר וועט מיר ערלויבען, וועל איך פאלען צו'ן אייערע

פיס. (פאלט צו דער ערד). וועל קושען די ערד לעבען אייערע
טריט. וועל אָבוואשען מיט מיינע טרערען... מיט מיינע טרערען...
(קען ניט רעדען פון געוויין).

מ א ד א מ. יעוונגעני, ווי ערלויבסטו אזא ערנידרונג פון
א מענשען? (וויינט).

ד א ק ט א ר. (רוהיג). מאמא, איך זאָל זיין א ליבעראל
אָדער א פילאנטראפ, וואָלט איך זיך געמאכט, אז איך בין אויסער
זיך, וואָס א פרוי ליענט אויף דר'ערד און וויינט... איך רעכען
פערקערט, איך האָב קיין רעכט די ערנידרונג ניט צו ערלויבען,
ווארום די ערנידרונג ערהויבט, און די ביטערע טרערען מאכען
גרינגער די לאסט, וואָס דריקט דאָס הארץ... אט דעם טרויסט
און די ערלייכטערונג וויל איך ביי איהר ניט רויבען... יא, אומד
גליקליכעס וועזען, וויין אויס מיט דינע טרערען אלץ, וואָס עס
דריקט זיך צו דער ערד, און שטעה אויף א פרייע, און אויסערלעזמע
פרוי. (פאניע און אלע פרויען וויינען).

פ א נ י ע. (שטעהט אויף). דאנקע, איהר האָט רעכט... מיר
איז א ביסעל געוואָרען גרינגער אויפ'ן הארצען. איצט האָט א גוטע
נאכט.

ד א ק ט א ר. האָט א גוטע נאכט. איך ווינש אייך ניט
קיין שלעכטס.

ז ר ה י. האָט א גוטע נאכט... איך פערשטעה כלל וכלל
גארנישט. אָבער איך בין זיכער, אז אזא איידלער מענש, ווי
איהר... האָט א גוטע נאכט.

ש ר ה י נ ד ע. נו, האָסט זיך שוין דא געקניעט און
געבוקט צו'ן אלע אריסטאָקראמען? וועסט זיך שוין ביי מיר קניען
און בוקען אין דער היים, האר אויס! (זיי געהן אלע).

פ א נ י ע. יא, מאמא, וועסט טון מיט מיר אין דערהיים,
וואָס דו ווילסט. מיר איז אלץ איינס. א גוטע נאכט. (עפענט די
טיר).

ד א ק ט א ר. נאָך איין וואָרט... מאדאם, איהר זאָנט, איהר

ווילט איצט געהן פיהרען אין עהרליך לעבען? אהער געהט
 געהענמער! וואס שטעהט איהר ביי דער טיר? איך מוז אייך
 זאגען די ווארהייט, איך האָב די גאנצע צייט אן אויג פון אייך
 ניט אראָפּגעלאָזט. איך ווייס, אלץ, וואָס איהר זאָגט איצט,
 איז קיין בלוזע פראזען. איהר האָט דאָס דורכגעפיהלט און דורכ-
 געליטען. יא, איך גלויב, איהר ווילט איצט פיהרען אן עהרליך
 לעבען, און אויב אזוי, פאניע, פאר וואס זאָלט איהר ניט בליי-
 בען דאָ ביי אונז, מיט אונז? (פאניע וויינט). פאניע, וויינט
 ניט... איך ווייס, איהר האָט די לעצטע צייט אין דער שטיף גענוג
 געוויינט. מיינט ניט, איך האָב ניט געזעהן אייערע פערבאָרגענע
 טרערען און האָב ניט געהערט אייערע פערשטיקטע זיפצען. (געהמט
 איהר האַנד). פאניע, איך ווייס, דו האָסט די לעצטע צייט מיך
 א ביסעלע ליעב געקריגען און איך, נאָך וואָס זאָל איך לייקענען?
 איך האָב דיך קיין מאָל ניט פיינט געהאט... קום אהער צו מיר,
 אומגליקליכעם קינד. און זאָל אלץ פארגעסען ווערען. (דריקט איהר
 האַנד).

פ א נ י ע. דאָקטאָר, די גאנצע וועלט ווייסט, איך בין
 אייך געווען אונטריי. ווי וועט איהר עס קענען פערגעסען?
 ד א ק ט א ר. פערגעסען? איך וויל ניט זאָגען קיין ליגען.
 עס קען זיין, איך וועל ניט קענען. עס קען זיין, עס איז אונמעג-
 ליך דאָס צו פערגעסען. אָבער איך בין זיכער, איך וועל שטענדיג
 זיין מענש גענוג צו געדענקען, דאָס עס גיבט קיין שמערבליכער
 אויף דער וועלט, וועלכער האָט ניט געזינדיגט. איך וועל שטענ-
 דיג זיין מענש גענוג, איך זאָל מיט קיין וואָרט, מיט קיין וואונק,
 מיט קיין מינע דערמאָנען דאָס פערגאנגענע און אויפדעקען די
 אלטע וואונדערן. פאניע, וואָס די גאנצע וועלט ווייסט, הארט מיך
 וועניג. אויב זיי וועלען דיר ניט פערגעבען, פערגייע איך דיר.
 דאָס שרעקליכסטע איז ניט דאָס, וואָס דו האָסט געלעבט מיט
 אנאנדערען. דאָס שרעקליכסטע איז דאָס, וואָס דו האָסט געלעבט
 מיט מיר, ווען דו האָסט מיך ניט געליעבט.

פ א נ י ע. ווי אזוי האָב איך דיך געקענט ליעבען, אז איך האָב דיך ניט געקענט פערשטעהן? אז איך האָב ניט בעגריפען, ווי שטארק, ווי גרויס, ווי מעכטיג דו ביסט? מיר, פראָסטע מענ-שען, מיינען, אז שטארק איז דאָס, וואָס שרייט, דונערט, ברעכט, רייסט... און די אמת'ע קראפט, די וואהרע, די גרויסע מאכט איז אזוי שטיל, פערבאָרגען...

ז ר ח י. ווען גאָט איז ערשיענען צו אליהו הנביא, איז ניט אינ'ם ווינד וואָס ברעכט שטיינער, איז ער געווען, ניט אין שטורם, ניט אין פייער, נאָר אין דער צארטער שטילקייט — קול דממה דקה, דאָס איז די אמת'ע קראפט.

פ א נ י ע. צו שעצען די אמת'ע, די וואהרע מאכט, דאָס קומט אונז אָן מיט צרות. אָבער ווען מיר הויבען שוין יא אן צו פערשטעהן... אה, ווען מיר הויבען שוין אן צו פערשטעהן!... ח י ו ט י ן. אָט דאָס איז דאָך דאָס אומגליק מיט דעם מענשען פון פאָלק. ווי ער הויבט אָן אביסעל פערשטעהן — הויבט ער אן פערגעטערן. פערגעטערן דארף מען קיינעם ניט! קיינעם ניט!...

ד א ק ט א ר. ער וויל זיך מיט מיר קריגען, ווייל ער פער-גינט מיר ניט די פערגעטערונג.

ח י ו ט י ן. מיט איהם קריגען! אויף מיין וואָרט, ער ווייסט אליין, ווי גרויס ער איז... דאָס איז די אמת'ע גרויסקייט: זי ווייסט ניט, אז זי איז גרויס... זי בעזיעגט אָבער אלץ און בער הערשט יעדען. (אומארעמט איהם). מאדאם גאלדענווייזער, איך האָף, איך וועל יעצט פערדיענען אייער פריינד צו זיין. (קוישט פאָניע'ס האַנד מיט גרויסער אַכטונג).

מ א ד א ם. קום אהער צו מיר, פאניע, קום צו מיר, ארעמעס קינד. האָסט זיך, נעבאך, גענוג אָנגעלימען. (פאניע זעצט זיך נע-בען איהר). טאָכטער מיינע, די וואהרע פרייד קומט נאָר דורך גרויסע שמערצען... (אומארמט זי). קום אהער, יעווענלי. איך ווייס, איהר האָט פיעל פון וואָס צו רעדען. (ווען דער דאָקטאר געהט צו,

שטעקט פאניע אויף. ווען ער זעצט זיך, זעצט זי זיך לעבען זיינע פיס
אויף דר'ערד. זיי רעדען שטיל און רוהיג. אלע מיט'ן רוקען צום
קראנקען קינד'ס בעטעל. פונטפואן געהט צו צום בעטעל, אונטערזוכט
די קראנקע. קיינער בעמערקט איהם ניט).

ח י ו ט י ן . (צו זרחי'ן און שרה הינדען). נו, איצט קענט
איהר זיצען א ביסעל. מאדאם שרה הינדע, איהר האָט ערשט
פערלוירען א גוטען פאָדריאד. איהר האָט שוין געמיינט, איהר
וועט האָבען וועמען צו שעלמען און פלובען יאָהרען לאַנג, צום
סוף — בלאַ! פאניע איז יעצט אונזערע אויף צו'ן אמת.

ז ר ח י . דאָס דערמאָנט מיר א וואוילע זאך. איהר האָט
דאָך מסתמא געהערט די געשיכטע פון צוויי ווייבער, וואָס האָבען
זיך געקריגט אום פעלד מעסטען, איהר ווייסט, וואָס פעלד איז
אין יודיש? ... א יודיש פעלד איז דער בית עולם... הערט-זשע...
(זיי זעצען זיך אלע דריי, זרחי דערצעהלט שטיל).

פ א נ י ע . איך גלויב זיך אליין ניט. איז דאָס מעגליך?
מיר זיינען קיין פרעמדע מעהר? פערגעבען? אלץ פערגעבען?
נאטעניו פאמער, איך פערדיען דאָס ניט...

ד א ק ט א ר . קינד, ווען מיר זיינען געווען אייגענע, זיינען
מיר געווען פרעמד, און ווען מיר זיינען געווען פרעמדע, זיינען
מיר געוואָרען אייגענע... יא, פאניע, פערגעבען אויף אימער און
איביג. ווארום פערשטעהן הייסט: פערגעבען... (ער לעגט זיין האַנד
אויף איהר קאָפּ. ביידע גרופען רעדען גאַנץ שטיל און רוהיג).

פ י ו ר ע ל . (בלויבט אייביגע אויגענבלוקען ווי פערשטיי-
נערט, גאַנץ שטיל). די לעבעדיגע דענקען פון לעבען... אוי, עס איז
גוט, וואָס ער איז איצט ניט אליין... דאָך זיין גרינגער אריבער-
צוטראָגען. און דאָס... קינד... איז טויט... ארעמע ליאָליע!
(פאלט צו צום בעטעל און וויינט שטיל. אלע רוהיג און גליקליך ווי
פריהער).

פ א ר ה א נ נ .

ק א ט א ל א ג

פון די

אינטערנאציאנאלע ביבליאָטֶהעק

פרייז

	פיליפ קראנץ, קולטור געשיכטע, 3 בענדער, געבונדען,						
.75	יעדער באַנד						
1.00	פראַנצויזישע רעוואָלוציאָן, געבונדען	“	“			
.50	אַמעריקאַ פאר קאַלומבוס, געבונדען	“	“			
.15	יצאת מצרים, פאָפיער	“	“			
.10	וואָס הייסט נאַציאָן	“	“			
	לעבענס-בעשרייבונגען פון בעריהמטע מענער.						
	אַ זאַמלונג פון ביאָגראַפיעס פון די גרעסטע דענקער,						
	פאָעטען און שריפטשטעלער פון דער אַלטער און נייער						
1.25	צייט, אין 3 בענדער, געבונדען, יעדער					
1.00	מאָרים ראָזענפעלד, שריפטען, 1 מער סעט, באַנד 1, געבונדען					
1.00	“	2 “ “ “ “ “ “ “					
1.00	“	3 “ “ “ “ “ “ “					
1.25	נייע שריפטען 2 מער סעט, באַנד 4, געבונדען					
1.25	“	5 “ “ “ “ “ “ “					
1.25	“	6 “ “ “ “ “ “ “					

פרייז

- דזשאהן סטוארט מולל, פרויהוימ, איבערזעצט אויס דעם
 ענגלישען אַריגינאַל מיט אַ ביאָגראַפֿיע פֿון פּערפֿאַ-
 סער, פֿון דר. י. א. מעריסאָן, מיט אַן הקדמה פֿון
 דר. ח. זשימלאָוסקי, געבונדען 0.75
 דר. פֿאול עלטצבאכער, דער אַנאַרכיזם, איבערזעצט פֿון דר.
 י. א. מעריסאָן, געבונדען 1.00
 מיכל קאפּלאַן, גהעטא־קלאַנגען 0.25

פאלגענדע ווערק ווערען פערפערטיגט צום דרוק:

א פאלשטענדיגע אויסגאבע פון י. ל. פריץ'ס שריפטען
דר. ה. זשיטלאָווסקי'ס שריפטען
ליעסינ'ס געזאַמעלטע ליעדער
יודישע פאלקס-ליעדער געזאַמעלט פון י. ל. כהן
דער מטורף, דראמא אין 4 אַקטען, פון יעקב גאַרדין
ל. טאַלסטאָי'ס די שקלאַפּעריי פון אונזער צייט
" " דער סוף פון דער היינטיגער וועלט
" " די אויפשטעלונג פון גיהנם
" " וועגען דער געזעלשאַפּטליכער בעוועגונג אין רוסלאַנד
" " תחית המתים
היינעם געדיכטע, איבערזעצט פון ד. פינסקי
געקלויבענע ערצעהלונגען פון גיואי דע מאפאסאן, איבערזעצט
פון י. ענשין

א ד ר ע ס י ר ע ז :

The International Library Pub. Co.
102 & 104 W. 38th ST.
NEW YORK.